

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥ ΦΟΡΕΑ.....	1
1.1. Η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΣΧΕΣΗ	1
1.1.1. Γενικά Στοιχεία.....	1
1.1.2. Εταιρικό Σχήμα.....	6
1.1.3. Τεκμηρίωση της αντιπροσωπευτικότητας των φορέων που συμμετέχουν στο εταιρικό σχήμα	7
1.1.4. Χρηματοοικονομική επάρκεια του φορέα	7
1.2. ΕΠΙΠΕΔΟ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ.....	8
1.2.1. Γενικά στοιχεία	8
1.2.2. Αναλυτική παρουσίαση της Επιτροπής Διαχείρισης Προγράμματος (ΕΔΠ)	9
1.2.3. Τεκμηρίωση της επιλογής των φορέων που συμμετέχουν στο επίπεδο λήψης αποφάσεων.....	9
1.3. ΣΤΕΛΕΧΙΑΚΗ ΔΟΜΗ – ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ – ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ	12
1.3.1. Το προσωπικό που ήδη απασχολεί ή προτίθεται να απασχολήσει ο υποψήφιος φορέας στο πλαίσιο εφαρμογής της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης.....	13
1.3.2. Τεκμηρίωση της επάρκειας της στελεχιακής δομής	18
1.3.3. Παρουσίαση κτιριακών υποδομών και εξοπλισμού	22
1.4. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΞΟΝΩΝ 4 ΤΟΥ ΠΑΑ 2007 – 2013	24
1.5. ΛΟΙΠΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥ ΦΟΡΕΑ.....	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	27
2.1. Παρουσίαση προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης.....	27
2.2. Ανάλυση των αναπτυξιακών αναγκών και του δυναμικού της περιοχής παρέμβασης.....	29
2.2.1. Φυσικό περιβάλλον	34
2.2.2. Δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά πληθυσμού	43
2.2.3. Οικονομικά στοιχεία	55
2.2.4. Χωροταξική – Πολεοδομική οργάνωση.....	99
2.2.5. Τεχνική υποδομή – Κοινωνική Υποδομή – Αναπτυξιακές παρεμβάσεις	103
2.3. Τεκμηρίωση της επιλογής της περιοχής παρέμβασης.....	112
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	117
3.1. Ενέργειες Διαβούλευσης.....	117
3.2. Ενέργειες Ενημέρωσης.....	127
3.3. Ενέργειες Επιμόρφωσης	129
3.4. Λοιπές Ενέργειες.....	134
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	135

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥ ΦΟΡΕΑ

1.1. Η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΣΧΕΣΗ

1.1.1. Γενικά Στοιχεία

Η πλήρης επωνυμία του υποψήφιου φορέα

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ, Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία Ο.Τ.Α

Ο διακριτικός τίτλος

ΑΝ.Η. Αναπτυξιακή Α.Ε. Ο.Τ.Α

Η νομική μορφή

Η νομική μορφή της εταιρίας είναι: Αναπτυξιακή Ανώνυμος Εταιρία ΟΤΑ. Διέπεται από τις σχετικές διατάξεις του Ν.3463/2006 «Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων» όπως αυτός κάθε φορά τροποποιείται και ισχύει και ειδικότερα από τα άρθρα 252, 253, 265, 268 αλλά και κάθε άλλο άρθρο του παραπάνω νόμου, που άπτεται της λειτουργίας Αναπτυξιακής Ανώνυμης Εταιρείας ΟΤΑ και της νομοθεσίας περί Ανωνύμων Εταιρειών Κ.Ν.2190/20 – Π.Δ.409/86 – Ν.2339/95 όπως τροποποιούμενη και συμπληρωμένη ισχύει.

Μετοχικό κεφάλαιο: 416.740,00€

Το έτος σύστασης

Η εταιρεία συστάθηκε το έτος 1989 με τις υπ' αριθ. 5368/1989 και 5817/1989 συμβολαιογραφικές πράξεις της συμβολαιογράφου Αρχανών Αικ. Αλεξοπούλου-Γούναρη και δημοσιευμένη περίληψη αυτών στο ΦΕΚ: 203 / 29-01-1990, τεύχος ΑΕ & ΕΠΕ. (βλ. Δ1.01)¹

Τροποποιήσεις και κωδικοποιήσεις καταστατικού:

Η τελευταία τροποποίηση του καταστατικού πραγματοποιήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων της εταιρείας στις 8/6/2016 (κωδικοποιημένο καταστατικό βλ. Δ1.02) και δημοσιεύτηκε στο Γ.Ε.Μ.Η. με κωδικό αριθμό καταχώρησης 666638/13-6-2016 (βλ. Δ1.03).

Ειδικά στοιχεία:

Αριθμός Μητρώου Α.Ε.: 20934/70/Β/90/04 και Αριθμός Γ.Ε.Μ.Η. 77118527000.

Η εταιρεία είναι εγγεγραμμένη στο Μητρώο Επιχειρήσεων ΟΤΑ της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης, με αριθμό μητρώου 46 (βλ. Δ1.04)

Ο τόπος εγκατάστασης και τα γενικά στοιχεία του υποψήφιου φορέα

Η έδρα της Αναπτυξιακής Ηρακλείου βρίσκεται, στις Αρχάνες, Δήμος Αρχανών - Αστερουσίων

- Ταχ. Δ/ση: Ν. Παχάκη 2, Αρχάνες, 70100, Ηράκλειο Κρήτης
- Αριθμός τηλεφώνου - φαξ: 2810753300 – 2810753310
- E- mail: info@anher.gr / Ηλεκτρονική διεύθυνση: www.anher.gr
- Α.Φ.Μ.: 094274477 / Δ.Ο.Υ: Α' Ηρακλείου

«Γραφείο Μεσσαράς» στο κέντρο της περιοχής παρέμβασης στον οικισμό Τυμπάκι του Δήμου Φαιστού, η Αναπτυξιακή Ηρακλείου διαθέτει γραφεία που έχει παραχωρήσει ο Δήμος Φαιστού με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου του (βλ. Δ1.08) με τα παρακάτω στοιχεία: Ταχ. Δ/ση: Τυμπάκι 70200 Ηρακλείου Κρήτης. Στο γραφείο Μεσσαράς, το οποίο είχε παραχωρηθεί αρχικά για τις ανάγκες του Προγράμματος CLLD/LEADER Αλιείας που υλοποιείται στην ίδια περιοχή

¹ Στο εξής, όπου «βλ. Δ...», με «Δ» σημειώνεται η παραπομπή στο φάκελο Δικαιολογητικά, ο πρώτος αριθμός δηλώνει τον αριθμό του κεφαλαίου σύμφωνα με την προκήρυξη και ο αριθμός μετά την τελεία αποτελεί τον αύξοντα αριθμό του δικαιολογητικού.

παρέμβασης, θα λειτουργεί επίσης η Επιτροπή Διαχείρισης Προγράμματος CLLD/LEADER Μεσσαράς και η ομάδα έργου θα παρέχει υπηρεσίες στον τοπικό πληθυσμό και στους φορείς κατά τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος.

Σκοποί της εταιρείας:

Η Αναπτυξιακή Ηρακλείου έχει ως όραμα την ισόρροπη οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη του Νομού Ηρακλείου και ιδιαίτερα στην ενδοχώρα του Νομού. Αναλυτικά οι σκοποί της εταιρείας είναι οι εξής:

- Η επιστημονική και τεχνική υποστήριξη των ΟΤΑ και των ενώσεών τους και της αποκεντρωμένης κρατικής διοίκησης.
- Η προώθηση της επιχειρηματικής, οικονομικής και γενικότερα βιώσιμης ανάπτυξης των ΟΤΑ ή της ευρύτερης περιοχής.
- Η ανάπτυξη δραστηριοτήτων προστασίας του περιβάλλοντος.
- Η συμμετοχή σε αντίστοιχα προγράμματα και η εφαρμογή σχετικών πολιτικών σε διαδημοτικό ή σε ευρύτερο γεωγραφικό χώρο.

Μέσα επίτευξης των σκοπών και έργο της εταιρείας είναι:

- Η επιστημονική και τεχνική υποστήριξη των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ και Β΄ βαθμού, των ενώσεών τους και των νομικών τους προσώπων, της αποκεντρωμένης κρατικής διοίκησης, των Συνεταιριστικών Οργανώσεων καθώς και των μετόχων της εταιρείας.
- Ο σχεδιασμός, η διαχείριση, η υλοποίηση και η προώθηση Εθνικών και Ευρωπαϊκών προγραμμάτων και πολιτικών, σε συνεργασία με τον δημόσιο τομέα, τον ιδιωτικό και τον κοινωνικό τομέα.
- Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση προγραμμάτων σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διακρατικό επίπεδο, που στοχεύουν στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, στην προώθηση της κοινωνικής και επαγγελματικής ενσωμάτωσης ευπαθών ομάδων πληθυσμού, στην ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας, στην καταπολέμηση της φτώχειας, των ανισοτήτων και διακρίσεων, στην προώθηση της βιώσιμης απασχόλησης και επιχειρηματικότητας.
- Η συμμετοχή στη λειτουργία Δικτύων και Μηχανισμών Στήριξης και ενίσχυσης δράσεων και ενεργειών που προωθούν την επιχειρηματικότητα για την αξιοποίηση γεωργικών, δασικών, κτηνοτροφικών, αλιευτικών, τουριστικών και άλλων φυσικών πόρων και η προώθηση των εγγενών δυνατοτήτων.
- Η επιμόρφωση των στελεχών των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ και Β΄ βαθμού, των ενώσεών τους, των Συνεταιριστικών Οργανώσεων, των επιχειρήσεών τους και των άλλων Νομικών Προσώπων που συστήνουν ή στα οποία συμμετέχουν, καθώς και των στελεχών και μετόχων της εταιρείας.
- Η οργάνωση συνεδρίων, εκδηλώσεων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων αναβάθμισης του ανθρώπινου δυναμικού, στο πλαίσιο των προγραμμάτων που διαχειρίζεται ή στα οποία συμμετέχει η εταιρεία ή για λογαριασμό τρίτων.
- Η ανάληψη δράσεων και η προώθηση πρωτοβουλιών με στόχο τη διατήρηση της ιστορικής – πολιτιστικής κληρονομιάς και την εξασφάλιση της συνέχειάς της, με στήριξη της σημερινής παραγωγής και πολιτιστικής δημιουργίας.
- Η εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων προστασίας, διαχείρισης, βελτίωσης, ανάδειξης, ανάπτυξης και αξιοποίησης του περιβάλλοντος.

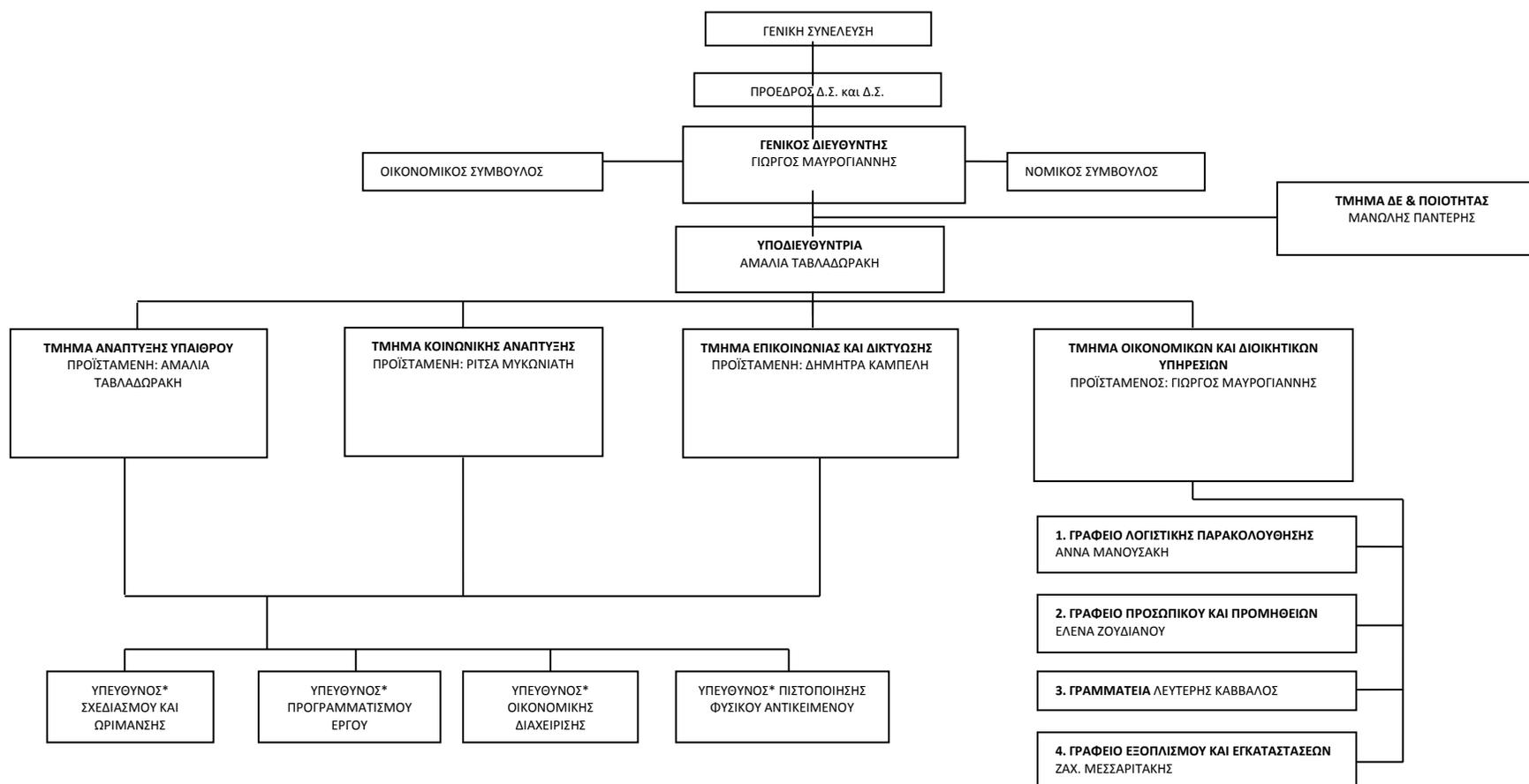
- Η εκπόνηση μελετών, η παροχή συναφών υπηρεσιών και η προετοιμασία και διεξαγωγή διαδικασιών ανάθεσης, διοίκησης και επίβλεψης μελετών ή έργων και συναφών υπηρεσιών, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.
- Η εμπύχωση, ενημέρωση, πληροφόρηση, ενεργοποίηση φορέων και πολιτών, καθώς και η μεταφορά τεχνογνωσίας από και προς την περιοχή δραστηριοποίησης της εταιρείας.
- Η προβολή των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής του Ηρακλείου και ευρύτερα της Κρήτης και γενικά της περιοχής δραστηριοποίησης της εταιρείας με κάθε πρόσφορο έντυπο, ηλεκτρονικό ή άλλο μέσον.
- Η εφαρμογή σχετικών με τα προαναφερόμενα πολιτικών σε εθνικό, διακρατικό και διαπεριφερειακό επίπεδο.

Οργανόγραμμα φορέα

Το παρακάτω οργανόγραμμα απεικονίζει την υφιστάμενη δομή της εταιρείας που έχει πιστοποιηθεί από τον ΕΛΟΤ σύμφωνα με το πρότυπο **ΕΛΟΤ ISO EN 9001: 2008** (βλ. Κεφάλαιο 1.5 και **Δ1.18**). Οι αρμοδιότητες και οι ρόλοι των οργάνων, προκύπτουν από το καταστατικό της εταιρείας, τις αποφάσεις των οργάνων της εταιρείας και το Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας.

Το προσωπικό της εταιρείας απασχολείται με συμβάσεις εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου. Για εξειδικευμένες υπηρεσίες η εταιρεία απασχολεί άτομα με συμβάσεις ανεξαρτήτων υπηρεσιών (νομικός σύμβουλος, οικονομικοί σύμβουλοι κλπ).

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΑΑΕ ΟΤΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΕΛΟΤ EN ISO 9001:2008

* Ορίζονται από τον προϊστάμενο του τμήματος που υπάγεται το κάθε έργο

Τα τμήματα της Αναπτυξιακής Ηρακλείου είναι τα εξής:

1. Τμήμα Ανάπτυξης Υπαίθρου

Το Τμήμα Ανάπτυξης Υπαίθρου ασχολείται με ζητήματα που σχετίζονται με το σχεδιασμό, την υλοποίηση και την εφαρμογή προγραμμάτων στην ύπαιθρο του Ν. Ηρακλείου. Η Αναπτυξιακή Ηρακλείου ως Ομάδα Τοπικής Δράσης υλοποίησε το Τοπικό Πρόγραμμα Προσέγγισης LEADER (Άξονας 4 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013), συνεχίζοντας την προσπάθεια που είχε ξεκινήσει με την εφαρμογή των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών LEADER II και LEADER+). Επιπλέον, έχει το συντονισμό του Υποστηρικτικού Μηχανισμού για την υλοποίηση καθεστώτων ενίσχυσης (Ιδιωτικές Επενδύσεις) του Άξονα 3 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007-2013: «Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας» στην Περιφέρεια Κρήτης, και του Ειδικού Αναπτυξιακού Προγράμματος «ΚΡΗΤΗ - Πράσινη Ανάπτυξη».

2. Τμήμα Κοινωνικής Ανάπτυξης

Το Τμήμα Κοινωνικής Ανάπτυξης ασχολείται με την ανάπτυξη της κοινωνικής συνοχής, την ενίσχυση της απασχόλησης και την αντιμετώπιση της ανεργίας ιδιαίτερα των γυναικών των νέων και ευπαθών ομάδων. Παρέχει επαγγελματική και ψυχοκοινωνική στήριξη με στόχο τη βελτίωση της εργασιακής τους κατάστασης και την ανάπτυξη κοινωνικών και εργασιακών δεξιοτήτων. Παράλληλα, μέσα από την υλοποίηση προγραμμάτων στοχεύει στην ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε νέους τομείς (π.χ. κοινωνική επιχειρηματικότητα), καθώς και στην ευαισθητοποίηση – ενημέρωση - ενεργοποίηση του τοπικού πληθυσμού και των τοπικών ευρύτερων φορέων.

3. Τμήμα Επικοινωνίας και Δικτύωσης

Το τμήμα Επικοινωνίας και Δικτύωσης ασχολείται με θέματα δικτύωσης φορέων της τοπικής κοινωνίας σε τοπικό – εθνικό – διακρατικό επίπεδο μέσω των προγραμμάτων συνεργασίας που υλοποιεί. Ειδικότερα, σχεδιάζει και υλοποιεί προγράμματα διαπεριφερειακής και διακρατικής συνεργασίας (INTERREG, MED, SEE, κλπ.) και συνεργάζεται με διακρατικούς εταίρους και εθνικούς φορείς για την υλοποίηση σχεδίων, ιδιαίτερα, σε τομείς Αγροτικής Ανάπτυξης, Κοινωνικής Πολιτικής, Περιβάλλοντος και Πολιτισμού. Τέλος, το τμήμα είναι υπεύθυνο για την προβολή της εταιρείας, καθώς και για τη διοργάνωση εκδηλώσεων, ημερίδων και συνεδρίων.

4. Τμήμα Οικονομικών και Διοικητικών υπηρεσιών

Το τμήμα Οικονομικών και Διοικητικών υπηρεσιών ασχολείται με την οικονομική διαχείριση της εταιρείας και έχει στην ευθύνη του τα θέματα προσωπικού, προμηθειών και διεκπεραίωση διοικητικών και οικονομικών θεμάτων της εταιρείας (πχ λογιστικές εργασίες, έκδοση μισθοδοσίας, εισπράξεις - πληρωμές, προμήθειες, προκηρύξεις-διαγωνισμοί). Επίσης, έχει την ευθύνη εφαρμογής και υλοποίησης των κανονισμών και των υπουργικών αποφάσεων σε σχέση με την διαχείριση και την εφαρμογή των κοινοτικών προγραμμάτων.

5. Τμήμα Ποιότητας

Το τμήμα Ποιότητας ασχολείται με την παρακολούθηση της εφαρμογής του Συστήματος Ποιότητας και Διαχειριστικής Επάρκειας από τα διάφορα τμήματα της εταιρείας.

6. Νομικός και Οικονομικός σύμβουλος

Ο νομικός σύμβουλος παρέχει υπηρεσίες σχετικά με τη σύνταξη συμβάσεων, προκηρύξεων, γνωμοδοτήσεων, επίλυσης θεμάτων και γενικότερα προβλημάτων που άπτονται του νομικού αντικειμένου. Ο οικονομικός σύμβουλος παρέχει υπηρεσίες σχετικά με τη φορολογία, τον ΚΒΣ, την σύνταξη οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας, ασφαλιστικά θέματα, μισθοδοσία,

δημοσιεύσεις ισολογισμών, το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των προγραμμάτων και την επιλεξιμότητα δαπανών τους κλπ.

Διοικητικό Συμβούλιο

Αρμοδιότητες και ρόλος του Διοικητικού Συμβουλίου της εταιρείας:

Το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας αποτελείται από έντεκα (11) μέλη, τα οποία εκλέγονται από την Γενική Συνέλευση των μετόχων της εταιρείας, με τετραετή θητεία. Συνεδριάζει μία φορά το μήνα, μετά από πρόσκληση του Προέδρου του και έκτακτα όποτε απαιτηθεί. Η θητεία του δεν επηρεάζεται από τυχόν αλλαγή στα όργανα διοίκησης των μετόχων της εταιρείας.

Το Δ.Σ. της εταιρείας εκλέχτηκε στην Τακτική Γενική Συνέλευση των μετόχων, στις 17/04/2015, το οποίο συγκροτήθηκε σε σώμα με το υπ' αριθ. 10/17-04-2015 πρακτικό Δ.Σ. και έχει καταχωρηθεί στο ΓΕΜΗ (βλ. Δ1.05).

Σύμφωνα με το άρθρο 9, παρ. 2 του καταστατικού της εταιρείας, το Δ.Σ. έχει τη δυνατότητα εκχώρησης αρμοδιοτήτων, ως εξής:

«Το Διοικητικό Συμβούλιο μπορεί να αναθέτει το σύνολο ή ορισμένες από τις αρμοδιότητες και εξουσίες του (εκτός από αυτές που απαιτούν συλλογική ενέργεια), καθώς και την εκπροσώπηση της εταιρείας και τη δέσμευση της με υπογραφή κάτω από την εταιρική επωνυμία σε ένα ή περισσότερα πρόσωπα, μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, ή μη, καθορίζοντας ταυτόχρονα και την έκταση της ανάθεσης, καθώς και τον τίτλο, την αρμοδιότητα και εξουσία των προσώπων».

1.1.2. Εταιρικό Σχήμα

Οι φορείς που συμμετέχουν στο μετοχικό κεφάλαιο του υποψήφιου Φορέα είναι:

Πίνακας 1.1.: Μέτοχοι ΑΝ.Η Αναπτυξιακή Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α

A/A	ΜΕΤΟΧΟΙ	Αρ. Μετοχών	%	Κατηγορία βάσει των συμφερόντων που αντιπροσωπεύουν
1	Δήμος Αρχανών Αστερουσίων	22.658	16,90	Δημόσιος
2	Δήμος Ηρακλείου	16.895	12,60	Δημόσιος
3	Δήμος Μινώα Πεδιάδα	11.952	8,92	Δημόσιος
4	Δήμος Μαλεβιζίου	9.240	6,90	Δημόσιος
5	Δήμος Χερσονήσου	4.800	3,58	Δημόσιος
6	Δήμος Γόρτυνας	3.600	2,69	Δημόσιος
7	Δήμος Φαιστού	2.400	1,79	Δημόσιος
8	Δήμος Βιάννου	1.200	0,90	Δημόσιος
9	Περιφερειακή Ένωση Δήμων Κρήτης	25.135	18,76	Δημόσιος
10	Περιφέρεια Κρήτης	4.000	2,99	Δημόσιος
11	Αγροτική Εταιρική Σύμπραξη Ένωση Ηρακλείου ΑΕ	1.340	1,00	Ιδιωτικός
12	Επιμελητήριο Ηρακλείου	4.200	3,13	Ιδιωτικός
13	Παγκρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα	4.020	3,00	Ιδιωτικός
14	Αγροτικός Συν/σμος Προφ. Ηλία ΣΠΕ	3.600	2,69	Ιδιωτικός
15	Αγροτικός Συν/σμος Ανω Ασισών	2.600	1,94	Ιδιωτικός
16	Αγροτικός Συν/σμος Κάτω Ασισών	2.600	1,94	Ιδιωτικός
17	Ένωση Αγροτικών Συν/σμών Πεζών Ηρακλείου Κρήτης Α.Ε.Σ. ΑΕ	6.700	5,00	Ιδιωτικός
18	Αγροτικός Συνεταιρισμός Αρχανών	6.540	4,88	Ιδιωτικός
19	Αγροτικός Οικοτεχνικός Συν/σμος Κρουσώνα	400	0,30	Ιδιωτικός
20	Χειροτεχνικός Συν/σμος Αρχανών	120	0,09	Ιδιωτικός
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		134.000	100,00%	

1.1.3. Τεκμηρίωση της αντιπροσωπευτικότητας των φορέων που συμμετέχουν στο εταιρικό σχήμα

Σύνθεση του κεφαλαίου του υποψήφιου Φορέα σε σχέση με τους αντιπροσωπευτικούς φορείς της περιοχής

Πίνακας 1.2.: Σύνθεση κεφαλαίου ΑΝ.Η Αναπτυξιακή Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α

Φορείς της περιοχής που συμμετέχουν στο κεφάλαιο του υποψήφιου φορέα	Ομάδα που αντιπροσωπεύουν	Ποσοστό συμμετοχής
Δ. Αρχανών Αστερουσίων-Δ.Ηρακλείου – Δ. Μινώα Πεδιάδας – Δ. Μαλεβιζίου-Δ.Χερσονήσου –Δ. Γόρτυνας –Δ. Φαιστού –Δ. Βιάννου – Περιφερειακή Ένωση Δ. Κρήτης	Όλους τους ΟΤΑ Α' βαθμού του Ν. Ηρακλείου	73,04%
Περιφέρεια Κρήτης	ΟΤΑ Β' βαθμού	2,99%
Αγροτική Εταιρική Σύμπραξη Ένωση Ηρακλείου ΑΕ, Αγροτικός Συν/σμός Προφ. Ηλία ΣΠΕ, Αγροτικός Συν/σμός Άνω Ασιτών, Αγροτικός Συν/σμός Κάτω Ασιτών, Ένωση Αγροτικών Συν/σμών Πεζών Ηρακλείου Κρήτης Α.Ε.Σ. ΑΕ, Αγροτικός Συνεταιρισμός Αρχανών	Αγροτικοί φορείς	17,45%
Επιμελητήριο Ηρακλείου, Παγκρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα	Εμπορικοί Φορείς	6,13%
Αγροτικός Οικοτεχνικός Συν/σμός Κρουσώνα, Χειροτεχνικός Συν/σμός Αρχανών	Κοινωνικοί Φορείς	0,39%

Το εταιρικό σχήμα του φορέα αντιπροσωπεύει πλήρως τη σύσταση της κοινωνίας της περιοχής και ειδικότερα στο εταιρικό σχήμα συμμετέχει το 100% των δήμων του Νομού, η Περιφέρεια Κρήτης, πληθώρα αγροτικών συνεταιρισμών και ενώσεις τους. Επίσης συμμετέχει το Επιμελητήριο Ηρακλείου που είναι ο κύριος φορέας στήριξης και προώθησης της επιχειρηματικότητας, καθώς και η Παγκρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα ως κύριο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα που μέλη της είναι το σύνολο σχεδόν των επιχειρήσεων του Ν. Ηρακλείου και της Κρήτης. Τέλος, συμμετέχουν και Κοινωνικοί φορείς όπως οι δύο σύλλογοι γυναικών: Αγροτικός Οικοτεχνικός Συνεταιρισμός Κρουσώνα, Χειροτεχνικός Συν/σμός Αρχανών αντίστοιχα.

1.1.4. Χρηματοοικονομική επάρκεια του φορέα

Με βάση τα στοιχεία του ισολογισμού του 2015 αλλά και του 2016 τα βασικά οικονομικά στοιχεία της εταιρείας έχουν ως εξής:

Καθαρή θέση 2015: 369.247,81€

Δείκτης ρευστότητας 2015:

- ✓ (κυκλοφορούν ενεργητικό + μεταβατικοί λογαριασμοί ενεργητικού) / (βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις + μεταβατικοί λογαριασμοί παθητικού): **2,558**
- ✓ {(Δείκτης ρευστότητας -0,90) X 100} X 5 μονάδες (βάση κριτηρίου επιλογής Γ5): **829,00**

Δείκτης αποδοτικότητας:

Έτους 2015: **0,132**

Καθαρή θέση 2016: 364.279,05€

Δείκτης ρευστότητας 2016:

- ✓ (κυκλοφορούν ενεργητικό + μεταβατικοί λογαριασμοί ενεργητικού) / (βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις + μεταβατικοί λογαριασμοί παθητικού): **2,591**
- ✓ {(Δείκτης ρευστότητας -0,90) X 100} X 5 μονάδες (βάση κριτηρίου επιλογής Γ5): **845,5**

Δείκτης αποδοτικότητας:

Έτους 2016: **0,001**

Μέσος όρος τριετίας (2014 - 2016): 0,129

Πίνακας 1.3.: Ανάλυση των οικονομικών στοιχείων ΑΝ.Η Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α (2014, 2015, 2016)

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΩΝ	2014		2015		2016	
Σε ευρώ (€)						
ΚΑΘΑΡΗ ΘΕΣΗ	334.773,25		369.247,81		364.279,05	
ΔΕΙΚΤΗΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ						
(Κυκλοφ.ενεργ. + μεταβ. λογ. Ενεργ.)	629.385,37	1,524	456.115,23	2,558	451.397,80	2,591
(Βραχ. Υποχρ. + μεταβ. λογ. Παθ.)	454.341,60		178.309,29		174.199,27	
ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
Καθαρά κέρδη	92.541,29	0,251	52.280,61	0,132	314,43	0,001
Ίδια κεφάλαια	368.608,71		396.316,18		364.279,05	
Μ.Ο. ΔΕΙΚΤΗ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ 2014-2016			48.378,78	0,129		
			376.401,31			

(βλ. Δ1.06 Ισολογισμοί και Καταστάσεις Αποτελεσμάτων χρήσεων 2014, 2015, 2016)

Όπως φαίνεται από την ανάλυση των οικονομικών στοιχείων της τελευταία τριετίας η εταιρεία:

- ✓ Διαθέτει μεγάλη καθαρή θέση (**364.279,05€**) και αν λάβουμε υπόψη ότι δεν έχει επισφάλειες και έχει ιδιόκτητο κτίριο του 2003, 500 τετραγωνικών μέτρων στις Αρχάνες, που εφόσον γίνει αναπροσαρμογή αξίας αυτού, η πραγματική καθαρή θέση της εταιρείας είναι πολύ μεγαλύτερη από την προαναφερόμενη.
- ✓ έχει υψηλότατο δείκτη ρευστότητας **2,591** που της δίνει τη δυνατότητα για χρονικό διάστημα τουλάχιστον έξι – οκτώ μηνών να αντιμετωπίζει προβλήματα ρευστότητας που μπορεί να δημιουργηθούν, από πιθανή καθυστέρηση είσπραξης πόρων.
- ✓ ο μέσος όρος απόδοσης ιδίων κεφαλαίων ανέρχεται στο 12,85%, ποσοστό υψηλό σε σχέση με την απόδοση ιδίων κεφαλαίων στην Ελλάδα την περίοδο αυτή της κρίσης.

1.2. ΕΠΙΠΕΔΟ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

1.2.1. Γενικά στοιχεία

Σύμφωνα με το καταστατικό της εταιρείας (άρθρο 9, παρ.1 και 2) προκύπτει η αρμοδιότητα του Διοικητικού Συμβουλίου να συστήνει επιτροπές καθώς και να εκχωρεί και να αναθέτει αρμοδιότητες σε τρίτους.

Με βάση αυτό, το Διοικητικό Συμβούλιο της Εταιρείας με την υπ' αριθ. 8 στις 4/7/2017 (βλ. Δ1.07) απόφαση του, πρότεινε για διαβούλευση τους φορείς που θα συμμετέχουν στην Επιτροπή Διαχείρισης Προγράμματος (Ε.Δ.Π) CLLD / LEADER Μεσσαράς Ν. Ηρακλείου και τον κανονισμό λειτουργίας της.

Στη συνέχεια μετά από τις αποφάσεις των αντίστοιχων φορέων (βλ. Δ1.09-17) που συμμετέχουν στην Ε.Δ.Π. προχώρησε με την υπ' αριθ. 10 στις 25/08/2017 απόφαση του (βλ. Δ1.08) στη συγκρότηση της Επιτροπής Διαχείρισης Προγράμματος (Ε.Δ.Π) και όρισε τις αρμοδιότητες που απαιτούνται και προκύπτουν από την Κοινοτική και Εθνική νομοθεσία για την υλοποίηση της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων στην περιοχή παρέμβασης της Αναπτυξιακής Ηρακλείου.

Η Ε.Δ.Π. αποτελείται από εννέα (9) μέλη – φορείς εκ των οποίων οι τέσσερις (4) εξυπηρετούν συμφέροντα του δημοσίου τομέα και οι πέντε (5) εξυπηρετούν συμφέροντα του ιδιωτικού τομέα και είναι οι εξής:

Πίνακας 1.4.: Μέλη Ε.Δ.Π.

Α/Α	Φορείς της περιοχής που συμμετέχουν στο κεφάλαιο του υποψήφιου φορέα	Ομάδα /Τομείς που αντιπροσωπεύουν
1.	Δήμος Αρχανών – Αστερουσίων	ΟΤΑ Α' Βαθμού
2.	Δήμος Φαιστού	ΟΤΑ Α' Βαθμού
3.	Δήμος Γόρτυνας	ΟΤΑ Α' Βαθμού
4.	Περιφέρεια Κρήτης	ΟΤΑ Β' Βαθμού

A/A	Φορείς της περιοχής που συμμετέχουν στο κεφάλαιο του υποψήφιου φορέα	Ομάδα /Τομείς που αντιπροσωπεύουν
5.	Αγροτικός Οπωροκηπευτικός – Ελαιουργικός Συνεταιρισμός Τυμπακίου	Αγρότες
6.	ΓΕΩΤΕΕ	Αγρότες, Κτηνοτρόφους, Αλιείς, Περιβάλλον
7.	Επιμελητήριο Ηρακλείου	Επιχειρήσεις
8.	Δίκτυο Συλλόγων Μεσσαράς	Πολιτισμός / Περιβάλλον
9.	Σύλ. Γονέων & Φίλων ΑΜΕΑ Ν.Κρήτης («ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ»)	ΑΜΕΑ

Με βάση την παραπάνω σύνθεση, καμία ενιαία ομάδα συμφερόντων (δημόσιος ή ιδιωτικός) δεν αντιπροσωπεύει ποσοστό άνω των 49% των δικαιωμάτων ψήφου, καθώς οι φορείς που εκπροσωπούν συμφέροντα του **δημοσίου** (με α/α 1-4) αποτελούν το **44,44%** (<49% και >30% που ορίζει η προκήρυξη), ενώ οι φορείς που εκπροσωπούν συμφέροντα του **ιδιωτικού** τομέα ανεξάρτητα από τη νομική τους μορφή (α/α 5-9) αποτελούν το **55,56%**. Από τους ιδιωτικούς φορείς επίσης, καμία ενιαία ομάδα συμφερόντων δεν ξεπερνά το 49%. Όλοι οι φορείς συμμετέχουν στην ΕΔΠ με δικαίωμα **μιας ψήφου**.

1.2.2. Αναλυτική παρουσίαση της Επιτροπής Διαχείρισης Προγράμματος (ΕΔΠ)

Πίνακας 1.5.: Αναλυτική παρουσίαση Ε.Δ.Π.

A/A	Όνομα*	Φορέας που εκπροσωπείται	Αριθμός Απόφασης Φορέα (βλ. Δ9-17)	Κατηγορία φορέα βάση των συμφερόντων που αντιπροσωπεύουν (Δημ. Ή Ιδ.)	% Συμμ.
1	Εμμανουήλ Κοκοσάλης (TM)	Δήμος Αρχανών – Αστερουσίων	295/2017 (βλ.Δ1.09)	Δημόσιος	11,11%
	Γεώργιος Σεραφειμίδης (AM)				
2	Γεώργιος Αρμουτάκης (TM)	Δήμος Φαιστού	138/2017 (βλ.Δ1.10)	Δημόσιος	11,11%
	Ιωάννης Νικολακάκης (AM)				
3	Νικόλαος Σχοιναράκης (TM)	Δήμος Γόρτυνας	19/23-8-2017 (βλ.Δ1.11)	Δημόσιος	11,11%
	Στυλιανός Μπομποδάκης (AM)				
4	Ιωάννης Λεονταράκης (TM)	Περιφέρεια Κρήτης	95/2017 (βλ.Δ1.12)	Δημόσιος	11,11%
	Φανούρης Τουπάκης (AM)				
5	Τσιμπραγάκης Ευάγγελος (TM)	Αγροτικός Οπωροκηπευτικός Ελαιουργικός Συνεταιρισμός Τυμπακίου	1841/11-8-2017 (βλ.Δ1.13)	Δημόσιος	11,11%
	Σταυριανάκης Τίτος (AM)				
6	Αικατερίνη Λασιθιωτάκη (TM)	ΓΕΩΤΕΕ	17-8-2017 (βλ.Δ1.14)	Ιδιωτικός	11,11%
	Ευγενία Στυλιανού (AM)				
7	Θωμάς Φορτετσανάκης (TM)	Επιμελητήριο Ηρακλείου	60/16-8-2017 (βλ.Δ1.15)	Ιδιωτικός	11,11%
	Κώστας Καδιανάκης (AM)				
8	Μιχαήλ Σπυριδάκης (TM)	Δίκτυο Συλλόγων Μεσσαράς	5/10-8-2017 (βλ.Δ1.16)	Ιδιωτικός	11,11%
	Νικόλαος Λέριος (AM)				
9	Στεφανουδάκης Εμμανουήλ (TM)	Σύλλογος Γονέων & Φίλων ΑΜΕΑ Νότιας Κρήτης (ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ)	3/10-8-2017 (βλ.Δ1.17)	Ιδιωτικός	11,11%
	Πρατικάκης Ιωάννης (AM)				

*Όπου TM: Τακτικό Μέλος και AM: Αναπληρωματικό Μέλος

1.2.3. Τεκμηρίωση της επιλογής των φορέων που συμμετέχουν στο επίπεδο λήψης αποφάσεων

Η επιλογή των φορέων που συμμετέχουν στο Επίπεδο Λήψης Αποφάσεων, έγινε μετά από διαδικασία διαβούλευσης και λαμβάνοντας υπόψη τα παρακάτω τυπικά και ποιοτικά στοιχεία:

- Να είναι σύμφωνοι με την προκήρυξη και τους περιορισμούς που τίθενται από το πρόγραμμα
- Να εκπροσωπούν συλλογικά συμφέροντα και να συμμετέχουν οι βασικές παραγωγικές τάξεις της περιοχής (αγρότες, επαγγελματίες, βιοτέχνες, κ.λπ.).
- Να εκπροσωπείται γεωγραφικά το σύνολο της περιοχής παρέμβασης.
- Να έχουν ενεργή συμμετοχή στις δραστηριότητες της περιοχής, να διαθέτουν φερεγγυότητα, καταξίωση στην τοπική κοινωνία, να έχουν εμπειρία στην υλοποίηση προγραμμάτων, να μπορούν να συμβάλλουν στον αναπτυξιακό σχεδιασμό και στην υλοποίηση της παρέμβασης στην περιοχή.

- Να διαθέτουν περιβαλλοντική και κοινωνική ευαισθησία.
- Να έχουν επιστημονικό υπόβαθρο σε θέματα σχετικά με την τοπική ανάπτυξη.
- Να διαθέτουν εμπειρία από τη συμμετοχή τους σε προηγούμενες αναπτυξιακές παρεμβάσεις στην περιοχή και να είναι εξοικειωμένοι με την φιλοσοφία και τους στόχους της ΕΔΠ και της εταιρείας.

Με βάση τα παραπάνω κριτήρια επιλέχθηκαν οι παρακάτω φορείς μετά από τη διαδικασία διαβούλευσης και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που διαθέτουν ανά φορέα είναι:

Δήμος «Αρχανών - Αστερουσίων»: Ο Δήμος Αρχανών - Αστερουσίων (έκταση 339,09 τ.χλμ και 16.692 κάτοικους) έχει αρκετά υπερτοπικά κέντρα στην περιοχή του (Αρχάνες, Πεζά, Πύργος). Ο Δήμος είναι ιδρυτής και μέτοχος της ΑΝ.Η. Είναι ο μεγαλύτερος οινοπαραγωγός δήμος του Νομού και έχει αναπτύξει πλούσια δραστηριότητα σε θέματα ανάπτυξης οινοτουρισμού και πολιτισμού. Ο Δήμος χαρακτηρίζεται από ένα εξαιρετικά ποικιλόμορφο ανάγλυφο, χάρη στους δύο ορεινούς όγκους του, το Γιούχτα και τα Αστερούσια ενώ καλύπτει και μέρος από την εύφορη πεδιάδα της Μεσσαράς. Το σύνολο του Δήμου περιλαμβάνεται στην περιοχή παρέμβασης του πολυταμειακού CLLD/LEADER. Ωστόσο, ο φορέας επιλέχθηκε να συμμετέχει στην ΕΔΠ του CLLD/LEADER Μεσσαράς καθώς:

- ✓ Θα πρέπει να υπάρξει διασύνδεση και συμπληρωματικότητα μεταξύ των δύο ήδη εγκεκριμένων τοπικών προγραμμάτων CLLD/LEADER και CLLD/LEADER Αλιείας με τη στρατηγική τοπικής ανάπτυξης που υποβάλλει η ΑΝ.Η στο πλαίσιο της παρούσας πρόσκλησης. Αυτό διασφαλίζεται σε επίπεδο στελεχών, ωστόσο θα πρέπει να διασφαλιστεί και σε επίπεδο εκπροσώπησης των τοπικών φορέων και του εταιρικού σχήματος.
- ✓ Διαθέτει μεγάλη εμπειρία στις εφαρμογές τοπικών προγραμμάτων LEADER για τρεις προγραμματικές περιόδους, καθώς αποτελούσε πάντα μέρος της περιοχής παρέμβασης και εκπρόσωπός του συμμετείχε πάντα στην εκάστοτε ΕΔΠ των Τ.Π.
- ✓ Στα όρια του Δήμου και στον οικισμό Αρχανών, έχει τα κεντρικά της γραφεία η ΑΝ.Η.

ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ
Municipality of Faisstos

Δήμος «Φαιστού»: Ο Δήμος Φαιστού, διαθέτει ένα πλούσιο πολιτισμικό απόθεμα, σημαντική αγροτική παραγωγή, αλλά και μνημεία υψηλού κάλλους. Ο Δήμος είναι μέτοχος της εταιρίας με ποσοστό συμμετοχής 1,79% (2.400 μετοχές). Η έδρα του δήμου Φαιστού βρίσκεται στις Μοίρες, ενώ ιστορική έδρα του έχει οριστεί το Τυμπάκι, όπου θα λειτουργήσει και το Γραφείο εξυπηρέτησης των φορέων και κατοίκων της Μεσσαράς της ΟΤΔ. Με επίκεντρο το ανάκτορο της Φαιστού που δεσπόζει στην περιοχή, ο δήμος εκτείνεται σε 409,75τ.χλμ., ενώ αριθμεί 24.466 κατοίκους (2011). Ο Δήμος χαρακτηρίζεται για τη μεγάλη παραγωγή οπωροκηπευτικών, από θερμοκηπιακές καλλιέργειες κυρίως στη Μεσσαρά (τη μεγαλύτερη πεδιάδα της Κρήτης), ενώ έχει επίσης έντονη τουριστική δραστηριότητα σε όλο το παραλιακό μέτωπο.

Στην περιοχή παρέμβασης του προγράμματος, οι ΤΚ του Δήμου Φαιστού αποτελούν το 92,54% του πληθυσμού της περιοχής και το 74,63% της έκτασης.

Δήμος «Γόρτυνας»: Ο Δήμος Γόρτυνας έχει έκταση 465,16 τ.χλμ και ο πληθυσμός του είναι 15.632 κάτοικοι σύμφωνα με την απογραφή του 2011. Είναι μέτοχος της ΑΝ.Η. με ποσοστό 2,69% (3.600 μετοχές). Διαθέτει εμπειρία από την εφαρμογή προγραμμάτων LEADER, καθώς κατά την περασμένη προγραμματική περίοδο αποτέλεσε μέλος της ΕΔΠ του Τ.Π. Άξονα 4 – Προσέγγισης LEADER του Ν.

Ηρακλείου.

Στην περιοχή παρέμβασης του προγράμματος, οι ΤΚ του Δήμου Γόρτυνας αποτελούν το 7,46% του πληθυσμού της περιοχής και το 25,37% της έκτασης.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
REGION OF CRETE

Περιφέρεια Κρήτης: Η Περιφέρεια Κρήτης αποτελεί το Β΄ βαθμό Τοπικής αυτοδιοίκησης, η έδρα της βρίσκεται στο Ηράκλειο και είναι μέτοχος της ΑΝ.Η.. Η Περιφέρεια Κρήτης σχεδιάζει και εφαρμόζει πολιτικές για την οικονομική, κοινωνική, τουριστική και πολιτισμική ανάπτυξη του νησιού. Η Περιφέρεια Κρήτης συνεργάζεται με το σύνολο των φορέων του νησιού προκειμένου να χαράξει την αναπτυξιακή στρατηγική της Κρήτης λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές. Ειδικότερα, μέσα από τη συμμετοχή της στην ΕΔΠ θα επιτευχθεί συνέργεια και συμπληρωματικότητα με το σχεδιασμό και την υλοποίηση των δράσεων του ΕΠ Κρήτης 2014-2020, καθώς και με τις βασικές πολιτικές που έχει χαράξει η περιφέρεια σε διάφορους τομείς (στρατηγικός σχεδιασμός πρωτογενή τομέα, έξυπνη εξειδίκευση, χωροταξικός και ενεργειακός σχεδιασμός, τουριστική ανάπτυξη και προβολή, γαλάζια ανάπτυξη κλπ).

ΑΓΡΟΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΣ
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΤΥΜΠΑΚΙΟΥ

Αγροτικός Οπωροκηπευτικός – Ελαιουργικός Συνεταιρισμός Τυμπακίου: Ο

Συνεταιρισμός ιδρύθηκε το 1945, δραστηριοποιείται στο Τυμπάκι Δήμου Φαιστού και αριθμεί 700 μέλη. Παρέχει στα μέλη του υπηρεσίες απαραίτητες για τη συνεχόμενη ανάπτυξη και βελτίωση των παραγωγικών διαδικασιών, αλλά και έγκυρες συμβουλές πάνω στους τρόπους καλλιέργειας, αναλαμβάνει την προμήθεια τους με όλα τα απαραίτητα γεωργικά εφόδια ενώ λειτουργεί συσκευαστήριο και δημοπρατήριο κηπευτικών προϊόντων για την εμπορική τους προώθηση. Εκτός από τις εγχώριες πωλήσεις προϊόντων και στο πλαίσιο υλοποίησης του στρατηγικού σχεδιασμού του πραγματοποιεί εξαγωγές προϊόντων σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες. Ο Συνεταιρισμός γνωρίζει πολύ καλά τα προβλήματα των αγροτών της περιοχής, τόσο σε ότι αφορά στις υποδομές και στο αγροτικό και φυσικό περιβάλλον, όσο και σε ότι αφορά στα επαγγελματικά τους θέματα και στα θέματα προώθησης των προϊόντων τους.

ΓΕΩΤΕΕ/ Παράρτημα Κρήτης: Το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας

(ΓΕΩΤ.Ε.Ε.) λειτουργεί ως σύμβουλος της Πολιτείας και των φορέων της, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, για μεγάλη γκάμα εξειδικευμένων αντικειμένων και εκπροσωπεί τους εξής επιστημονικούς κλάδους: γεωπόνους, κτηνίατροι, δασολόγοι, γεωλόγοι και ιχθυολόγοι. Ειδικότερα λειτουργεί ως σύμβουλος για θέματα επιστημονικά και αναπτυξιακά του πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία) και της μεταποίησης των προϊόντων του, προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος (δάση, δασικές εκτάσεις) και φυσικών πόρων (έδαφος, νερό). Στην Περιφέρεια Κρήτης λειτουργεί το ΓΕΩΤ.Ε.Ε./ Παράρτημα Κρήτης, με έδρα στο Ηράκλειο και δυνατότητα παρέμβασης και εκπροσώπησης σε όλη την περιφέρεια Κρήτης. Σημειώνεται ότι το Παράρτημα Κρήτης αποτελεί βασικό συντελεστή στην σύνταξη του Στρατηγικού Σχεδιασμού του Αγροτοδιατροφικού Τομέα της Περιφέρειας Κρήτης, καθώς και της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Κρήτης και συμμετέχει με δικαίωμα ψήφου στην Επιτροπή Παρακολούθησης του ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020, στο Δ.Σ της Αγροτοδιατροφικής Σύμπραξης, της Περιφερειακής Επιτροπής Διαβούλευσης και της Επιτροπής Διαβούλευσης των Δήμων Ηρακλείου και Χανίων.

Επιμελητήριο Ηρακλείου: Το Επιμελητήριο Ηρακλείου είναι μέτοχος της ΑΝ.Η., είναι

ο βασικός εκπρόσωπος των επιχειρήσεων στο Νομό και ο βασικός συνομιλητής με την Πολιτεία για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Ιδρύθηκε το 1923 και αριθμεί πάνω από 20.000 μέλη. Αποτελεί έναν σύγχρονο και δυναμικό οργανισμό με καταρτισμένο προσωπικό και σύγχρονες υποδομές. Είναι πρωτοπόρο επιμελητήριο και συμμετέχει σε πολλές αναπτυξιακές προσπάθειες της Κρήτης, των Νησιών και όλης της χώρας. Στο πλαίσιο της λειτουργίας του έχει ιδρύσει το Σύνδεσμο Νέων Επιχειρηματιών νομού Ηρακλείου και το Σύνδεσμο Επαγγελματιών Γυναικών νομού Ηρακλείου. Έχει βαθιά γνώση των αναπτυξιακών προβλημάτων αλλά και των προοπτικών της περιοχής, ιδίως σε ότι αφορά στις επιχειρήσεις, ενώ καταβάλλει σοβαρές προσπάθειες τα τελευταία χρόνια για τη δικτύωση των επιχειρήσεων.

Δίκτυο Συλλόγων Μεσσαράς: Το Δίκτυο Συλλόγων Μεσσαράς ιδρύθηκε το 2011, είναι δευτεροβάθμια μη κυβερνητική, μη κερδοσκοπική οργάνωση, με 36 μέλη-συνλόγους της περιοχής μέχρι σήμερα, ενώ φιλοδοξεί να συγκεντρώσει όλους τους Συλλόγους της περιοχής της Μεσσαράς, με στόχο την προώθηση των πολιτιστικών και επαγγελματικών θεμάτων. Ορισμένοι από τους καταστατικούς σκοπούς τους είναι: η οργάνωση εκπαιδευτικών και άλλων δραστηριοτήτων, η ανάδειξη του κοινωνικού ρόλου των πολιτών και ιδιαίτερα της γυναίκας, η μελέτη και η συμβολή στην επίλυση γενικότερων προβλημάτων της Μεσσαράς στα θέματα τοπικής οικονομίας, γεωργίας, οικοτεχνίας, τουρισμού, υγείας, μετανάστευσης, εκπαίδευσης, ιστοριογραφίας, λαογραφίας, λαϊκής τέχνης, περιβάλλοντος κτλ. Ο Σύλλογος έχει σοβαρή δραστηριότητα και αναγνώριση στην περιοχή, ενώ θεωρείται σημαντικό για τον τοπικό πληθυσμό ότι έχει καταφέρει να δικτυώσει μεγάλο αριθμό μικρών συλλόγων χωριών της περιοχής, καταφέροντας έτσι τη συσπείρωση του τοπικού πληθυσμού και την κοινή προσπάθεια για την ανάπτυξη και την προβολή του τόπου τους.

Σύλλογος Γονέων & Φίλων ΑΜΕΑ Νότιας Κρήτης (ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ): Σκοπός του Συλλόγου

Γονέων και Φίλων ΑΜΕΑ Νότιας Κρήτης «Το Μέλλον» είναι –σύμφωνα με το καταστατικό λειτουργίας του- η παροχή βοήθειας στους ανθρώπους με αναπηρίες, ώστε να αναπτύξουν τις ικανότητες και δεξιότητές τους, προκειμένου να καταστούν

δημιουργικοί και λειτουργικοί, ικανοί να ανταπεξέλθουν στις καθημερινές τους ανάγκες και στη σύγχρονη κοινωνία. Ο Σύλλογος ιδρύθηκε το 2008 με σκοπό όχι μόνο να κοινωνικοποιήσει τους ανθρώπους με αναπηρία, αλλά κυρίως να αφυπνίσει τους αρτιμελείς και την τοπική κοινωνία γύρω από τις ιδιαιτερότητες και ειδικές δεξιότητες του κάθε ανθρώπου. Κάθε χρόνο αναλαμβάνει αρκετές δράσεις προσβασιμότητας των ΑΜΕΑ σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς και τους Δήμους της περιοχής. Πρόεδρος του Συλλόγου είναι ο Μανώλης Στεφανουδάκης, παραολυμπιονίκης και παγκόσμιος πρωταθλητής στίβου, γεγονός που επιδρά στην παρεμβατική ικανότητα του συλλόγου και στην ενεργοποίηση της τοπικής κοινωνίας σε θέματα κοινωνικής ευαισθησίας και κοινωνικής συνοχής.

1.3. ΣΤΕΛΕΧΙΑΚΗ ΔΟΜΗ – ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ – ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Στην Αναπτυξιακή Ηρακλείου εργάζονται δώδεκα (12) άτομα με συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου κι ένας νομικός. Για εξειδικευμένες υπηρεσίες ο φορέας απασχολεί ή μπορεί να απασχολήσει άτομα με συμβάσεις έργου ή ανεξαρτήτων υπηρεσιών (νομικός σύμβουλος, οικονομικοί σύμβουλοι κλπ.). Το προσωπικό είναι τοποθετημένο σε αντίστοιχα τμήματα και οι αρμοδιότητες καθενός προκύπτουν από τις αρμοδιότητες του κάθε τμήματος αντίστοιχα οι οποίες έχουν οριστεί αναλυτικά. Σήμερα στην Αναπτυξιακή Ηρακλείου απασχολούνται άτομα των παρακάτω ειδικοτήτων:

Πίνακας 1.6.: Προσωπικό ΑΝ.Η. Αναπτυξιακή Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α βάση εκπαίδευσης

Α/Α	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΑΕΙ	ΤΕΙ	ΜΕΤΑ - ΔΕ	ΔΕ	ΣΥΝΟΛΟ
1	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ	5	1	1	1	8
2	ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ / ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ	3				3
3	ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟΙ	1				1
4	ΝΟΜΙΚΟΙ	1				1
	ΣΥΝΟΛΑ	10	1	1	1	13

Το προσωπικό της ΑΝ.Η. έχει πανεπιστημιακή εκπαίδευση (ΑΕΙ – ΤΕΙ) σε ποσοστό 85% και το 15% είναι μεταδευτεροβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ο Φορέας διαθέτει το απαραίτητο στελεχιακό δυναμικό από το οποίο έχει επιλέξει τα άτομα που θα απασχοληθούν στο Τοπικό πρόγραμμα CLLD / LEADER Μεσσαράς Ν. Ηρακλείου. Με βάση την

απόφαση του αρμόδιου οργάνου του, ο φορέας θα απασχολήσει από το υφιστάμενο προσωπικό αυτό που περιγράφεται στο επόμενο κεφάλαιο και είναι στην ευχέρεια της ΕΔΠ του προγράμματος να αξιοποιήσει, όποτε χρειαστεί, και το σύνολο του προσωπικού της εταιρίας στο πλαίσιο του γενικότερου σχεδιασμού του.

1.3.1. Το προσωπικό που ήδη απασχολεί ή προτίθεται να απασχολήσει ο υποψήφιος φορέας στο πλαίσιο εφαρμογής της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης

Η Αναπτυξιακή Ηρακλείου για την υλοποίηση του προγράμματος θα απασχολήσει προσωπικό που είχε απασχοληθεί στις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους σε προγράμματα ανάπτυξης υπαίθρου και είναι ικανό να ανταποκριθεί στα καθήκοντα και στη σωστή υλοποίηση του προγράμματος. Το προσωπικό που θα απασχοληθεί θα είναι με συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου και όπου απαιτηθεί, θα απασχοληθεί και προσωπικό με σύμβαση έργου.

Άμεσα για τις ανάγκες υλοποίησης του προγράμματος θα απασχοληθεί το παρακάτω προσωπικό:

Διευθυντικό προσωπικό:

1. Γεώργιος Μαυρογιάννης, Διευθυντής Αναπτυξιακής Ηρακλείου (Συντονιστής CLLD/LEADER Μεσσαράς):

- Τίτλοι σπουδών / Γνώσεις: Πτυχιούχος ΑΣΟΕΕ - Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων
- Επαγγελματική απασχόληση:
  - Διευθυντής Αναπτυξιακής Ηρακλείου (1998 - σήμερα)
  - Διευθυντής στον ΑΚΟΜΜ – Ψηλορείτης (1988-1998)
  - Οικονομικός σύμβουλος στον Σύνδεσμο ΤΕΔΚ Κρήτης και στην Εκπαιδευτική Αναπτυξιακή Πλοηγός (1995 – σήμερα)
  - Λογιστικά – φοροτεχνικά σε Ιδιωτικές εμπορικές επιχειρήσεις (1985 – 1988)
- Κύρια επαγγελματική δραστηριότητα:
  - Διευθυντικός υπεύθυνος και συντονιστής στα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης LEADER I (Ορεινού Όγκου Ψηλορείτη - ΑΚΟΜΜ), LEADER II και LEADER+ ενδοχώρας Ν. Ηρακλείου της Αναπτυξιακής Ηρακλείου, Άξονα 4 – Προσέγγιση LEADER.
  - Συντονιστής του Υποστηρικτικού Μηχανισμού για την υλοποίηση καθεστώτων ενίσχυσης (Ιδιωτικές Επενδύσεις) του Άξονα 3 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007-2013: «Ποιότητα ζωής τις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας» στην Περιφέρεια Κρήτης.
  - Συντονιστής και διαχειριστής των Αναπτυξιακών Συμπράξεων «Ενεργοί Πολίτες» και «ΚΡΗΚΟΣ» για την υλοποίηση των προγραμμάτων της EQUAL I & II, σε επίπεδο Κρήτης.
  - Συντονιστής στα Προγράμματα Ενίσχυσης της Απασχόλησης και Κοινωνικά Προγράμματα του ΕΠ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ και του ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ, σε επίπεδο Κρήτης.
  - Συντονιστής και Υπεύθυνος Οικονομικού αντικείμενου στο Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα ΚΡΗΤΗ – ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.

2. Αμαλία Ταβλαδωράκη: Υποδιευθύντρια (Συντονίστρια CLLD/LEADER)

- Τίτλοι σπουδών / Γνώσεις: Πτυχιούχος Φιλολόγος
Ξένες γλώσσες: Αγγλικά, Ιταλικά
- Επαγγελματική απασχόληση:
  - Στέλεχος της Αναπτυξιακής Ηρακλείου και υποδιευθύντρια (1994 – σήμερα)
- Κύρια επαγγελματική δραστηριότητα:
  - Συντονίστρια Τοπικού προγράμματος LEADER+ και του Άξονα 4 ΠΑΑ – Προσέγγιση LEADER της ενδοχώρας του Νομού Ηρακλείου

- ο Μέλος της Επιτροπής Αξιολόγησης των υποψήφιων επενδυτικών σχεδίων για τα προγράμματα ΟΠΑΑΧ του Υπουργείου Γεωργίας και της Περιφέρειας Κρήτης, καθώς και του Άξονα 3.
- ο Συντονίστρια της ομάδας σύνταξης του «Ειδικού Αναπτυξιακού Προγράμματος ΚΡΗΤΗ – ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ».
- ο Διενέργεια διαγωνισμών και αναθέσεων έργων: Σύνταξη προσκλήσεων, κανόνες δημοσιότητας, αξιολόγηση προσφορών – ενστάσεων, πρακτικά παραλαβής παραδοτέων, κλπ
- ο Συμμετοχή σε διάφορες ομάδες εργασίας μελετών και στην ομάδα μελέτης με τίτλο «Εξειδίκευση του πλαισίου εφαρμογής της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης στην Περιφέρεια Κρήτης για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020», για λογαριασμό της Περιφέρειας Κρήτης.

Επιστημονικό προσωπικό:

Στο επιστημονικό προσωπικό της ΟΤΔ εντάσσονται τα εξής στελέχη:

3. Εμμανουήλ Παντερής, πολιτικός μηχανικός

- Τίτλοι σπουδών / Γνώσεις: Διπλωματούχος Πολιτικός Μηχανικός, μέλος του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος από το 2002
  - ο Ξένες γλώσσες: Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά
- Επαγγελματική απασχόληση:
  - ο Στέλεχος την ΟΤΔ της Αναπτυξιακής Ηρακλείου (2004 – ως σήμερα)
- Κύρια επαγγελματική δραστηριότητα:
  - ο Μέλος της Επιτροπής παρακολούθησης, διαχείρισης και ελέγχου στα τοπικά προγράμματα της Κ.Π. LEADER+ και Άξονα 4
  - ο Αξιολόγηση και παρακολούθηση επενδύσεων στο πλαίσιο του Ειδικού Αναπτυξιακού Προγράμματος «ΚΡΗΤΗ – Πράσινη ανάπτυξη», ΟΠΑΑΧ και Άξονα 3.
  - ο Υπεύθυνος τμήματος ποιότητας της εταιρίας και ειδικότερα για τη συντήρηση και τις εσωτερικές επιθεωρήσεις για το σύστημα ISO 9001/2008

4. Ζαχαρίας Μεσσαριτάκης: μηχανικός Η/Υ

- Πτυχίο / Γνώσεις: Μηχανικός Η/Υ
  - ο Ξένες γλώσσες: Αγγλικά και Βουλγάρικα
- Επαγγελματική απασχόληση:
  - ο Στέλεχος της Αναπτυξιακής Ηρακλείου (2003 ως σήμερα)
- Κύρια επαγγελματική δραστηριότητα:
  - ο Παρακολούθηση φυσικού και οικονομικού αντικειμένου των επενδύσεων στα προγράμματα ΟΠΑΑΧ, Άξονα 3 ΠΑΑ 2007-2013 και του Ειδικού Αναπτυξιακού Προγράμματος «Κρήτη Πράσινη Ανάπτυξη».

5. Ζαχαράκης Ιωάννης: Γεωπόνος

- Πτυχίο / Γνώσεις: Γεωπόνος
  - ο Ξένες Γλώσσες: Αγγλικά και Βουλγάρικα
- Επαγγελματική απασχόληση:
  - ο Στέλεχος της ΟΤΔ της Αναπτυξιακής Ηρακλείου (2005 – σήμερα)
- Κύρια επαγγελματική δραστηριότητα:
  - ο Στέλεχος του τμήματος ΑΝΤΕΝΑ Νομού Ηρακλείου και Δομής στήριξης ΟΠΑΑΧ περιφέρειας Κρήτης στο τμήμα υλοποίησης των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ).
  - ο Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ – ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ» με αντικείμενο την τεχνική στήριξη των Φορέων Υλοποίησης και της Τεχνικής Γραμματείας ως προς το σχεδιασμό και την εξειδίκευση των παρεμβάσεων, τη σύνταξη των αναγκαίων μελετών, των Τεχνικών Δελτίων,

των αιτημάτων, των δελτίων παρακολούθησης και των απαιτούμενων Εκθέσεων, την παρακολούθηση και τον έλεγχο των έργων με επιτόπιες επισκέψεις, την υποστήριξη των συνεδριάσεων της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος, παρέχοντας κάθε είδος τεχνικής βοήθειας.

6. Δήμητρα Καμπέλη: Οικονομολόγος

- Πτυχίο / Γνώσεις: Οικονομολόγος
  - Ξένες γλώσσες: Αγγλικά,
- Επαγγελματική απασχόληση:
  - Στέλεχος της Αναπτυξιακή Ηρακλείου (2006 - σήμερα)
  - Στέλεχος Αμφίδρομης Επικοινωνίας, Ερευνών Δημοσκοπήσεων, Τμήμα Πολιτικών Ερευνών και Επικοινωνίας – Υπεύθυνη Τμήματος (Project & Account Manager) (2003- 2006)
- Κύρια επαγγελματική δραστηριότητα:
  - Υπεύθυνη του τμήματος Επικοινωνίας και δικτύωσης της Αναπτυξιακής Ηρακλείου
  - Υπεύθυνη φυσικού αντικείμενου και τεχνικής στήριξης σε προγράμματα διακρατικών συνεργασιών και δικτύων.
  - Συγγραφή προτάσεων σε διάφορα κοινοτικά προγράμματα και ανεύρεση εταιρών για διακρατικές συμφωνίες και δράσεις συνεργασίας.
  - Εμφύχωση και ενδυνάμωση τοπικού πληθυσμού για συνεργασίες, δικτυώσεις και συνέργειες.
  - Υπεύθυνη για ενέργειες δικτύωσης και επικοινωνίας, μελέτες, επιμέλεια εκδόσεων, διάχυση αποτελεσμάτων προγραμμάτων της ΑΝ.Η.

7. Ευαγγελία Κατσαράκη: Ειδικός Τοπικής Αυτοδιοίκησης

- Τίτλος Σπουδών / Γνώσεις: Ειδικός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
  - Ξένες Γλώσσες: Αγγλικά, Γαλλικά, Ιταλικά
- Επαγγελματική απασχόληση:
  - Στέλεχος της Αναπτυξιακής Ηρακλείου (2005 – σήμερα)
- Κύρια επαγγελματική δραστηριότητα:
  - Υπεύθυνη επικοινωνίας στο γραφείο αντιπροσωπείας της Αναπτυξιακής Ηρακλείου στις Βρυξέλλες (2005- 2007)
  - Υπεύθυνη για το σχεδιασμό και την υλοποίηση διαφόρων ευρωπαϊκών προγραμμάτων συνεργασίας και δικτύωσης.
  - Συγγραφή προτάσεων σε διάφορα κοινοτικά προγράμματα και ανεύρεση εταιρών για διακρατικές συμφωνίες και δράσεις συνεργασίας.
  - Διενέργεια διαγωνισμών και αναθέσεων έργων: Σύνταξη προσκλήσεων, κανόνες δημοσιότητας, αξιολόγηση προσφορών – ενστάσεων, πρακτικά παραλαβής παραδοτέων, κλπ
  - Εμφύχωση και ενδυνάμωση τοπικού πληθυσμού για συνεργασίες, δικτυώσεις και συνέργειες.

8. Ελευθερία Μικωνιάτη: Αρχαιολόγος – Ιστορικός Τέχνης

- Πτυχίο / Γνώσεις: Πτυχίο Αρχαιολογίας και Ιστορίας Τέχνης
  - Master στην Προϊστορική Αρχαιολογία University of Sheffield – UK
  - Ξένες γλώσσες: Αγγλικά
- Επαγγελματική απασχόληση:
  - Στέλεχος της ΟΤΔ της Αναπτυξιακής Ηρακλείου (2000 – σήμερα)
- Κύρια επαγγελματική δραστηριότητα:
  - Συντονίστρια της Πράξης «Ισότιμη Πρόσβαση» της Α.Σ. «Δρόμοι Απασχόλησης», Τοπικές δράσεις κοινωνικής ένταξης για ευάλωτες ομάδες (ΤΟΠΕΚΟ) - Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού 2007 -2013

- Συντονίστρια της Πράξης «Ισότιμη Πρόσβαση στην Απασχόληση» της Α.Σ. «Δρόμοι Απασχόλησης και Ανάπτυξης», Τοπικά σχέδια για την απασχόληση (ΤΟΠΣΑ) - Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού 2007 – 2013
- Παρακολούθηση και υλοποίηση διακρατικών και άλλων προγραμμάτων της Αναπτυξιακής Ηρακλείου

9. Ελένη Ζουδιανού: Οικονομολόγος

- Πτυχίο / Γνώσεις: Οικονομολόγος
  - Ξένες γλώσσες: Αγγλικά, Γαλλικά
- Επαγγελματική απασχόληση:
  - Στέλεχος της ΟΤΔ της Αναπτυξιακής Ηρακλείου (2008 – σήμερα)
- Κύρια επαγγελματική δραστηριότητα:
  - Μέλος της Επιτροπής παρακολούθησης, διαχείρισης και ελέγχου στα τοπικά προγράμματα της Κ.Π. LEADER+ και Άξονα 4.
  - Οικονομική και διοικητική παρακολούθηση στο Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ – Πράσινη ανάπτυξη».
  - Υπεύθυνη προσωπικού και προμηθειών της Αναπτυξιακής Ηρακλείου.
  - Υπεύθυνη διοικητικών θεμάτων της εταιρίας που έχουν να κάνουν με το επίπεδο λήψης αποφάσεων Γενική Συνέλευση /ΔΣ / ΕΔΠ.
  - Διενέργεια διαγωνισμών και αναθέσεων έργων: Σύνταξη προσκλήσεων, κανόνες δημοσιότητας, αξιολόγηση προσφορών – ενστάσεων, πρακτικά παραλαβής παραδοτέων, κλπ

10. Δέσποινα Ροβίθη: Ειδικός λογισμικών πληροφορικής

- Τίτλος Σπουδών / Γνώσεις: Ειδικός Πληροφορικής
  - Ξένες γλώσσες: Αγγλικά, Γερμανικά
- Επαγγελματική απασχόληση:
  - Στέλεχος της Αναπτυξιακής Ηρακλείου (2007 – σήμερα)
  - Στέλεχος σε ιδιωτική εταιρία στη Μηχανοργάνωση επιχειρήσεων.
- Κύρια επαγγελματική δραστηριότητα:
  - Υπεύθυνη για την παρακολούθηση του οικονομικού αντικειμένου των έργων των ΟΠΑΑΧ και του Άξονα 3 του ΠΑΑ.
  - Σύνταξη και παρακολούθηση συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων και διαχείριση δεδομένων και απεικόνισή τους μέσα από ολοκληρωμένα πληροφοριακά και γεωγραφικά συστήματα πληροφοριών.
  - Υπεύθυνη και για την ιστοσελίδα της Αναπτυξιακής Ηρακλείου.

Διοικητικό (Λοιπό) προσωπικό:

11. Άννα Μανουσάκη: Λογίστρια

- Πτυχίο / Γνώσεις: Λογίστρια - ΙΕΚ Λογιστικής
- Επαγγελματική απασχόληση:
  - Στέλεχος της ΟΤΔ της Αναπτυξιακής Ηρακλείου (1997 – σήμερα)
  - Λογίστρια σε ιδιωτική εταιρία (1994-1997)
- Κύρια επαγγελματική δραστηριότητα:
  - Στέλεχος της ΟΤΔ ως διοικητικό προσωπικό για τις προηγούμενες τρεις (3) προγραμματικές περιόδους (Leader II, LEADER + και Άξονα 4)
  - Λογίστρια της ΑΝ.Η. για όλα τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα που υλοποιεί.

12. Ελευθέριος Κάββαλος: Διοικητικό προσωπικό

- Πτυχίο / Γνώσεις: Πτυχίο Λυκείου - Ανώτατη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
- Επαγγελματική απασχόληση:
  - Στέλεχος της ΟΤΔ της Αναπτυξιακής Ηρακλείου (2000 – σήμερα)

- Κύρια επαγγελματική δραστηριότητα:
  - Στέλεχος της ΟΤΔ ως διοικητικό προσωπικό για τις προηγούμενες τρεις (3) προγραμματικές περιόδους (Leader II, LEADER + και Άξονα 4)
  - Υπεύθυνος γραμματείας Αναπτυξιακής Ηρακλείου.
  - Συνεργασία με τις δημόσιες υπηρεσίες που σχετίζονταν με την υλοποίηση έργων (Περιφέρεια Κρήτης, Νομαρχία, ΟΤΑ, Πυροσβεστική κλπ) και με τη διεκπεραίωση λογιστικών υποθέσεων (Εφορία, Δ/νση εμπορίου, Τράπεζες κλπ).

Νομική Υποστήριξη:

13. Ευσεβία (Βιβή) Δερμιτζάκη: Νομικός – Δικηγόρος

- Πτυχίο / Γνώσεις:
  - Πτυχιούχος της Νομικής σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών
  - Ξένες γλώσσες: Αγγλικά
- Σχετική επαγγελματική απασχόληση και εμπειρία:
  - Δικηγόρος στον Αέριο Πάγο. Άσκηση ελεύθερης δικηγορίας από το 1982 με ανεξάρτητο δικηγορικό γραφείο στο Ηράκλειο. (1982 – σήμερα)
  - Μακρόχρονη ενασχόληση με την διαδικασία των ατομικών εργατικών διαφορών, των συλλογικών συμβάσεων εργασίας, με θέματα διοικητικού δικαίου και υποθέσεις Αστικού δικαίου και διαφορών γενικότερα. (1982 – σήμερα)
  - Νομικός Σύμβουλος του Ν.Π.Ι.Δ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΡΗΤΗΣ με πρόεδρο τον εκάστοτε Περιφερειάρχη Κρήτης (2000 – σήμερα)
  - Καθ' υπόθεση νομικός σύμβουλος του ΔΗΜΟΥ ΓΑΖΙΟΥ (1998 – 2007)
  - Καθ' υπόθεση νομικός σύμβουλος της ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ έως τη συγχώνευσή της με τη ΔΕΥΑ Μαλίων
  - Χειρισμός υποθέσεων Αστικών, οικοδομικών και Αγροτικών συνεταιρισμών ως νομικός σύμβουλος του ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ (2014 – σήμερα)
  - Χειρισμός υποθέσεων του ΠΑΡΑΘΕΡΙΣΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. ΚΑΙ ΜΕΛΩΝ ΤΕΕ/ΤΑΚ ΣΥΝ.Π.Ε." (2000 – σήμερα)

Ακολουθεί παρακάτω ο πίνακας 1.7 με τα συγκεντρωτικά στοιχεία του προσωπικού που θα απασχολήσει η ΑΝ.Η. στο πλαίσιο εφαρμογής της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης CLLD/LEADER Μεσσαράς:

Πίνακας 1.7.: Προσωπικό ΑΝ.Η. Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α που θα απασχοληθεί στην εφαρμογή του Τοπικού Προγράμματος CLLD/LEADER ΜΕΣΣΑΡΑΣ 2014-2020

Α/Α	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ	ΕΤΟΣ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ	ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΕΜΠΕΙΡΙΑ
1	Γιώργος Μαυρογιάννης	Γ. Διευθυντής – Συντονιστής Τ.Π. CLLD/LEADER Μεσσαράς Υπεύθυνος Ομάδας Έργου	1998	Οικονομολόγος	29 έτη
2	Αμαλία Ταβλαδωράκη	Υποδιευθύντρια – Συντονίστρια Τ.Π. CLLD/LEADER	1994	Φιλολόγος	23 έτη
3	Μανώλης Παντερής	Επιστημονικό προσωπικό	2004	Πολιτικός Μηχανικός	15 έτη
4	Ζαχαρίας Μεσσαριτάκης	Επιστημονικό προσωπικό	2003	Μηχανικός Η/Υ	17 έτη
5	Ζαχαράκης Ιωάννης	Επιστημονικό προσωπικό	2005	Γεωπόνος	12 έτη
6	Δήμητρα Καμπέλη	Επιστημονικό προσωπικό	2009	Οικονομολόγος	12 έτη
7	Ευαγγελία Κατσαράκη	Επιστημονικό προσωπικό	2009	Ειδικός Τοπ. Αυτοδιοίκησης	12 έτη
8	Μυκωνιάτη Ελευθερία	Επιστημονικό προσωπικό	2000	Αρχαιολόγος	17 έτη

Α/Α	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ	ΕΤΟΣ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ	ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΕΜΠΕΙΡΙΑ
9	Ελένη Ζουδιανού	Επιστημονικό προσωπικό	2008	Οικονομολόγος	9 έτη
10	Δέσποινα Ροβίθη	Επιστημονικό προσωπικό	2007	Ειδικός Πληροφορικής	10 έτη
11	Άννα Μανουσάκη	Διοικητικό προσωπικό	1997	Λογίστρια	20 έτη
12	Ελευθέριος Κάββαλος	Διοικητικό προσωπικό	2000	Υπάλληλος γραφείου	17 έτη
13	Βιβή Δερμιτζάκη	Επιστημονικό προσωπικό	Ανάθεση καθ' υπόθεση	Νομικός – Δικηγόρος	35 έτη

Βλέπε Π.1.01-13² Βιογραφικά σημειώματα στελεχών

1.3.2. Τεκμηρίωση της επάρκειας της στελεχιακής δομής

Τα στελέχη της Αναπτυξιακής Ηρακλείου είναι στελέχη με μεγάλη εμπειρία στο αντικείμενο, γενικές και ειδικές γνώσεις και αντίστοιχα πτυχία, γνωρίζουν πολύ καλά την περιοχή παρέμβασης, συνεργάζονται άριστα με τους κοινωνικούς φορείς και το δημόσιο τομέα και ειδικότερα τις διαχειριστικές αρχές προγραμμάτων και αρκετά στελέχη έχουν αναπτύξει ηγετικές ικανότητες, αφού είναι συντονιστές σε διάφορα εταιρικά σχήματα και δίκτυα.

Αναλυτικότερα, η επάρκεια της στελεχιακής δομής του φορέα αναγνωρίζεται σε διάφορα επίπεδα, ως εξής:

Εμπειρία και γνώσεις:

Όλα τα στελέχη της εταιρίας διαθέτουν τουλάχιστον 9ετή σχετική εμπειρία, με Μ.Ο. τα 17,5 έτη εμπειρίας, όπως αναλύεται και στο κεφ. 1.3.1. Επίσης τα στελέχη έχουν κατά 85% Πανεπιστημιακή εκπαίδευση (μεταπτυχιακό τίτλο - ΑΕΙ – ΤΕΙ) και μόλις 15% δευτεροβάθμιας και μετα – δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Γράφημα 1.1.: Εκπαιδευτικό επίπεδο στελεχών ΑΝ.Η ΑΑΕ ΟΤΑ

Όσον αφορά στις απαιτούμενες ειδικότητες για την ορθή υλοποίηση και παρακολούθηση – διαχείριση κοινοτικών προγραμμάτων, η ΑΝ.Η. ΑΑΕ ΟΤΑ διαθέτει τις εξής ειδικότητες: Οικονομολόγος, Πολιτικός μηχανικός, Μηχανικός Η/Υ, Επιστημών Πληροφορικής, Γεωπόνος, Στέλεχος τοπικής αυτοδιοίκησης, Φιλολόγος, Αρχαιολόγος, Νομικός, Λογιστής, Διοικητικό προσωπικό – υπάλληλος γραφείου.

² Στο εξής, όπου «βλ. Π...», με «Π» σημειώνεται η παραπομπή στο φάκελο Παράρτημα, ο πρώτος αριθμός δηλώνει τον αριθμό του κεφαλαίου σύμφωνα με την προκήρυξη και ο αριθμός μετά την τελεία, αποτελεί τον αύξοντα αριθμό του δικαιολογητικού.

Το παραπάνω στελεχιακό δυναμικό είναι ικανό να υλοποιήσει τα εξής στάδια:

- Σχεδιασμός ενός τοπικού προγράμματος ανάπτυξης υπαίθρου που θα περιλαμβάνει ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για την τοπική κοινωνία.
- Πραγματοποίηση προσκλήσεων εκδήλωσης ενδιαφέροντος με σκοπό την υποβολή προτάσεων προς χρηματοδότηση από τους εν δυνάμει δικαιούχους του προγράμματος.
- Πληροφόρηση σχετικά με τις προϋποθέσεις και τους όρους συμμετοχής στα μέτρα/ δράσεις του προγράμματος, καθώς και για τις υποχρεώσεις που προκύπτουν για τους δικαιούχους των οικονομικών ενισχύσεων.
- Παροχή διευκρινίσεων και συμβουλών ως προς τη συμπλήρωση της αίτησης ενίσχυσης - φακέλου υποψηφιότητας στους ενδιαφερομένους, καθώς και Υποδοχή και συγκέντρωση των αιτήσεων ενίσχυσης - φακέλων υποψηφιότητας των δυνητικών δικαιούχων.
- Αξιολόγηση των προτάσεων των υποψήφιων δικαιούχων και επιλογή των έργων που θα ενισχυθούν με βάση το θεσμικό πλαίσιο του προγράμματος.
- Παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης του φυσικού και οικονομικού αντικείμενου του κάθε έργου και του χρονοδιαγράμματός του, εξέταση τυχόν αποκλίσεων σε σχέση με τον προγραμματισμό, εντοπισμός προβλημάτων κατά την υλοποίηση και πρόταση μέτρων για επίλυσή τους, καθώς και έλεγχος και παραλαβή των έργων του κάθε προγράμματος.
- Επιτόπια παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης των επενδυτικών σχεδίων των δικαιούχων, επιβεβαίωση τήρησης των χαρακτηριστικών των έργων, του χρονοδιαγράμματος και του προϋπολογισμένου κόστους και επεξεργασία και υπόδειξη λύσεων σε περίπτωση που οι δικαιούχοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες και σύνταξη των σχετικών εγγράφων.
- Τεχνική υποστήριξη των δικαιούχων στη διατύπωση αιτημάτων τους προς τους αρμόδιους φορείς διαχείρισης και εφαρμογής ή σε άλλους τοπικούς φορείς για τη διεκπεραίωση τεχνικών θεμάτων της επένδυσής τους.
- Πραγματοποίηση πληρωμών των προβλεπόμενων ενισχύσεων προς τους δικαιούχους ανάλογα με την πορεία υλοποίησης των έργων τους και μετά τη διενέργεια των απαιτούμενων ελέγχων.
- Σύνταξη και υποβολή Τεχνικών Δελτίων και άλλων δελτίων παρακολούθησης πράξεων και προγραμμάτων στις αρμόδιες Διαχειριστικές Αρχές.
- Παρακολούθηση της συμπληρωματικότητας των προγραμμάτων που εφαρμόζονται στην περιοχή από την ίδια την ΟΤΔ ή τρίτους φορείς.

Γνώση για την περιοχή παρέμβασης

Τα στελέχη της Αναπτυξιακής Ηρακλείου έχουν όλα καταγωγή από την ενδοχώρα του Νομού και γνωρίζουν καλά την περιοχή παρέμβασης της ΟΤΔ Μεσσαράς. Επιπλέον, λόγω της ενεργούς συμμετοχής τους σε διάφορες δράσεις διάχυσης, ενημέρωσης, πληροφόρησης, δημοσιότητας και ανάληψης σχετικών πρωτοβουλιών της ΑΝΗ, έχουν αποκτήσει πλήρη γνώση της περιοχής και ειδικότερα των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών της. Μέσα από τις διάφορες μελέτες που έχουν υλοποιήσει για λογαριασμό διάφορων φορέων, ΟΤΑ, Περιφέρειας κτλ, έχουν μελετήσει και αναλύσει όλα τα σχετικά χαρακτηριστικά για την περιοχή παρέμβασης, έχουν αναγνωρίσει τις δυνάμεις – ευκαιρίες και αδυναμίες – απειλές, καθώς και τις προοπτικές των περιοχών του Νομού. Τέλος, μέσα και από τη συνεργασία με το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρίας (εκπρόσωποι των Δήμων του Νομού Ηρακλείου) έχουν αποκτήσει ξεκάθαρη εικόνα για το πολιτικό και αναπτυξιακό όραμα των τοπικών αρχόντων και αρχών και μπορούν να δράσουν συμπληρωματικά και συνεκτικά με τις λοιπές αναπτυξιακές παρεμβάσεις στο Νομό.

Συνεργασία με ιδιωτικό και δημόσιο τομέα

Η Αναπτυξιακή Ηρακλείου μέσα από τα διάφορα προγράμματα που έχει υλοποιήσει τα τελευταία 25 χρόνια έχει καταφέρει επιτυχείς συνέργειες μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, αλλά και μεταξύ ομοειδών επιχειρήσεων ή ομάδων ατόμων (γυναϊκών, ΑμΕΑ κτλ). Ειδικότερα, μέσα από την

Κ.Π. Equal δημιουργήθηκαν οι γυναικείοι συνεταιρισμοί σε όλη την Κρήτη (η Αναπτυξιακή Ηρακλείου ήταν ο συντονιστής της Α.Σ. «ΚΡΗΚΟΣ» που είχε ως κύριο στόχο τη στήριξή τους στα πρώτα στάδια της δημιουργίας τους). Οι γυναικείοι συνεταιρισμοί στη συνέχεια ενισχύθηκαν μέσα από διάφορα επενδυτικά σχέδια που εντάχθηκαν στα προγράμματα ΟΠΑΑΧ και LEADER και συνεχίζουν να λαμβάνουν συμβουλευτική και υποστήριξη σε διάφορες δράσεις προώθησης των προϊόντων τους μέσα από διακρατικές συνεργασίες. Επιπλέον, τα στελέχη της ANH έχουν συμμετάσχει σε ομάδες εργασίες για τη διαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου της κοινωνικής οικονομίας και του τρίτου τομέα σε συνεργασία με το Υπουργείο Απασχόλησης.

Επίσης, μέσα από την Κ.Π. LEADER+ δημιουργήθηκε το Δίκτυο Οινοποιών Ν. Ηρακλείου που σήμερα έχει εξελιχθεί στο Δίκτυο Οινοποιών Κρήτης και είναι ένα από τα πιο επιτυχημένα δίκτυα ομοειδών επιχειρήσεων στην Ελλάδα, καθώς έχει καταφέρει την αναγνώριση του Κρητικού κρασιού και αμπελώνα σε διεθνές επίπεδο. Μέσα από το διατοπικό πρόγραμμα ΟΡΕΑ ΚΡΗΤΗ έχει γίνει η προσπάθεια διαμόρφωσης θεσμικού πλαισίου για τα επισκέψιμα διδακτικά αγροκτήματα και την οικοτεχνία και σε συνεργασία με το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης, την Περιφέρεια Κρήτης και κτηνοτρόφους της περιοχής προετοιμάζεται το έδαφος για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση σύνδεσης του τουρισμού με την κτηνοτροφία.

Τέλος, τα στελέχη της ANH έχουν παράσχει τεχνική στήριξη στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού αλλά και σε άλλους τοπικούς φορείς για το σχεδιασμό και την εξειδίκευση αναπτυξιακών παρεμβάσεων στην περιοχή τους και για τη σύνταξη των ανάλογων Τεχνικών Δελτίων Έργων.

Συνεργασία με τις Διαχειριστικές Αρχές Προγραμμάτων – Ευρωπαϊκούς θεσμούς

Για την επιτυχημένη διαχείριση και ολοκλήρωση των Ευρωπαϊκών προγραμμάτων προϋπόθεση αποτελεί και η άριστη συνεργασία με τις Διαχειριστικές Αρχές των αρμόδιων φορέων κάθε φορά, είτε σε Ευρωπαϊκό, είτε σε Εθνικό, είτε σε τοπικό επίπεδο. Μέσα από την υλοποίηση των Ευρωπαϊκών προγραμμάτων απευθείας χρηματοδοτούμενα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η AN.H έχει δημιουργήσει επαφές σε διάφορες Γενικές Διευθύνσεις και όργανα της Επιτροπής. Σε αυτή της δραστηριότητα έχει συμβάλει και η λειτουργία του γραφείου Αντιπροσωπείας στην ΕΕ της ANH, το οποίο λειτούργησε για περίπου δέκα χρόνια (2000 – 2010). Στα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα των Υπουργείων και της Περιφέρειας Κρήτης έχει επιτευχθεί άριστη συνεργασία αλλά και πολύ καλές σχέσεις συνέργειας και κοινής ανάληψης πρωτοβουλιών και δράσεων, όπως:

- Οργάνωση συνεδρίων στην Κρήτη για την δημοσιότητα και προβολή των αποτελεσμάτων των προγραμμάτων.
- Οργάνωση εκπαιδευτικών σεμιναρίων με στελέχη των Υπουργείων και των Διαχειριστικών Αρχών για θέματα θεσμικού πλαισίου και νέων προγραμμάτων.
- Οργάνωση αποστολών σε διεθνείς εκθέσεις και εκθέσεις του εσωτερικού με προσκεκλημένους και σε συνεργασία με τις αρμόδιες διαχειριστικές αρχές.
- Οργάνωση επιχειρηματικών αποστολών στο εξωτερικό σε παραδείγματα – καλές πρακτικές – επενδύσεων τοπικής ανάπτυξης και επιχειρηματικής εξέλιξης, όπου συμμετέχουν στελέχη των αρμόδιων Δ.Α.
- Συνεχής ενημέρωση – πληροφόρηση για την εξέλιξη των προγραμμάτων και από κοινού αντιμετώπιση για τα προβλήματα που προκύπτουν.

Εταιρικά σχήματα, διεθνείς συνεργασίες και δικτύωση

Ως προστιθέμενη αξία καίριας σημασίας για την ανάπτυξη της περιοχής θεωρούνται οι δράσεις δικτύωσης και συνεργασίας μέσω διατοπικών ή διακρατικών σχεδίων που υλοποιούνται στο πλαίσιο διαφόρων προγραμμάτων και αναδεικνύουν τον σημαντικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η εταιρία εκτός των ορίων του νομού.

Ειδικότερα, η ΑΝ.Η., συμμετείχε ως εταίρος σε διάφορα διακρατικά προγράμματα και ήταν ο συντονιστής εταίρος στα εξής:

- Διακρατική συνεργασία Άξονα 4 ΠΑΑ - «Γαστρονομικές Περιπλανήσεις και ο Πολιτισμός των Γεύσεων – ΜΕΔΕΑΤ»
- Διατοπική συνεργασία Άξονα 4 ΠΑΑ – Νήσων Περίπλους- Ο πολιτισμός ως εργαλείο ανάπτυξης
- Διατοπική συνεργασία Άξονα 4 ΠΑΑ – ΟΡΕΑ ΚΡΗΤΗ
- Διακρατική συνεργασία Κ.Π. LEADER + «Εμπορευματοποίηση και προώθηση των τοπικών προϊόντων και του αγροτουρισμού»
- Διατοπική συνεργασία Κ.Π. LEADER+ «Νήσων Περίπλους» - Δίκτυο Αναπτυξιακών εταιριών Νησιωτικής Ελλάδας
- Αναπτυξιακή Σύμπραξη «Δρόμοι Απασχόλησης», Τοπικές δράσεις κοινωνικής ένταξης για ευάλωτες ομάδες (ΤΟΠΕΚΟ) - Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού 2007 -2013
- Αναπτυξιακή Σύμπραξη «Δρόμοι Απασχόλησης και Ανάπτυξης», Τοπικά σχέδια για την απασχόληση (ΤΟΠΣΑ) - Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού 2007 – 2013
- Αναπτυξιακή Σύμπραξη «Ενεργοί Πολίτες», Κ.Π. EQUAL Α' Κύκλος
- Αναπτυξιακή Σύμπραξη «ΚΡΗΚΟΣ», Κ.Π. EQUAL Β' Κύκλος
- «TechNET: Διαμεσογειακό Δίκτυο για την Πολιτιστική Κληρονομιά» - ARCHIMED – Interreg III B, για την προώθηση της αειφόρου και ισόρροπης ανάπτυξης των παράκτιων περιοχών της Νοτιοανατολικής Μεσογείου.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι και στα προγράμματα συνεργασίας και δικτύωσης η εταιρία έχει βραβευθεί διεθνώς αλλά και σε εθνικό επίπεδο και ειδικότερα για το έργο «Γαστρονομικές Περιπλανήσεις και ο Πολιτισμός των Γεύσεων – ΜΕΔΕΑΤ» - Μέτρο 421β Άξονα 4 – Προσέγγιση LEADER. Η πρώτη βράβευση ήταν στο πλαίσιο της διεθνούς έκθεσης τουρισμού στο Βερολίνο (BIT 2014) με την 2η καλύτερη θέση στην κατηγορία ΜΚΟ για το έργο ΜΕΔΕΑΤ και η δεύτερη στο πλαίσιο διαγωνισμού βράβευσης του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο - 2015) με την 3η καλύτερη θέση στην κατηγορία «Καινοτομία και επιχειρηματικότητα».

Την Δ' Προγραμματική Περίοδο η Αναπτυξιακή Ηρακλείου συμμετείχε, πλέον των παραπάνω, ως εταίρος στα εξής διακρατικά – διατοπικά προγράμματα:

- ΕΜΜΑ «Μεσογειακή Μεθοδολογία για την επιχειρηματική στήριξη γυναικών» - MED 2007-2013
- ΟΙΚΟΠΕΡΙΗΓΗΤΕΣ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑ-ΚΥΠΡΟΣ 2007-2013
- «ΑΓΡΟΤΟΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑ-ΚΥΠΡΟΣ 2007-2013
- Making Migration Work for Development - Policy tools for strategic planning in SEE regions and cities «MMWD», South East Program 2007-2013
- REALISE: Making the Most of our Human Capital by 2020 - European Fund for the Integration of Third Country Nationals (2007-2013) - “Community Actions” 2010
- «Dialogue: Διάλογος μεταξύ νέων πολιτών» - Fundamental Rights for citizenship program 2007-2013
- SPREADART - Leonardo Da Vinci - Πρόγραμμα Δια Βίου Εκπαίδευσης, Γενική Διεύθυνση «Εκπαίδευση και Πολιτισμός», Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Επίσης, από τον Απρίλιο του 2017 η Αναπτυξιακή Ηρακλείου υλοποιεί ως συντονιστής φορέας το «Πρόγραμμα Προσωρινής Στέγασης Προσφύγων στην Κρήτη» το οποίο χρηματοδοτείται από την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες.

Τέλος, η ΑΝ.Η. συμμετέχει σε διεθνή και ευρωπαϊκά δίκτυα, σε αρκετά από τα οποία είναι και ιδρυτικό μέλος:

- Ευρωπαϊκός Οργανισμός Οικονομικού Σκοπού GEIE – EUROCONSULTING
- Δίκτυο Αναπτυξιακών Εταιριών Ελλάδος – HELLADA

1.3.3. Παρουσίαση κτιριακών υποδομών και εξοπλισμού

Η Αναπτυξιακή Ηρακλείου εδρεύει στις Αρχάνες, σε ιδιόκτητο κτίριο 500 τ.μ. κατάλληλα διαμορφωμένο για δυνατότητα πρόσβασης από ΑΜΕΑ και διαθέτει γραφεία για το σύνολο των στελεχών της, χώρους υποδοχής, αίθουσα συνεδριάσεων Δ.Σ. και ΕΔΠ, ειδικά διαμορφωμένο χώρο για βιβλιοθήκη – έρευνα και μελέτες, αποθηκευτικούς και υπαίθριους χώρους.

Διαθέτει επιπλέον τηλεφωνικό κέντρο 30 γραμμών, χωριστή γραμμή fax και χωριστή γραμμή πρόσβασης στο internet, ενιαίο δίκτυο υπολογιστών, πλήρως εξοπλισμένη αίθουσα εκδηλώσεων 50 ατόμων.

Επίσης, σύμφωνα με την υπ' αριθ. 10/25-08-2017 (βλ. **Δ1.08**) απόφαση του Δ.Σ. της ΑΝΗ, για την υλοποίηση του εγκεκριμένου προγράμματος CLLD/LEADER Αλιείας θα λειτουργήσει «**Γραφείο Μεσσαράς**» στον οικισμό Τυμπάκι, σε χώρο εντός του δημοτικού καταστήματος που παραχώρησε ο Δήμος Φαιστού με την υπ' αριθ. 141/2016 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου. Το γραφείο αυτό θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για τις ανάγκες υλοποίησης της τοπικής στρατηγικής της παρούσας πρότασης, καθώς βρίσκεται σε κομβικό σημείο του Τυμπακίου (έδρα του Καποδιστριακού Δήμου Τυμπακίου), εντός της ίδιας περιοχής παρέμβασης. Είναι 25τμ., στο ισόγειο του δημαρχείου, δίπλα στην είσοδο, η οποία διαθέτει υποδομή για πρόσβαση σε ΑΜΕΑ. Η θέση του γραφείου εξασφαλίζει την ανεξάρτητη και απρόσκοπτη λειτουργία του, από τις υπόλοιπες λειτουργίες του Δήμου που φιλοξενούνται στο κτίριο.

Έχει τρεις θέσεις απασχόλησης και χώρο συνεργασίας 30 ατόμων, ενώ είναι εξοπλισμένο με έπιπλα γραφείου (καρέκλες, βιβλιοθήκες, συρταριέρες) αλλά απαιτείται ο εξοπλισμός του με Η/Υ, εκτυπωτές, φαξ, χωριστή τηλεφωνική γραμμή και τηλεφωνικές συσκευές, γραμμή internet κλπ.

Σε αντιστοίχιση με το οργανόγραμμα του φορέα οι κτιριακές υποδομές έχουν ως εξής:

Πίνακας 1.8.: Κτιριακές υποδομές ΑΝ.Η. Αναπτυξιακή Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α

Τμήμα (βάση οργανογράμματος)	Γραφείο (βάση αρμοδιοτήτων) /Υποδομή – χώρος	Όροφος κτιρίου	Θέσεις εργασίας / χωρητικότητα	Εξοπλισμός
Γενική Συνέλευση / Διοικητικό Συμβούλιο	Χώρος συνεδρίασης Δ.Σ. – ΕΔΠ και συσκέψεων	Υπόγειο	50 άτομα σε διάταξη κοινού	Φορητό Η/Υ, γραφεία, καρέκλες και βιβλιοθήκες
	Αίθουσα 52,20 τ.μ.		25 άτομα σε διάταξη τραπεζιών εργασίας	
	Αίθουσα ενημερωτικών εκδηλώσεων: Αίθουσα 52τ.μ.,	Υπόγειο	30 άτομα σε διάταξη κοινού	Καρέκλες, γραφεία και είναι πλήρως εξοπλισμένη με φορητό υπολογιστή, projector, ηχητική κάλυψη – μικροφωνική και πρόσβαση σε ΑμΕΑ, και στον αύλειο χώρο
Γραφείο Προέδρου	Γραφείο Προέδρου:	1 ^{ος}	1 θέση	Γραφείο, καρέκλες καθιστικό συνεργασίας και βιβλιοθήκες
	Γραφείο 16,28τ.μ.			

Τμήμα (βάση οργανογράμματος)	Γραφείο (βάση αρμοδιοτήτων) /Υποδομή – χώρος	Όροφος κτιρίου	Θέσεις εργασίας / χωρητικότητα	Εξοπλισμός
Γενικός Διευθυντής	Γραφείο Διευθυντή:	1 ^{ος}	1 θέση	Πλήρως εξοπλισμένο γραφείο με σταθερό Η/Υ, εκτυπωτή και τραπέζι συνεργασίας 10 ατόμων
	Γραφείο 20,68 τ.μ.			
Νομικός σύμβουλος	Γραφείο Νομ. Συμβούλου:	1 ^{ος}	2 θέσεις	Πλήρως εξοπλισμένο με σταθερούς Η/Υ, εκτυπωτή, βιβλιοθήκες
Οικονομικός Σύμβουλος	Γραφείο 10,47 τ.μ.			
Υποδιευθύντρια	Γραφείο Υποδιευθύντριας - Συντονίστριας LEADER:	Ισόγειο	2 θέσεις	Πλήρως εξοπλισμένο με σταθερό Η/Υ, εκτυπωτή, βιβλιοθήκες και τραπέζι συνεργασίας 8 ατόμων
	Γραφείο 15,33τ.μ.			
Τμήμα ανάπτυξης υπαίθρου / Τμήμα Ποιότητας	Γρ. Ελέγχου και Πιστ/σεων CLLD/LEADER	Ισόγειο	4 θέσεις	Πλήρως εξοπλισμένο με σταθερούς Η/Υ, βιβλιοθήκες, εκτυπωτές και scanner.
	Γραφείο 23,10τ.μ.			
	Γρ. Ελέγχου και Πιστ/σεων CLLD/LEADER	Ισόγειο	3 θέσεις	Πλήρως εξοπλισμένο με σταθερούς Η/Υ, βιβλιοθήκες, εκτυπωτές.
	Γραφείο 17,63 τ.μ.			
Γραφείο Μεσσαράς Γραφείο 15 τ.μ. και Γραφείο 25 τ.μ.	Ισόγειο Δημ/κου Καταστήματος Τυμπακίου	3 θέσεις εργασίας και 2 θέσεις εργασίας και χώρος συσκέψεων 30 θέσεων	Εξοπλισμένο με γραφεία, βιβλιοθήκες, συρταριέρες, τραπέζι συνεργασίας 30 ατόμων	
Τμήμα κοινωνικής ανάπτυξης	Γραφείο Κοινωνικών προγραμμάτων	1 ^{ος}	2 θέσεις	Πλήρως εξοπλισμένο με Η/Υ, βιβλ/κες, εκτυπωτές και scanner.
Τμήμα επικοινωνίας και δικτύωσης	Γραφείο Ενημέρωσης – Πληροφόρησης/ Δικτύωσης:	Ισόγειο	2 θέσεις	Πλήρως εξοπλισμένο με σταθερούς Η/Υ, βιβλιοθήκες, εκτυπωτές
	Γραφείο 13,76τ.μ.			
Τμήμα οικονομικών και διοικητικών υπηρεσιών / Γρ. προσ. και προμηθ. / Γρ.Λογ/κής Παρ/σης	Γρ. Οικονομικής Διαχ/σης και Λογιστικής Παρ/κολούθησης:	1 ^{ος}	3 θέσεις	Πλήρως εξοπλισμένα με σταθερούς Η/Υ και βιβλιοθήκες, εκτυπωτές και scanner.
	Γραφείο 13,17τ.μ.			
	Γραφείο 10.62 τ.μ.			
Γραμματεία	Γραφείο εισόδου – Γραμματεία	Ισόγειο	1 θέση	Πλήρως εξοπλισμένο με σταθερό Η/Υ, εκτυπωτή, βιβλιοθήκες
Γραφείο εξοπλισμού & εγκαταστάσεων	Αίθουσα Server:	Υπόγειο	1 θέση	Πλήρως εξοπλισμένο με Η/Υ, εκτυπωτή, βιβλ/θήκες και εγκατεστημένο server της εταιρίας
	Αίθουσα 9,54 τ.μ.			
Κοινόχρηστοι χώροι	Χώρος υποδοχής	1 ^{ος}		Καθίσματα αναμονής
	Τρεις (3) χώροι αρχείων	Υπόγειο, Ισόγειο, 1 ^{ος}		Βιβλιοθήκες
	Τέσσερα (4) W.C	1 ^{ος} και Ισόγειο		Ένα είναι και για ΑμεΑ
	Κουζίνα	Ισόγειο		Πλήρως εξοπλισμένη
Αποθήκες	Αποθήκη 80 τ.μ.	Κοντά στο κεντρικό κτίριο της ΑΝ.Η.		Βιβλιοθήκες για τη φύλαξη του αρχείου της εταιρείας.

Προκειμένου να ανταποκριθεί στις διοικητικές απαιτήσεις της προτεινόμενης πράξης διαθέτει τα παρακάτω:

Πίνακας 1.9.: Ηλεκτρονικός Εξοπλισμός ΑΝ.Η. Αναπτυξιακή Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α

I. Ηλεκτρονικός Εξοπλισμός					
A/A	Είδος	Ποσότητα	A/A	Είδος	Ποσότητα
1	Κεντρικό SERVER	1	9	Διαφανοσκόπιο	1
2	GIS SERVER	1	10	Μηχανή προβολής Slights	1
3	Προσωπικούς υπολογιστές	20	11	Ψηφιοσανίδα	1
4	Φορητούς υπολογιστές	4	12	Διακριβωμένη μετρητική κορδέλλα	1
5	Φωτοτυπικά μηχανήματα	3	13	Διακριβωμένο αποστασιόμετρο LASER LEICA DISTO A5	1
6	Εκτυπωτές	13	14	Δημοσιογραφικό κασετόφωνο	2
7	Σαρωτές	6	15	Φαξ	1
8	Projector	2	16	Λοιπός εξοπλισμός (βιβλιοδετικά μηχανήματα, καταστροφέας εγγράφων κτλ)	

Πίνακας 1.10.: Λογισμικά Προγράμματα ΑΝ.Η. Αναπτυξιακή Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α

II. Λογισμικά Προγράμματα		
A/A	Είδος	Ποσότητα
1	Άδειες χρήσης για WINDOWS	18
2	Άδειες χρήσης για MS OFFICE	18
3	Άδειες χρήσης για Antivirus	18
4	Πρόγραμμα μισθοδοσίας ANACONDA - ΕΡΓΑΣΙΑ	1
5	Πρόγραμμα οικονομικής διαχείρισης EUROFASMA NEXT	1
6	Πρόγραμμα Eurofasma λογιστικής	1
7	Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών (GIS)	1

1.4. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΞΟΝΩΝ 4 ΤΟΥ ΠΑΑ 2007 – 2013

Η ΟΤΔ έχει υλοποιήσει με εξαιρετική επιτυχία Δράσεις στο πλαίσιο του Άξονα 4-LEADER του ΠΑΑ 2007 – 2013. Στον **πίνακα 1.11** παρουσιάζονται στοιχεία που αφορούν στο οικονομικό και φυσικό αντικείμενο των εν λόγω Δράσεων.

Πίνακας 1.11.: Στοιχεία υλοποίησης τοπικού προγράμματος του Άξονα 4 – Προσέγγιση LEADER της ΑΝ.Η. Αναπτυξιακή Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α

Στοιχεία υλοποίησης τοπικού προγράμματος του Άξονα 4 – Προσέγγιση LEADER της Αναπτυξιακής Ηρακλείου ΑΑΕ ΟΤΑ (σε Δημόσια Δαπάνη)	
Συνολικό ποσό Δημόσιας Δαπάνης νομικών δεσμεύσεων, εκτός των λειτουργικών δαπανών, του Τ.Π. μέχρι και στις 31/12/2015.	7.705.564,99€
Ποσό Δημόσιας Δαπάνης πληρωμών, εκτός των λειτουργικών δαπανών, του Τ.Π. στις 31/12/2015.	6.229.982,66€
Ποσό Δημόσιας Δαπάνης Τ.Π., εκτός των λειτουργικών δαπανών, στις 31/12/2015.	7.815.571,63€
Αρ. σχεδίων Μέτρου 421, στα οποία ήταν συντονιστής / εθνικός συντονιστής η ΟΤΔ 2007-2013	1 σχέδιο*
Αριθμός σχεδίων Μέτρου 421, στα οποία ήταν εταίρος (εκτός συντονιστή) η ΟΤΔ 2007-2013	2 σχέδια

- τους παραπάνω πίνακες δεν υπολογίζεται ο ΦΠΑ.

- Στον υπολογισμό ΔΔ νομικών δεσμεύσεων του Τ.Π. δεν συμπεριλαμβάνονται πράξεις οι οποίες κατά τις 31/12/2015 είχαν απενταχθεί.

*η ΑΝ.Η συμμετείχε σε 3 σχέδια ως συντονιστής. Για λόγους συσχέτισης με το κριτήριο αξιολόγησης (Γ8), αναφέρεται 1 σχέδιο σαν συντονιστής και 2 σχέδια σαν εταίρος

Επίσης, η Αναπτυξιακή Ηρακλείου συμμετείχε σε ένα διακρατικό, ένα διαπεριφερειακό και ένα διατοπικό σχέδιο, στο πλαίσιο υλοποίησης του Τ.Π. Άξονα 4:

1. «Διατοπική συνεργασία Νήσων Περίπλους: Δίκτυο Αναπτυξιακών Εταιριών Νησιωτικής Ελλάδος» (συμμετέχουν όλες οι νησιωτικές ΟΤΔ της χώρας).
Συντονιστής εταίρος: Αναπτυξιακή Ηρακλείου
2. Διατοπική Συνεργασία «ΟΡΕΑ ΚΡΗΤΗΣ» (διαπεριφερειακή συνεργασία με τις 4 ΟΤΔ της Κρήτης).
Συντονιστής εταίρος: Αναπτυξιακή Ηρακλείου
3. Διακρατική Συνεργασία «Γαστρονομικές Περιπλανήσεις και ο Πολιτισμός των Γεύσεων» - ΜΕΔΕΑΤ (συνεργασία μεταξύ 18 ΟΤΔ από 4 χώρες: Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία, Κύπρος).
Συντονιστής εταίρος: CoGAL Monte Poro, Calabria Ιταλίας
Εθνικός Συντονιστής εταίρος: Αναπτυξιακή Ηρακλείου

1.5. ΛΟΙΠΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥ ΦΟΡΕΑ

Η Αναπτυξιακή Ηρακλείου λειτουργεί σύμφωνα με σύστημα Ποιότητας Διαχείρισης το οποίο καλύπτει την ακόλουθη δραστηριότητα: **"Προγραμματισμός, σχεδιασμός και ωρίμανση έργων και υπηρεσιών, διενέργεια διαγωνισμών, παρακολούθηση έργων και πιστοποίηση φυσικού αντικειμένου και οικονομική διαχείριση των έργων και υπηρεσιών"** (Πιστοποιητικό κατά το πρότυπο ΕΛΟΤ EN ISO 9001:2008 με αρ. QA-C-772B/14 και IQNET - International Certification Network: GR-0061B/QA-C-772B).

Σύμφωνα με την εγκεκριμένη πολιτική διαχειριστικής επάρκειας και ποιότητας του παραπάνω συστήματος, «το όραμα της ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ Α.Α.Ε. ΟΤΑ είναι να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στον τομέα της διεκδίκησης, διαχείρισης και υλοποίησης Ευρωπαϊκών και Εθνικών **συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων** συμβάλλοντας ενεργά στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας και παράλληλα να αποτελεί πρότυπο για το σχεδιασμό, παρακολούθηση, υλοποίηση και διαχείριση αναπτυξιακών επιχειρηματικών σχεδίων για την ευρύτερη περιοχή στην οποία δραστηριοποιείται η Εταιρεία».

Στόχοι μας είναι:

- Η μέγιστη και βέλτιστη αξιοποίηση του συνόλου των κονδυλίων των Ευρωπαϊκών και Εθνικών Προγραμμάτων μέσω διαφανών και αξιοκρατικών διαδικασιών προς όφελος της τοπικής κοινωνίας και της χώρας μας
- Η συστηματική παρακολούθηση της υλοποίησης των έργων και η ενημέρωση των αρμόδιων διαχειριστικών αρχών, ή φορέων ανάθεσης, επίβλεψης και ελέγχου.
- Η ικανοποίηση των στόχων των έργων των προγραμμάτων εντός των προδιαγεγραμμένων χρονικών ορίων υλοποίησης τους, με ποιοτική επάρκεια
- Η άμεση εξυπηρέτηση των ωφελουμένων από την υλοποίηση των ποικίλων προγραμμάτων
- Η πλήρης γνώση και εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου και των τεχνικών οδηγιών που διέπουν τα Ευρωπαϊκά και Εθνικά Προγράμματα
- Η συνεχής ενημέρωση των τοπικών φορέων και του κοινού για τα διαθέσιμα προγράμματα και τους αντίστοιχους πόρους

- Η ανάπτυξη ενός δικτύου αξιόπιστων συνεργασιών με τοπικούς εθνικούς και διεθνείς φορείς
- Η προσφορά ποιοτικών και καινοτόμων υπηρεσιών κοινωνικού χαρακτήρα προς την τοπική κοινωνία με αξιοποίηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων και άλλων πόρων».

(Βλέπε: **Δ1.18 - 19** Πιστοποιητικά ISO

Δ1.20 Διαπίστευση πιστοποιητικού οργανισμού

Δ1.21 Πολιτική Διαχειριστικής Επάρκειας και Ποιότητας ΑΝ.Η.

Δ1.22 Έκθεση Επιθεώρησης Συστήματος 6/12/2016

Επίσης, η Αναπτυξιακή Ηρακλείου είναι εγγεγραμμένη (αρ. πρωτ. 1268/16-05-2016 και 1939/16-05-2016 βεβαιώσεις) στον κατάλογο παρόχων υπηρεσιών τεχνικής βοήθειας της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Ε.Π. Περιφέρειας Κρήτης για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, στις κατηγορίες: Β2- Εκπόνηση Μελετών, Β3-Υπηρεσίες Συμβούλων (Β3.1-Σύμβουλοι), Β4-Δημοσιότητα, προβολή και πληροφόρηση και Β6-Έλεγχοι (βλ. Δ1.23).

(βλ. **Δ1.24-25**, υπεύθυνες δηλώσεις Προέδρου Δ.Σ. και Γενικού Διευθυντή, σύμφωνα με τη σελ. 16 της προκήρυξης)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

2.1. Παρουσίαση προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης

Η περιοχή παρέμβασης του τοπικού προγράμματος καταλαμβάνει συνολικά **275,44km²** που αντιστοιχεί στο **10,42%** της έκτασης της Π.Ε. Ηρακλείου, στο **3,30%** της Περιφέρειας Κρήτης και στο **0,21%** της χώρας. Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 απαριθμεί **10.840** κατοίκους που αντιστοιχούν στο **3,55%** του συνολικού μόνιμου πληθυσμού της Π.Ε. Ηρακλείου, στο **1,74%** της Περιφέρειας Κρήτης και στο **0,10%** της χώρας.

Η προτεινόμενη περιοχή ουσιαστικά περιλαμβάνει τις παράκτιες κοινότητες του νοτιοδυτικού τμήματος της Π.Ε. Ηρακλείου και αποτελείται από **14 Δημοτικές / Τοπικές κοινότητες (ΔΚ/ΤΚ)**, τέσσερις από το Δήμο Γόρτυνας και δέκα από το Δήμο Φαιστού, με συνολικά **42 οικισμούς**.

Η **πληθυσμιακή πυκνότητα** στην περιοχή παρέμβασης είναι **39,36 κάτοικοι ανά km²**, ενώ οι αντίστοιχες πυκνότητες της ΠΕ Ηρακλείου και της Περιφέρειας είναι σημαντικά μεγαλύτερες (115,58 και 74,69 αντίστοιχα). Μέσα στην περιοχή μελέτης οι διακυμάνσεις της πληθυσμιακής πυκνότητας διαμορφώνονται ανάλογα με την απόσταση από τις παραλίες και τις ημιαστικές περιοχές (Τυμπάκι, Μοίρες), καθώς και από την ύπαρξη ορεινών όγκων, όπου και εμφανίζονται οι μικρότερες τιμές της.

Αναλυτικά η έκταση και ο πληθυσμός της περιοχής παρέμβασης έχουν ως εξής:

Πίνακας 2.1.: Περιοχή Παρέμβασης

ΤΟΠΙΚΗ / ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΠΕ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΚΩΔ. ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	LEADER ΠΑΑ 2014-2020	
			ΕΚΤΑΣΗ (km ²)	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2011
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ			69,87	809
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΓΟΡΤΥΝΑΣ			69,87	809
Τοπική Κοινότητα Αγίου Κυριλλου	93040201	ΟΡΕΙΝΗ	7,99	164
Τοπική Κοινότητα Απεσκαρίου	93040204		3,32	103
Τοπική Κοινότητα Βασιλικής	93040206	ΟΡΕΙΝΗ	19,84	236
Τοπική Κοινότητα Μιαμούς	93040210	ΟΡΕΙΝΗ	38,72	306
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ			205,57	10.031
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΟΙΡΩΝ			109,3	2236
Τοπική Κοινότητα Αληθινής	93080202		5,27	142
Τοπική Κοινότητα Αντισκαρίου	93080203	ΟΡΕΙΝΗ	25,4	579
Τοπική Κοινότητα Πηγαϊδακίων	93080209	ΟΡΕΙΝΗ	63,3	454
Τοπική Κοινότητα Πόμπιας	93080210		15,33	1.061
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΥΜΠΑΚΙΟΥ			96,27	7.795
Δημοτική Κοινότητα Τυμπακίου	93080301		27,54	5.746
Τοπική Κοινότητα Καμηλαρίου	93080305		10,08	550
Τοπική Κοινότητα Κλήματος	93080306		13,02	250
Τοπική Κοινότητα Λαγολίου	93080307		5,07	54
Τοπική Κοινότητα Μαγαρικαρίου	93080308	ΟΡΕΙΝΗ	18,16	435
Τοπική Κοινότητα Πιτσιδίων	93080309		22,4	760
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ			275,44	10.840
ΣΥΝΟΛΟ Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (που εντάσσεται η περιοχή παρέμβασης)			2.643,12	305.490
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ			8.341,51	623.065
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ			132.049,00	10.816.286

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ απογραφή 2011, οδηγία (ΕΟΚ) 75/268

Όπως προκύπτει από τον **Πίνακα 2.1** (και το **Χάρτη 1**) όλη η περιοχή των νότιων παραλίων είναι ορεινή (λόγω της οροσειράς των Αστερουσιών) καθώς και η ΤΚ Μαγαρικαρίου, καθώς από το σημείο αυτό προς βορρά, αναπτύσσεται ο ορεινός όγκος του Ψηλορείτη. Το υπόλοιπο τμήμα των δυτικών παραλίων της περιοχής δεν έχει χαρακτηρισμό σύμφωνα με την Οδηγία (ΕΟΚ) 75/268 ωστόσο είναι πεδινή περιοχή, μέρος του ευρύτερου κάμπου της Μεσσαράς. Συγκεκριμένα ο πληθυσμός των ορεινών περιοχών της περιοχής παρέμβασης έχει ως εξής:

Πίνακας 2.2.: Πληθυσμός ορεινών περιοχών

Χαρακτηρισμός	Πληθυσμός
Ορεινές Περιοχές	2.174
Σύνολο Περιοχής	10.840
Ποσοστό μόνιμου πληθυσμού ορεινών ή νησιωτικών περιοχών, προς το συνολικό πληθυσμό της περιοχής	20,05%
Πληθυσμός ορεινών περιοχών / 1000	2,17

Στην περιοχή παρέμβασης υπάρχουν τέσσερις (4) περιοχές Natura 2000, συνολικής έκτασης 107,80 Km² που καλύπτουν το **39,14%** της συνολικής έκτασης της περιοχής. Στην τιμή της έκτασης έχουν αφαιρεθεί οι επικαλυπτόμενες περιοχές των περιοχών NATURA. Οι περιοχές αυτές αποτυπώνονται στον **Πίνακα 2.3** που ακολουθεί:

Πίνακας 2.3. :Περιοχές Natura εντός των ορίων της περιοχής παρέμβασης

Περιοχές Natura εντός των ορίων της περιοχής παρέμβασης		
ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΕΚΤΑΣΗ (km ²)
GR4310004	ΔΥΤΙΚΑ ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΑ (ΑΠΟ ΑΓΙΟΦΑΡΑΓΓΟ ΕΩΣ ΚΟΚΚΙΝΟ ΠΥΡΓΟ)	26,09
GR4310005	ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΑ (ΚΟΦΙΝΑΣ)	21,57
GR4310012	ΕΚΒΟΛΗ ΓΕΡΟΠΟΤΑΜΟΥ ΜΕΣΣΑΡΑΣ	6,05
GR4310013	ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΑ ΟΡΗ (ΚΟΦΙΝΑΣ)	98,60
ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΤΑΣΗΣ ΠΕΡΙΟΧΩΝ NATURA		152,31
ΕΚΤΑΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ		275,44
ΕΚΤΑΣΗ NATURA ΕΝΤΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ		107,80
ΠΟΣΟΣΤΟ ΚΑΛΥΨΗΣ NATURA ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ		39,14%

Πηγή: <http://geodata.gov.gr/dataset/to-diktuo-natura-2000-kai-prostateuomenes-periokhes>

Χάρτες περιοχής παρέμβασης

Για την ακριβή απεικόνιση της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης, επισυνάπτονται στο **Παράρτημα 2** οι παρακάτω Χάρτες:

Χάρτης 1: Περιοχή παρέμβασης Τ.Π. CLLD / LEADER ΜΕΣΣΑΡΑΣ – Γενικά στοιχεία, οικισμοί, οδικό δίκτυο, ανάγλυφο και περιοχές NATURA.

Χάρτης 2: Περιοχή παρέμβασης Τ.Π. CLLD / LEADER ΜΕΣΣΑΡΑΣ – Γενικά στοιχεία, χαρακτηρισμένες ορεινές περιοχές βάση της οδηγίας 75/268/ΕΟΚ.

2.2. Ανάλυση των αναπτυξιακών αναγκών και του δυναμικού της περιοχής παρέμβασης

Η φυσιογνωμία της περιοχής παρέμβασης

Η περιοχή παρέμβασης του Τ.Π. CLLD/LEADER Μεσσαράς υπάγεται διοικητικά στην Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου της Περιφέρειας Κρήτης, με πρωτεύουσα την ομώνυμη πόλη.

Ο νομός Ηρακλείου (σύμφωνα με το Νόμο 3852/2010 Πρόγραμμα Καλλικράτης) έχει 8 Δήμους (Δήμος Ηρακλείου, Δήμος Αρχανών - Αστερουσίων, Δήμος Βιάννου, Δήμος Χερσονήσου, Δήμος Μαλεβιζίου, Δήμος Μινώα Πεδιάδας, Δήμος Φαιστού, Δήμος Γόρτυνας) της Περιφερειακής Ενότητας Ηρακλείου (Περιφέρειας Κρήτης). **Η περιοχή παρέμβασης περιλαμβάνει το ΝΔ τμήμα του Δήμου Φαιστού και μέρος από τα παράλια του Δήμου Γόρτυνας.**

Η περιοχή περιλαμβάνει τη μεγάλη κωμόπολη του Τυμπακίου η οποία μαζί με αυτήν των Μοιρών (εκτός περιοχής παρέμβασης) αποτελούν τα δύο μεγάλα κεφαλοχώρια της εύφορης κοιλάδας της Μεσσαράς. Η περιοχή επίσης διαθέτει και όμορφα παραδοσιακά χωριά, όπως το Καμηλάρι και τα Πισίδια. Ταυτόχρονα, διαθέτει όμορφο παραλιακό μέτωπο που συντίθεται από τις αμμώδεις παραλίες του Κόκκινου Πύργου, του Κομμού, του Καλαμακίου, τα φημισμένα Μάταλα αλλά και την παραλία του Λέντα και τους Καλούς Λιμένες. Επίσης, στην περιοχή παρέμβασης ανήκουν και οι φημισμένοι αρχαιολογικοί χώροι της Φαιστού, της Αγίας Τριάδας, του Καμηλαρίου, του Κομμού κλπ.

Εικόνα 2.1: Περιοχή Παρέμβασης CLLD/LEADER Μεσσαράς

Η **οδική σύνδεση** της περιοχής γίνεται μέσω της νέας εθνικής οδού Ηρακλείου –Μοιρών, αλλά και μέσω της Αγίας Γαλήνης που καταλήγει στο Ρέθυμνο. Στον χωροταξικό σχεδιασμό της Περιφέρειας βρίσκεται σε εξέλιξη η κατασκευή του Νότιου Οδικού Άξονα Κρήτης (ΝΟΑΚ), που εφόσον ολοκληρωθεί θα βελτιώσει σημαντικά την οδική της σύνδεση, όχι μόνο με τα γειτονικά ημιαστικά κέντρα της πεδινής Μεσσαράς, αλλά και με τα αστικά κέντρα του Ηρακλείου και Ρεθύμνου και γενικά με ολόκληρη την ενδοχώρα της κεντρικής Κρήτης.

Στα βόρεια και κεντρικά της περιοχής έχουμε μια ευρεία πεδινή και ιδιαίτερα παραγωγική γεωργική ζώνη, με παράλληλη ανάπτυξη του τουρισμού που στηρίζεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των παραλίων αλλά και στον υψηλό βαθμό συγκέντρωσης πολιτισμικών πόρων, που η πυκνότητά τους θεωρείται εξαιρετικά μεγάλη και με υπερτοπική σημασία.

Αντίθετα στη νότια ζώνη της περιοχής, έχουμε ορεινούς σχηματισμούς που καταλήγουν σε εκπληκτικής ομορφιάς παραλίες και όρμους, ελάχιστα αναπτυγμένους τουριστικά.

Η περιοχή εμφανίζει εξαιρετικά ενδιαφέρουσες εναλλαγές τοπίων, συνδυάζοντας το ορεινό, ημιορεινό και αγροτικό τοπίο με τη θάλασσα και διαθέτει αξιόλογους φυσικούς πόρους και μεγάλη ποικιλία σε ότι αφορά στους φυσικούς σχηματισμούς, στη χλωρίδα, στην πανίδα και στα υφιστάμενα οικοσυστήματα.

Οι φυσικοί αυτοί πόροι, παρουσιάζουν πολύ σημαντικό οικολογικό ενδιαφέρον και φυσικό κάλλος που μπορεί να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την ενδογενή και βιώσιμη ανάπτυξη αγροτουρισμού, φυσιολατρικού, πολιτιστικού και εναλλακτικού τουρισμού. Από τους φυσικούς πόρους, μόνο η δυτική παραλιακή ζώνη έχει αξιοποιηθεί με μη-ορθολογικό τρόπο και μάλλον υπέρμετρα. Η περιοχή έχει το πλεονέκτημα να διαθέτει πλούσιο θαλάσσιο μέτωπο, γεγονός που συντέλεσε και συντελεί αποφασιστικά στην ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας.

Στην ευρύτερη πεδινή και παραλιακή ζώνη του Τυμπακίου – Κόκκινου Πύργου παρατηρείται υποβάθμιση των οικολογικών πόρων λόγω και της αλόγιστης χρήσης φυτοφαρμάκων. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται επιτακτική η ανάγκη για την προστασία και ορθολογική αξιοποίηση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, οι οποίοι αποτελούν το βασικό συστατικό στοιχείο της βιώσιμης αναπτυξιακής διαδικασίας.

Η περιοχή εμφανίζει **αξιόλογη τουριστική δραστηριότητα**, συγκριτικά με τους περισσότερους αγροτικούς δήμους του Νομού, η οποία εντοπίζεται κυρίως γύρω από την παραλιακή της ζώνη. Ο πληθυσμός αυξάνεται τους καλοκαιρινούς μήνες και συγκεκριμένα τον Ιούλιο και τον Αύγουστο, περίοδο διαμονής των περισσότερων τουριστών στο νησί. Επίσης, κατά το ίδιο περίπου χρονικό διάστημα, ο πληθυσμός που κατάγεται από την περιοχή και διαθέτει πατρική κατοικία διαμένει στα γύρω χωριά. Επιπλέον, ορισμένοι έρχονται στην περιοχή τους θερινούς μήνες από γειτονικούς δήμους προκειμένου να εργασθούν σε επιχειρήσεις τουριστικού χαρακτήρα (καταλύματα, εστιατόρια κ.ά.), ενώ με τη λήξη της τουριστικής περιόδου απέρχονται. Τον υπόλοιπο καιρό που η τουριστική έλξη της περιοχής περιορίζεται, ο πληθυσμός της περιοχής μειώνεται αντίστοιχα.

Σημαντική παράμετρο προσέλευσης πληθυσμού από την ευρύτερη περιοχή, αποτελεί και η πλούσια αγροτική δραστηριότητα που καταγράφεται στην περιοχή παρέμβασης σε όλη τη διάρκεια του χρόνου, λόγω των θερμοκηπιακών εκμεταλλεύσεων. Η εύφορη κοιλάδα της Μεσσαράς και η στροφή του πληθυσμού σε οργανωμένες και βιομηχανοποιημένες μορφές γεωργικής εκμετάλλευσης, είχαν ως αποτέλεσμα η περιοχή να θεωρείται ιδανική για την καλλιέργεια πρώιμων κηπευτικών και να φημίζεται ως μια απ' αυτές με ιδιαίτερα υψηλό εισόδημα στην Κρήτη.

Η περιοχή παρέμβασης διατηρεί έναν συγκροτημένο – ολοκληρωμένο **πολιτισμικό χαρακτήρα** με άκρως ενδιαφέροντα στοιχεία υπερτοπικής σημασίας. Από ανθρωπολογικής απόψεως, στην περιοχή συναντάμε το γεωργό, τον κτηνοτρόφο, τον άνθρωπο ως διαχειριστή του περιβάλλοντος, την αγροτική – οικογένεια της υπαίθρου, τον επιχειρηματία, τον ψαρά, τον δημόσιο και ιδιωτικό υπάλληλο. Μια σύνθετη κοινωνία με ιδιαιτερότητες και ξεχωριστή φυσιογνωμία, με μοναδική πολιτιστική παράδοση, αλλά σε μεταβατικό στάδιο κοινωνικού μετασχηματισμού. Επιπλέον, η ευρύτερη περιοχή «φιλοξενεί» σπάνια φυσικά και ανθρωπογενή μνημεία, διαφόρων περιόδων που συνθέτουν ένα φυσικό δίκτυο πολιτιστικών πόρων, που αποτελεί πολιτισμική παρακαταθήκη.

Ο **αγροτικός τομέας** στην ευρύτερη περιοχή επικεντρώνεται, κατά βάση, στις παραδοσιακές καλλιέργειες της ελιάς και εν μέρει του αμπελιού, στα κηπευτικά θερμοκηπίου, καθώς και στην κτηνοτροφία στα ορεινά (κύρια αιγοπροβατοτροφία).

Παρά την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα και ειδικά της καλλιέργειας πρώιμων κηπευτικών, ο αγροτικός τομέας στην περιοχή αντιμετωπίζει διαρθρωτικά προβλήματα, τα οποία συνοψίζονται

στην μη ορθολογική δομή και στα οργανωτικά προβλήματα των γεωργικών δραστηριοτήτων. Σε ότι αφορά την εκτατική κτηνοτροφία στα ορεινά κυρίως, η συμμετοχή της στο γεωργικό εισόδημα είναι πολύ περιορισμένη, με βασικούς περιοριστικούς παράγοντες για την ποσοτική και ποιοτική ανάπτυξή της, την χαμηλή βιοοικονομική και την απροθυμία ατόμων νεαρής ηλικίας να ασχοληθούν με αυτήν.

Παρά τα θεσμικά κυρίως και οργανωτικά προβλήματα του πρωτογενούς τομέα υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες ανασυγκρότησης, εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης, έτσι ώστε η γεωργία να μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα στη διαδικασία της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και της παραγωγικής βάσης της περιοχής. Επίσης, καθοριστικός μπορεί να είναι ο ρόλος της επιχειρηματικότητας στην πρωτογενή παραγωγή, εφόσον αξιοποιηθεί και αναδειχθεί η συμπληρωματικότητα της αγροτικής παραγωγής με άλλους τομείς της οικονομίας, όπως ο τουρισμός και η μεταποίηση πρωτογενών προϊόντων.

Ο **δευτερογενής τομέας** κατέχει, συγκριτικά με τους λοιπούς παραγωγικούς τομείς, περιορισμένη βαρύτητα στην παραγωγική δομή της περιοχής γεγονός που οφείλεται, κυρίως, στη ραγδαία ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών και της γεωργικής δραστηριότητας. Το κύριο χαρακτηριστικό των επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα της περιοχής, είναι το γεγονός ότι ανήκουν κυρίως στους τομείς των κατασκευών και της μεταποίησης.

Η μεταποιητική δραστηριότητα στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης δε διακρίνεται για τον δυναμισμό της και περιορίζεται σε μερικές επιχειρήσεις, όπως: μεταλλουργεία, ξυλουργεία, μονάδες επεξεργασίας μαρμάρου και συνεργεία αυτοκινήτων, οικογενειακής συνήθως μορφής. Όπως είναι αναμενόμενο, οι μονάδες αυτές χαρακτηρίζονται από μικρή ευελιξία, αλλά και υστέρηση επιχειρηματικής κουλτούρας, τεχνολογικής υποδομής και καινοτομικότητας.

Πιθανός ανασταλτικός παράγοντας στην εξέλιξη του κλάδου της μεταποίησης και γενικά της βιοτεχνικής-βιομηχανικής δραστηριότητας μέχρι σήμερα στην περιοχή είναι η ανάπτυξη των θερμοκηπιακών καλλιεργειών στα κεντρικά και του τουρισμού στα νότια, που απορροφούν ικανό ποσοστό του ντόπιου εργατικού δυναμικού, καθώς επίσης το μικρό μέγεθος, η στοιχειώδης οργάνωση των μονάδων, η υποανάπτυκτη και συμβατική επιχειρηματική κουλτούρα του τοπικού πληθυσμού και τέλος η έλλειψη για χρόνια βασικών έργων επιχειρηματικής - βιοτεχνικής υποδομής.

Ο τομέας της **μεταποίησης** στην περιοχή παρέμβασης, όπως και σε ολόκληρη την Περιφέρεια Κρήτης, χαρακτηρίζεται από έντονα προβλήματα σχεδιασμού-οργάνωσης, ποιότητας, τυποποίησης και εκσυγχρονισμού των παραγωγικών υποδομών. Παράλληλα, καταγράφονται αδυναμίες στην ανάπτυξη των δικτύων προώθησης-εμπορίας προς τις διεθνείς αγορές και ατελής διασύνδεση με τους κλάδους των υπηρεσιών και της εφαρμοσμένης-βιομηχανικής έρευνας.

Να σημειωθεί ότι στο Χωροταξικό Σχέδιο της Περιφέρειας Κρήτης προτείνεται πρώτον, η χωροθέτηση νέου βιομηχανικού λιμένα επιπέδου Περιφέρειας, στα όρια του Νομού Ηρακλείου-Ρεθύμνου και δεύτερον η **κατασκευή εμπορευματικού λιμένα στο Τυμπάκι**. Η υλοποίηση των υποδομών αυτών εκτιμάται ότι, σε συνδυασμό με άλλες προϋποθέσεις (δικτύωση-marketing κ.α.) θα συμβάλει, καθοριστικά στην ανάπτυξη της εξαγωγικής δραστηριότητας των επιχειρήσεων της περιοχής.

Το κύριο χαρακτηριστικό των επιχειρήσεων του **τριτογενή τομέα** της περιοχής, είναι το γεγονός ότι ανήκουν κυρίως στους κλάδους του εμπορίου, και ειδικά στο λιανικό εμπόριο και στον κλάδο των ξενοδοχείων - εστιατορίων. Γενικά, ο μεγαλύτερος αριθμός επιχειρήσεων του λιανικού εμπορίου σχετίζεται με το εμπόριο τροφίμων και ποτών, ειδών ένδυσης και υπόδησης.

Διαπιστώνεται ότι ο τριτογενής τομέας ακολουθεί σταθερή ανοδική πορεία και παρουσιάζει μεγάλα περιθώρια περαιτέρω βελτίωσης. Το κυρίαρχο χαρακτηριστικό της περιοχής σε ότι αφορά στον τριτογενή τομέα, είναι ότι αυτός συγκεντρώνεται στο Τυμπάκι και στη δυτική παραλιακή τουριστική περιοχή.

Η έλλειψη των αναγκαίων υποδομών στην υπόλοιπη περιοχή αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα ανάπτυξης μεταξύ άλλων, των εναλλακτικών μορφών του τουρισμού, αν και η περιοχή διαθέτει σχετικά επαρκή φυσικό, ιστορικό, μνημειακό πλούτο και άριστο ήπιο μεσογειακό μικροκλίμα. Ιδιαίτερα εμφανής είναι η έλλειψη διασύνδεσης μεταξύ του κλάδου του τουρισμού, της οικιστικής ανάπτυξης της περιοχής και του πρωτογενούς τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία). Είναι σημαντικό ότι στο πλαίσιο μιας ευρύτερης προσπάθειας ισόρροπης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης της περιοχής στο σύνολό της, οι τρεις αυτοί παραγωγικοί τομείς θα μπορούσαν να λειτουργούν ως αλληλένδετοι, παρέχοντας ένα ολοκληρωμένο και υψηλής προστιθέμενης αξίας τουριστικό προϊόν στους επισκέπτες και εξασφαλίζοντας την αειφορία και την οικονομική και κοινωνική ευημερία σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Σε ότι αφορά στις υπόλοιπες **υπηρεσίες** του τριτογενή τομέα, πέρα από το λιανικό εμπόριο, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια σημαντική κινητικότητα σε καλύτερα οργανωμένες μορφές εμπορίου που παρά το γεγονός ότι δεν διαθέτει τα χαρακτηριστικά του χονδρεμπορίου, εν τούτοις υιοθετεί οργανωτικές και λειτουργικές προδιαγραφές του.

Ο **τουρισμός** στην περιοχή παρέμβασης, όπως και στο σύνολο της κρητικής ενδοχώρας, επηρεάζεται από τη μη ορθολογικά σχεδιασμένη τουριστική ανάπτυξη, η οποία μεταξύ άλλων έχει ως συνέπεια τη χωρική συγκέντρωση τουριστικών και συμπληρωματικών δραστηριοτήτων κυρίως στο βόρειο άξονα του νησιού. Επίσης, το πρόβλημα της εποχικότητας πλήττει τις επιχειρήσεις του κλάδου και επηρεάζει σημαντικά τη βιωσιμότητα και την ανταγωνιστικότητά τους.

Στην περιοχή παρέμβασης, αντίθετα με ότι συμβαίνει κυρίως στα βόρεια παράλια του νησιού, η τουριστική δραστηριότητα είναι ελεγχόμενη, χωρίς να έχει λάβει χαρακτηριστικά μαζικού τουρισμού, ενώ τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει αύξηση, εξαιτίας των αρχαιολογικών ευρημάτων και της μοναδικότητας του φυσικού περιβάλλοντος. Παράλληλα, ο τουρισμός τείνει να ενσωματώσει στον κύκλο των δραστηριοτήτων του εκτός από τις καθαρά τουριστικές, και άλλες παραδοσιακές ασχολίες, όπως τη χειροτεχνία και το εμπόριο, ενώ συμβάλλει στην τοπική οικονομία τόσο στο επίπεδο της απασχόλησης, όσο και στο επίπεδο του τοπικού εισοδήματος. Επιπλέον, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η περιοχή διαθέτει σημαντικές δυνατότητες, σε μεγάλο βαθμό αναξιοποίητες, για την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού οι οποίες διαφοροποιούν το τουριστικό προϊόν και αναπροσανατολίζουν την τουριστική δραστηριότητα προς ήπιες μεθόδους εκμετάλλευσης. Οι κυριότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού οι οποίες αναπτύσσονται σταδιακά στην περιοχή είναι οι ακόλουθες: αγροτουρισμός, φυσιολατρικός, πολιτιστικός, συνεδριακός, τουρισμός υγείας, θρησκευτικός τουρισμός.

Το **φυσικό περιβάλλον** της περιοχής διατηρεί μια εξαιρετική μοναδικότητα, τόσο στα ορεινά με εξαιρετικής ομορφιάς και αυθεντικότητας τοπία (κορυφές, φαράγγια, σπήλαια) και ανεκτίμητους φυσικούς πόρους, με σπουδαιότητα και αξία κάποιων στοιχείων τέτοια, ώστε να πληρούν κριτήρια χαρακτηρισμού τους ως, προστατευόμενες περιοχές, βιότοποι και περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, όσο και στα χαμηλότερα υψόμετρα των ημιορεινών και πεδινών οικισμών όπου διακρίνονται ακόμα εστίες φυσικότητας αλλά και αγροτικών τοπίων υψηλής αισθητικής αξίας.

Ωστόσο, στην περιοχή καταγράφονται ιδιαίτερα περιβαλλοντικά προβλήματα, όπως η αλόγιστη χρήση φυτοφαρμάκων στα θερμοκήπια (χημικά κατάλοιπα σε επίπεδα μη συμβατά με τα ανεκτά/επιτρεπτά στην ύπαιθρο), η αισθητική και όχι μόνο υποβάθμιση από τα υπολείμματα των

πλαστικών των θερμοκηπίων, η μη ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων (αλόγιστη χρήση), η υπερβόσκηση, η διαχείριση των απορριμμάτων (απουσία σχεδιασμού αποκομιδής και ΧΥΤΑ), της διάθεσης υγρών αποβλήτων στους περισσότερους οικισμούς κ.λ.π.

Στην περιοχή, παρά τα προβλήματα που καταγράφονται υποβόσκει μία λανθάνουσα δυναμική η οποία πηγάζει από τα εξής στοιχεία – παραμέτρους:

- ✓ Την κεντροβαρική της θέση στο κέντρο της Κρήτης.
- ✓ Την υψηλή παραγωγικότητα της στον αγροτικό τομέα
- ✓ Τη γειννίαση με τις αναπτυγμένες πεδινές εσωτερικές περιοχές της Μεσσαράς.
- ✓ Τις φυσικές και ανθρωπογενείς καταλληλότητες της
- ✓ Το σπάνιο πολιτιστικό απόθεμα των οικισμών και τις τοπικές πολεοδομικές ιδιαιτερότητές τους, αλλά κυρίως των αρχαιολογικών χώρων που διαθέτει.

Στον άξονα Βώροι (εκτός περιοχής παρέμβασης) –Τυμπάκι – Κόκκινος Πύργος παρατηρείται η εντονότερη πίεση για **οικιστική ανάπτυξη** πρώτης κατοικίας και χρήσεων εμπορίου, ενώ στην ευρύτερη παραλιακή νότια περιοχή του δήμου συγκεντρώνεται το τουριστικό ενδιαφέρον και ασκούνται έντονες οικιστικές πιέσεις κυρίως για παραθεριστική και 2^η κατοικία.

Ζητούμενο για τις αναπτυσσόμενες αυτές ζώνες είναι η λειτουργική αναβάθμιση και η αισθητική ανάδειξη της ευρύτερης περιοχής, αφού στο βωμό της μεγιστοποίησης της οικιστικής εκμετάλλευσης είχε θυσιαστεί σε μεγάλο βαθμό η ισορροπία και η αισθητική του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος.

Η περιοχή παρουσιάζει ανεκτά επίπεδα **τεχνικών υποδομών**, όχι τόσο ποιοτικά όσο ποσοτικά, αλλά ταυτόχρονα εντοπίζονται βασικές ελλείψεις στις κοινωνικές υποδομές, οι οποίες λειτούργησαν αλλά και λειτουργούν περιοριστικά στην ελκυστικότητα της περιοχής και γενικότερα στην αναπτυξιακή της πορεία μέχρι σήμερα.

Η βελτίωση και περαιτέρω ανάπτυξη κυρίως των **κοινωνικών υποδομών** (αλλά και των τεχνικών υποδομών) θεωρείται αναγκαία και θα πρέπει να κινηθεί προς την κατεύθυνση της δημιουργίας προϋποθέσεων στήριξης και βελτίωσης της ποιότητας ζωής του τοπικού πληθυσμού, με απώτερο στόχο την βελτίωση της αναπτυξιακής της πορείας, την ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος και την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων (στον τομέα του αθλητισμού, πολιτισμού, εναλλακτικού τουρισμού κ.ά.).

Οι πλούσιοι πολιτιστικοί πόροι του τόπου (Φαιστός, Μάταλα, Κομμός κλπ) σε μεγάλο βαθμό παραμένουν αναξιοποίητοι. Ιστορικής και αρχαιολογικής αξίας μνημεία αφήνονται στην εγκατάλειψη και τη φθορά του χρόνου, ενώ η πολιτιστική δραστηριότητα των κατοίκων και των επιχειρηματιών είναι πολύ περιορισμένη.

Με βάση τα παραπάνω, το ουσιαστικό πρόβλημα της περιοχής δεν είναι τόσο η θεραπεία των αδυναμιών, αλλά πρωτίστως η αξιοποίηση των πολλαπλών πλεονεκτημάτων και των διαθέσιμων πόρων της. Οι μέχρι σήμερα αναπτυξιακές προσπάθειες δεν έφεραν τους αναμενόμενους καρπούς, κυρίως εξ' αιτίας της έλλειψης ενός ολοκληρωμένου, ορθολογικού και ενιαίου αναπτυξιακού σχεδιασμού. Τίθεται λοιπόν ως απόλυτη ανάγκη η εφαρμογή της κατάλληλης αναπτυξιακής στρατηγικής, η οποία θα λάβει υπόψη της πρώτα απ' όλα τη φυσιογνωμία και τις ανάγκες του τόπου, τις εθνικές προτεραιότητες, τις ευρωπαϊκές κατευθύνσεις, αλλά και πολλούς άλλους παράγοντες που θα στηρίζονται σε επιστημονικά τεκμηριωμένες κατευθύνσεις και προτάσεις.

Στη συνέχεια θα εξεταστούν τα βασικά στοιχεία που αφορούν στην προτεινόμενη περιοχή παρέμβασης: φυσικό περιβάλλον, δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά, οικονομικά στοιχεία, απασχόληση, δυναμικοί κλάδοι της περιοχής, προβλήματα, χωροταξική οργάνωση, υποδομές, μεγάλες αναπτυξιακές παρεμβάσεις με σκοπό την αποτύπωση της ιδιαίτερης αναπτυξιακής φυσιογνωμίας της.

Στην αποτύπωση της περιοχής έχουν ληφθεί υπόψη και παρουσιάζονται οι επιπτώσεις από πρόσφατες διαρθρωτικές παρεμβάσεις στο πλαίσιο προγραμμάτων των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων. Η περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, στηρίζεται στην επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από επίσημες πηγές, και κυρίως από την ΕΛΣΤΑΤ (2001 και 2011), ενώ αξιοποιήθηκαν και πρόσφατες μελέτες της Αναπτυξιακής Ηρακλείου και άλλων φορέων (ΟΤΑ του Νομού, Περιφέρειας Κρήτης κλπ) που αφορούν στην περιοχή.

Όπως τεκμηριώνεται στο κεφάλαιο 2, πρόκειται για μία **ιδιαιτέρως συνεκτική περιοχή** που παρουσιάζει γεωγραφική συνέχεια. Η περιοχή χαρακτηρίζεται, επίσης, από ομοιογένεια του φυσικού περιβάλλοντος. Διαθέτει έντονο ανάγλυφο με πλούσιες εναλλαγές τοπίων, παρόμοια γεωλογική δομή και ίδιες κλιματολογικές συνθήκες, πλούσιο φυσικό περιβάλλον με σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας. Επίσης, ένα πολύ σημαντικό χαρακτηριστικό της περιοχής είναι η ομοιογενής πολιτιστική και πολιτισμική ταυτότητα. Η κοινή ιστορία, οι κοινές παραδόσεις, τα κοινά ήθη και έθιμα, τα οποία είναι έντονα και ευδιάκριτα σ' όλη την περιοχή, δημιουργούν μία ιδιαίτερη πολιτιστική ταυτότητα με μοναδικό χαρακτήρα και χωρίς εξωτερικές επιδράσεις.

Η περιοχή επίσης, όπως προκύπτει από τα στοιχεία που παρατίθενται παρακάτω, είναι **συνεκτική** και από οικονομική και κοινωνική άποψη.

2.2.1. Φυσικό περιβάλλον

Φυσικοί πόροι και φυσικό περιβάλλον (χαρακτηριστικά)

Η περιοχή παρέμβασης περιλαμβάνει ορεινές, ημιορεινές, πεδινές και παράκτιες περιοχές, **που παρέχουν ένα ποικίλο και έντονο ανάγλυφο**. Κυρίαρχο ρόλο έχει ο κόλπος της Μεσσαράς και η δυτική πλευρά της **πεδιάδας της Μεσσαράς**, η μεγαλύτερη της Κρήτης και με υψηλή γονιμότητα. Στα βόρεια και βορειοανατολικά της περιοχής βρίσκεται το όρος **Ίδη (Ψηλορείτης)**, ενώ στα νότια οι απολήξεις των **Αστερουσίων** δημιουργούν γραφικές παραλίες άλλοτε αμμώδεις και άλλοτε βραχώδεις. Την πεδιάδα διασχίζει ο ποταμός Γεροπόταμος ο οποίος εκβάλλει στον κόλπο της Μεσσαράς.

Οι φυσικοί πόροι της περιοχής παρέμβασης αποτελούν το βασικό και δυναμικό παράγοντα για την οικονομική και κοινωνική της ανάπτυξη. Αποτελούν τον «φυσικό πλούτο» και η αξιοποίησή τους δημιουργεί τις προϋποθέσεις για απασχόληση και οικονομική ευημερία.

Οι **γεωργικοί πόροι** της περιοχής περιλαμβάνουν **καλλιεργούμενες εκτάσεις** (ελιές, αμπέλια, υπαίθρια και θερμοκηπιακά κηπευτικά, δενδρώδεις καλλιέργειες), καθώς και **βοσκότοπους**.

Τα φυσικά οικοσυστήματα είναι άφθονα καθώς στην περιοχή περιλαμβάνονται τα διαφορετικά οικοσυστήματα της ορεινής, ημιορεινής, πεδινής και παραλιακής ζώνης.

Η **χλωρίδα της περιοχής** ποικίλει ανάλογα με το υψόμετρο. Η χαμηλή βλάστηση φρυγάνων και αρωματικών φυτών με την ποικιλία ειδών και χρωμάτων από τα ενδημικά και τα άλλα φυτικά είδη της Κρήτης, η παρόχθια βλάστηση με ιτιές, μυρτιές και άλλα είδη σε ρέματα και φαράγγια, οι λόχμες με διάφορα δέντρα ή θάμνους σε σκόρπιες θέσεις σε όλη την έκταση της περιοχής **συνθέτουν μεταξύ άλλων το μωσαϊκό**. Σε ορισμένα σημεία της περιοχής (όπως κοντά στα Μάταλα, στο Κλήμα και αλλού) υπάρχει η αντιπροσωπευτική για τη νότια Κρήτη ξηροφυτική βλάστηση δεντροθαμνώδους μακκίας με αγριελιές, χαρουπιές και σχίνα, τύποι οικότοπων που χαρακτηρίζονται από υψηλή βιοποικιλότητα. Επίσης στην ακτογραμμή παρατηρούνται τοπικά μικρές ή μεγάλες (Κομμός) συστάδες παράλιας αρκεύθου και αλμυρικών.

Στα μονοπάτια και τα κάθετα βράχια των φαραγγίων της περιοχής, μπορεί να θαυμάσει κανείς υπέροχα χασμόφυτα, (φυτά που φυτρώνουν σε κάθετα βράχια), αρκετά από τα οποία είναι ενδημικά της Κρήτης και το φυτό-σύμβολο της Κρήτης ο Δίκταμος. Στην παραλία των Ματάλων φυτρώνει το στενοενδημικό σπάνιο Αμάραντο.

Το ίδιο πλούσια είναι και η **πανίδα της περιοχής**. Έχουν καταγραφεί σπάνια είδη μικρών θηλαστικών (πχ κουνάβι, άρκαλος), ερπετών (πχ λιακόνι, τρανόσαυρα), και πουλιών (πχ χαλκόκοτα, κερκινέζι, σταυραετός).

Στην περιοχή παρέμβασης υπάρχουν διάσπαρτα **φαράγγια (Πίνακας 2.4)** δημιουργώντας ένα εντυπωσιακό και ενδιαφέρον για τους περιπατητές ανάγλυφο και που αποτελούν πόλο έλξης για τους λάτρεις του αγροτουρισμού αλλά και των extreme sports. Τα σημαντικότερα από τα φαράγγια που συναντάμε είναι:

Πίνακας 2.4. : Φαράγγια περιοχής παρέμβασης

A/A	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
1	Φαράγγι Τρυπητής	ΓΟΡΤΥΝΑΣ
2	Φαράγγι Τράφουλα	
3	Αγιοφαράραγγο	ΜΟΙΡΩΝ
4	Μαρτσαλιώτικο φαράγγι	

Πηγή: portal: My Crete Guide

(Περιγραφή των χαρακτηριστικών των φαραγγιών βρίσκεται στο **Παράρτημα 2, Πίνακας 1**)

Η τραχιά μορφολογία της Κρήτης, αλλά και της περιοχής παρέμβασης, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ύπαρξη **σπηλαίων**. Από την προϊστορική εποχή οι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν τις σπηλιές ως κατοικίες και ως λατρευτικούς χώρους. Στην περιοχή παρέμβασης βρίσκεται το μικρό «σπήλαιο της Μιαμούς» που παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον λόγω των ευρημάτων που ανακαλύφθηκαν και φανερώνουν τη χρήση του σπηλαίου ως επιλιμένο οικισμό /κατοικία του ανθρώπου, από το 3500 π.Χ. Ένα άλλο ενδιαφέρον σπήλαιο της περιοχής με ιδιαίτερη ιστορική και θρησκευτική αξία είναι ο «Γουμενόσπηλιος» μέσα στο Αγιοφάραγγο.

Τέλος, στην παραλία του οικισμού Μάταλα (ΤΚ Πιτσιδιών) υπάρχουν τεχνητοί σπηλαιώδεις χώροι λαξευμένοι στο βράχο που κατασκευάστηκαν πιθανότατα ως τάφοι κατά τη ρωμαϊκή ή προχριστιανική περίοδο. Οι σπηλιές αυτές χρησιμοποιήθηκαν, τις δεκαετίες του 60 και του 70, ως κατοικίες από τους χίπις αφού το ιδιαίτερο τοπίο, σε συνδυασμό με την πανέμορφη παραλία, δημιούργησαν το ιδανικό σκηνικό για να εκφράσουν το συγκεκριμένο τρόπο ζωής και σκέψης τους.

Είναι, φυσικά, γεγονός, ότι ο φυσικός πλούτος είναι άμεσα επηρεασμένος από τις ανθρώπινες παρεμβάσεις και ενέργειες, οι οποίες είναι εκτεταμένες διαχρονικά.

Οι παραπάνω περιοχές, αλλά και άλλες τοποθεσίες της περιοχής παρέμβασης, προσφέρονται για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων άθλησης και αναψυχής όπως η **πεζοπορία, η ποδηλασία, η αναρρίχηση και η ορειβασία**. Το ανάγλυφο της περιοχής παρέμβασης με τα φαράγγια, τις σπηλιές, και τις ορειβατικές διαδρομές αποτελούν ένα θησαυρό φυσικών πόρων που χρειάζεται προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση.

Εκτός από τις παραπάνω δραστηριότητες, ο επισκέπτης και ο κάτοικος της περιοχής, έχουν τη δυνατότητα να περιηγηθούν σε μονοπάτια και θαλάσσιες περιοχές με άλογο, εφόσον επισκεφτούν το **ιππικό κέντρο** στον οικισμό Πιτσιδία.

Η δυτική **παραλιακή ζώνη** της περιοχής παρέμβασης δεν παρουσιάζει εντάσεις στο ανάγλυφό της. Σε αντίθεση με τις υπόλοιπες ακτές της νότιας Κρήτης, αποτελείται από ανοικτές παραλίες που βρέχονται από συνεχή κύματα, ιδιαίτερα την περίοδο του χειμώνα. Ξεκινώντας από τα βόρεια, στο ύψος του σχετικά βραχώδους Κόκκινου Πύργου, φτάνουμε στα νότια έως τον Κομμό διανύοντας μια απόσταση εκτεταμένων συνεχόμενων αμμωδών ακτών. Ενδιάμεσα βρίσκονται οι παραλίες της Καταλυκής, της Παχιάς Άμμου, του Καλαμακίου, του Κομμού και των Ματάλων που είναι και η μόνη που διαφοροποιείται μορφολογικά από τις υπόλοιπες σχηματίζοντας έναν κλειστό κόλπο. Η παραλία των Ματάλων διαθέτει γαλάζια σημαία, ως πιστοποίηση της καλής λειτουργίας της και

της ποιότητάς της. Στις αμμώδεις παραλίες του κόλπου της Μεσσαράς (Κομμός, Καλαμάκι, Κόκκινος Πύργος) γεννούν τα αυγά τους οι γνωστές θαλάσσιες χελώνες της Μεσογείου *Caretta caretta*, σε μία αρκετά δύσκολη περιοχή ωτοκίας λόγω του τουρισμού και του προβλήματος διάβρωσης των παραλιών.

Η νότια παραλιακή ζώνη, ξεκινώντας από το Μάρτσαλο και καταλήγοντας στην Τρυπητή, παρουσιάζει διαφορετική εικόνα με μικρές παραλίες σχηματισμένες μέσα σε γραφικούς κόλπους ανάμεσα στις απολήξεις των Αστερουσίων. Οι περισσότερες από τις παραλίες είναι προσεγγίσιμες με αυτοκίνητο, μέσω χωματόδρομων και κάποιες με πεζοπορία διαμέσου φαραγγιών.

Αυτή η πολυμορφία των ακτών της περιοχής προσφέρει τις δυνατότητες για ανάπτυξη δραστηριοτήτων άθλησης και αναψυχής όπως:

- **Θαλάσσιο καγιάκ:** (η βόρεια και ανατολική πλευρά του ακρωτηρίου Λίθινο, από τα Μάταλα έως τους Καλούς Λιμένες, με ενδιάμεσους σταθμούς το Βαθύ, το Μάρτσαλο και το Αγιοφάραγγο)
- **Καταδύσεις:** (Μάταλα, ακρωτήριο Τραχήλι).

Το **θαλάσσιο περιβάλλον** της περιοχής παρέμβασης φιλοξενεί **οικοσυστήματα υψηλής σπουδαιότητας**. Η πλούσια βιοποικιλότητα της περιοχής αποτελεί αντικείμενο θαυμασμού αλλά και θέμα για την υποβρύχια φωτογραφία γι' αυτό και συχνοί επισκέπτες είναι ερασιτέχνες αυτοδύτες για την πραγματοποίηση καταδύσεων αναψυχής.

Προστατευόμενες περιοχές

A) Περιοχές ενταγμένες στο Δίκτυο Natura 2000

Η περιοχή περιλαμβάνει τέσσερις (4) προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου Natura 2000, των οποίων η έκταση αντιπροσωπεύει το **55,3%** της συνολικής της έκτασης (**Πίνακας 2.5**).

Πίνακας 2.5. : Προστατευόμενες περιοχές Natura 2000*

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΕΚΤΑΣΗ (km ²)
GR4310004	ΔΥΤΙΚΑ ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΑ (ΑΠΟ ΑΓΙΟΦΑΡΑΓΓΟ ΕΩΣ ΚΟΚΚΙΝΟ ΠΥΡΓΟ)	26,09
GR4310005	ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΑ (ΚΟΦΙΝΑΣ)	21,57
GR4310012	ΕΚΒΟΛΗ ΓΕΡΟΠΟΤΑΜΟΥ ΜΕΣΑΡΑΣ	6,05
GR4310013	ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΑ ΟΡΗ (ΚΟΦΙΝΑΣ)	98,60
ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΤΑΣΗΣ ΠΕΡΙΟΧΩΝ NATURA		152,31
ΕΚΤΑΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ		275,44

Πηγή: <http://geodata.gov.gr/dataset/to-diktuo-natura-2000-kai-prostateuomenes-periokhes>

*Στην τιμή της έκτασης έχουν αφαιρεθεί οι επικαλυπτόμενες περιοχές των περιοχών NATURA.

Αναφέρεται ότι για όλες τις περιοχές του Δικτύου Natura 2000 υλοποιήθηκαν προγράμματα/ μελέτες εποπτείας, παρακολούθησης και αξιολόγησης με σκοπό την επικαιροποίηση των Τυποποιημένων Εντύπων Δεδομένων αλλά και την συνολική αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης των ειδών και τύπων οικοτόπων υπό την επίβλεψη του ΥΠΕΝ. Επιπρόσθετα, παράλληλα με το ως άνω έργο η ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΕ διενεργούσε το έργο «Ανάπτυξης Υποδομής χωρικών Δεδομένων μεγάλης κλίμακας για τις χερσαίες προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου Natura 2000».

Πιο συγκεκριμένα οι προστατευόμενες περιοχές Natura 2000 είναι οι εξής:

- **GR4310004: Δυτικά Αστερούσια (από Αγιοφάραγγο έως Κόκκινο Πύργο):** Τα φαράγγια που διανοίγονται στο νότιο τμήμα της περιοχής έχουν μεγάλη αισθητική αξία και παρουσιάζουν ποικιλία τοπίων, με πληθώρα φυτών και ζώων. Η χλωρίδα αποτελείται από πολλά ενδημικά και στενοενδημικά είδη. Στις αμμώδεις παραλίες η χελώνα *Caretta caretta* γεννά τα αυγά της και γι' αυτό το συγκεκριμένο μέρος είναι η τρίτη πιο σημαντική θέση αναπαραγωγής της στην Ελλάδα.

Η πανίδα αποτελείται από αμφίβια και ερπετά, όπως και θηλαστικά τα οποία προστατεύονται από τη Συνθήκη της Βέρνης.

Στην περιοχή απαντούν συνολικά **δεκατρείς (13) οικότοποι** του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ εκ των οποίων ένας (1) οικότοπος ο «***9370: Φοινικοδάση του Phoenix**» είναι προτεραιότητας και παρουσιάζει συνολική αξιολόγηση στον τόπο “C= επαρκής αξία”.

Σε ότι αφορά τα είδη πανίδας στον τόπο εντοπίζονται έξι (6) είδη του Παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ (4 αμφίβια- ερπετά, 1 φυτικό είδος, 1 θηλαστικό) εκ των οποίων τα δύο (2) είναι είδη προτεραιότητας: ***Caretta caretta, *Monachus monachus**.

Οι σημαντικές πιέσεις- απειλές σύμφωνα με τα Τυποποιημένα Έντυπα Δεδομένων που δέχεται η περιοχή είναι οι εξής: F03.02.05 Ακούσια σύλληψη, G01.03.02 Οδήγηση εκτός δρόμου (off-road).

- **GR4310005: Αστερούσια (Κόφινας):** Ο ορεινός όγκος των Αστερουσιών καλύπτει τη νότια ακτογραμμή της ΠΕ Ηρακλείου. Πρόκειται για μεγάλης οικολογικής σημασίας περιοχή, λόγω των εξής χαρακτηριστικών: 1) Το βουνό Κόφινας παρέχει ποικίλες θέσεις φωλιάσματος για αρπακτικά πτηνά (*Gyps Fulvus*, *Gyraetus barbatus*), 2) η παρουσία της μεσογειακής φώκιας στις θαλάσσιες σπηλιές, 3) η περιοχή φιλοξενεί ενδημικά και προστατευόμενα είδη φυτών, 4) επίσης υπάρχουν ενδημικά χερσαία σαλιγκάρια 5) όλη η περιοχή είναι αρχαιολογικής σημασίας με πολύ ενδιαφέρουσες σπηλιές με προϊστορικά κατάλοιπα, λείψανα, ναούς και βυζαντινά μοναστήρια κ.ά. 6) η αισθητική αξία της περιοχής βασίζεται στην έντονη γεωμορφολογία της οροσειράς. Η τοποθεσία περιλαμβάνει το ανατολικό τμήμα της οροσειράς των Αστερουσιών στα νότια της ΠΕ Ηρακλείου. Η θαλάσσια ζώνη καλύπτει λιγότερο από το 1% της περιοχής.

Στην περιοχή απαντούν συνολικά **δεκαέξι (16) οικότοποι** του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ εκ των οποίων τρεις (3) οικότοποι: «***1120: Εκτάσεις θαλάσσιας βλάστησης με Posidonia (Posidonium oceanicae)**» με συνολική αξιολόγηση στον τόπο “B= καλή αξία”, «***6220: Ψευδοστέπα με αγροστώδη και μονοετή φυτά από Thero-Brachypodietea**» με συνολική αξιολόγηση στον τόπο “B= καλή αξία”, «***9370: Φοινικοδάση του Phoenix**» με συνολική αξιολόγηση στον τόπο “C= επαρκής αξία”, είναι προτεραιότητας.

Σε ότι αφορά τα είδη πανίδας στον τόπο εντοπίζονται εννέα (9) είδη του Παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ (2 αμφίβια- ερπετά, 3 φυτικά είδη, 3 θηλαστικά, 1 ασπόνδυλο) εκ των οποίων τα δύο (2) είναι είδη προτεραιότητας: ***Caretta caretta, *Monachus monachus**.

Οι σημαντικές πιέσεις- απειλές σύμφωνα με τα Τυποποιημένα Έντυπα Δεδομένων που δέχεται η περιοχή είναι οι εξής: A04 Βοσκή, L09 Πυρκαγιά από φυσικά αίτια.

- **GR4310012: Εκβολή Γεροπόταμου Μεσσαράς:** Η περιοχή είναι σημαντική τοποθεσία για τη διάβαση υδρόβιων πτηνών και ειδών που προκαλούν ενδιαφέρον όπως είναι η χαλκόκοτα (*Plegadis falcinellus*). Η Εκβολή Γεροπόταμου εκτείνεται στη βόρεια πλευρά του κόλπου της Μεσσαράς. Πρόκειται για το δέλτα που σχηματίζει κυρίως ο Γεροπόταμος αλλά και εκβάλλοντες σ' αυτόν παραπόταμοι και χείμαρροι της Μεσσαράς και των νότιων παρυφών του Ψηλορείτη.

Στην περιοχή απαντούν συνολικά **δεκαοχτώ (18) είδη ορνιθοπανίδας** (Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 2009/147/ΕΟΚ και μεταναστευτικά) εκ των οποίων το ένα (1) είναι και είδος χαρακτηρισμού της περιοχής: *Plegadis falcinellus*.

- **GR4310013: Αστερούσια Όρη (Κόφινας):** Μια πολύ σημαντική τοποθεσία για σπάνια αρπακτικά πουλιά, κυρίως για τον γυπαετό, τους γύπες και το χρυσογέρακο. Σημαντικοί πληθυσμοί από άλλα αρπακτικά πτηνά όπως ο χρυσαετός, ο σπιζαετός και ο πετρίτης εμφανίζονται στην περιοχή. Επίσης, θεωρείται σημαντική περιοχή για την κοκκινοκαλιακούδα, για πολλά άλλα μεταναστευτικά πουλιά. Τέλος, αναφέρεται η ύπαρξη μικρού πληθυσμού από Μεσογειακές φώκιες στις παράκτιες σπηλιές που αναπτύσσονται στο θαλάσσιο μέτωπο της

οροσειράς. Η τοποθεσία περιλαμβάνει το ανατολικό τμήμα του ορεινού όγκου των Αστερουσιών στη νότια Κρήτη. Το θαλάσσιο τμήμα καλύπτει λιγότερο από το 1% της περιοχής. **Εντοπισμένα σπήλαια στον ορεινό όγκο παρουσιάζουν μεγάλο αρχαιολογικό ενδιαφέρον** με ίχνη ανθρώπινης κατοίκησης και χρήσης πλέον των 3.500 ετών.

Στην περιοχή απαντούν συνολικά 94 **είδη ορνιθοπανίδας** (Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 2009/147/ΕΟΚ και μεταναστευτικά) εκ των οποίων τα τρία (3) είναι και είδη χαρακτηρισμού της περιοχής: *Falco biarmicus*, *Gyraetus barbatus*, *Sylvia rueppelli*.

Οι σημαντικές πιέσεις- απειλές σύμφωνα με τα Τυποποιημένα Έντυπα Δεδομένων που δέχεται η περιοχή είναι οι εξής: Α04 Βοσκή, Α10.01 Αφαίρεση των φυτοφραχτών και των αλσουλίων ή των θάμνων, G02.08 Κατασκήνωση, τροχόσπιτα, D01.01 Μονοπάτια, διαδρομές και ποδηλατοδρόμοι.

Β) Μνημεία της φύσης

Στην περιοχή βρίσκεται ο **Αειθαλής Πλάτανος της Γόρτυνας** κοντά στην αρχαία Φαιστό που βάσει του Ν.Δ. 996/1971 κρίθηκε αναγκαία η διατήρησή του και καθορίστηκαν μέτρα προστασίας του. Πρόκειται για μια ποικιλία του *Platanus orientalis* που διατηρεί τα φύλλα του όλα τα χρόνια, σημαντικός για επιστημονικούς και αισθητικούς σκοπούς. Το δέντρο αυτό έχει ειδική ιστορική σπουδαιότητα.

Γ) Καταφύγια άγριας ζωής

Τα Καταφύγια Άγριας Ζωής (**Πίνακας 2.6**) έχουν ιδιαίτερη σημασία ως σημαντικοί τόποι ανάπτυξης της άγριας χλωρίδας ή ως βιότοποι αναπαραγωγής, διατροφής, διαχείμασης ειδών της άγριας πανίδας, ή ως περιοχές αναπαραγωγής ψαριών και συγκέντρωσης γόνου, ή, τέλος, ως σημαντικά θαλάσσια ενδιαιτήματα.

Πίνακας 2.6. : Καταφύγια Άγριας Ζωής της περιοχής παρέμβασης

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΕΚΤΑΣΗ (km ²)	ΦΕΚ
K587	Βίγλα-Κρύο Νερό (Αντισκαρίου)	16,228	683/B76
K806	Δυτικά Αστερούσια - Αγιοφάραγγο του Δήμου Μοιρών	18,896	763/B/18-06-01 Ίδρυση

Πηγή: <http://geodata.gov.gr/dataset/kataphugia-agrias-zoes>

Δ) Φυσιικοί και τεχνητοί υγρότοποι

Στην περιοχή παρέμβασης υπάρχει μεγάλος αριθμός φυσικών και τεχνητών υγρότοπων με πλούσια οικοσυστήματα που συμβάλλουν στη διατήρηση της άγριας ζωής της περιοχής (**Πίνακας 2.7**). Τόσο στα βόρεια όσο και στα νότια υπάρχουν εποχιακά τέλματα που αποτελούν **σημαντικότερα σημεία διατροφής των μεταναστευτικών υδρόβιων και παρυδάτιων πουλιών**, ενώ οι αμμόλοφοι και οι παράκτιες ζώνες προσελκύουν πλήθος χερσόβιων ειδών πανίδας και χλωρίδας. Στα βόρεια ξεχωρίζει το έλος της παραλίας του Κόκκινου Πύργου (Καταλυκής), ενώ η σπουδαιότητα της εκβολής του Γεροπόταμου έχει ήδη περιγραφεί. Στους φυσικούς υγρότοπους συναντάμε πάνω από **230 είδη ορνιθοπανίδας** (γερακίνα, τρυγόνι κ.α) και **πλήθος άλλων ειδών πανίδας** με μεγάλους αριθμούς ποταμοχελώνας και κρητικού βατράχου. Από τα υπόλοιπα είδη ξεχωρίζει η **Caretta caretta** που αναπαράγεται στην παραλία. Οι φυσικοί υγρότοποι αντιμετωπίζουν πολλαπλές απειλές με βασικότερες την αποξήρανση, τις εκχερσώσεις και την υπεράντληση. Τέλος, σε άμεση γειτνίαση με την περιοχή παρέμβασης βρίσκεται το Φράγμα Φανερωμένης με την τεχνητή λίμνη 1000 στρ. που λειτουργεί ως τεχνητός υγρότοπος φιλοξενώντας σημαντικό πληθυσμό διαχειμαζόντων πουλιών.

Πίνακας 2.7. : Φυσιικοί και τεχνητοί υγρότοποι της περιοχής παρέμβασης

ΦΥΣΙΚΟΙ ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ	
ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ
KRI 134	Έλος Αφραθιάς
KRI 135	Εκβολή Γεροποτάμου
KRI 146	Έλος παραλίας Κόκκινου Πύργου
ΤΕΧΝΗΤΟΙ ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ	
KRI 132	Φραγμολίμνη Φανερωμένης (σε άμεση γειτνίαση με την περιοχή παρέμβασης)
KRI 133	Έλος επεξεργασίας λυμάτων Πόμπιας

Πηγή: WWF, Πρόγραμμα: "Προστασία των υγρότοπων των νησιών του Αιγαίου"

Δ) Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους

Στο πλαίσιο του προγράμματος καταγραφής και οριοθέτησης τοπίων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους της Ελλάδας (ΥΠΕΧΩΔΕ – ΕΜΠ, βάση δεδομένων ΦΙΛΟΤΗΣ), έχουν καταγραφεί στην Περιφέρεια της Κρήτης 36 περιοχές σημαντικής αισθητικής αξίας, οι 2 από τις οποίες βρίσκονται εντός της περιοχής παρέμβασης ή την επηρεάζουν λόγω γειτνίασης. Συνοπτικά στοιχεία για κάθε μία από αυτές παρατίθενται στο **Παράρτημα 2, Πίνακας 2**.

Υδατικοί πόροι

Σε όρους υδατικών πόρων, η περιοχή χαρακτηρίζεται από άνισο χωρικά επιφανειακό και υπόγειο υδατικό δυναμικό, απόρροια των κλιματικών συνθηκών και των γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών της. Σταθερά ζητούμενα αποτελούν η ορθολογική διαχείριση του υδατικού δυναμικού και η εξοικονόμηση υδατικών πόρων, η δημιουργία υποδομών με στόχο την αξιοποίηση της επιφανειακής απορροής υδάτων και σε κάθε περίπτωση η ολοκληρωμένη - ενιαία προσέγγιση και παρέμβαση για την εξασφάλιση αναγκών ύδρευσης και άρδευσης.

Οι υποδομές άρδευσης κρίνονται ως ιδιαίτερα κρίσιμη παράμετρος για την αγροτική δραστηριότητα της περιοχής, αφού καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τη γεωργική παραγωγή. Η διαθεσιμότητα του αρδεύσιμου νερού δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλη, καθώς η εκμετάλλευση των επιφανειακών υδάτων είναι περιορισμένη, συνεπώς η άρδευση στηρίζεται κυρίως στην εκμετάλλευση των υπόγειων υδάτων, η οποία συχνά δεν είναι ορθολογική.

Την πεδιάδα της Μεσσαράς διασχίζει ο **Γεροπόταμος**, ο οποίος τα τελευταία χρόνια και μετά την κατασκευή του **φράγματος της Φανερωμένης** είναι σχετικά ξηρός. Το συγκεκριμένο φράγμα, κοντά στον οικισμό των Σκουρβούλων και σε άμεση γειτνίαση με την περιοχή παρέμβασης, ενισχύει τα αποθέματα νερού στις αρδευτικές ζώνες της Μεσσαράς και μέσω του αρδευτικού δικτύου του τροφοδοτεί την περιοχή του Τυμπακίου. Τέλος **αρδευτικές γεωτρήσεις** συναντάμε σε αρκετές τοποθεσίες της περιοχής (πχ Πιτσιδία, Κλήμα, Λαγολιό).

Για την εφαρμογή της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ (Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά) έχει εκπονηθεί και εγκριθεί από το ΥΠΕΚΑ «Σχέδιο Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Κρήτης» (ΦΕΚΒ'570/8-4-2015) ώστε, μέσω ενός περιβαλλοντικά ολοκληρωμένου στρατηγικού σχεδιασμού ορθολογικής διαχείρισης και προστασίας των υδατικών πόρων του Υδατικού Διαμερίσματος Κρήτης, να προάγεται ο στόχος της επίτευξης της «καλής κατάστασης» των υδάτων που είναι και ο κύριος στόχος της σχετικής εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας. Το Σχέδιο Διαχείρισης συνοδεύεται από μια μελέτη εκτίμησης των επιπτώσεων που θα έχουν στο περιβάλλον τα μέτρα που προβλέπεται να ληφθούν (Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων -ΣΜΠΕ).

Το σχέδιο εντοπίζει ως τα σημαντικότερα θέματα διαχείρισης των υδατικών πόρων τα εξής:

- την υπερεκμετάλλευση για την κάλυψη υδρευτικών και αρδευτικών αναγκών
- τη διείδυση αλμυρού νερού στους παράκτιους υδροφορείς

- τη ρύπανση των επιφανειακών υδατικών συστημάτων
- την ποσοτική διαχείριση των επιφανειακών υδατικών συστημάτων, καθώς τα περισσότερα ποτάμια στην ουσία είναι χείμαρροι
- τις μορφολογικές αλλοιώσεις των επιφανειακών υδατικών συστημάτων
- την προστασία των υγροτοπικών συστημάτων
- την επάρκεια και καλή ποιότητα νερού

Για την αντιμετώπιση των παραπάνω θεμάτων, το Σχέδιο Διαχείρισης προβλέπει ένα Πρόγραμμα Μέτρων που περιλαμβάνει όλες τις δράσεις και τις ενέργειες που απαιτούνται για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων που έχουν τεθεί.

Μερικές από τις δράσεις που προβλέπονται για την περιοχή παρέμβασης είναι οι εξής:

- Παρακολούθηση /αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης των εξαρτώμενων από το νερό οικοτόπων και ειδών στις περιοχές του δικτύου Natura
- Διαμόρφωση στρατηγικού σχεδίου για την αντιμετώπιση ακραίων φαινομένων ξηρασίας και λειψυδρίας
- Υλοποίηση έργων συντήρησης και αποκατάστασης της καλής λειτουργίας υφιστάμενων αγωγών μεταφοράς νερού άρδευσης και βελτίωση τεχνικών άρδευσης
- Διαχείριση όμβριων υδάτων
- Προστασία υπογείων υδατικών συστημάτων που εντάσσονται στο μητρώο προστατευόμενων περιοχών πόσιμου ύδατος.
- Παρακολούθηση παράκτιας διάβρωσης ακτογραμμής.

Πολιτισμικό περιβάλλον

Η περιοχή παρέμβασης είναι χωρίς αμφιβολία **πλούσια σε αρχαιολογικούς θησαυρούς, ιστορικά μνημεία, μοναστήρια και άλλα ιστορικά στοιχεία** που είναι διάσπαρτα, εμφανή και επισκέψιμα. Στη Κρήτη επίσης, γεννήθηκε πριν πέντε χιλιάδες χρόνια ο αρχαιότερος πολιτισμός της Ευρώπης, ένας από τους μεγαλύτερους πολιτισμούς της ανθρωπότητας, ο μινωικός πολιτισμός. Στη περιοχή παρέμβασης έχουν ανασκαφεί σημαντικές μινωικές θέσεις (ανάκτορο, οικισμοί, επαύλεις, ταφικά μνημεία) με σημαντικά ευρήματα. Ιδιαίτερο σημαντικό στοιχείο της πολιτιστικής ταυτότητας της περιοχής είναι τα **μοναστήρια**, με την εξαιρετική φρουριακή αρχιτεκτονική, καθώς και κατάλοιπα παραδοσιακών κτιρίων τυπικών βιομηχανικών δραστηριοτήτων της περιοχής όπως **οι μύλοι, και οι φάμπρικες**. Η περιοχή παρέμβασης, όπως και όλο το νησί, αξίζει να υπερηφανεύεται για τον πλούτο των λαογραφικών της στοιχείων. Ιδιαίτερη αναφορά χρήζει η κρητική μουσική και το τραγούδι, σήματα κατατεθέντα των οποίων είναι η λύρα, το λαούτο, οι μαντινάδες και τα ριζίτικα. Φορείς διαχείρισης της αρχαιολογικής κληρονομιάς είναι οι Εφορείες Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και Βυζαντινών και Νεότερων μνημείων. Τα μοναστήρια και οι εκκλησίες βρίσκονται υπό τη διαχείριση της Εκκλησίας της Κρήτης, ενώ, όπου απαιτείται, παρεμβαίνει η σχετική Εφορεία. Τέλος, λόγω στη διαχείριση του πολιτιστικού τοπίου έχουν και οι δήμοι της περιοχής, οι οποίοι προχωρούν μέσω χρηματοδοτικών προγραμμάτων σε έργα προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς.

A) Ιστορικοί – πολιτιστικοί πόροι

Αρχαιολογικοί χώροι

Οι αρχαιολογικοί χώροι της περιοχής παρέμβασης είναι οι εξής:

Πίνακας 2.8. : Αρχαιολογικοί χώροι της περιοχής παρέμβασης

A/A	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
1	Φαιστός	ΤΥΜΠΑΚΙΟΥ
2	Μινωϊκή έπαυλη Αγίας Τριάδας	
3	Αρχαίος Κομμός	
4	Αρχαία Μάταλα	
5	Θολωτός Τάφος Καμηλαρίου	
6	Αρχαίο Χριστιανικό Βαπτιστήριο Λούτρας	
7	Σπήλαιο Μιαμούς	ΓΟΡΤΥΝΑΣ
8	Λέβην (Λέντας)	
9	Μινωικός οικισμός Τρυπητής	
10	Αρχαία Λασσαία	
11	Θολωτός Τάφος Γερόκαμπου	
12	Ρωμαϊκή έπαυλη Γόρτυνας	ΜΟΙΡΩΝ
13	Προανακτορικό νεκροταφείο Οδηγήτριας	

Πηγή: ΥΠΠΟ

(Αναλυτικότερη περιγραφή των αρχαιολογικών χώρων θα βρείτε στο **Παράρτημα 2, Πίνακας 3**).

Το νέο **Αρχαιολογικό Μουσείο Μεσσαράς**, η κατασκευή του οποίου ξεκίνησε το 2012, θα αναδείξει τις αρχαιότητες της περιοχής και θα αποτελέσει πόλο έλξης αρκετών επισκεπτών.

Μοναστήρια - εκκλησίες

Στην περιοχή παρέμβασης βρίσκονται αρκετά **μοναστήρια και ναοί μεγάλης ιστορικής αξίας**. Τα **κυριότερα** από αυτά είναι:

- **Μονή Αγ. Αντωνίου Απεζανών**. Η Μονή Αγ. Αντωνίου Απεζανών βρίσκεται στο Αντισκάρι, στη δυτική πλευρά των Αστερουσίων. Η μονή λειτουργεί ως ανδρικό μοναστήρι και είναι από τις παλαιότερες στην Κρήτη. Σώζονται παλιά άμφια μεγάλης αξίας, σταυροί, ευαγγέλια, λείψανα, κ.α. Η Μονή ήταν φρουριακή με επάλξεις και εφρουρείτο με κανόνι.
- **Μονή Οδηγητριάς**. Η Μονή Οδηγητριάς βρίσκεται κοντά στον οικισμό Πηγαϊδάκια. Λειτουργεί ως ανδρικό μοναστήρι και είναι από τις παλαιότερες στην Κρήτη. Ιδρύθηκε το 14ον αιώνα και σχετίζεται με την οικογένεια των Καλλέργηδων στους οποίους ανήκε. Η Μονή περιβάλλεται από τείχος του οποίου σώζονται τμήματα. Στην Μονή υπάγονται και πλήθος ερημητηρίων, αλλά και εξωκκλησιών με αξιόλογες τοιχογραφίες.
- **Ναός Παναγίας στα Μάταλα**: Στην περιοχή των Ματάλων υπήρχε παλαιοχριστιανική βασιλική. Ο ναός είναι λαξευμένος μέσα σε βράχο, ενώ σώζονται δύο μαρμάρινα κιονόκρανα με ανάγλυφους κύκλους μέσα στους οποίους υπάρχουν σταυροί.

Στην περιοχή παρέμβασης υπάρχουν **πύργοι και οχυρά** της Τουρκοκρατίας (Πύργος Αγριολίδη, Ξωπατέρα) και αρκετά **νεότερα μνημεία** (νερόμυλοι, ανεμόμυλοι, φάμπρικες, κρήνες). Κάποια από τα μνημεία αυτά είναι χαρακτηρισμένα ως παραδοσιακά ή διατηρητέα.

Παραδοσιακοί - ιστορικοί οικισμοί

Τέλος, αναφέρεται ότι στην περιοχή παρέμβασης εντοπίζεται ένας κηρυγμένος παραδοσιακός οικισμός τα **Μάταλα** (Δήμος Φαιστού). Στην περιοχή υπάρχουν και πολλοί οικισμοί με παραδοσιακά χαρακτηριστικά οι οποίοι έχουν κριθεί ως ενδιαφέροντες. Ενδεικτικά αναφέρουμε: Πιτσιδία (Δήμος Φαιστού), Μιαμού (Δήμος Γόρτυνας).

Πολιτιστικά στοιχεία

Παραδοσιακά επαγγέλματα

Η περιοχή παρέμβασης έχει μακρά παράδοση στις τέχνες και διαθέτει ένα ιδιότυπο τοπικό πολιτισμό. Παραδοσιακά επαγγέλματα της περιοχής είναι **η παραγωγή υφαντών, η κατασκευή**

μουσικών οργάνων, η αγιογραφία, η ξυλογλυπτική, η καλαθοπλεκτική και η επεξεργασία πέτρας.

Πολιτιστικές εκδηλώσεις – δρώμενα

Στη περιοχή παρέμβασης υπάρχουν **πολιτιστικοί σύλλογοι** σε κάθε σχεδόν ΤΚ/ΔΚ με κύρια ενασχόληση τη διοργάνωση πανηγυριών προς τιμή του Αγίου προστάτη του κάθε χωριού. Τα πανηγύρια αποτελούν αφορμή συνεύρεσης του τοπικού πληθυσμού, ενώ παράλληλα συμβάλλουν στη διατήρηση των εθίμων και των παραδόσεων του τόπου. Πολιτιστικές εκδηλώσεις πραγματοποιούνται κυρίως το καλοκαίρι, ενώ όλο το χρόνο πραγματοποιούνται εθιμικά πανηγύρια και γλέντια. Οι σύλλογοι της ευρύτερης περιοχής έχουν συστήσει δευτεροβάθμιο όργανο με τίτλο «**ΔΙΚΤΥΟ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΜΕΣΣΑΡΑΣ**» στο οποίο συμμετέχουν 33 σύλλογοι, οι 14 από τους οποίους προέρχονται από την περιοχή παρέμβασης και είναι οι εξής :

1. Πολιτιστικός Σύλλογος Καμηλαρίου
2. Σύλλογος Επαγγελματιών Καμηλαρίου
3. Εκπολιτιστικός Σύλλογος Μαγαρικαρίου
4. Πολιτιστικός Σύλλογος Μιαμούς - Λέντα
5. Αλιευτικός Σύλλογος Ευρύτερης Περιοχής Λέντα «ΛΕΒΗΝ»
6. Πολιτιστικός Σύλλογος Τυμπακίου
7. Πολιτιστικός Σύλλογος Πόμπιας
8. Αγροτικός Συνεταιρισμός Πόμπιας
9. Πολιτιστικός Σύλλογος Αληθινής
10. Σύλλογος Επαγγελματιών Αλιέων Κόκκινου Πύργου
11. Σύλλογος «Ακρίτες του Νότου»
12. Πολιτιστικός, Λογραφικός, Εξωραϊστικός Σύλλογος Αγίου Κυρίλλου και Γερόκαμπου
13. Επιμορφωτικός σύλλογος Καλαμακίου
14. Σύλλογος Φίλων του Περιβάλλοντος

Πέρα από τη διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων, οι πολιτιστικοί σύλλογοι ενεργοποιούνται σε διάφορα θέματα όπως: παρεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον, αναστηλώσεις μνημείων, ιδρύσεις μουσείων και πραγματοποίηση εκδηλώσεων για την ανάδειξη των τοπικών προϊόντων. Ενδεικτικά, ένα σημαντικό γεγονός που συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό επισκεπτών, κυρίως νέων, από όλη την Κρήτη, την Ελλάδα αλλά και το εξωτερικό είναι το **Matala Beach Festival** στον οικισμό Μάταλα. Πρόκειται για ένα τριήμερο εκδηλώσεων μουσικής, χορού, θεάτρου και ζωγραφικής, που προσπαθεί να ξεθάψει τις αναμνήσεις αλλά και τα συναισθήματα που άφησαν στην περιοχή των Ματάλων οι χίπις τις δεκαετίες '60 και '70.

Συμπεράσματα – Προοπτικές

Η περιοχή παρέμβασης διαθέτει **πλούσιους φυσικούς πόρους, πλούσια εναλλαγή τοπίων, ενδιαφέροντες φυσικούς σχηματισμούς και σπάνια χλωρίδα και πανίδα**. Επομένως, το φυσικό περιβάλλον της περιοχής παρέμβασης διαθέτει όλες εκείνες τις προϋποθέσεις για τη προώθηση της ανάπτυξης δραστηριοτήτων που μπορούν να συμβάλουν στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξή της. Τέτοιου είδους δραστηριότητες σχετίζονται κυρίως με τον τομέα του τουρισμού, και ιδιαίτερα του **αγροτουρισμού και των διάφορων μορφών ήπιου και εναλλακτικού τουρισμού**.

Η περιοχή παρέμβασης, λοιπόν, διαθέτει περιοχές με υψηλή οικολογική αξία ικανές για τη προσέλκυση ειδικών ομάδων τουρισμού που ενδιαφέρονται για εξειδικευμένες δραστηριότητες όπως **η παρατήρηση πουλιών**, η περιβαλλοντική εκπαίδευση κ.α. Επίσης, στην ορεινή και ημιορεινή ζώνη της περιοχής μπορούν να ασκηθούν δραστηριότητες όπως η **διάσχιση φαραγγιών**, η **πεζοπορία**, η **αναρρίχηση** κ.α.

Στην περιοχή, και κυρίως στην ευρύτερη πεδινή και παραλιακή ζώνη του Τυμπακίου – Κόκκινου Πύργου παρατηρείται υποβάθμιση των οικολογικών πόρων λόγω και της αλόγιστης χρήσης φυτοφαρμάκων από τις θερμοκηπιακές καλλιέργειες της περιοχής. Παρά τη γενικότερη υποβάθμιση των βιοτόπων, η περιοχή εξακολουθεί να διαθέτει **τη μεγαλύτερη σε έκταση υγροτοπική έκταση** στην Κρήτη και **τις μεγαλύτερες εκτάσεις αμμωδών θινών**, που παρουσιάζουν τεράστιο ερευνητικό ενδιαφέρον.

Αυτό που πρέπει να ληφθεί υπόψη σε ένα στρατηγικό σχεδιασμό είναι ότι η κάθε είδους παρέμβαση οφείλει να σέβεται την οικολογική ισορροπία και να αποφεύγει την εντατική αξιοποίηση του περιβάλλοντος. Γι' αυτό και είναι πολύ σημαντική η συνεργασία μεταξύ τοπικής αυτοδιοίκησης, περιβαλλοντικών φορέων, ερευνητικών και πανεπιστημιακών ιδρυμάτων για το σχεδιασμό μίας πολιτικής προστασίας και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος που να δίνει όμως τη δυνατότητα στους κατοίκους εντός και εκτός της περιοχής να απολαύσουν τη μοναδικότητα του τοπίου.

Επιπλέον, οι θαλάσσιοι πόροι της περιοχής παρέμβασης μπορούν να συμβάλουν σε μέγιστο βαθμό στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της περιοχής, καθώς συνδέονται με τον **τουρισμό**.

Ο πλούτος του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής μπορεί ισάξια να συναγωνιστεί τον **πλούτο της πολιτιστικής κληρονομιάς**. Αυτό που θα πρέπει να γίνει είναι η **σύνδεση του πολιτισμού με το φυσικό περιβάλλον**, καθώς και με τα **τοπικά προϊόντα** δημιουργώντας ένα πλέγμα θεματικών τουριστικών διαδρομών. Σ' αυτό το πλέγμα διαδρομών μπορούν να ενσωματωθούν και άλλες δραστηριότητες της περιοχής όπως το Matala Beach Festival, και άλλα πολιτιστικά γεγονότα, δημιουργώντας ένα ολοκληρωμένο τουριστικό προϊόν που θα δίνει έμφαση στη φύση, στην τοπική παραγωγή και τον πολιτισμό.

2.2.2. Δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά πληθυσμού

Γενικά χαρακτηριστικά και πληθυσμιακή πυκνότητα της περιοχής παρέμβασης

Η περιοχή παρέμβασης σύμφωνα με την απογραφή του 2011 απαριθμεί **10.840 κατοίκους (5.480 άνδρες και 5.360 γυναίκες)** και αντιστοιχεί στο 3,55% του συνολικού μόνιμου πληθυσμού της Π.Ε. Ηρακλείου, στο 1,74% της Περιφέρειας Κρήτης και στο 0,10% της χώρας. Οι κάτοικοι στην περιοχή παρέμβασης είναι εγκαταστημένοι σε **14 ΤΚ/ΔΚ**. Η Δ.Κ. Τυμπακίου είναι η πολυπληθέστερη με 5.746 κατοίκους, ενώ η Τοπική Κοινότητα (Τ.Κ.) Λαγολίου είναι η μικρότερη με 54 κατοίκους (**βλ. Κεφ. 2.1, Πίνακας 2.1**).

Η **πληθυσμιακή πυκνότητα** της περιοχής παρέμβασης είναι **39,36**, τιμή πολύ μικρότερη σε σχέση με την πληθυσμιακή πυκνότητα της Π.Ε. Ηρακλείου, της Περιφέρειας Κρήτης και της χώρας (**Πίνακας 2.9**). Στις 9 από τις 14 ΤΚ/ΔΚ της περιοχής παρέμβασης, η πληθυσμιακή πυκνότητα είναι **από 7 έως 27 κατοίκους ανά τχλμ.** γεγονός το οποίο οφείλεται στις αραιοκατοικημένες αγροτικές περιοχές. Τη μεγαλύτερη τιμή τη συναντάμε στην αστική Δ.Κ. Τυμπακίου (208,64), που περιλαμβάνει την ομώνυμη κωμόπολη του Τυμπακίου, το σημαντικότερο κέντρο με εμπορική, τουριστική και οικονομική δραστηριότητα στη περιοχή παρέμβασης.

Πίνακας 2.9. : Πληθυσμιακή πυκνότητα περιοχής παρέμβασης, 2011

ΤΟΠΙΚΗ / ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΕΚΤΑΣΗ	ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	809	69,87	11,58
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	809	69,87	11,58
Τοπική Κοινότητα Αγίου Κυρίλλου	164	7,99	20,53
Τοπική Κοινότητα Απεσωκαρίου	103	3,32	31,02
Τοπική Κοινότητα Βασιλικής	236	19,84	11,90
Τοπική Κοινότητα Μιαμούς	306	38,72	7,90

ΤΟΠΙΚΗ / ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΕΚΤΑΣΗ	ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	10.031	205,57	48,80
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΟΙΡΩΝ	2.236	109,3	20,46
Τοπική Κοινότητα Αληθινής	142	5,27	26,94
Τοπική Κοινότητα Αντισκαρίου	579	25,40	22,80
Τοπική Κοινότητα Πηγαϊδακίων	454	63,30	7,17
Τοπική Κοινότητα Πόμπιας	1.061	15,33	69,21
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΥΜΠΑΚΙΟΥ	7.795	96,27	80,97
Δημοτική Κοινότητα Τυμπακίου	5.746	27,54	208,64
Τοπική Κοινότητα Καμηλαρίου	550	10,08	54,56
Τοπική Κοινότητα Κλήματος	250	13,02	19,20
Τοπική Κοινότητα Λαγολίου	54	5,07	10,65
Τοπική Κοινότητα Μαγαρικαρίου	435	18,16	23,95
Τοπική Κοινότητα Πιτσιδίων	760	22,40	33,93
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	10.840	275,44	39,36
Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	305.490	2.643,12	115,58
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	623.065	8.341,51	74,69
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ	10.816.286	132.049,00	81,91

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ απογραφή 2011

Γράφημα 2.1. : Πληθυσμιακή πυκνότητα περιοχής παρέμβασης, 2011

Επίπεδο και εξέλιξη πληθυσμού (2001 – 2011)

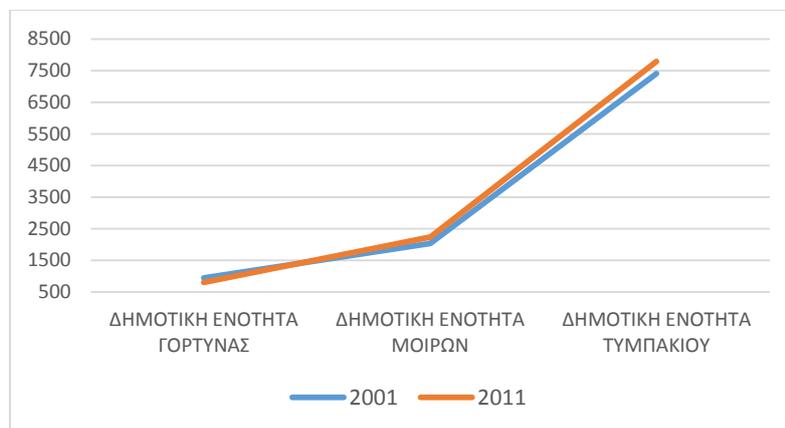
Στην περιοχή παρέμβασης και σε σύγκριση με το 2001, παρατηρείται **αύξηση του πληθυσμού της τάξης του 4,30%**, η οποία όμως δεν εμφανίζεται σε όλες τις ΤΚ/ΔΚ, ενώ μεγαλύτερη αύξηση παρουσιάζει η Π.Ε. Ηρακλείου (4,44%) και μικρότερη η Περιφέρεια Κρήτης (3,65%). Η τάση αυτή της πληθυσμιακής αύξησης έρχεται σε αντίθεση με τη μείωση του πληθυσμού σε επίπεδο χώρας (-1,08) (Πίνακας 2.10).

Ιδιαίτερη αύξηση παρουσιάζεται σε ΤΚ/ΔΚ του Δήμου Φαιστού και ιδιαίτερα στις **Τ.Κ. Καμηλαρίου** (32,21%), **Πόμπιας** (18,42%) και στη **Δ.Κ. Τυμπακίου** (7,06%). Στις συγκεκριμένες Τ.Κ./Δ.Κ. περιλαμβάνονται οι ομώνυμες κωμοπόλεις Τυμπακίου και Πόμπιας, που αποτελούν **κέντρα εμπορικής δραστηριότητας**, καθώς και ο οικισμός Καλαμάκι, που αποτελεί ένα σημαντικό **τουριστικό θέρετρο** της περιοχής.

Σε αντίθεση με τα παραπάνω δεδομένα, **οι περισσότερες Τ.Κ./Δ.Κ. της περιοχής παρέμβασης παρουσιάζουν μείωση του μόνιμου πληθυσμού τους** με ιδιαίτερο έντονο το πρόβλημα στα **μικρά απομονωμένα χωριά**. Η πιο μεγάλη μείωση παρατηρείται στις Τ.Κ. Λαγολίου (-44,33%), Μιαμούς (-2,73%) και Κλήματος (-15,54%).

Οι περιορισμένες ευκαιρίες σε επίπεδο απασχόλησης αλλά και οι ελλείψεις σε δημόσιες, κοινωνικές υποδομές και υπηρεσίες είναι οι λόγοι που οι κάτοικοι της περιοχής παρέμβασης μετακινούνται από τους μικρούς και συγκεντρώνονται στους μεγαλύτερους οικισμούς της περιοχής αλλά και σε άλλα αστικά κέντρα του νομού, όπου παρέχονται περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης και καλύτερη ποιότητα ζωής. Διαπιστώνεται λοιπόν ένα πολικό φαινόμενο στην εξέλιξη του πληθυσμού της περιοχής.

Γράφημα 2.2. : Μεταβολή πληθυσμού περιοχής παρέμβασης 2001-2011

Πίνακας 2.10. :Μεταβολή πληθυσμού περιοχής παρέμβασης (2001 – 2011)

ΔΗΜΟΣ / ΔΗΜΟΤΙΚΗ - ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2001	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2011	ΜΕΤΑΒΟΛΗ
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	948	809	-14,66%
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	948	809	-14,66%
Τοπική Κοινότητα Αγίου Κυρίλλου	191	164	-14,14%
Τοπική Κοινότητα Απεσωκαρίου	116	103	-11,21%
Τοπική Κοινότητα Βασιλικής	245	236	-3,67%
Τοπική Κοινότητα Μιαμούς	396	306	-22,73%
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	9.445	10.031	6,20%
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΟΙΡΩΝ	2.041	2.236	9,55%
Τοπική Κοινότητα Αληθινής	147	142	-3,40%
Τοπική Κοινότητα Αντισκαρίου	566	579	2,30%
Τοπική Κοινότητα Πηγαϊδακίων	432	454	5,09%
Τοπική Κοινότητα Πόμπιας	896	1.061	18,42%
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΥΜΠΑΚΙΟΥ	7.404	7.795	5,28%
Δημοτική Κοινότητα Τυμπακίου	5.367	5.746	7,06%
Τοπική Κοινότητα Καμηλαρίου	416	550	32,21%
Τοπική Κοινότητα Κλήματος	296	250	-15,54%
Τοπική Κοινότητα Λαγολίου	97	54	-44,33%
Τοπική Κοινότητα Μαγαρικαρίου	464	435	-6,25%
Τοπική Κοινότητα Πιτσιδίων	764	760	-0,52%
ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	10.393	10.840	4,30%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	292.489	305.490	4,44%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	601.131	623.065	3,65%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.964.020	10.816.286	-1,35%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ απογραφή 2001,2011

Ηλικιακή διάρθρωση πληθυσμού (ειδικότερη αναφορά στον πληθυσμό κάτω των 35 ετών και στον πληθυσμό άνω των 55) με βάση την απογραφή του 2011

Η ηλικιακή διάρθρωση της περιοχής εμφανίζει μεγάλες διαφοροποιήσεις σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά της Π.Ε. Ηρακλείου και της Περιφέρειας Κρήτης στις ηλικιακές ομάδες 0-34 και 55+ (**Πίνακας 2.11**). Η ηλικιακή ομάδα «άνω των 55 ετών» παρουσιάζει τη μεγαλύτερη διαφορά με ποσοστό **31,15%**, μεγαλύτερο δηλαδή από τα ποσοστά της Π.Ε. Ηρακλείου και της Περιφέρειας Κρήτης (26,43% και 27,29% αντίστοιχα). Η διαφοροποίηση, όμως, είναι μικρή σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό σε εθνικό επίπεδο (30,10%).

Αναλύοντας λίγο περισσότερο την ηλικιακή ομάδα «άνω των 55 ετών» παρατηρούμε ότι η περιοχή παρέμβασης παρουσιάζει **αυξημένα ποσοστά** στις ηλικίες **60-69** (10,51%), **70-79** (9,63%) και **80+** (6,65%), σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά της Π.Ε. Ηρακλείου (9,59%, 7,83%, 4,82%) και της Περιφέρειας Κρήτης (9,64%, 8,17%, 5,22%). Αντίθετα το ποσοστό της ηλικιακής ομάδας **56-59** (4,36%), μία ηλικιακή ομάδα κατοίκων που ανήκει στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό, **είναι λίγο υψηλότερο** σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά της Π.Ε. Ηρακλείου (4,19%) και της Περιφέρειας Κρήτης (4,25%).

Συνεχίζοντας με την εξέταση της ηλικιακής ομάδας «κάτω των 35 ετών» διαπιστώνουμε ότι το ποσοστό της (**41,30%**) διατηρείται σε οριακά χαμηλότερο επίπεδο από το αντίστοιχο ποσοστό της Π.Ε. Ηρακλείου (44,30%) και της Περιφέρειας Κρήτης (43,38%) και σε λίγο υψηλότερο επίπεδο από το αντίστοιχο ποσοστό της χώρας (39,72%). Αξίζει βέβαια να αναφερθεί ότι ένας λόγος που το συγκεκριμένο ποσοστό εμφανίζεται χαμηλότερο σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό της Π.Ε. Ηρακλείου είναι ότι η πόλη του Ηρακλείου ως ένα μεγάλο αστικό κέντρο αποτελεί πόλο έλξης για τις ηλικίες αυτές.

Αναλύοντας τα παραπάνω δεδομένα σε επίπεδο Τοπικών / Δημοτικών Κοινοτήτων της περιοχής παρέμβασης (**Παράρτημα 2, Πίνακας 4**) παρατηρούμε ότι ο «**νεανικός πληθυσμός**» **συγκεντρώνεται στους μεγαλύτερους και περισσότερο αναπτυγμένους οικισμούς της περιοχής (Τυμπάκι, Πόμπια)** οι οποίοι προσφέρουν περισσότερες εκπαιδευτικές, επαγγελματικές και άλλες ευκαιρίες ενώ ο «**γηρασμένος πληθυσμός**» **κατοικεί κυρίως στους μικρούς αγροτικούς οικισμούς** (π.χ. Λαγολιό, Κλήμα, Απεσωκάρι, Βασιλική, Μαγαρικάρι).

Σημαντικό θετικό στοιχείο της σύνθεσης του πληθυσμού της περιοχής παρέμβασης είναι **το υψηλό ποσοστό των παραγωγικών ηλικιών (20-59)**, το οποίο φτάνει στο **51,82%** του πληθυσμού.

Το ποσοστό του **μόνιμου πληθυσμού <35 ετών** της περιοχής παρέμβασης προς τον μόνιμο πληθυσμό **>55 ετών** είναι **132,57% (4.477 / 3.377 κάτοικοι)**. Το αντίστοιχο ποσοστό για την ΠΕ Ηρακλείου είναι 167,58% και για την Περιφέρεια Κρήτης 158,96%.

Πίνακας 2.11. : Ποσοτική και ποσοστιαία κατανομή πληθυσμού κατά ομάδες ηλικιών, 2011

ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ												
	0-9	10-19	20-29	30-34	35-39	40-49	50-55	56-59	60-69	70-79	80+	ΣΥΝΟΛΑ
ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	1.212	1.105	1.324	836	773	1.483	730	473	1.139	1.044	721	10.840
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ ΗΛΙΚΙΑΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ	4.477				2.986			3.377				
Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	35.350	33.771	41.293	24.905	24.249	43.146	22.028	12.799	29.299	23.934	14.716	305.490
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ ΗΛΙΚΙΑΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ	135.319				89.423			80.748				
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	69.924	68.459	82.605	49.269	48.178	88.815	45.809	26.499	60.089	50.890	32.528	623.065
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ ΗΛΙΚΙΑΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ	270.257				182.802			170.006				
ΕΛΛΑΔΑ	4.295.887				3.265.192			3.255.207				10.816.286

ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ												
	0-9	10-19	20-29	30-34	35-39	40-49	50-55	56-59	60-69	70-79	80+	ΣΥΝΟΛΑ
ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	11,18%	10,19%	12,21%	7,71%	7,13%	13,68%	6,73%	4,36%	10,51%	9,63%	6,65%	100%
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ ΗΛΙΚΙΑΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ	41,30%				27,55%			31,15%				
Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	11,57%	11,05%	13,52%	8,15%	7,94%	14,12%	7,21%	4,19%	9,59%	7,83%	4,82%	100%
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ ΗΛΙΚΙΑΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ	44,30%				29,27%			26,43%				
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	11,22%	10,99%	13,26%	7,91%	7,73%	14,25%	7,35%	4,25%	9,64%	8,17%	5,22%	100%
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ ΗΛΙΚΙΑΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ	43,38%				29,34%			27,29%				
ΕΛΛΑΔΑ	39,72%				30,19%			30,10%				100%

Πηγή: ΕΛΤΑΤ απογραφή 2011

Δημογραφικοί δείκτες 2011 (γήρανσης, νεανικότητας, εξάρτησης, αντικατάστασης¹)

Οι δημογραφικοί δείκτες των ΔΕ της περιοχής διαφοροποιούνται από τους αντίστοιχους της Π.Ε. Ηρακλείου, της Περιφέρειας Κρήτης και της χώρας εκτός από το δείκτη «νεανικότητας» ο οποίος κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα (Πίνακας 2.12).

Πιο συγκεκριμένα οι δείκτες «γήρανσης» και «εξάρτησης» είναι μεγαλύτεροι σε σχέση με τους αντίστοιχους της Π.Ε. Ηρακλείου και της Περιφέρειας Κρήτης, γεγονός που αποδεικνύει ότι στην περιοχή παρέμβασης αυξάνεται ο αριθμός των ηλικιωμένων σε σχέση με τους νέους, καθώς και οι μη παραγωγικές ηλικίες σε σχέση με τις παραγωγικές.

Τέλος, ο δείκτης αντικατάστασης είναι μικρότερος σε σχέση με τους αντίστοιχους της Π.Ε. Ηρακλείου και της Περιφέρειας Κρήτης αλλά σχεδόν ίδιος με τον αντίστοιχο της χώρας.

Πίνακας 2.12. : Δημογραφικοί δείκτες ανά Δημοτική Ενότητα, 2011

ΔΗΜΟΣ / ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ			
	ΓΗΡΑΝΣΗΣ	ΝΕΑΝΙΚΟΤΗΤΑΣ	ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ	ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	1,55	0,17	0,78	0,91
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	1,25	0,19	0,75	1,06
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	1,12	0,18	0,59	1,12
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΟΙΡΩΝ	1,00	0,18	0,58	1,17
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΥΜΠΑΚΙΟΥ	1,27	0,17	0,60	1,07
ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	1,25	0,17	0,62	1,08
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	0,99	0,17	0,51	1,32
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	1,06	0,17	0,52	1,31
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	1,34	0,15	0,52	1,09

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ απογραφή 2011

Κοινωνικά χαρακτηριστικά πληθυσμού κατά φύλο με βάση στοιχεία απογραφής έτους 2011 (π.χ. επίπεδο εκπαίδευσης, ασχολία)

Επίπεδο Εκπαίδευσης:

Το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων της περιοχής παρέμβασης υστερεί από τα αντίστοιχα της Π.Ε. Ηρακλείου, της Περιφέρειας Κρήτης και της χώρας. (Πίνακες 2.14 & 2.15).

Το γενικά χαμηλό μορφωτικό επίπεδο είναι προφανές από τα **εξαιρετικά υψηλά ποσοστά των κατοίκων με «Απολυτήριο Δημοτικού» (35,71%)** και των κατοίκων που «Εγκατέλειψαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση» (6,22%), οι οποίοι συνολικά αποτελούν το 41,93% του συνολικού πληθυσμού της περιοχής. Τα αντίστοιχα ποσοστά της Π.Ε. Ηρακλείου και της Περιφέρειας Κρήτης είναι 25,93%, 25,70% (απολυτήριο Δημοτικού) και 4,19%, 3,78% (γραφή και ανάγνωση).

Αν στο ποσοστό των κατοίκων με «Απολυτήριο Δημοτικού» προσθέσουμε και το ποσοστό των κατοίκων με «Απολυτήριο τριτάξιου Γυμνασίου» (13,09%) και με «Πτυχίο Επαγγελματικών Σχολών» (1,07%), τότε το συνολικό ποσοστό των κατοίκων της περιοχής παρέμβασης **που έχουν ολοκληρώσει την πρωτοβάθμια ή κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1 και 2) φτάνει στο 56,09%.**

Δείκτης γήρανσης: ο αριθμός των ατόμων ηλικίας άνω των 65 ετών ως προς τον αριθμό των ατόμων ηλικίας 0-14 ετών

Δείκτης νεανικότητας: ο αριθμός των ατόμων ηλικίας 0-14 ετών ως προς το συνολικό πληθυσμό

Δείκτης εξάρτησης: το άθροισμα του αριθμού των ατόμων ηλικίας 0-14 ετών και των ατόμων ηλικίας άνω των 65 ετών ως προς τον αριθμό των ατόμων ηλικίας 15 – 64 ετών

Δείκτης αντικατάστασης Β: ο αριθμός των ατόμων ηλικίας 15- 19 ετών ως προς τον αριθμό των ατόμων ηλικίας 65-69 ετών

Αξίζει, επίσης, να αναφερθεί ότι το ποσοστό των κατοίκων πανεπιστημιακής εκπαίδευσης της περιοχής παρέμβασης, είναι σχεδόν το μισό (7,83%) των ποσοστών της Π.Ε. Ηρακλείου, της Περιφέρειας Κρήτης και της χώρας (14,86%, 14,60% και 16,73% αντίστοιχα).

Τέλος, αναλύοντας τα στοιχεία που αφορούν στο επίπεδο εκπαίδευσης των γυναικών της περιοχής παρέμβασης σε σχέση με το επίπεδο των ανδρών (**Πίνακας 2.13**), παρατηρούμε τα εξής:

Πολύ μεγάλη είναι η διαφορά μεταξύ του ποσοστού αναλφάβητων ανδρών και γυναικών, καθώς από τα άτομα που δε γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση στην περιοχή παρέμβασης το 69,81% είναι γυναίκες. Αντίστοιχα μεγάλο είναι και το ποσοστό των γυναικών που «Εγκατέλειψαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση» σε σχέση με εκείνο των ανδρών (67,66% έναντι 32,34%).

Τέλος, παρατηρούμε ότι διπλάσια είναι τα ποσοστά των ανδρών, σε σχέση με εκείνων των γυναικών, που ακολουθούν τον τομέα της λεγόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης, καθώς οι επαγγελματικές ειδικότητες που αποκτούνται με τη φοίτηση ανήκουν στα λεγόμενα «ανδροκρατούμενα» επαγγέλματα.

Πίνακας 2.13. : Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, 2011

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΚΑΤΑΝΟΜΗ			ΚΑΤΑΝΟΜΗ (%)		
	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Διδακτορικό	11	4	15	73,33%	26,67%	0,14%
Μεταπτυχιακό	15	10	25	60,00%	40,00%	0,23%
Πτυχίο Παν/μίου-Πολ/χνείου και ισότιμων σχολών	225	264	489	46,01%	53,99%	4,51%
Πτυχίο ΑΤΕΙ, ΑΣΠΑΙΤΕ και ισότιμων σχολών	124	117	241	51,45%	48,55%	2,22%
Πτυχίο ανώτερων επαγγελματικών σχολών	64	15	79	81,01%	18,99%	0,73%
Πτυχίο μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΙΕΚ, Κολέγια κλπ.)	148	198	346	42,77%	57,23%	3,19%
Απολυτήριο Λυκείου (Γενικού,Εκκλησιαστικού κλπ.)	786	816	1.602	49,06%	50,94%	14,78%
Πτυχίο Επαγγελματικού Λυκείου	154	72	226	68,14%	31,86%	2,08%
Πτυχίο Επαγγελματικών Σχολών	80	36	116	68,97%	31,03%	1,07%
Απολυτήριο τριτάξιου Γυμνασίου	782	637	1.419	55,11%	44,89%	13,09%
Απολυτήριο Δημοτικού	2.009	1.862	3.871	51,90%	48,10%	35,71%
Εγκατέλειψε το Δημοτικό, αλλά γνωρίζει γραφή και ανάγνωση	218	456	674	32,34%	67,66%	6,22%
Δεν γνωρίζει γραφή και ανάγνωση	80	185	265	30,19%	69,81%	2,44%
Ολοκλήρωσε την προσχολική αγωγή	358	329	687	52,11%	47,89%	6,34%
Μη κατατασσόμενοι (άτομα γεννηθέντα μετά την 1/1/2005)	426	359	785	54,27%	45,73%	7,24%
ΣΥΝΟΛΑ	5.480	5.360	10.840	54,44%	45,56%	100,00%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ απογραφή 2011

Πίνακας 2.14. : Ποσοτική και ποσοστιαία κατανομή πληθυσμός κατά επίπεδο εκπαίδευσης, 2011 (Α)

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ISCED, International Standard Classification of Education	ΚΑΤΑΝΟΜΗ				ΚΑΤΑΝΟΜΗ (%)			
		ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΚΡΗΤΗ	ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΚΡΗΤΗ	ΕΛΛΑΔΑ
Διδακτορικό	Πανεπιστημιακή εκπαίδευση (ISCED 5)	15	1.186	1.948	1.809.087	0,14%	0,39%	0,31%	16,73%
Μεταπτυχιακό		25	3.067	5.622		0,23%	1,00%	0,90%	
Πτυχίο Παν/μίου-Πολ/χνείου και ισότιμων σχολών		489	25.073	51.116		4,51%	8,21%	8,20%	
Πτυχίο ΑΤΕΙ, ΑΣΠΑΙΤΕ και ισότιμων σχολών		241	13.532	26.745		2,22%	4,43%	4,29%	
Πτυχίο ανώτερων επαγγελματικών σχολών		79	2.530	5.509		0,73%	0,83%	0,88%	
Πτυχίο μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΙΕΚ, Κολέγια κλπ.)	Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 4)	346	12.695	24.660	502.079	3,19%	4,16%	3,96%	4,64%
Απολυτήριο Λυκείου (Γενικού,Εκκλησιαστικού κλπ.)	Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3)	1.602	55.110	117.832	2.532.396	14,78%	18,04%	18,91%	23,41%
Πτυχίο Επαγγελματικού Λυκείου		226	8.403	18.824		2,08%	2,75%	3,02%	
Πτυχίο Επαγγελματικών Σχολών	Κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2)	116	6.397	12.692	1.428.490	1,07%	2,09%	2,04%	13,21%
Απολυτήριο τριτάξιου Γυμνασίου		1.419	35.344	75.062		13,09%	11,57%	12,05%	
Απολυτήριο Δημοτικού	Βασική εκπαίδευση (ISCED1)	3.871	79.222	160.104	2.524.345	35,71%	25,93%	25,70%	23,34%
Εγκατέλειψε το Δημοτικό, αλλά γνωρίζει γραφή και ανάγνωση		674	12.815	23.523	1.343.534	6,22%	4,19%	3,78%	12,42%
Δεν γνωρίζει γραφή και ανάγνωση		265	5.990	11.444		2,44%	1,96%	1,84%	
Ολοκλήρωσε την προσχολική αγωγή		687	21.108	42.670		6,34%	6,91%	6,85%	
Μη κατατασσόμενοι (άτομα γεννηθέντα μετά την 1/1/2005)		785	23.018	45.314	676.355	7,24%	7,53%	7,27%	6,25%
ΣΥΝΟΛΑ		10.840	305.490	623.065	10.816.286	100%	100%	100%	100%

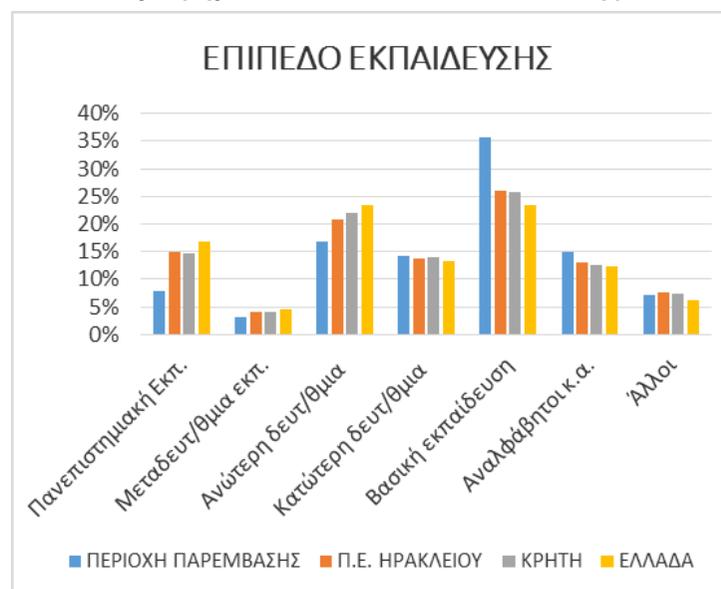
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ απογραφή 2011

Πίνακας 2.15. : Ποσοτική και ποσοστιαία κατανομή πληθυσμού κατά επίπεδο εκπαίδευσης, 2011 (B)
(σύμφωνα με ISCED, International Standard Classification of Education)

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΚΑΤΑΝΟΜΗ				ΚΑΤΑΝΟΜΗ (%)			
	ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΚΡΗΤΗ	ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΚΡΗΤΗ	ΕΛΛΑΔΑ
Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση (ISCED 5)	849	45.388	90.940	1.809.087	7,83%	14,86%	14,60%	16,73%
Μεταδευτ/θμια εκπαίδευση (ISCED 4)	346	12.695	24.660	502.079	3,19%	4,16%	3,96%	4,64%
Ανώτερη δευτ/θμια εκπαίδευση (ISCED 3)	1.828	63.513	136.656	2.532.396	16,86%	20,79%	21,93%	23,41%
Κατώτερη δευτ/θμια εκπαίδευση (ISCED 2)	1.535	41.741	87.754	1.428.490	14,16%	13,66%	14,08%	13,21%
Βασική εκπαίδευση (ISCED 1)	3.871	79.222	160.104	2.524.345	35,71%	25,93%	25,70%	23,34%
Αναλφάβητοι, εγκατέλειψαν το δημοτικό κ.α.	1.626	39.913	77.637	1.343.534	15,00%	13,07%	12,46%	12,42%
Άλλοι	785	23.018	45.314	676.355	7,24%	7,53%	7,27%	6,25%
ΣΥΝΟΛΑ	10.840	305.490	623.065	10.816.286	100%	100%	100%	100%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ απογραφή 2011

Γράφημα 2.3. : Επίπεδο εκπαίδευσης

Κατάσταση ασχολίας:

Αναφορικά με την κατάσταση ασχολίας, η ερμηνεία και ανάλυση των δεδομένων θα πραγματοποιηθεί σε επίπεδο Δήμων, καθώς δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα σε επίπεδο Δημοτικών/Τοπικών Κοινοτήτων.

Το **μεγαλύτερο ποσοστό στο σύνολο του πληθυσμού των Δήμων της περιοχής παρέμβασης κατέχουν οι «Απασχολούμενοι»** οι οποίοι αποτελούν το **33,27%**, ποσοστό οριακά χαμηλότερο συγκριτικά με την Π.Ε. Ηρακλείου, την Περιφέρεια Κρήτης και τη χώρα (35,89%, 36,23% και 34,46% αντίστοιχα). Ακολουθούν οι **«Συνταξιούχοι»** με ποσοστό **26,57%**, τιμή αρκετά υψηλότερη σε σχέση με τις αντίστοιχες τιμές της Π.Ε. Ηρακλείου, της Περιφέρειας Κρήτης και της χώρας (20,14%, 21,17% και 22,26% αντίστοιχα).

Το **χαμηλότερο ποσοστό** κατέχουν οι **«Νέοι» (2,37%)**, δηλαδή οι νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας (Πίνακας 2.16).

Αυτό που αξίζει να αναφερθεί είναι ότι στο Δήμο Γόρτυνας το υψηλότερο ποσοστό κατέχουν οι «Συνταξιούχοι», οι οποίοι αποτελούν το 30,23% του συνολικού πληθυσμού του Δήμου, ενώ ακολουθούν οι «Απασχολούμενοι» με ποσοστό 28,51%. Τα στοιχεία αυτά σε συνδυασμό με τα στοιχεία της ηλικιακής κατανομής του δήμου, όπου παρατηρήσαμε μεγάλα ποσοστά στις ηλικίες άνω των 60, αναδεικνύουν την ανάγκη ανανέωσης του πληθυσμού της περιοχής μέσω της δημιουργίας νέων ευκαιριών απασχόλησης.

Πίνακας 2.16. : Ποσοστιαία κατανομή πληθυσμού κατά κατάσταση ασχολίας, 2011

ΔΗΜΟΣ	Απασχολούμενοι	Πρώην απασχολούμενοι	"Νέοι"	Μαθητές-σπουδαστές	Συνταξιούχοι	Λοιποί	ΣΥΝΟΛΑ
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	28,51%	3,52%	2,02%	16,06%	30,23%	19,68%	100%
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	36,32%	3,17%	2,60%	15,88%	24,24%	17,79%	100%
ΔΗΜΟΙ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	33,27%	3,31%	2,37%	15,95%	26,57%	18,53%	100%
Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	35,89%	5,60%	2,27%	18,09%	20,14%	18,01%	100%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	36,23%	4,90%	2,19%	17,68%	21,17%	17,84%	100%
ΕΛΛΑΔΑ	34,46%	5,48%	2,46%	16,06%	22,26%	19,28%	100%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή 2011

Σε σχέση με το φύλο και την κατάσταση ασχολίας αξίζει να αναφερθεί η διαφορά που παρουσιάζεται στα ποσοστά των «Απασχολούμενων» ανδρών και γυναικών (Πίνακας 2.17). Πιο συγκεκριμένα, **το ποσοστό των «Απασχολούμενων» γυναικών είναι χαμηλότερο** κατά 29,16 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το ποσοστό των ανδρών (άνδρες: 64,58%, γυναίκες: 35,42%). Η διαφορά αυτή είναι μεγαλύτερη στο Δήμο Γόρτυνας (άνδρες: 69,79%, γυναίκες: 30,21%). Στα ίδια επίπεδα είναι και η διαφορά των ποσοστών ανδρών – γυναικών στην κατηγορία «Πρώην απασχολούμενοι». Η μεγάλη διαφορά μεταξύ του ποσοστού των γυναικών και των ανδρών στη κατηγορία «Λοιποί» οφείλεται στο γεγονός ότι στη συγκεκριμένη κατηγορία περιλαμβάνονται και όσοι ασχολούνται με τα «Οικιακά».

Πίνακας 2.17. : Ποσοτική και ποσοστιαία κατανομή πληθυσμού κατά κατάσταση ασχολίας και φύλο, 2011

ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΣΧΟΛΙΑΣ ΚΑΙ ΦΥΛΟ														
ΔΗΜΟΣ	Απασχολούμενοι		Πρώην απασχολούμενοι		"Νέοι"		Μαθητές- σπουδαστές		Συνταξιούχοι		Λοιποί		ΣΥΝΟΛΑ	
	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	3.110	1.346	396	154	179	136	1.275	1.235	2.208	2.517	656	2.420	7.824	7.808
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	5.506	3.379	465	311	343	292	1.936	1.950	2.741	3.190	1.201	3.152	12.192	12.274
ΔΗΜΟΙ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	8.616	4.725	861	465	522	428	3.211	3.185	4.949	5.707	1.857	5.572	20.016	20.082
Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	64.295	45.332	9.789	7.327	3.652	3.271	28.285	26.985	30.260	31.278	14.628	40.388	150.909	154.581
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	132.016	93.702	17.840	12.681	7.360	6.274	55.976	54.198	65.864	66.023	29.609	81.522	308.665	314.400
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	2.214.053	1.513.580	348.708	244.527	145.333	120.435	877.787	859.287	1.230.673	1.176.549	486.669	1.598.685	5.303.223	5.513.063
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΣΧΟΛΙΑΣ ΚΑΙ ΦΥΛΟ														
ΔΗΜΟΣ	Απασχολούμενοι		Πρώην απασχολούμενοι		"Νέοι"		Μαθητές- σπουδαστές		Συνταξιούχοι		Λοιποί		ΣΥΝΟΛΑ	
	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	69,79%	30,21%	72,00%	28,00%	56,83%	43,17%	50,80%	49,20%	46,73%	53,27%	21,33%	78,67%	50,05%	49,95%
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	61,97%	38,03%	59,92%	40,08%	54,02%	45,98%	49,82%	50,18%	46,21%	53,79%	27,59%	72,41%	49,83%	50,17%
ΔΗΜΟΙ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	64,58%	35,42%	64,93%	35,07%	54,95%	45,05%	50,20%	49,80%	46,44%	53,56%	25,00%	75,00%	49,92%	50,08%
Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	58,65%	41,35%	57,19%	42,81%	52,75%	47,25%	51,18%	48,82%	49,17%	50,83%	26,59%	73,41%	49,40%	50,60%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	58,49%	41,51%	58,45%	41,55%	53,98%	46,02%	50,81%	49,19%	49,94%	50,06%	26,64%	73,36%	49,54%	50,46%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	59,40%	40,60%	58,78%	41,22%	54,68%	45,32%	50,53%	49,47%	51,12%	48,88%	23,34%	76,66%	49,03%	50,97%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ απογραφή 2011

Συμπεράσματα – προοπτικές

Στην περιοχή παρέμβασης υπάρχει αύξηση του πληθυσμού, σε ποσοστό μεγαλύτερο από αυτό της Περιφέρειας Κρήτης. Η πληθυσμιακή αύξηση δεν είναι ομοιόμορφη χωροταξικά σε όλα τις ΤΚ/ΔΚ. Κατά κανόνα υπάρχει **πληθυσμιακή αύξηση σε ΤΚ/ΔΚ που περιλαμβάνουν αστικές και τουριστικές περιοχές**. Αντιθέτως παρατηρείται **μείωση του πληθυσμού σε ΤΚ/ΔΚ με μικρούς οικισμούς**. Πρόκειται για ένα σύνηθες πολιτικό φαινόμενο της υπαίθρου που οφείλεται στην έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης και βασικών υποδομών στα μικρά χωριά, γεγονός που αναγκάζει τους κατοίκους να εγκατασταθούν στους μεγαλύτερους και αναπτυγμένους οικισμούς της περιοχής είτε σε άλλα αστικά και αναπτυγμένα κέντρα της Περιφερειακής Ενότητας.

Η παραπάνω εικόνα απεικονίζεται και στην ηλικιακή κατανομή του πληθυσμού της περιοχής, καθώς η πλειοψηφία του πληθυσμού **«κάτω των 35 ετών» κατοικεί στους μεγαλύτερους και πιο αναπτυγμένους οικισμούς** σε αντίθεση με τον πληθυσμό **«άνω των 55 ετών» που κατοικεί στα μικρά χωριά της περιοχής**.

Παρά το γεγονός ότι ο δείκτης γήρανσης της περιοχής παρέμβασης είναι υψηλότερος από το δείκτη γήρανσης της Π.Ε. Ηρακλείου και της Περιφέρειας Κρήτης, αλλά χαμηλότερος από το μέσο όρο της χώρας, **το υψηλό ποσοστό των παραγωγικών ηλικιών** (51,82% του πληθυσμού) αποδεικνύει τη δυναμική των ανθρωπίνων πόρων της περιοχής. Καθώς, όμως, η περιοχή περιλαμβάνει ΤΚ/ΔΚ που παρουσιάζουν μείωση του πληθυσμού τους και αύξηση της ηλικιακής ομάδας άνω των 60 ετών, οποιοσδήποτε αναπτυξιακός σχεδιασμός πρέπει να περιλαμβάνει στοχευμένες δράσεις που θα συμβάλουν **στην ανανέωση και τόνωση του πληθυσμού** των συγκεκριμένων κοινοτήτων. Από την άλλη πλευρά όμως, το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού και ιδίως των γυναικών δημιουργεί προβλήματα στην αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και σχετικά χαμηλούς δείκτες συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό.

Η ύπαρξη, λοιπόν, σημαντικού ανθρώπινου δυναμικού σε παραγωγική ηλικία δημιουργεί **ευοίωνες προοπτικές για την υλοποίηση αναπτυξιακών παρεμβάσεων**. Στο σχεδιασμό των συγκεκριμένων παρεμβάσεων πρέπει να ληφθεί υπόψη η ανάγκη της περιοχής για **συγκράτηση του πληθυσμού** μέσω δράσεων ανάπτυξης της **επιχειρηματικότητας** και της **απασχόλησης**, αλλά και προσέλκυσης ανθρώπινου κεφαλαίου μέσω δράσεων **βελτίωσης της ποιότητας ζωής** ιδιαίτερα των κατοίκων των μικρών οικισμών. Επιπλέον η στρατηγική ανάπτυξης της περιοχής παρέμβασης πρέπει να περιλαμβάνει δράσεις αξιοποίησης σημαντικών παραλιακών οικισμών (π.χ Λέντας-Τ.Κ. Μιαμούς, Καλοί Λιμένες –Τ.Κ.Πηγαϊδακίων, Κόκκινος Πύργος – Δ.Κ. Μοιρών) οι οποίοι μπορούν να αναπτυχθούν τουριστικά και επιχειρηματικά προσφέροντας νέες θέσεις απασχόλησης για τον τοπικό πληθυσμό.

Αναφερόμενοι στα κοινωνικά χαρακτηριστικά της περιοχής, και πιο συγκεκριμένα στο επίπεδο εκπαίδευσης, το **χαμηλό μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού της περιοχής παρέμβασης**, και ιδιαίτερα των γυναικών, αποδεικνύει την ανάγκη **ενίσχυσης των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού** σε αντικείμενα που να συνδέονται με τους δυναμικούς κλάδους της ευρύτερης περιοχής (π.χ αγροδιατροφικά προϊόντα, τουρισμός, πολιτισμός) αλλά και με τη χρήση νέων τεχνολογιών.

Σε σχέση με την κατάσταση ασχολίας των κατοίκων, παρά το ότι **οι «Απασχολούμενοι» κατέχουν το μεγαλύτερο ποσοστό στο σύνολο του πληθυσμού** των δήμων της περιοχής παρέμβασης, είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό το γεγονός ότι στο Δήμο Γόρτυνας το μεγαλύτερο ποσοστό κατέχουν οι «Συνταξιούχοι». Πρόκειται για ένα ακόμα στοιχείο που αποδεικνύει την ανάγκη υλοποίησης δράσεων που θα ανακόψουν την απερίημωση των αγροτικών οικισμών της περιοχής. Χαρακτηριστική είναι, επίσης η δυσμενής θέση των γυναικών, στον τομέα της απασχόλησης με

χαμηλά ποσοστά συμμετοχής κυρίως στους δήμους της αγροτικής ενδοχώρας. Με βάση αυτά τα δεδομένα μια ολοκληρωμένη αναπτυξιακή στρατηγική πρέπει να στοχεύει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στον αγροτικό χώρο, στην ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας και στη μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.

2.2.3. Οικονομικά στοιχεία

A. Γενικά Στοιχεία

Ενδεικτικά στοιχεία ΑΕΠ 2001-2011: Συνολικό ΑΕΠ, ΑΕΠ κατά κεφαλή, ΑΕΠ κατά κλάδο

Η ανάλυση που παρουσιάζεται παρακάτω αφορά ενδεικτικά στοιχεία ΑΕΠ, σε επίπεδο Π.Ε. Ηρακλείου, τα οποία αντλούνται από τους Περιφερειακούς Οικονομικούς Λογαριασμούς της ΕΛΣΤΑΤ, για την περίοδο 2001 – 2011. Η περίοδος αυτή είναι ενδεικτική της κατάστασης της οικονομίας της Π.Ε. Ηρακλείου, τόσο πριν από την έναρξη της οικονομικής κρίσης στη χώρα, όσο και μετά. Γενικά, αποτυπώνονται η σχετική διαχρονική εξέλιξη των μεγεθών που αφορούν το συνολικό Α.Ε.Π., το Α.Ε.Π. κατά κεφαλή και τη σύνθεση του Α.Ε.Π. κατά κλάδο στην ΠΕ Ηρακλείου και στην Περιφέρεια Κρήτης. Ακολούθως, και λόγω έλλειψης των αντίστοιχων επίσημων στατιστικών στοιχείων, η ανάλυση εξειδικεύεται περαιτέρω προκειμένου να αναδείξει τις μεταβολές στην περιοχή παρέμβασης.

Εξέλιξη συνολικού Α.Ε.Π. /κ.κ. Α.Ε.Π./ Α.Π.Α. ανά κλάδο

Σύμφωνα με τον **πίνακα 2.18** το 2000, το συνολικό ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές στην Περιφέρεια Κρήτης ανερχόταν σε 6.899 εκ. ευρώ ή διαφορετικά 4,9% του συνόλου του ΑΕΠ της χώρας. Αντίστοιχα, το 2012 η Περιφέρεια προσφέρει 8.845 εκ. ευρώ που αντιστοιχεί σε 4,6% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας. Σε σταθερές τιμές και με έτος βάσης το 2010, το ΑΕΠ της Περιφέρειας Κρήτης κατά την περίοδο 2000-2012 γνώρισε μια μέση ετήσια μεταβολή της τάξης του -0,251% (**Πίνακας 2.20**). Κατά την ίδια περίοδο η μέση ετήσια πραγματική μεταβολή του ΑΕΠ σε εθνικό επίπεδο ανήλθε σε 0,162%. Προκύπτει λοιπόν ξεκάθαρα ότι ο ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης της Περιφέρειας κατά την εν λόγω περίοδο υστερεί σημαντικά σε σχέση με τον αντίστοιχο σε εθνικό επίπεδο. Σε επίπεδο Π.Ε. Ηρακλείου (η οποία περιλαμβάνει την περιοχή παρέμβασης), η εξέλιξη του ΑΕΠ σε πραγματικούς όρους είναι λιγότερο δυσμενής σε σύγκριση με την Περιφέρεια Κρήτης (-0,171%), αλλά και πάλι υστερεί σημαντικά σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας.

Αυτό όμως που αξίζει ιδιαίτερης μνείας είναι η εξέλιξη του ΑΕΠ πριν και μετά την οικονομική κρίση. Αναλυτικότερα, η μέση ετήσια μεταβολή σε επίπεδο Π.Ε. Ηρακλείου κατά την περίοδο 2000-2008 ήταν σημαντικά υψηλότερη από την αντίστοιχη σε επίπεδο χώρας (4,17% σε σύγκριση με 3,52%). Αντίθετα, η μείωση του πραγματικού ΑΕΠ της Π.Ε. Ηρακλείου κατά την περίοδο 2009-2012 ήταν αρκετά πιο ραγδαία σε σύγκριση με την αντίστοιχη μείωση σε εθνικό επίπεδο (-8,86% σε σύγκριση με -6,56%). Τα εν λόγω επίσημα στοιχεία αναδεικνύουν την ιδιαίτερα αρνητική επίπτωση της οικονομικής κρίσης στην οικονομία της ΠΕ Ηρακλείου, καθώς και την φθίνουσα πορεία της συμβολής της στο εθνικό εισόδημα (**Πίνακας 2.20**).

Η εξέλιξη του κ.κ. Α.Ε.Π. ακολουθεί παρόμοιες τάσεις, όπως φαίνεται στη συνέχεια. Σύμφωνα με τον **πίνακα 2.19**, το έτος 2000, το συνολικό ύψος του κ.κ. εισοδήματος (σε τρέχουσες τιμές) στην Περιφέρεια Κρήτης ανερχόταν σε 11.944 ευρώ, ενώ το 2012, το αντίστοιχο μέγεθος ήταν 14.046 ευρώ. Όμως, σε πραγματικούς όρους (έτος βάσης 2010), το κ.κ. εισόδημα της Περιφέρειας Κρήτης κατά την περίοδο 2000-2012 γνώρισε μια μέση ετήσια μεταβολή της τάξης του -0,974%. Κατά την ίδια περίοδο η μέση ετήσια πραγματική μεταβολή του ΑΕΠ σε εθνικό επίπεδο ανήλθε σε -0,030% (**Πίνακας 2.21**). Προκύπτει λοιπόν και πάλι, ότι η εξέλιξη του επιπέδου ευημερίας των κατοίκων της Περιφέρειας Κρήτης κατά την εν λόγω περίοδο, υστερεί σημαντικά σε σχέση με την αντίστοιχη σε εθνικό επίπεδο. Σε επίπεδο Π.Ε. Ηρακλείου, η εξέλιξη του κ.κ. ΑΕΠ σε πραγματικούς όρους είναι

λιγότερο δυσμενής σε σύγκριση με την Περιφέρεια Κρήτης (-0,858%), αλλά και πάλι υστερεί σημαντικά σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας.

Όπως και στην περίπτωση της εξέλιξης του συνολικού ΑΕΠ, η πορεία εξέλιξης του κ.κ. εισοδήματος είναι ιδιαίτερα αρνητική για την Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου, ιδίως μετά την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης. Αναλυτικότερα, η μέση ετήσια μεταβολή του κ.κ. ΑΕΠ σε επίπεδο Π.Ε. Ηρακλείου κατά την περίοδο 2000-2008 ήταν υψηλότερη από την αντίστοιχη σε επίπεδο χώρας (3,41% σε σύγκριση με 3,20%). Αντίθετα, η μείωση του πραγματικού κ.κ. ΑΕΠ της Π.Ε. Ηρακλείου κατά την περίοδο 2009-2012 ήταν αρκετά πιο ραγδαία σε σύγκριση με την αντίστοιχη μείωση σε εθνικό επίπεδο (-9,39% σε σύγκριση με -6,49%). Συνεπώς, και πάλι αναδεικνύεται η ιδιαίτερα αρνητική επίπτωση της οικονομικής κρίσης στην οικονομία της Π.Ε. Ηρακλείου, καθώς και η φθίνουσα πορεία της οικονομικής ευημερίας των κατοίκων της (**Πίνακας 2.21**).

Η αναδιάρθρωση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) ανάμεσα στους βασικούς κλάδους της Περιφερειακής οικονομίας, κυρίως εμφανίζει μία μετατόπιση υπέρ κλάδων του τριτογενή τομέα. Αυτή εξάλλου είναι μία εξέλιξη που χαρακτηρίζει και το σύνολο της ελληνικής οικονομίας, όχι μόνο τα τελευταία χρόνια αλλά τις τελευταίες δεκαετίες. Στη συνέχεια παρατίθεται ο **Πίνακας 2.22**, ο οποίος συνοψίζει το ύψος της Α.Π.Α. το διάστημα 2001-2011 σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ. Από αυτόν, προκύπτει εύκολα ότι πρώτον, η Α.Π.Α. που παράγεται στον κλάδο της γεωργίας-κτηνοτροφίας-αλιείας (κωδ. Α) ή διαφορετικά στον πρωτογενή/αγροτικό τομέα της οικονομίας είναι πολύ χαμηλή, σε σχέση με άλλες δραστηριότητες, στις οποίες υφίσταται μία σημαντική εξειδίκευση (π.χ. εμπόριο, τουρισμός, κωδ. Δ).

Ακόμα, είναι φανερό ότι ο κλάδος της μεταποίησης ουσιαστικά συνεισφέρει το μεγάλο μέρος της Α.Π.Α. που παράγεται στο δευτερογενή τομέα, αν και σύμφωνα με στοιχεία για το 2011 ενισχύεται και η παρουσία λοιπών δραστηριοτήτων. Τέλος, οι πιο δυναμικοί κλάδοι ανήκουν στις υπηρεσίες και στον τομέα που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε ως «νέα οικονομία», δηλαδή στις χρηματοπιστωτικές-ασφαλιστικές και ενδιάμεσες επιχειρηματικές υπηρεσίες, στη διαχείριση ακίνητης περιουσίας κ.λπ.. Αυτά ισχύουν τόσο για το σύνολο της Περιφέρειας Κρήτης, όσο και σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα, ενώ εύκολα διαπιστώνεται ότι η υψηλότερη Α.Π.Α. σε όλους τους κλάδους παράγεται στην Π.Ε. Ηρακλείου, τόσο το 2001, όσο και το 2011.

Ειδικότερα πάντως σε ότι αφορά τον κλάδο της γεωργίας και τον ευρύτερο αγροτικό τομέα, οι διακυμάνσεις όλη αυτή την περίοδο είναι χαρακτηριστικές. Όλες οι Π.Ε. της Κρήτης και όχι μόνο αυτή του Ηρακλείου που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο όγκο της προστιθέμενης αξίας στον Πρωτογενή τομέα, γνωρίζουν σημαντικές και ακανόνιστες μεταβολές ακόμα και πριν από το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης. Η κρίση όμως έρχεται να επιδεινώσει τα μεγέθη. Διαπιστώνεται λοιπόν ότι η γεωργική δραστηριότητα συρρικνώνεται (ακόμα και σε ονομαστικούς όρους) και το 2011 φτάνει σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με το 2001.

Προσέγγιση κατανομής ΑΕΠ / κ.κ. ΑΕΠ στην περιοχή παρέμβασης

Με δεδομένο ότι η περιοχή παρέμβασης είναι κατά κανόνα αγροτική και σε συνδυασμό (βλ. Κεφάλαιο 2.2.2) με τις αρνητικές δημογραφικές εξελίξεις που αφορούν τις απομακρυσμένες αγροτικές περιοχές της περιοχής και τις αντίστοιχες θετικές που αφορούν τις δυναμικότερες εμπορικές και τουριστικές ζώνες, είναι απόλυτα λογικό να συμπεράνει κανείς ότι οι αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης στην οικονομική ευημερία της πλειοψηφίας των κατοίκων της περιοχής παρέμβασης είναι ακόμα δυσμενέστερες από αυτές της Π.Ε. Ηρακλείου.

Πίνακας 2.18: Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά ΠΕ Ηρακλείου, Περιφέρεια Κρήτης και χώρα

ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟ													
ΕΤΗ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*
*τρέχουσες τιμές													
ΕΛΛΑΔΑ	141.247,28	152.193,84	163.460,76	178.904,90	193.715,82	199.242,31	217.861,57	232.694,59	241.990,39	237.534,18	226.031,45	207.028,88	191.203,91
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	6.899,05	7.550,65	8.079,93	8.800,73	9.678,84	9.867,01	10.692,91	11.200,47	11.807,52	11.509,23	10.859,92	9.715,67	8.845,34
Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	3.287,89	3.678,93	3.958,41	4.317,24	4.701,23	4.750,92	5.280,25	5.547,98	5.913,30	5.677,76	5.405,25	4.768,29	4.223,08
*σταθερές τιμές (2000=100)													
ΕΛΛΑΔΑ	189.848,49	197.654,33	205.611,02	217.381,41	228.438,47	229.806,59	242.878,00	250.748,48	249.990,07	239.208,64	226.031,45	205.385,79	190.442,14
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	9.272,91	9.806,04	10.163,44	10.693,48	11.413,73	11.380,63	11.920,74	12.069,47	12.197,85	11.590,37	10.859,92	9.638,56	8.810,10
Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	4.419,20	4.777,83	4.979,13	5.245,74	5.543,91	5.479,72	5.886,57	5.978,42	6.108,78	5.717,79	5.405,25	4.730,45	4.206,25
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ													
ΕΛΛΑΔΑ	-	4,11	4,03	5,72	5,09	0,60	5,69	3,24	-0,30	-4,31	-5,51	-9,13	-7,28
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	-	5,75	3,64	5,22	6,74	-0,29	4,75	1,25	1,06	-4,98	-6,30	-11,25	-8,60
Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	-	8,12	4,21	5,35	5,68	-1,16	7,42	1,56	2,18	-6,40	-5,47	-12,48	-11,08

Πίνακας 2.19: Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά ΠΕ Ηρακλείου, Περιφέρεια Κρήτης και χώρα

ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟ													
ΕΤΗ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*
*τρέχουσες τιμές													
ΕΛΛΑΔΑ	13.071,44	14.011,40	14.993,64	16.371,10	17.682,61	18.133,79	19.768,95	21.061,20	21.844,50	21.385,94	20.324,04	18.642,86	17.311,29
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	11.943,78	12.912,70	13.660,17	14.796,39	16.172,89	16.374,41	17.620,63	18.329,54	19.176,24	18.542,14	17.372,23	15.464,51	14.046,20
Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	11.533,33	12.742,17	13.559,31	14.729,08	15.960,08	16.032,52	17.706,01	18.486,66	19.561,82	18.636,33	17.619,43	15.460,28	13.647,62
*σταθερές τιμές (2000=100)													
ΕΛΛΑΔΑ	17.569,14	18.196,62	18.859,93	19.891,98	20.852,13	20.915,56	22.038,96	22.695,25	22.566,63	21.536,70	20.324,04	18.494,90	17.242,32
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	16.053,46	16.769,74	17.182,60	17.978,60	19.071,80	18.886,29	19.643,96	19.751,66	19.810,17	18.672,85	17.372,23	15.341,77	13.990,24
Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	15.501,79	16.548,27	17.055,73	17.896,81	18.820,85	18.491,95	19.739,15	19.920,97	20.208,49	18.767,70	17.619,43	15.337,58	13.593,25
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ													
ΕΛΛΑΔΑ	-	3,57	3,65	5,47	4,83	0,30	5,37	2,98	-0,57	-4,56	-5,63	-9,00	-6,77
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	-	4,46	2,46	4,63	6,08	-0,97	4,01	0,55	0,30	-5,74	-6,97	-11,69	-8,81
Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	-	6,75	3,07	4,93	5,16	-1,75	6,74	0,92	1,44	-7,13	-6,12	-12,95	-11,37

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή 2011

Πίνακας 2.20: Μέση ετήσια μεταβολή ΑΕΠ

ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ			
	2000-2012	2000-2008	2009-2012
ΕΛΛΑΔΑ	0,16	3,52	-6,56
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	-0,25	3,51	-7,78
Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	-0,17	4,17	-8,86

Πίνακας 2.21: Μέση ετήσια μεταβολή ΑΕΠ κατά κεφαλή

ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ			
	2000-2012	2000-2008	2009-2012
ΕΛΛΑΔΑ	-0,03	3,20	-6,49
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	-0,97	2,69	-8,30
Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	-0,86	3,41	-9,39

Πίνακας 2.22: Κατανομή της Α.Π.Α. σε κλάδους, 2001-2011 (σε εκ. ευρώ, σε τρέχ. Τιμές)

ΚΛΑΔΟΙ	Α		Β				Γ		Δ		Ε		ΣΤ		Ζ		Η		Θ		Ι		Συνολική Α.Π.Α.	
	2001	2011*	2001	2011*	2001	2011*	2001	2011*	2001	2011*	2001	2011*	2001	2011*	2001	2011*	2001	2011*	2001	2011*	2001	2011*		
ΠΕ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	262	234	288	347	206	266	274	223	1,25	1,32	81	102	89	138	240	508	123	198	541	918	128	201	3,28	4,19
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	656	509	538	720	334	469	595	389	2,52	2,77	129	177	162	269	527	1,14	236	321	1,12	1,85	240	397	6,72	8,54

Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ, ίδια επεξεργασία * Προσωρινά στοιχεία.

Α	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία
Β	Όρυχεία, λατομεία, βιομηχανία, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού, κλιματισμού και νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης
Γ	Κατασκευές
Δ	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών, μεταφορές και αποθήκευση, δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης
Ε	Ενημέρωση και επικοινωνία
ΣΤ	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες
Ζ	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας
Η	Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες
Θ	Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα
Ι	Τέχνες, διασκέδαση, ψυχαγωγία, άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών, μη διαφοροποιημένες δραστηριότητες νοικοκυριών που αφορούν την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών για ίδια χρήση, δραστηριότητες

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Ενδείξεις για επίπεδο και κατανομή ΑΕΠ στην περιοχή μελέτης

Λόγω έλλειψης επίσημων δεδομένων, η κατανομή της Α.Π.Α. στην περιοχή παρέμβασης, μπορεί να προσεγγισθεί μόνο ποιοτικά. Στο πλαίσιο αυτό και με δεδομένο ότι το αστικό κέντρο του Ηρακλείου έχει σημαντική συγκέντρωση της τριτογενούς οικονομικής δραστηριότητας, η οποία αποτελεί τον δυναμικότερο οικονομικό τομέα της Π.Ε. Ηρακλείου, εκτιμάται ότι το μερίδιο της περιοχής παρέμβασης στο ΑΕΠ της Π.Ε. Ηρακλείου ανέρχεται γύρω στο 3,5-4%. Με το ίδιο σκεπτικό, ο πρωτογενής τομέας (52% της απασχόλησης στην περιοχή παρέμβασης) εκτιμάται ότι συνεισφέρει περίπου το 55% του ΑΕΠ. Η εκτίμηση αυτή συνεννοείται την σχέση μεταξύ των μεριδίων του πρωτογενή στο ΑΕΠ και την απασχόληση στην Π.Ε. Ηρακλείου, όμως αποδέχεται ευρήματα ερευνών που δείχνουν ότι η παραγωγικότητα της εργασίας στον πρωτογενή τομέα στην περιοχή παρέμβασης είναι σημαντικά υψηλότερη από την αντίστοιχη της υπόλοιπης Π.Ε. Ηρακλείου, λόγω της ύπαρξης θερμοκηπίων. Ο δευτερογενής τομέας (9% της απασχόλησης) εκτιμάται ότι αντιστοιχεί περίπου στο 7% του τοπικού ΑΕΠ, αφού υπάρχουν ενδείξεις για χαμηλότερη παραγωγικότητα της εργασίας στον δευτερογενή τομέα της περιοχής παρέμβασης σε σύγκριση με

την Π.Ε. Ηρακλείου. Συνεπώς, το μερίδιο του τριτογενή τομέα στο ΑΕΠ της περιοχής παρέμβασης εκτιμάται στο 38%.

Απασχόληση 2001-2011

Συνολική απασχόληση και μεταβολή της

Ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων στην περιοχή παρέμβασης κατά την απογραφή του έτους 2011 αριθμεί **4.269** άτομα και αποτελεί το **39,38%** του συνολικού πληθυσμού της περιοχής παρέμβασης. Το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο Π.Ε. Ηρακλείου ανέρχεται στο **35,89%**, σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης ανέρχεται στο **36,23%** ενώ σε επίπεδο χώρας είναι **34,46%**.

Σ' ότι αφορά στη μεταβολή της απασχόλησης (2001 - 2011) παρατηρείται μία μικρή αύξηση ύψους **0,19%** στην περιοχή παρέμβασης. Τα αντίστοιχα ποσοστά σε επίπεδο νομού, περιφέρειας και χώρας παρουσιάζουν μείωση της τάξεως **4,85%**, **2,43%**, **9,13%** αντίστοιχα. Η μεγάλη μείωση που παρατηρείται σε επίπεδο χώρας είναι αντίκτυπο της βαθιάς οικονομικής ύφεσης που έπληξε τη χώρα από το 2008 και έπειτα.

Εξετάζοντας αναλυτικότερα τα στοιχεία για την περιοχή που αφορά το Δ. Γόρτυνας παρατηρούμε ότι ενώ ο αριθμός των απασχολούμενων μειώνεται υπάρχει αύξηση του ποσοστού της συνολικής απασχόλησης από **28,27%** σε **29,42%** και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ο πληθυσμός του Δήμου μειώθηκε σημαντικά κατά την περίοδο 2001-2011. Αντιθέτως σε ότι αφορά το Δ. Φαιστού ισχύει το αντίστροφο. Ενώ ο αριθμός των απασχολούμενων αυξάνεται υπάρχει μείωση του ποσοστού της συνολικής απασχόλησης από **42,28%** σε **40,19%** γεγονός που οφείλεται στην αύξηση του πληθυσμού της εν λόγω περιοχής.

Πίνακας 2.23: Συνολική απασχόληση και μεταβολή 2001-2011 στην περιοχή παρέμβασης

ΔΗΜΟΙ / Δ.Ε. / Τ.Κ	2001			2011			ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ
	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	948	268	28,27%	809	238	29,42%	-11,19
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	948	268	28,27%	809	238	29,42%	-11,19
Τοπική Κοινότητα Αγίου Κυρίλλου	191	68	35,60%	164	37	22,56%	-45,59
Τοπική Κοινότητα Απεσχωκαρίου	116	14	12,07%	103	35	33,98%	150,00
Τοπική Κοινότητα Βασιλικής	245	78	31,84%	236	64	27,12%	-17,95
Τοπική Κοινότητα Μιαμούς	396	108	27,27%	306	102	33,33%	-5,56
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	9.445	3.993	42,28%	10.031	4.031	40,19%	0,95
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΟΙΡΩΝ	2.041	767	37,58%	2.236	809	36,18%	5,48
Τοπική Κοινότητα Αληθινής	147	48	32,65%	142	37	26,06%	-22,92
Τοπική Κοινότητα Αντισκαρίου	566	246	43,46%	579	265	45,77%	7,72
Τοπική Κοινότητα Πηγαϊδακίων	432	174	40,28%	454	170	37,44%	-2,30
Τοπική Κοινότητα Πόμπιας	896	299	33,37%	1.061	337	31,76%	12,71
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΥΜΠΑΚΙΟΥ	7.404	3.226	43,57%	7.795	3.222	41,33%	-0,12
Δημοτική Κοινότητα Τυμπακίου	5.367	2.524	47,03%	5.746	2.548	44,34%	0,95
Τοπική Κοινότητα Καμηλαρίου	416	150	36,06%	550	161	29,27%	7,33
Τοπική Κοινότητα Κλήματος	296	125	42,23%	250	87	34,80%	-30,40
Τοπική Κοινότητα Λαγολίου	97	28	28,87%	54	12	22,22%	-57,14
Τοπική Κοινότητα Μαγαρικαρίου	464	144	31,03%	435	149	34,25%	3,47
Τοπική Κοινότητα Πιτσιδίων	764	255	33,38%	760	265	34,87%	3,92
ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	10.393	4.261	41,00%	10.840	4.269	39,38%	0,19
ΠΕ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	291.225	115.217	39,56%	305.490	109.627	35,89%	-4,85
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	594.368	231.333	38,92%	623.065	225.718	36,23%	-2,43
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.934.097	4.102.089	37,52%	10.816.286	3.727.633	34,46%	-9,13

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή 2001, 2011

Γράφημα 2.4 : Μεταβολή απασχόλησης 2001 - 2011 στην περιοχή παρέμβασης

Απασχόληση κατά τομέα

Στην περιοχή μελέτης, η τοπική οικονομία χαρακτηρίζεται από την σημαντική της εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα. Ο **πρωτογενής τομέας** αφορά το **51,98%** του συνόλου των απασχολούμενων, ποσοστό το οποίο είναι κατά πολύ μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό της Π.Ε. Ηρακλείου (**13,37%**) και της Περιφέρειας Κρήτης (**14,73%**).

Τα ποσοστά του πρωτογενή τομέα για το Δ. Γόρτυνας και Φαιστού είναι **61,34%** και **51,43%** αντίστοιχα. Η μεγάλη διαφορά σε σχέση με την ΠΕ Ηρακλείου και την Περιφέρεια Κρήτης οφείλεται στο ότι ο Δήμος Γόρτυνας και ο Δήμος Φαιστού είναι κατά βάση αγροτικοί δήμοι.

Ο **δευτερογενής τομέας** κατέχει το χαμηλότερο ποσοστό στην περιοχή παρέμβασης, μόλις **9,35%**, ποσοστό αισθητά χαμηλότερο σε σχέση με αυτό της Π.Ε. Ηρακλείου (**15,18%**) και της Περιφέρειας Κρήτης (**14,50%**). Τα ποσοστά του δευτερογενή τομέα για το Δ. Γόρτυνας και Φαιστού είναι **5,88%** και **9,55%** αντίστοιχα.

Ο **τριτογενής τομέας** στην περιοχή παρέμβασης κατέχει ποσοστό **38,67%**, ποσοστό το οποίο είναι κατά πολύ χαμηλότερο από το μέσο όρο της ΠΕ Ηρακλείου (**71,45%**) και της Περιφέρειας Κρήτης (**70,76%**).

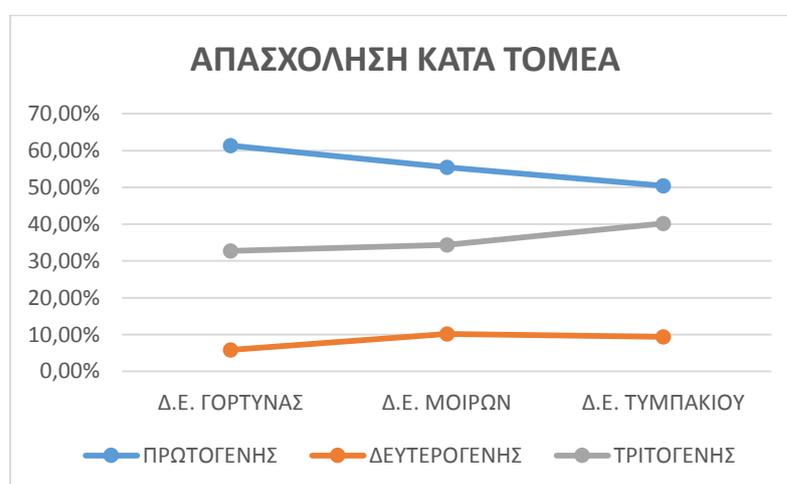
Τα ποσοστά του τριτογενή τομέα για το Δ. Γόρτυνας και Φαιστού είναι **32,77%** και **39,02%** αντίστοιχα. Το ποσοστό του τριτογενή τομέα για τις συγκεκριμένες περιοχές είναι χαμηλό, καθώς η περιοχή χαρακτηρίζεται κυρίως ως αγροτικού χαρακτήρα.

Πίνακας 2.24: Απασχόληση κατά τομέα στην Περιοχή Παρέμβασης

ΔΗΜΟΙ / Δ.Ε. / Τ.Κ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ					
		ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ		ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ		ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ	
		ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	238,00	146,00	61,34%	14,00	5,88%	78,00	32,77%
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	238,00	146,00	61,34%	14,00	5,88%	78,00	32,77%
Τοπική Κοινότητα Αγίου Κυρίλλου	37,00	31,00	83,78%	1,00	2,70%	5,00	13,51%
Τοπική Κοινότητα Απεσωκαρίου	35,00	17,00	48,57%	2,00	5,71%	16,00	45,71%
Τοπική Κοινότητα Βασιλικής	64,00	37,00	57,81%	5,00	7,81%	22,00	34,38%
Τοπική Κοινότητα Μιαμούς	102,00	61,00	59,80%	6,00	5,88%	35,00	34,31%
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	4.031,00	2.073,00	51,43%	385,00	9,55%	1.573,00	39,02%
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΟΙΡΩΝ	809,00	449,00	55,50%	82,00	10,14%	278,00	34,36%
Τοπική Κοινότητα Αληθινής	37,00	10,00	27,03%	8,00	21,62%	19,00	51,35%
Τοπική Κοινότητα Αντισκαρίου	265,00	231,00	87,17%	3,00	1,13%	31,00	11,70%
Τοπική Κοινότητα Πηγαϊδακίων	170,00	115,00	67,65%	13,00	7,65%	42,00	24,71%
Τοπική Κοινότητα Πόμπιας	337,00	93,00	27,60%	58,00	17,21%	186,00	55,19%
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΥΜΠΑΚΙΟΥ	3.222,00	1.624,00	50,40%	303,00	9,40%	1.295,00	40,19%
Δημοτική Κοινότητα Τυμπακίου	2.548,00	1.372,00	53,85%	231,00	9,07%	945,00	37,09%
Τοπική Κοινότητα Καμηλαρίου	161,00	27,00	16,77%	18,00	11,18%	116,00	72,05%
Τοπική Κοινότητα Κλήματος	87,00	59,00	67,82%	5,00	5,75%	23,00	26,44%
Τοπική Κοινότητα Λαγολίου	12,00	6,00	50,00%	2,00	16,67%	4,00	33,33%
Τοπική Κοινότητα Μαγαρκαρίου	149,00	96,00	64,43%	17,00	11,41%	36,00	24,16%
Τοπική Κοινότητα Πιτσιδίων	265,00	64,00	24,15%	30,00	11,32%	171,00	64,53%
ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	4.269,00	2.219,00	51,98%	399,00	9,35%	1.651,00	38,67%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	109.627,00	14.660,00	13,37%	16.642,00	15,18%	78.325,00	71,45%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	225.718,00	33.258,00	14,73%	32.740,00	14,50%	159.720,00	70,76%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή 2011

Γράφημα 2.5 : Απασχόληση κατά τομέα στην Περιοχή Παρέμβασης

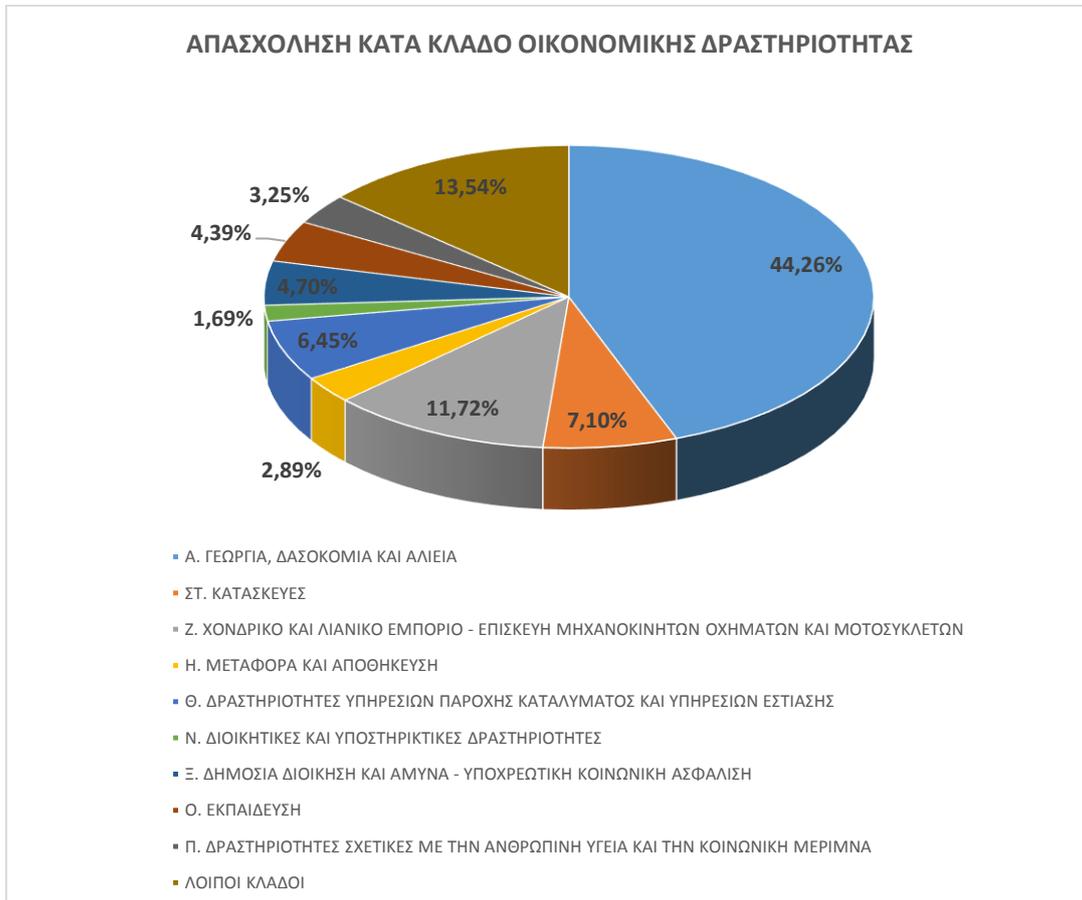
Απασχόληση κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

Αναφορικά με την απασχόληση κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, η ερμηνεία και ανάλυση των δεδομένων θα πραγματοποιηθεί σε επίπεδο Δήμων καθώς δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα σε επίπεδο ΔΕ ή ΤΚ/ΔΚ.

Ο κυριότερος κλάδος στη συνολική έκταση των δύο δήμων της περιοχής παρέμβασης είναι ο κλάδος **Α. Γεωργία, δασοκομία και αλιεία** με ποσοστό **44,26%**, σχεδόν το μισό της συνολικής απασχόλησης. Το ποσοστό του κλάδου αυτού είναι πολύ αυξημένο σε σχέση με τη γενικότερη εικόνα της Π.Ε. Ηρακλείου, της Περιφέρειας Κρήτης και της χώρας (13,37%, 14,73% και 9,99% αντίστοιχα). Τα ποσοστά του κλάδου για το Δ. Γόρτυνας είναι **48,99%** και για το Δ. Φαιστού **41,89%**

Ακολουθούν οι κλάδοι του εμπορίου (11,72%) και των κατασκευών (7,10%), ενώ σχετικά μικρά ποσοστά εμφανίζονται στους κλάδους Η. Μεταφορά και αποθήκευση και Ν. Διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες (2,89% και 1,69% αντίστοιχα) ποσοστά που συμβαδίζουν με τα ποσοστά της Π.Ε. Ηρακλείου, της Περιφέρειας Κρήτης και της χώρας.

Γράφημα 2.6 : Απασχόληση κατά κλάδο οικ. Δραστηριότητας

Πίνακας 2.25: Απασχόληση κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας (σε επίπεδο Δήμου)

ΔΗΜΟΙ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ									
		Α. ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΕΙΑ	ΣΤ. ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	Ζ. ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ - ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ	Η. ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	Θ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	Ν. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	Ξ. ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ - ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	Ο. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Π. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	ΛΟΙΠΟΙ ΚΛΑΔΟΙ
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	4.456	2.183	308	497	136	241	75	186	123	141	566
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	8.885	3.722	639	1.067	249	620	150	441	463	293	1.241
ΔΗΜΟΙ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ*	13.341	5.905	947	1.564	385	861	225	627	586	434	1.807
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	109.627	14.660	8.024	18.667	4.925	14.531	3.629	7.316	8.800	7.197	21.878
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	225.718	33.258	16.774	36.071	8.838	34.147	6.467	17.282	17.911	13.679	41.291
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	3.727.633	372.209	254.081	651.739	192.871	291.589	102.192	359.779	294.359	236.831	971.983
ΔΗΜΟΙ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ									
		Α. ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΕΙΑ	ΣΤ. ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	Ζ. ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ - ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ	Η. ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	Θ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	Ν. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	Ξ. ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ - ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	Ο. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Π. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	ΛΟΙΠΟΙ ΚΛΑΔΟΙ
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	4.456	48,99%	6,91%	11,15%	3,05%	5,41%	1,68%	4,17%	2,76%	3,16%	12,70%
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	8.885	41,89%	7,19%	12,01%	2,80%	6,98%	1,69%	4,96%	5,21%	3,30%	13,97%
ΔΗΜΟΙ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ*	13.341	44,26%	7,10%	11,72%	2,89%	6,45%	1,69%	4,70%	4,39%	3,25%	13,54%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	13.341	13,37%	7,32%	17,03%	4,49%	13,25%	3,31%	6,67%	8,03%	6,56%	19,96%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	225.718	14,73%	7,43%	15,98%	3,92%	15,13%	2,87%	7,66%	7,94%	6,06%	18,29%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	3.727.633	9,99%	6,82%	17,48%	5,17%	7,82%	2,74%	9,65%	7,90%	6,35%	26,08%

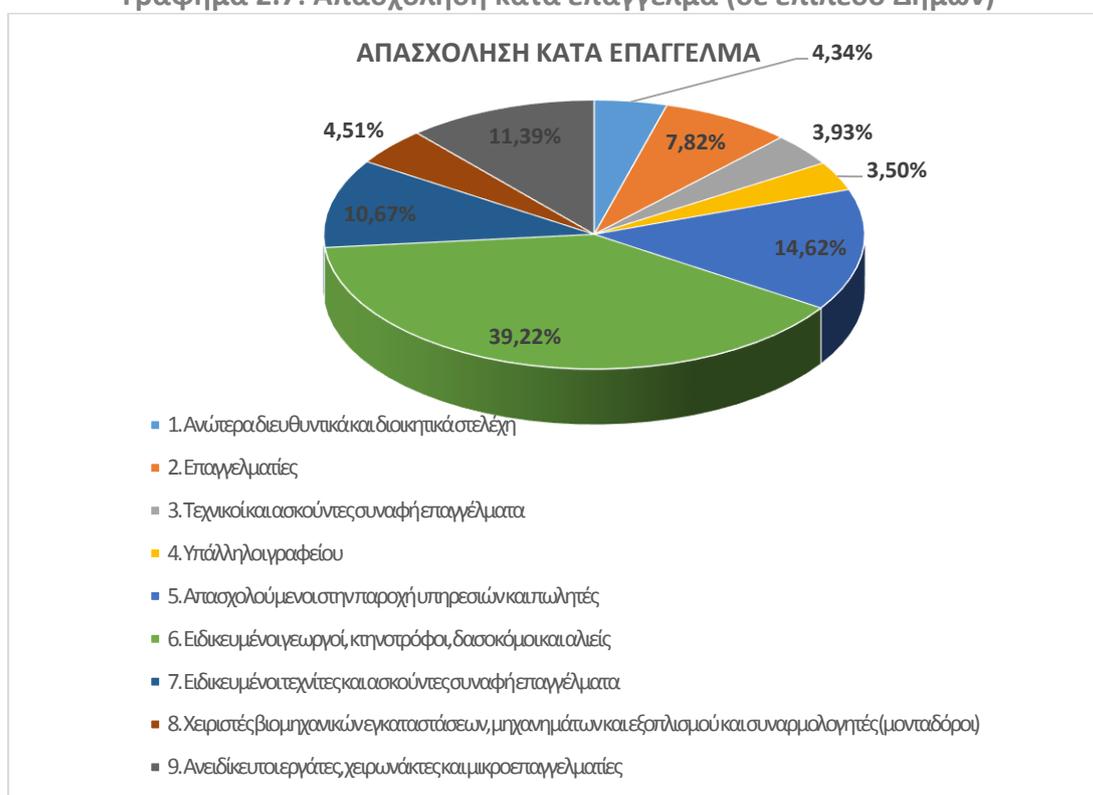
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή 2011

Απασχόληση κατά επάγγελμα

Αναφορικά με την απασχόληση κατά επάγγελμα, η ανάλυση των δεδομένων θα πραγματοποιηθεί σε επίπεδο Δήμων καθώς δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα σε επίπεδο Δ.Ε ή Δ.Κ/Τ.Κ.

Η πλειοψηφία των απασχολούμενων στους δήμους της περιοχής παρέμβασης ανήκουν στην κατηγορία επαγγελματιών **6. Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς**, με ποσοστό **39,22%**. Ακολουθεί η κατηγορία **Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές (14,62%)** και η κατηγορία **9. Ανεπίδητοι εργάτες, χειρωνακτες και μικροεπαγγελματίες (11,39%)**. Οι κατηγορίες που κυριαρχούν περισσότερο στην Π.Ε Ηρακλείου, στην Περιφέρεια Κρήτης και στη χώρα είναι οι **2. Επαγγελματίες (16,34%, 15,37%, 18,21%)**, **5. Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές (23,06%, 23,95%, 22,66%)** και **7. Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα (12,58%, 12,42%, 12,29%)**. Για την κατηγορία **6. Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς** τα ποσοστά της Π.Ε Ηρακλείου, της Περιφέρειας Κρήτης και της χώρας είναι 11,73%, 12,85% και 8,49% αντίστοιχα. Οι διαφορές αυτές οφείλονται στο γεγονός ότι η οικονομική βάση των δήμων της περιοχής παρέμβασης εξαρτάται έντονα από τη γεωργική δραστηριότητα.

Γράφημα 2.7: Απασχόληση κατά επάγγελμα (σε επίπεδο Δήμων)

Σε ότι αφορά στους δήμους έχουμε **44,34%** απασχολούμενους που ανήκουν στην κατηγορία **6. Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι, αλιείς** για το Δ. Γόρτυνας και **36,65%** για το Δ. Φαιστού (αναλυτικότερα στοιχεία σε επίπεδων δήμων βρίσκονται στο **Παράρτημα 2, Πίνακας 5**).

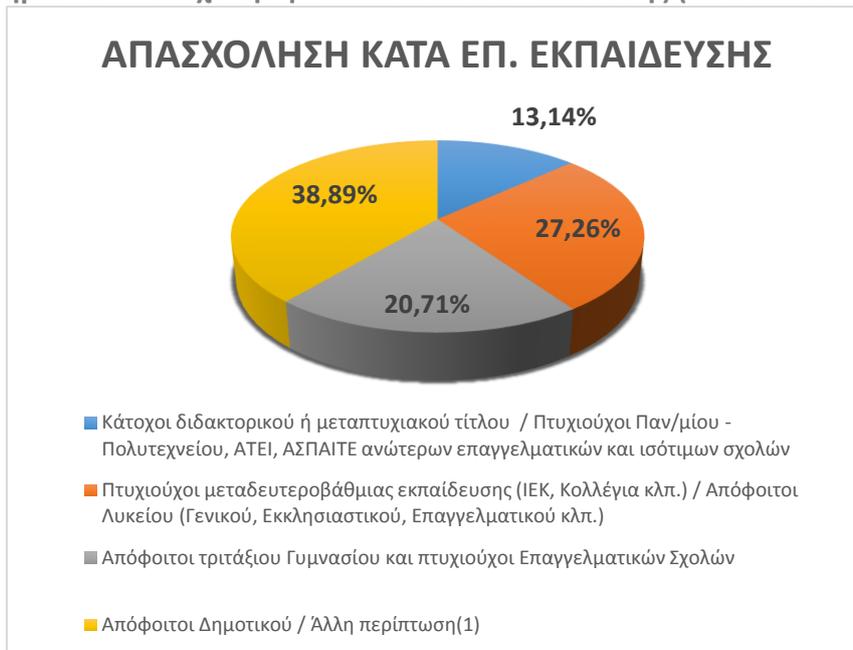
Απασχόληση κατά επίπεδο εκπαίδευσης

Αναφορικά με την απασχόληση κατά επάγγελμα, η ανάλυση των δεδομένων θα πραγματοποιηθεί σε επίπεδο Δήμων καθώς δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα σε επίπεδο Δ.Ε ή Δ.Κ/Τ.Κ.

Οι **Απόφοιτοι Δημοτικού** είναι το μεγαλύτερο μέρος των απασχολούμενων των δήμων της περιοχής **38,89%**. Στη συνέχεια έρχονται οι **Πτυχιούχοι μεταδευ/θμιας εκπαίδευσης** με ποσοστό **27,26%** και οι **Απόφοιτοι Δημοτικού** με ποσοστό **20,71%**. Χαμηλότερο μερίδιο, **13,14%**, κατέχουν οι **Κάτοχοι διδακτ. ή μεταπτ. τίτλου**. Υπάρχει μια διαφοροποίηση της περιοχής σε σχέση με τα

αντίστοιχα ποσοστά για την Π.Ε. Ηρακλείου, την Περιφέρεια Κρήτης και τη χώρα όπου κυριαρχούν οι κατηγορίες **Πτυχιούχοι μεταδευτ/θμιας εκπαίδευσης** με ποσοστά 35,01%, 36,42% και 38,82% αντίστοιχα και **Κάτοχοι διδακτ. ή μεταπτυ.τίτλου** με ποσοστά 28,09%, 27,12% και 31,87% αντίστοιχα. Το μορφωτικό επίπεδο δηλαδή των απασχολούμενων της περιοχής μας είναι χαμηλότερο από αυτό της Π.Ε Ηρακλείου, της περιφέρειας Κρήτης και της χώρας γεγονός που συμβαδίζει με την πληθυσμιακή πυραμίδα, αλλά και το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων της περιοχής παρέμβασης.

Γράφημα 2.8: Απασχόληση κατά επίπεδο εκπαίδευσης (σε επίπεδο Δήμων)

Σε επίπεδο δήμων η εικόνα παραμένει ίδια με ποσοστά για την κατηγορία **Απόφοιτοι Δημοτικού / Άλλη περίπτωση 45,74%** για το **Δ. Γόρτυνας** και **35,45%** για το **Δ. Φαιστού** και για την κατηγορία **Πτυχιούχοι μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης / Απόφοιτοι 21,90%** για το **Δ. Γόρτυνας** και **29,95%** για το **Δ. Φαιστού**. Ο Δ. Φαιστού εμφανίζεται με ελαφρώς καλύτερο μορφωτικό επίπεδο όσον αφορά τους απασχολούμενους σε σχέση με το Δ. Γόρτυνας (αναλυτικότερα στοιχεία σε επίπεδων δήμων βρίσκονται στο **Παράρτημα 2, Πίνακας 6**)

Εξέλιξη Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού (2001 – 2011)

Οικονομικά ενεργός πληθυσμός και μεταβολή του

Σύμφωνα με την απογραφή του 2011, ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της περιοχής παρουσιάζει μια μικρή αύξηση, **4,24%** ποσοστό που παρουσιάζει ομοιομορφία με το ποσοστό της Π.Ε. Ηρακλείου και της Περιφέρειας Κρήτης (**3,71%** και **4,31%**) όμως σε επίπεδο χώρας ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός παρουσιάζει μικρή μείωση της τάξης του **0,60%**

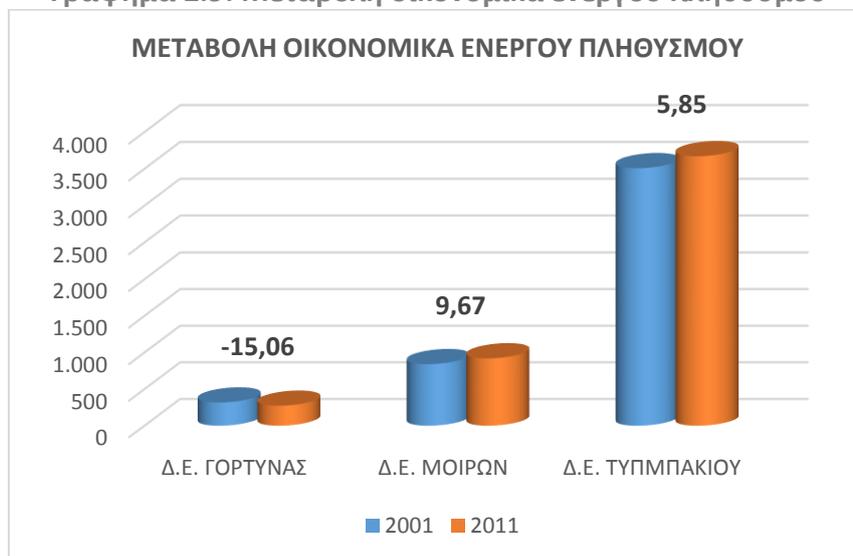
Πίνακας 2.26: Οικονομικά ενεργός πληθυσμός και μεταβολή του (συγκεντρωτικός)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	2001		2011		ΜΕΤΑΒΟΛΗ	
	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΣ	ΟΙΚ. ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΣ	ΟΙΚ. ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΣ	ΟΙΚ. ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ
ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	4.666	5.727	4.864	5.976	4,24	4,35
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	128.883	162.342	133.666	171.824	3,71	5,84
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	258.727	335.641	269.873	353.192	4,31	5,23
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	4.614.499	6.319.598	4.586.636	6.229.650	-0,60	-1,42

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή 2001, 2011

Εξετάζοντας τα ποσά του οικονομικά ενεργού πληθυσμού ανά Δ.Ε. της περιοχής παρέμβασης, παρατηρούμε ότι στη Δ.Ε. **Γόρτυνας** υπάρχει μείωση της τάξης του **15,06%** ενώ στις Δ.Ε. **Μοιρών** και **Τυμπακίου** υπάρχει αύξηση με ποσοστά **9,67%** και **5,85%** αντίστοιχα.

Γράφημα 2.9: Μεταβολή οικονομικά ενεργού πληθυσμού

Πίνακας 2.27: Οικονομικά ενεργός πληθυσμός και μεταβολή του

ΔΗΜΟΙ / Δ.Ε. / Τ.Κ	2001		2011		ΜΕΤΑΒΟΛΗ	
	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΣ	ΟΙΚ. ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΣ	ΟΙΚ. ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΣ	ΟΙΚ. ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	317	631	273	536	-13,88	-15,06
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	317	631	273	536	-13,88	-15,06
Τοπική Κοινότητα Αγίου Κυρίλλου	71	120	42	122	-40,85	1,67
Τοπική Κοινότητα Απεσωκαρίου	21	95	39	64	85,71	-32,63
Τοπική Κοινότητα Βασιλικής	83	162	71	165	-14,46	1,85
Τοπική Κοινότητα Μιαμούς	142	254	121	185	-14,79	-27,17
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	4.349	5.096	4.591	5.440	5,56	6,75
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΟΙΡΩΝ	841	1.200	920	1.316	9,39	9,67
Τοπική Κοινότητα Αληθινής	51	96	46	96	-9,80	0,00
Τοπική Κοινότητα Αντισκαρίου	253	313	297	282	17,39	-9,90
Τοπική Κοινότητα Πηγαϊδακίων	196	236	189	265	-3,57	12,29
Τοπική Κοινότητα Πόμπιας	341	555	388	673	13,78	21,26
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΥΜΠΑΚΙΟΥ	3.508	3.896	3.671	4.124	4,65	5,85
Δημοτική Κοινότητα Τυμπακίου	2.704	2.663	2.877	2.869	6,40	7,74
Τοπική Κοινότητα Καμηλαρίου	164	252	203	347	23,78	37,70
Τοπική Κοινότητα Κλήματος	165	131	93	157	-43,64	19,85
Τοπική Κοινότητα Λαγολίου	28	69	15	39	-46,43	-43,48
Τοπική Κοινότητα Μαγαρικαρίου	156	308	162	273	3,85	-11,36
Τοπική Κοινότητα Πιτσιδίων	291	473	321	439	10,31	-7,19
ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	4.666	5.727	4.864	5.976	4,24	4,35
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	128.883	162.342	133.666	171.824	3,71	5,84
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	258.727	335.641	269.873	353.192	4,31	5,23
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	4.614.499	6.319.598	4.586.636	6.229.650	-0,60	-1,42

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή 2001, 2011

Οικονομικά ενεργός πληθυσμός κατά επίπεδο εκπαίδευσης

Αναφορικά με την απασχόληση κατά επάγγελμα, η ανάλυση των δεδομένων θα πραγματοποιηθεί σε επίπεδο Δήμων καθώς δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα σε επίπεδο Δ.Ε ή Δ.Κ/Τ.Κ.

Οι **Απόφοιτοι Δημοτικού** είναι το μεγαλύτερο μέρος του οικονομικά ενεργού πληθυσμού των δήμων της περιοχής με ποσοστό **37,39%**. Ακολουθούν οι **Πτυχιούχοι μεταδευτ/μιας εκπαίδευσης** με ποσοστό **28,84%** και οι **Απόφοιτοι τριτάξιου Γυμνασίου και πτυχιούχοι Επαγγελματικών Σχολών** με ποσοστό **20,27%**. Χαμηλότερο ποσοστό, **13,50%**, είναι οι **Κάτοχοι διδακτορικού ή μεταπτυχιακού τίτλου / Πτυχιούχοι Παν/μίου - Πολυτεχνείου**. Υπάρχει μια διαφοροποίηση της περιοχής σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά για την Π.Ε. Ηρακλείου, την Περιφέρεια και τη χώρα καθώς εκεί κυριαρχούν οι κατηγορίες **Πτυχιούχοι μεταδευτ/μιας εκπαίδευσης** με ποσοστά 35,64%, 36,99% και 39,74% αντίστοιχα και **Κάτοχοι διδακτορικού ή μεταπτυχιακού τίτλου/Πτυχιούχοι Παν/μίου - Πολυτεχνείου** με ποσοστά 26,54%, 25,91% και 29,84% αντίστοιχα.

Γράφημα 2.10: Οικονομικά ενεργός πληθυσμός κατά επίπεδο εκπαίδευσης (σε επίπεδο Δήμων)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2011

Σε επίπεδο δήμων η εικόνα παραμένει ίδια με ποσοστά για την κατηγορία **Απόφοιτοι Δημοτικού / Άλλη περίπτωση 43,92%** για το **Δ. Γόρτυνας** και **34,01%** για το **Δ. Φαιστού** και για την κατηγορία **Πτυχιούχοι μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης / Απόφοιτοι 23,72%** για το **Δ. Γόρτυνας** και **31,49%** για το **Δ. Φαιστού**. Ο Δ. Φαιστού εμφανίζεται με ελαφρώς καλύτερο μορφωτικό επίπεδο όσον αφορά τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό σε σχέση με το Δ. Γόρτυνας (αναλυτικότερα στοιχεία σε επίπεδων δήμων βρίσκονται στο **Παράρτημα 2, Πίνακας 7**).

Εξέλιξη Ανεργίας – Προσέγγιση επιπέδου υποαπασχόλησης

Συνολική ανεργία και μεταβολή της

Αναφορικά με την απασχόληση κατά επάγγελμα, η ανάλυση των δεδομένων θα πραγματοποιηθεί σε επίπεδο Δήμων, καθώς δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα σε επίπεδο Δ.Ε ή Δ.Κ/Τ.Κ.

Η ανεργία στους δήμους της περιοχής παρέμβασης, σύμφωνα με την απογραφή του έτους 2011 ανέρχεται σε ποσοστό **14,57%** που είναι χαμηλότερο σε σχέση με την ανεργία σε επίπεδο Π.Ε. Ηρακλείου (**17,98%**), Περιφέρειας Κρήτης (**16,36%**) και χώρας (**18,73%**).

Το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας εμφανίζεται στον Δ. Γόρτυνας (**16,26%**) ενώ για το Δ. Φαιστού το ποσοστό είναι **13,70%**.

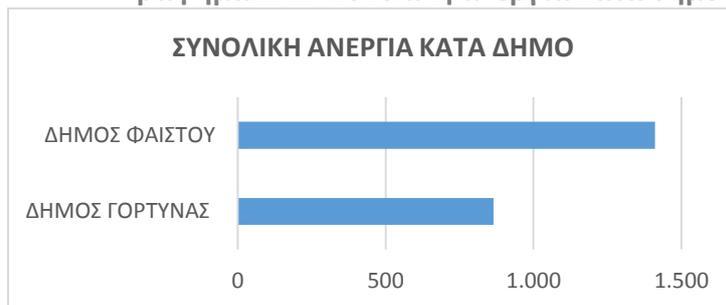
Όσον αφορά στην εξέλιξη της ανεργίας (2001 – 2011) παρατηρούμε μια αύξηση τάξης του **40,41%**, ποσοστό αρκετά μεγάλο αλλά πολύ χαμηλότερο συγκριτικά με το αντίστοιχο της Π.Ε. Ηρακλείου, της Περιφέρειας Κρήτης και της χώρας (73,77%, 59,36% και 67,64%). Όπως είναι γνωστό, η αρνητική αυτή εξέλιξη οφείλεται στην οικονομική κρίση.

Πίνακας 2.28: Συνολική ανεργία και μεταβολή της

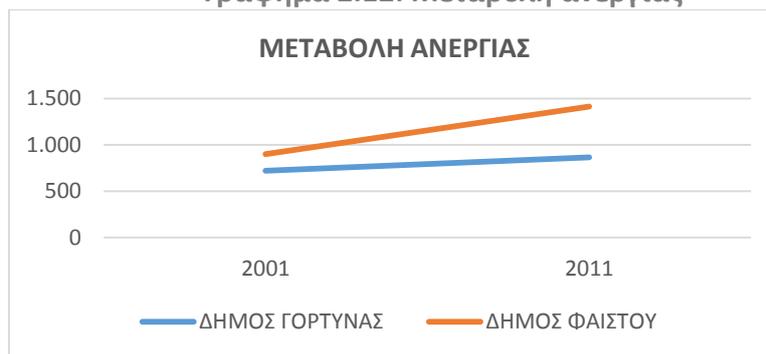
ΔΗΜΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ 2001			ΣΥΝΟΛΟ 2011			ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΑΝΕΡΓΩΝ
	ΟΙΚΟΝ. ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘ.	ΣΥΝΟΛ. ΑΡΙΘΜ ΑΝΕΡΓΩΝ	%	ΟΙΚΟΝ. ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘ.	ΣΥΝΟΛ. ΑΡΙΘΜ ΑΝΕΡΓΩΝ	%	
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	7.329	720	9,82%	5.321	865	16,26%	20,14
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	10.075	901	8,94%	10.296	1.411	13,70%	56,60
ΔΗΜΟΙ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ*	17.404	1.621	9,31%	15.617	2.276	14,57%	40,41
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	128.883	13.834	10,73%	133.666	24.039	17,98%	73,77
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	258.727	27.708	10,71%	269.873	44.155	16,36%	59,36
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	4.614.499	512.410	11,10%	4.586.636	859.003	18,73%	67,64

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή 2001, 2011

Γράφημα 2.11: Συνολική ανεργία κατά δήμο

Γράφημα 2.12: Μεταβολή ανεργίας

Πρόσφατα Στοιχεία ΟΑΕΔ 2011-2016

Ανεργία συνολική και κατά φύλο και μεταβολή της

Πρόσφατα στοιχεία προερχόμενα από τον ΟΑΕΔ, ο οποίος διαθέτει στοιχεία μόνο σε επίπεδο δήμων Π.Ε. Ηρακλείου για την περίοδο 2011 -2016, δείχνουν ότι η ανεργία σε επίπεδο δήμων περιοχής παρέμβασης έχει αυξηθεί δραματικά κατά την τελευταία πενταετία (**ποσοστό μεταβολής 81,79%**).

Επίσης, από τα ίδια στοιχεία προκύπτει, για άλλη μία φορά, μεγαλύτερος αριθμός άνεργων γυναικών σε σχέση με αυτόν των ανδρών (**969 άνεργες γυναίκες** το Α' τετράμηνο 2016, έναντι **690 άνεργων ανδρών**). Επιπλέον παρατηρείται ότι οι ανεργία για τις γυναίκες συνεχίζει να αυξάνεται με ποσοστό μεταβολής **94,58%** την τελευταία πενταετία ενώ για τους άνδρες η μεταβολή είναι αρκετά πιο μικρή **62,06%**.

Το συμπέρασμα αυτό ακολουθεί τη γενικότερη τάση της Π.Ε. Ηρακλείου, της Περιφέρειας Κρήτης αλλά και της χώρας. Όπως είναι γνωστό οι γυναίκες συνιστούν μια ομάδα που δέχεται σημαντικές διακρίσεις σε επίπεδο πρόσβασης στην αγορά εργασίας. Το φαινόμενο αυτό γίνεται εντονότερο στις ορεινές περιοχές όπου η συντριπτική πλειοψηφία των γυναικών βρίσκεται εγκλωβισμένη σε παραδοσιακούς ρόλους.

Πίνακας 2.29: Ανεργία κατά φύλο και μεταβολή της (σε επίπεδο Δήμων)

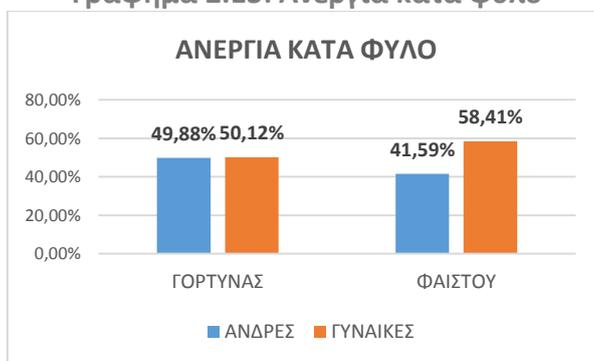
	ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΕΡΓΩΝ								
	2011 (ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ)			2016 (ΑΠΡΙΛΙΟΣ)			ΜΕΤΑΒΟΛΗ		
	ΣΥΝ.	ΑΡΡ.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	ΑΡΡ.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	ΑΡΡ.	ΘΗΛ.
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	467	214	253	818	408	410	75,16	90,65	62,06
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	888	390	498	1.659	690	969	86,82	76,92	94,58
ΔΗΜΟΙ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ*	1.355	604	751	2.477	1.098	1.379	82,80	81,79	83,62
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	21.241	9.148	12.093	22.448	8.791	13.657	5,68	-3,90	12,93

ΔΗΜΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΕΡΓΩΝ								
	2011 (ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ)			2016 (ΑΠΡΙΛΙΟΣ)			ΜΕΤΑΒΟΛΗ		
	ΣΥΝ.	ΑΡΡ.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	ΑΡΡ.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	ΑΡΡ.	ΘΗΛ.
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	467	45,82%	54,18%	818	49,88%	50,12%	75,16	90,65	62,06
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	888	43,92%	56,08%	1.659	41,59%	58,41%	86,82	76,92	94,58
ΔΗΜΟΙ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ*	1.355	43,92%	56,08%	2.477	41,59%	58,41%	82,80	81,79	83,62
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	21.241	43,92%	56,08%	22.448	41,59%	58,41%	5,68	-3,90	12,93

Πηγή: ΟΑΕΔ, 2011-2016

Γράφημα 2.13: Ανεργία κατά φύλο

Ανεργία κατά ομάδες ηλικιών και μεταβολή

Αναλύοντας τα δεδομένα του ΟΑΕΔ για την ανεργία και τις ομάδες ηλικιών το Α' τετράμηνο του 2016, διαπιστώνουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας παρατηρείται στην ομάδα ηλικιών **30-54 ετών** με τιμή **63,92%**. Μειωμένα ποσοστά ανεργίας εμφανίζονται στην ομάδα ηλικιών **μεγαλύτεροι από 55 ετών (10,64%)**. Σε σύγκριση με το 2011 παρατηρούμε ότι το ποσοστό για τους **30-54 ετών** παραμένει στα ίδια επίπεδα, ενώ υπάρχει μια αύξηση του ποσοστού για τους **άνω των 55 από 6,44% σε 10,64%** και αντίστοιχη μείωση του ποσοστού στους **κάτω των 30 ετών από 31,65% σε 25,44%**.

Πίνακας 2.30: Ανεργία κατά ομάδες ηλικιών και μεταβολή της (σε επίπεδο Δήμων)

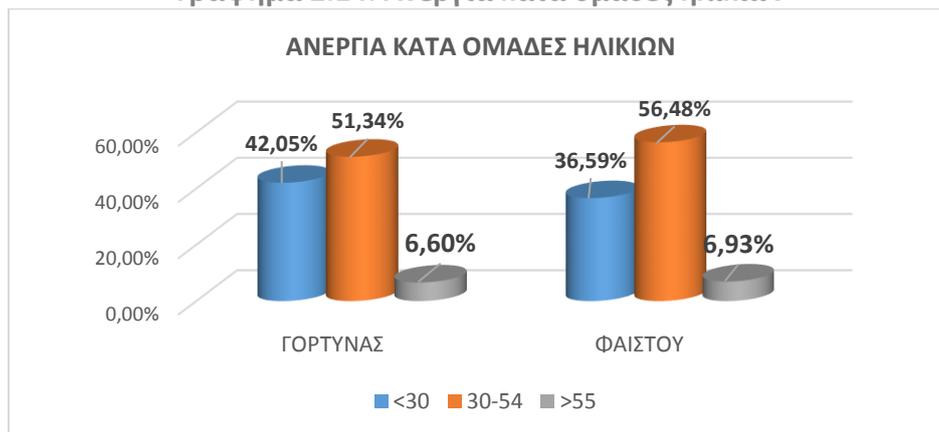
ΔΗΜΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΕΡΓΩΝ											
	2011 (ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ)				2016 (ΑΠΡΙΛΙΟΣ)				ΜΕΤΑΒΟΛΗ			
	ΣΥΝ.	<30	30-54	>55	ΣΥΝ.	<30	30-54	>55	ΣΥΝ.	<30	30-54	>55
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	467	222	225	20	818	344	420	54	75,16	54,95	86,67	170,00
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	888	365	484	39	1.659	607	937	115	86,82	66,30	93,60	194,87
ΔΗΜΟΙ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ*	1.355,00	587,00	709,00	59,00	2.477,00	951,00	1.357,00	169,00	82,80	62,01	91,40	186,44
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	21.241,00	6.722,00	13.151,00	1.368,00	22.448,00	5.711,00	14.348,00	2.389,00	5,68	-15,04	9,10	74,63

ΔΗΜΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΕΡΓΩΝ											
	2011 (ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ)				2016 (ΑΠΡΙΛΙΟΣ)				ΜΕΤΑΒΟΛΗ			
	ΣΥΝ.	<30	30-54	>55	ΣΥΝ.	<30	30-54	>55	ΣΥΝ.	<30	30-54	>55
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	467	47,54%	48,18%	4,28%	818	42,05%	51,34%	6,60%	75,16	54,95	86,67	170,00
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	888	41,10%	54,50%	4,39%	1.659	36,59%	56,48%	6,93%	86,82	66,30	93,60	194,87
ΔΗΜΟΙ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ*	1.355,00	43,32%	52,32%	4,35%	2.477,00	38,39%	54,78%	6,82%	82,80	62,01	91,40	186,44
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	21.241,00	31,65%	61,91%	6,44%	22.448,00	25,44%	63,92%	10,64%	5,68	-15,04	9,10	74,63

Πηγή: ΟΑΕΔ, 2011-2016

Γράφημα 2.14: Ανεργία κατά ομάδες ηλικιών

Ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης

Όσον αφορά στην ανεργία σε σχέση με το επίπεδο εκπαίδευσης, από τα στοιχεία του Α' τετράμηνου του 2016 και για τους δήμους της περιοχής παρέμβασης, διαπιστώνουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας εμφανίζεται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με ποσοστό **49,74%** ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, τριτοβάθμια εκπαίδευση και χωρίς εκπαίδευση είναι **34,52%**, **14,61%** και **1,13%**.

Τα ποσοστά αυτά έρχονται σε συνάφεια με την Π.Ε. Ηρακλείου (Α/βάθμια – 31,82%, Β/βάθμια – 47,57%, Γ/βάθμια – 14,61%, Χωρίς Εκπαίδευση – 1,76%). Για το Δήμο Γόρτυνας τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 36,80%, 49,02%, 12,47% και 1,71% ενώ για το Δήμο Φαιστού 33,39%, 50,09%, 15,67% και 0,84%.

Πίνακας 2.31: Ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης (σε επίπεδο Δήμων)

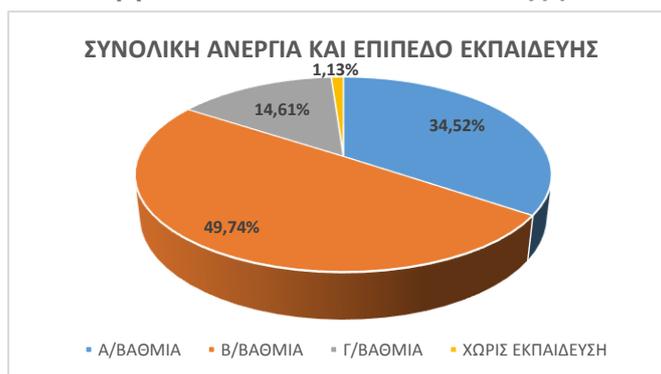
ΔΗΜΟΣ	2016 (ΑΠΡΙΛΙΟΣ)				
	ΣΥΝ.	Α	Β	Γ	Χ.Ε.
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	818	301	401	102	14
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	1659	554	831	260	14
ΔΗΜΟΙ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ*	2.477	855	1.232	362	28
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	22.448	7.143	10.678	4.233	394

ΔΗΜΟΣ	2016 (ΑΠΡΙΛΙΟΣ)				
	ΣΥΝ.	Α	Β	Γ	Χ.Ε.
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	818	36,80%	49,02%	12,47%	1,71%
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	1659	33,39%	50,09%	15,67%	0,84%
ΔΗΜΟΙ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ*	2.477	34,52%	49,74%	14,61%	1,13%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	22.448	31,82%	47,57%	18,86%	1,76%

Πηγή: ΟΑΕΔ, 2016

Γράφημα 2.15: Ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης (σε επίπεδο Δήμων)

Συμπεράσματα – προοπτικές

Η εξέλιξη των στοιχείων που αφορούν στο συνολικό ΑΕΠ και το κ.κ. ΑΕΠ αναδεικνύουν αρνητικές εξελίξεις για την οικονομία τόσο της Π.Ε. Ηρακλείου όσο και της περιοχής παρέμβασης, από το 2009 και μετά. Από τα στοιχεία προκύπτει ότι ο ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης της Περιφέρειας Κρήτης κατά την εν λόγω περίοδο υστερεί σημαντικά σε σχέση με τον αντίστοιχο σε εθνικό επίπεδο. Σε επίπεδο Π.Ε. Ηρακλείου (η οποία περιλαμβάνει την περιοχή παρέμβασης), η εξέλιξη του ΑΕΠ σε πραγματικούς όρους είναι λιγότερο δυσμενής σε σύγκριση με την Περιφέρεια Κρήτης, αλλά και πάλι υστερεί σημαντικά σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας.

Αυτό όμως που αξίζει να τονισθεί είναι η εξέλιξη του ΑΕΠ πριν και μετά την οικονομική κρίση. Και αυτό γιατί τα στοιχεία δείχνουν ότι πριν την οικονομική κρίση, η οικονομία της Π.Ε. Ηρακλείου αναπτυσσόταν με υψηλότερους ρυθμούς από ότι της Περιφέρειας Κρήτης και της χώρας, ενώ από το 2009 και μετά, η μείωση του πραγματικού ΑΕΠ της Π.Ε. Ηρακλείου ήταν αρκετά πιο ραγδαία σε σύγκριση με την αντίστοιχη μείωση σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης. Τα εν λόγω στοιχεία αναδεικνύουν την ιδιαίτερα αρνητική επίπτωση της οικονομικής κρίσης στην οικονομία της Π.Ε. και της περιοχής παρέμβασης.

Στην περιοχή παρέμβασης, ο τομέας της απασχόλησης παρουσιάζει σχετική σταθερότητα και χαρακτηρίζεται από την **σημαντικότερη εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα και σημαντική υστέρηση** (σε σχέση με τον μέσο όρο της Π.Ε. Ηρακλείου) **στο επίπεδο εκπαίδευσης**. Τα παραπάνω στοιχεία αναδεικνύουν εμφανώς την αναπτυξιακή υστέρηση της περιοχής και την εξάρτησή της από οικονομικές δραστηριότητες (πρωτογενής τομέας) με στενά περιθώρια και προοπτικές αύξησης της παραγωγικότητας. Με εξαίρεση την περίπτωση του κλάδου της μεταποίησης αγροτικών προϊόντων και τον τουρισμό, λίγες εναλλακτικές ευκαιρίες απασχόλησης φαίνεται να υπάρχουν. Από την άλλη πλευρά, είναι εμφανές ότι εάν αξιοποιηθούν οι πλούσιοι φυσικοί και πολιτισμικοί πόροι και προωθηθούν συνέργειες μεταξύ των διαφόρων οικονομικών δραστηριοτήτων και βελτίωση των οικονομικών και κοινωνικών υποδομών, η περιοχή μπορεί κάλλιστα να εισέλθει σε μια τροχιά διαφοροποίησης της οικονομικής βάσης και βιώσιμης ανάπτυξης.

Τα στοιχεία για τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό της περιοχής παρέμβασης μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι σε κάποιες ζώνες υπάρχει σημαντική μείωση (Δ.Ε. Γόρτυνας) ενώ σε άλλες καταγράφεται αύξηση (Δ.Ε Μοιρών και Τυμπακίου).

Ιδιαίτερα αρνητική είναι η εξέλιξη της ανεργίας στη περιοχή παρέμβασης, ιδίως μετά το 2011, οπότε προκύπτει σημαντική αύξηση. Η ανεργία φαίνεται να πλήττει ιδιαίτερα τα νεότερα τμήματα του πληθυσμού και τις γυναίκες.

Ανακεφαλαιώνοντας, μπορούμε να πούμε ότι τα χαρακτηριστικά της περιοχής παρέμβασης μας αναδεικνύουν μια **έντονα προβληματική οικονομική διάρθρωση με υψηλή εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα και χαμηλές αναπτυξιακές επιδόσεις**. Σε συνδυασμό όμως με τα φυσικά της χαρακτηριστικά καθώς και τη γεωγραφική θέση της περιοχής, η διάγνωση της κατάστασης αυτής

μας δίνει τη δυνατότητα, μέσω ολοκληρωμένων παρεμβάσεων, να αντιμετωπίσουμε την αύξηση της ανεργίας, τη δυσμενή εξέλιξη της ηλικιακής διάρθρωσης της απασχόλησης και την εντονότερη επιβάρυνση των γυναικών και των νέων από το πρόβλημα της ανεργίας. Κλειδί σε αυτήν την προσπάθεια θα πρέπει να είναι η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών οικονομικής δραστηριότητας που διαφοροποιούν την οικονομική βάση, και συνδέονται μεταξύ τους με στόχο τη διασφάλιση της αύξησης της προστιθέμενης αξίας.

B. Πρωτογενής τομέας

Κύρια χαρακτηριστικά (κυριότερες μορφές δραστηριότητας)

A. Γεωργία

Ο γεωργικός τομέας στην Π.Ε. Ηρακλείου επικεντρώνεται, κατά βάση, στις παραδοσιακές καλλιέργειες της ελιάς και εν μέρει του αμπελιού, στα κηπευτικά θερμοκηπίου, καθώς και στην κτηνοτροφία. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις βρίσκονται κυρίως σε πεδινές περιοχές και ο κλήρος είναι συνήθως μικρός και πολυτεμαχισμένος. Σε αντίθεση με την αμπελοκαλλιέργεια, η οποία φθίνει τα τελευταία χρόνια, η καλλιέργεια θερμοκηπίου (κυρίως πρώιμων κηπευτικών), καθώς και η καλλιέργεια της ελιάς, παραμένει σταθερή και επεκτείνεται με αποτέλεσμα να τείνει, σε αρκετές περιπτώσεις, να γίνει μονοκαλλιέργεια.

Στην περιοχή παρέμβασης, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας Περιφέρειας Κρήτης για το έτος 2015, η **ελαιοκαλλιέργεια καταλαμβάνει συνολικά 61.425,20 στρ. και η αμπελοκαλλιέργεια 610.4 στρ.** Οι αντίστοιχες τιμές σε επίπεδο Π.Ε. Ηρακλείου είναι 861.260.20 στρ. για την ελαιοκαλλιέργεια και 117.741,00 στρ. για την αμπελοκαλλιέργεια. Η καλλιέργεια ελιάς αποσκοπεί κυρίως στην παραγωγή λαδιού (σε ποσοστό 93,76%) ενώ οι εκτάσεις με σκοπό την παραγωγή επιτραπέζιων ελιών είναι περιορισμένες. **Στον συγκεκριμένο τύπο καλλιέργειας υπερτερεί η Τ.Κ. Μαγαρικαρίου και η Δ.Κ. Τυμπακίου.** Τα ποσοστά της βιολογικής ελαιοκαλλιέργειας είναι χαμηλά αφού φτάνουν στο 15,04% της Π.Ε. Ηρακλείου και στο 4,33% της Περιφέρειας Κρήτης. Από τις υπόλοιπες δενδρώδεις καλλιέργειες επικρατεί η **καλλιέργεια των εσπεριδοειδών** καταλαμβάνοντας έκταση 165,10 στρ. Οι αντίστοιχες τιμές για την Π.Ε. Ηρακλείου και την Περιφέρεια Κρήτης είναι 1.509,30 στρ. και 14.871,70 στρ.

Δυναμική καλλιέργεια στην περιοχή αποτελεί και η **παραγωγή κηπευτικών.** Στην περιοχή παρέμβασης καλλιεργούνται συνολικά **5.521,10 στρ.** από τα οποία τις μεγαλύτερες τιμές σε έκταση καταλαμβάνουν οι καλλιέργειες της τομάτας, του αγγουριού, της πιπεριάς και του πεπονιού. Οι αντίστοιχες τιμές για την Π.Ε. Ηρακλείου και την Περιφέρεια Κρήτης είναι 13.054,10 στρ. και 36.757,40 στρ. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις κηπευτικών της περιοχής παρέμβασης αντιστοιχούν στο **42,30%** αυτών της Π.Ε. Ηρακλείου και στο **15,02%** της Περιφέρειας Κρήτης. **Στην καλλιέργεια κηπευτικών υπερτερεί η Δ.Κ Τυμπακίου** όπου καλλιεργούνται 2.708 στρ (49,04% των καλλιεργειών κηπευτικών της περιοχής)

Τα σιτηρά, κτηνοτροφικά φυτά (κριθάρι, βρόμη, σίκαλη, σόργο, καλαμπόκι κτλ) για παραγωγή καρπού και σανού, γνωστά ως φυτά εύκρατων κλιμάτων έχουν σημαντικό μερίδιο στις παραγωγικές εκτάσεις καταλαμβάνοντας έκταση **7.305 στρεμμάτων.** Η αντίστοιχη τιμή για την Π.Ε. Ηρακλείου και την Περιφέρεια Κρήτης είναι 52.924,50 και 85.619,30 στρ.

Πρέπει να επισημανθεί ότι υφίσταται το διαρθρωτικό πρόβλημα του πολυτεμαχισμένου κλήρου. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι **ο μέσος όρος των ελαιώνων** για την περιοχή παρέμβασης είναι 2,55 στρ, για την Π.Ε. Ηρακλείου είναι 1,84 στρ. και για την Περιφέρεια Κρήτης είναι 2,02 στρ.

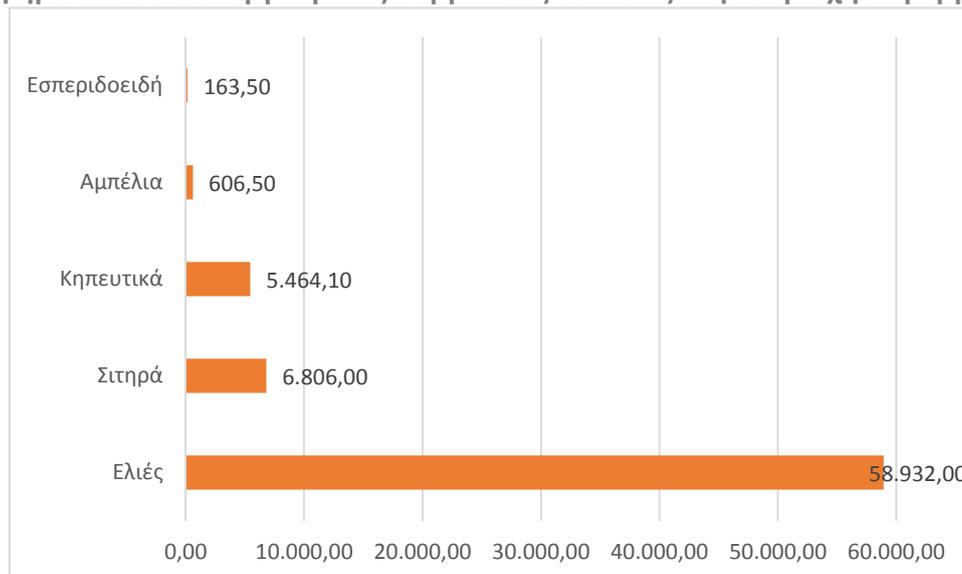
Οι εκτάσεις των καλλιεργειών που κυριαρχούν στην περιοχή παρέμβασης απεικονίζονται στον παρακάτω **πίνακα 2.33** σε στρέμματα.

Πίνακας 2.32: Είδη καλλιεργειών σε στρέμματα

ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΑ ΕΙΔΗ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ						ΠΕ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ						ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ					
	ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ		ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ		ΣΥΝΟΛΟ		ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ		ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ		ΣΥΝΟΛΟ		ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ		ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ		ΣΥΝΟΛΟ	
	Αρ. Αγροτ.	Στρέμ.	Αρ. Αγροτ.	Στρέμ.	Αρ. Αγροτ.	Στρέμ.	Αρ. Αγροτ.	Στρέμ.	Αρ. Αγροτ.	Στρέμ.	Αρ. Αγροτ.	Στρέμ.	Αρ. Αγροτ.	Στρέμ.	Αρ. Αγροτ.	Στρέμ.	Αρ. Αγροτ.	Στρέμ.
ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ																		
A. ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑ ΧΡΗΣΗ	3	5,50	0	0,00	3	5,50	4.659	13.559,10	202	780,60	4.861	14.339,70	4.954	13.878,00	202	780,60	5.156	14.658,60
A. ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΙΝΟΥ	175	210,30	3	1,50	178	211,80	16.606	22.645,80	330	1.084,20	16.936	23.730,00	36.839	44.596,70	330	1.084,20	37.169	45.680,90
ΣΤΑΦΙΔΕΣ	126	390,70	1	2,40	127	393,10	38.330	78.884,60	266	786,70	38.596	79.671,30	43.187	85.176,20	266	786,70	43.453	85.962,90
ΣΥΝΟΛΟ	304	606,50	4	3,90	308	610,40	59.595	115.089,50	798	2.651,50	60.393	117.741,00	84.980	143.650,90	798	2.651,50	85.778	146.302,40
ΕΛΑΙΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ																		
B. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ	21.785	55.198,10	489	2.392,40	22.274	57.590,50	450.834	831.875,40	5.241	16.349,40	456.075	848.224,80	830.250	1.679.865,70	15.548	56.664,90	845.798	1.736.530,60
B. ΔΙΠΛΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ	1.747	3.699,90	39	100,80	1.786	3.800,70	6.471	12.478,10	85	220,00	6.556	12.698,10	12.092	25.039,90	283	821,10	12.375	25.861,00
B. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑΣ	15	34,00	0	0,00	15	34,00	127	334,40	1	2,90	128	337,30	242	627,70	30	118,00	272	745,70
ΣΥΝΟΛΟ	23.547	58.932,00	528	2.493,20	24.075	61.425,20	457.432	844.687,90	5.327	16.572,30	462.759	861.260,20	842.584	1.705.533,30	15.861	57.604,00	858.445	1.763.137,30
ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ																		
Γ. ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ	109	163,50	2	1,60	111	165,10	1.382	1.492,30	12	17,00	1.394	1.509,30	8.966	14.618,10	113	253,60	9.079	14.871,70
ΣΥΝΟΛΟ	109	163,50	2	1,60	111	165,10	1.382	1.492,30	12	17,00	1.394	1.509,30	8.966	14.618,10	113	253,60	9.079	14.871,70
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ																		
Δ. ΥΠΑΙΘΡΙΑ	536	802,90	3	4,00	539	806,90	4.819	4.510,70	40	31,00	4.859	4.541,70	9.852	8.656,10	166	146,60	10.018	8.802,70
Δ. ΥΠΟ ΚΑΛΥΨΗ	2.544	4.661,20	25	53,00	2.569	4.714,20	4.227	8.441,50	31	70,90	4.258	8.512,40	11.772	27.701,30	131	253,40	11.903	27.954,70
ΣΥΝΟΛΟ	3.080	5.464,10	28	57,00	3.108	5.521,10	9.046	12.952,20	71	101,90	9.117	13.054,10	21.624	36.357,40	297	400,00	21.921	36.757,40
ΣΙΤΗΡΑ																		
E. ΣΙΤΗΡΑ	705	6.806,00	38	499,00	743	7.305,00	8.151	50.498,50	173	2.426,00	8.324	52.924,50	12.491	76.834,90	770	8.784,40	13.261	85.619,30
ΣΥΝΟΛΟ	705	6.806,00	38	499,00	743	7.305,00	8.151	50.498,50	173	2.426,00	8.324	52.924,50	12.491	76.834,90	770	8.784,40	13.261	85.619,30

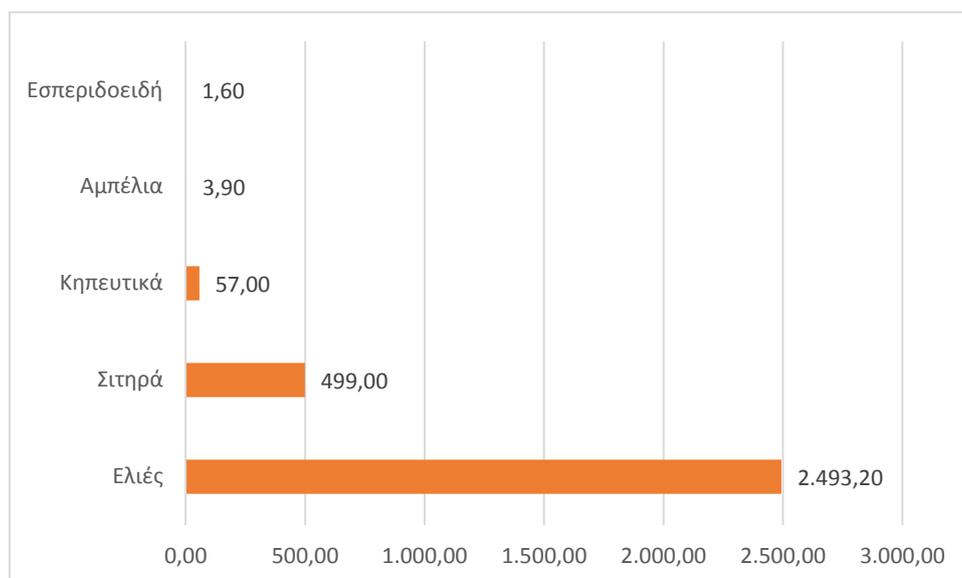
Πηγή: Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας Περιφέρειας Κρήτης, 2015

Γράφημα 2.16: Καλλιεργούμενες συμβατικές εκτάσεις στην περιοχή παρέμβασης

Πηγή: Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας Περιφέρειας Κρήτης, 2015

Γράφημα 2.17: Καλλιεργούμενες βιολογικές εκτάσεις στην περιοχή παρέμβασης

Πηγή: Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας Περιφέρειας Κρήτης, 2015

Β. Κτηνοτροφία

Κατανομή ζωικού κεφαλαίου

Η κτηνοτροφία στην Κρήτη έχει κατά κύριο λόγο εκτατικό χαρακτήρα, με μικρό αριθμό οργανωμένων κτηνοτροφικών μονάδων. Αφορά σε συντριπτικό ποσοστό στην αιγοπροβατοτροφία ελευθέρως βοσκής και στην εκτροφή πουλερικών. Οι φυλές των αιγοπροβάτων είναι κυρίως ντόπιες και η κτηνοτροφία είναι νομαδικού χαρακτήρα. Στην περιοχή παρέμβασης κτηνοτροφική δραστηριότητα ασκείται κυρίως στο ορεινό και ημιορεινό της τμήμα όπου τα καλλιεργήσιμα εδάφη είναι πολύ περιορισμένα ή είναι χαμηλής παραγωγικότητας.

Σε επίπεδο Π.Ε. Ηρακλείου και Περιφέρειας Κρήτης, δεν υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση όσον αφορά στον προσανατολισμό της κτηνοτροφικής παραγωγής. Υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση,

συγκρίνοντας τα στατιστικά στοιχεία μεταξύ περιοχής παρέμβασης και Ελλάδας, λόγω της διαφοράς των εδαφοκλιματικών συνθηκών.

Οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις της περιοχής παρέμβασης εντοπίζονται κυρίως στη Δ.Ε.Μοιρών και συγκεκριμένα στην Τ.Κ. Πηγαϊδακίων. Οι επικρατέστερες κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις αφορούν στην αιγοπροβατοτροφία συμπεριλαμβανομένων και των οικόσιτων ζώων τα οποία προορίζονται για ίδια κατανάλωση.

Στις Δ.Ε. Μοιρών και Τυμπακίου του Δ. Φαιστού και συγκεκριμένα στις Τ.Κ. της περιοχής παρέμβασης, λόγω της ενασχόλησης των κατοίκων με την καλλιέργεια κηπευτικών, οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις είναι ελάχιστες. Επίσης, υπάρχουν **οργανωμένες χοιροτροφικές μονάδες**, ένας σημαντικός αριθμός **κυψελών μελισσών** και μια σημαντική **μονάδα κονικλοτροφίας**.

Το ζωικό κεφάλαιο της περιοχής παρέμβασης για το έτος 2015 απεικονίζεται στον παρακάτω πίνακα 2.33:

Πίνακας 2.33: Είδη και αριθμός εκτρεφόμενων ζώων στην περιοχή παρέμβασης

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΑ		ΒΟΟΕΙΔΗ		ΚΟΝΙΚΛΟΕΙΔΗ		ΚΥΨΕΛΕΣ ΜΕΛΙΣΣΩΝ - ΜΕΛΛΙΣΟΣΜΗΝΗ		ΧΟΙΡΟΙ	
	Αρ. Μον.	Αρ. Ζώων	Αρ. Μον.	Αρ. Ζώων	Αρ. Μον.	Αρ. Ζώων	Αρ. Μον.	Αρ. Μελλισσοσμηνών	Αρ. Μον.	Αρ. Ζώων
ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	243	54.707	9	39	1	1.000	19	5.104	5	80
ΠΕ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	3.719	684.437	107	984	1	1.000	299	75.634	81	6.561
% στην ΠΕ		7,99%		3,96%		100,00%		6,75%		1,22%
ΚΡΗΤΗ	13.485	2.549.982	201	1.860	7	2.297	777	159.558	279	12.014
% στην ΚΡΗΤΗ		2,15%		2,10%		43,54%		3,20%		0,67%

Πηγή: Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας Περιφέρειας Κρήτης, 2015

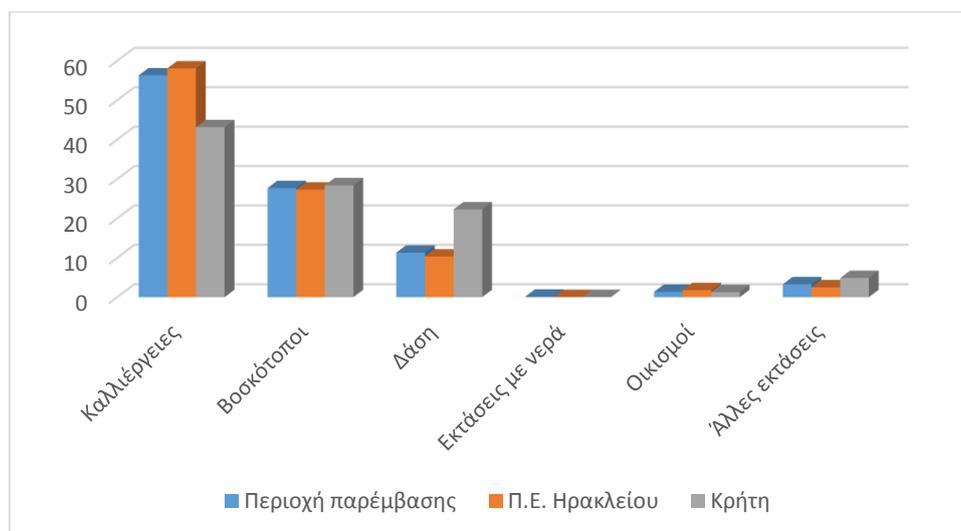
Κύριες χρήσεις αγροτικής γης

Στη περιοχή παρέμβασης κυριαρχούν τόσο οι πεδινές όσο και οι ορεινές και ημιορεινές εκτάσεις. Το νότιο τμήμα της περιοχής είναι ορεινό, λόγω της οροσειράς των Αστερουσίων, ενώ το υπόλοιπο τμήμα της περιοχής είναι μέρος του ευρύτερου κάμπου της Μεσσαράς γεγονός που επιτρέπει την εκτεταμένη καλλιέργεια και συνεπώς την ανάπτυξη της γεωργίας και της κτηνοτροφίας.

Σύμφωνα με την κατανομή των εκτάσεων κατά βασικές κατηγορίες χρήσεως της ΕΣΥΕ (1999), τα ποσοστά χρήσης γης στην περιοχή παρέμβασης διαμορφώνονταν για τις **καλλιεργούμενες εκτάσεις στο 56,30%**, για τους **βοσκότοπους στο 27,69%**, για τα δάση στο 11,29%, για τις εκτάσεις που καλύπτονται από νερό στο 0,11%, για τις εκτάσεις που καταλαμβάνουν οι οικισμοί στο 1,34% και για άλλες εκτάσεις στο 3,27%.

Για την Π.Ε. Ηρακλείου τα ποσοστά είναι ανάλογα (58,07%-καλλιέργειες, 27,30%-βοσκότοποι, 10,33%-δασικές εκτάσεις, 0,03%-εκτάσεις με νερά, 1,78%-οικισμοί, 2,50% -άλλες εκτάσεις), ενώ για την Περιφέρεια Κρήτης διαφοροποιούνται ελάχιστα.

Γράφημα 2.18: Κατανομή των εκτάσεων ανά κατηγορία χρήσης στην περιοχή παρέμβασης (1999)

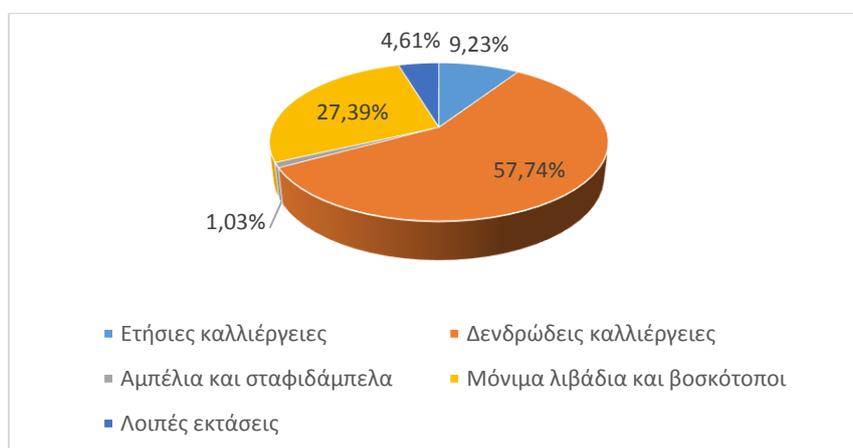

Πηγή: ΕΣΥΕ 1999

Η αγροτική δραστηριότητα είναι έντονη με πιο συνήθη την καλλιέργεια της ελιάς, των υπαίθριων και θερμοκηπιακών κηπευτικών, ενώ παράλληλα ισχυρή παρουσία έχει η ενσταβλισμένη και ποιμενική αιγοπροβατοτροφία με τα ποίμνια να εκτρέφονται στη γεωργική γη, σε καλλιεργούμενα λιβάδια και βοσκότοπους.

Η κατανομή των εκτάσεων κατά είδος καλλιέργειας διαμορφώνεται ως εξής:

Γράφημα 2.19: Κατανομή των εκτάσεων κατά είδος καλλιέργειας

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2009

Σύμφωνα με την Απογραφή Γεωργίας-Κτηνοτροφίας 2009 της ΕΛΣΤΑΤ οι αρδευόμενες και αρδευθείσες εκτάσεις της περιοχής έχουν ως εξής:

Πίνακας 2.34: Χρησιμοποιούμενη, αρδευόμενη και αρδευθείσα γεωργική γη (στρεμ.)

	Χρησιμοποιούμενη γεωργική γη	Αρδευόμενη	Αρδευθείσα
ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	76.241,60	33.251,30	30.173,50

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2009

Οι ανάγκες άρδευσης της περιοχής καλύπτονται κυρίως από υπόγειες υδροληψίες (γεωτρήσεις). Σε όμορη Τοπική Κοινότητα της περιοχής παρέμβασης (οικισμός Σκούρβουλα της Δ.Ε. Μοιρών) έχει κατασκευαστεί και λειτουργεί το φράγμα Φανερωμένης, το οποίο ενισχύει τα αποθέματα νερού στις αρδευτικές ζώνες της Μεσσαράς. Στη Δ.Ε. Τυμπακίου υπάρχουν επιμέρους αρδευτικές γεωτρήσεις στις περιοχές των Πιτσιδίων, του Κλήματος, του Λαγολιού, του Τυμπακίου και του Σίβα – Καμηλαρίου.

Παραγωγή αγροτικών προϊόντων

Παραγόμενα αγροτικά προϊόντα περιοχής παρέμβασης: Τα προϊόντα **φυτικής προέλευσης** που παράγονται στην περιοχή παρέμβασης απεικονίζονται στον πίνακα που ακολουθεί. Η παραγόμενη ποσότητα προϊόντος σχετίζεται με την έκταση που καλλιεργείται και το είδος του προϊόντος.

Πίνακας 2.35: Παραγωγή αγροτικών προϊόντων φυτικής προέλευσης

ΕΙΔΟΣ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ				Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ			
	ΣΥΜΒΑΤΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ		ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ		ΣΥΜΒΑΤΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ		ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ	
	ΣΤΡΕΜ.	ΠΑΡ. ΣΕ ΤΟΝΟΥΣ	ΣΤΡΕΜ.	ΠΑΡ. ΣΕ ΤΟΝΟΥΣ	ΣΤΡΕΜ.	ΠΑΡ. ΣΕ ΤΟΝΟΥΣ	ΣΤΡΕΜ.	ΠΑΡ. ΣΕ ΤΟΝΟΥΣ
Ελαιόλαδο	55.198,10	3.311,89	2.392,40	119,62	831.875,40	49.912,52	16.349,40	817,47
Βρώσιμη ελιά	34,00	8,16	0,00	0,00	334,40	80,26	2,90	0,58
Σταφίδα*	390,70	117,21	2,40	0,67	78.884,60	23.665,38	786,70	220,28
Κρασιά	210,30	252,36	1,50	1,43	22.645,80	27.174,96	1.084,20	1.029,99
Επιτραπέζιο σταφύλι*	5,50	13,75	0,00	0,00	13.559,10	33.897,75	780,60	1.405,08
Σιτηρά	6.806,00	2.041,80	499,00	124,75	50.498,50	15.149,55	2.426,00	606,50
Εσπεριδοειδή (μέσος όρος πορτοκαλιάς, μανταρινιάς, λεμονιάς κ.λ.π)	163,50	327,00	1,60	2,56	1.509,30	3.018,60	17,00	27,20
Κηπευτικά υπαίθρια	802,90	3.211,60	4,00	12,80	4.510,70	18.042,80	31,00	99,20
Κηπευτικά υπό κάλυψη	4.661,20	41.950,80	53,00	429,30	8.441,50	75.973,50	70,90	574,29

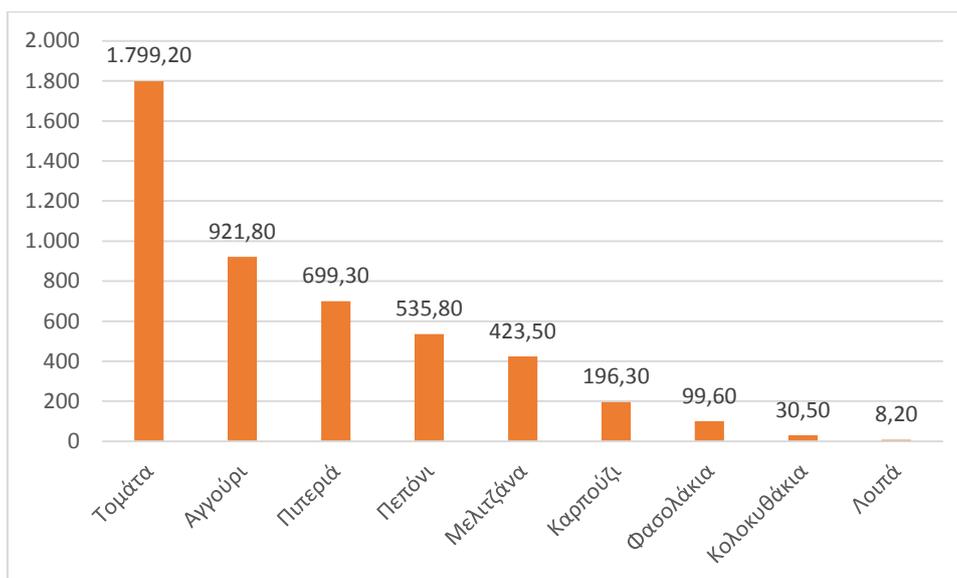
Πηγή: Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας Περιφέρειας Κρήτης, 2015

Όπως μπορεί κανείς να συμπεράνει από τα παραπάνω στοιχεία, **τα κηπευτικά υπό κάλυψη που παράγονται στην περιοχή παρέμβασης αποτελούν το 55,36% της παραγωγής της Π.Ε. Ηρακλείου.**

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στοιχεία της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικονομίας Περιφέρειας Κρήτης για το έτος 2015 αναφορικά με τα **καλλιεργούμενα είδη σε θερμοκήπια, τη μεγαλύτερη έκταση καταλαμβάνει η τομάτα που φτάνει το 38,17% και ακολουθεί το αγγούρι με 19,55%.** Η κατανομή αυτή δεν είναι τυχαία αλλά βασίζεται σε δύο δεδομένα. Το πρώτο είναι ότι υπάρχει μεγάλη ζήτηση στην εσωτερική αγορά για τα δύο αυτά λαχανικά και το δεύτερο ότι, κυρίως το αγγούρι, εξάγεται σε μεγάλες ποσότητες. Το υπόλοιπο 42,28% που καλύπτουν τα υπόλοιπα λαχανικά (πιπεριά, πεπόνι, μελιτζάνα, καρπούζι, φασολάκια, κολοκυθάκια κ.α.), αφήνει ανοικτό το ενδεχόμενο περαιτέρω αύξησης του ποσοστού συμμετοχής στη συστηματική θερμοκηπιακή καλλιέργεια αυτών των ειδών, δεδομένου ότι η τάση ζήτησης είναι αυξητική (πχ μακρόστενη πιπεριά τύπου κέρατο) τόσο για την εσωτερική αγορά, όσο και για εξαγωγές.

Η κατανομή των παραγόμενων θερμοκηπιακών κηπευτικών έχει ως εξής:

Γράφημα 2.20: Καλλιεργούμενες εκτάσεις σε στρέμματα θερμοκηπιακών κηπευτικών (συμβατικές & βιολογικές)

Πηγή: Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας Περιφέρειας Κρήτης, 2015

Πρέπει να αναφερθεί ότι τα στοιχεία για την καλλιέργεια και παραγωγή κηπευτικών είναι ρευστά και όχι μόνιμα και σταθερά. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι υπάρχει αλληλοκάλυψη καλλιεργειών. Έτσι, μία καλλιέργεια η οποία θα φυτευτεί πρώιμα θα εκριζωθεί και θα φυτευτεί άλλη καλλιέργεια με συνέπεια το σύνολο των παρουσιαζόμενων στρεμμάτων να είναι ενδεικτικό.

Προϊόντα ΠΟΠ: Προϊόν ΠΟΠ στην περιοχή παρέμβασης είναι το ελαιόλαδο Μεσσαράς (ΕΕ 972/2013). Πρόκειται για εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο που λαμβάνεται με μηχανικές διαδικασίες από καρπούς ελιάς (*Olea europaea L.*) της ποικιλίας «Κορωνέικη» σε ποσοστό 100%.

Βιολογικές καλλιέργειες – προϊόντα: Σύμφωνα με τα στοιχεία της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικονομίας Περιφέρειας Κρήτης για το έτος 2015, οι βιολογικά καλλιεργούμενες εκτάσεις στην περιοχή παρέμβασης καταλαμβάνουν **έκταση 3.054,70 στρ** και αποτελούν το 4,07% των συνολικά καλλιεργούμενων εκτάσεων. Το ποσοστό αυτό είναι ελαφρώς μεγαλύτερο από το αντίστοιχο της Π.Ε. Ηρακλείου (2,08%). Η βιολογική καλλιέργεια στην περιοχή παρέμβασης εφαρμόζεται κατά κύριο λόγο στην ελαιοκαλλιέργεια κατέχοντας ένα ποσοστό ύψους **81,62%** στο σύνολο των βιολογικών καλλιεργειών (2.493,20 στρ). Ακολουθούν, με μεγάλη διαφορά, η βιολογική καλλιέργεια των σιτηρών με ποσοστό 16,34% (499 στρ) και των κηπευτικών με ποσοστό 1,87% (57 στρ). Τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί η βιολογική καλλιέργεια στα κηπευτικά από ομάδες βιοκαλλιεργητών και συνεταιρισμούς, εφαρμόζοντας συστήματα ελέγχου πιστοποίησης και ποιότητας σύμφωνα με τους ευρωπαϊκούς κανονισμούς.

Πίνακας 2.36: Εκτάσεις βιολογικής καλλιέργειας

ΕΙΔΟΣ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ		Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	
	ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ	% ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ	ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ	% ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ
Αμπέλι επιτραπέζιο, οινοποιήσιμο, σταφίδα	3,90	0,13%	2.651,50	12,18%
Ελιά ελαιοποιήσιμη και βρώσιμη	2.493,20	81,62%	16.572,30	76,13%
Εσπεριδοειδή	1,60	0,05%	17,00	0,08%
Κηπευτικά	57,00	1,87%	101,90	0,47%
Σιτηρά	499,00	16,34%	2.426,00	11,14%
Σύνολο βιολογικών καλλιεργειών	3.054,70	100,00%	21.768,70	100,00%
Έκταση συνολικών καλλιεργειών	75.026,80		1.046.489,10	
Ποσοστό βιολογ. καλλ. /συνολ. καλλ.	4,07%		2,08%	

Πηγή: Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας Περιφέρειας Κρήτης, 2015

Πιστοποιημένοι βιοκαλλιεργητές (ανά φορέα πιστοποίησης) στην περιοχή παρέμβασης

Βάσει των δεδομένων των φορέων πιστοποίησης που δραστηριοποιούνται στην Π.Ε. Ηρακλείου οι πιστοποιημένοι βιοκαλλιεργητές και καλλιέργειες, ανά φορέα, έχουν ως εξής:

- **ΔΗΩ:** 30 βιοκαλλιεργητές φυτικής παραγωγής, οι οποίοι ασχολούνται κατά κύριο λόγο με την καλλιέργεια ελιάς, τα αρωματικά φυτά και βότανα, τα δημητριακά, εσπεριδοειδή, τα κηπευτικά, τις καλλιέργειες για σπορά και τα φυτώρια και τις δενδρώδεις καλλιέργειες.
- **ΒΙΟΕΛΛΑΣ:** 11 παραγωγοί (φυτικής και ζωικής παραγωγής), οι οποίοι ασχολούνται κατά κύριο λόγο με την καλλιέργεια αμπέλου, τα πυρηνόκαρπα, τα κηπευτικά, τα εσπεριδοειδή και τα ρόδια.
- **ΤΥΝHELLAS:** 1 παραγωγός, οι οποίος καλλιεργεί βοσκοτόπια και πρόβατα.

Παραγόμενα κτηνοτροφικά προϊόντα περιοχής παρέμβασης: Στην περιοχή παρέμβασης, καθότι η κτηνοτροφική δραστηριότητα είναι περιορισμένη, τα προϊόντα παραγωγής περιλαμβάνουν το γάλα, το μέλι και το κρέας, ενώ οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις στην πλειοψηφία τους είναι οικογενειακού χαρακτήρα και χαμηλής έντασης κεφαλαίου.

Βαθμός μεταποίησης αγροτικών προϊόντων

Σύμφωνα με το μητρώο του Επιμελητηρίου Ηρακλείου, αλλά και των αρχείων της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής της Π.Ε. Ηρακλείου, στην περιοχή παρέμβασης υπάρχουν:

- **Οκτώ (8) ελαιουργεία**, ιδιωτικά ή συνεταιριστικά, στα οποία οι παραγωγοί προσκομίζουν τον ελαιόκαρπο για έκθλιψη. Το παραγόμενο ελαιόλαδο αφήνεται προς φύλαξη και πώληση στο ελαιουργείο, εκτός από κάποια μικρή ποσότητα που παίρνει ο παραγωγός για αυτοκατανάλωση. Αφού το ελαιόλαδο συγκεντρωθεί από τις Ενώσεις Συνεταιρισμών του νομού ή τους εμπόρους εξάγεται, κυρίως χύμα, ενώ τα τελευταία χρόνια γίνεται μια σημαντική προσπάθεια εμφιάλωσης σημαντικών ποσοτήτων από τρία (3) τυποποιητήρια ελαιολάδου και διατίθενται στη ντόπια και ξένη αγορά. Κάποια από τα ελαιουργεία χρειάζονται εκσυγχρονισμό και τη μετατροπή τους σε ελαιουργεία δύο φάσεων, τα οποία είναι πιο φιλικά προς το περιβάλλον.
- **Δύο (2) συσκευαστήρια** τυποποίησης νωπών οπωροκηπευτικών, τα προϊόντα των οποίων διατίθενται στην ευρωπαϊκή και ντόπια αγορά.
- **Τρεις (3) μονάδες επεξεργασίας και συντήρησης λαχανικών**
- **Μία (1) μονάδα παραγωγής χυμών**, η οποία εφοδιάζει την τοπική αγορά
- **Μία (1) μονάδα παραγωγής και κατεργασίας ελαιοπυρήνα**, η οποία επεξεργάζεται τα στερεά υπολείμματα του ελαιοκάρπου, λαμβάνοντας πυρηνέλαιο και πυρήνα.

Αγροτικοί συνεταιρισμοί

Ιδιαίτερα αξιόλογη είναι η παρουσία των **αγροτικών συνεταιρισμών** στην ευρύτερη περιοχή των ΔΕ της περιοχής παρέμβασης, οι οποίοι δραστηριοποιούνται κυρίως στο αντικείμενο της συλλογής, τυποποίησης και συσκευασίας των αγροτικών προϊόντων όπως ελαιόλαδο, σταφύλια και νωπά κηπευτικά. Διαθέτοντας πολυετή εμπειρία και κατάλληλες υποδομές, οι ενώσεις αγροτικών συνεταιρισμών, εμπλέκονται σε όλο το φάσμα της παραγωγής, των εισροών, της δημοπράτησης, της τυποποίησης, της μεταφοράς και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων, **με στόχο την οργανωμένη κι αποτελεσματική προώθηση των προϊόντων** των παραγωγών και παράλληλα την υποστήριξη τους σε θέματα επιδοτήσεων και πιστοποίησης. Οι κυριότεροι αγροτικοί συνεταιρισμοί στην ευρύτερη περιοχή είναι οι εξής :

- ✓ Η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Μεσσαράς
- ✓ Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Βιοκαλλιεργητών Μεσσαράς
- ✓ Ο Αγροτοβιομηχανικός Συνεταιρισμός Τυμπακίου

✓ Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Αγ. Ιωάννη (Ομάδα Βιοκαλλιεργητών)

Η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Μεσσαράς (Ε.Α.Σ. Μεσσαράς) με πολύχρονη παρουσία από το έτος 1938, δραστηριοποιείται στη Δ.Ε. Μοιρών σε διάφορους τομείς αγροτικών προϊόντων και παροχής υπηρεσιών σε αγρότες με κύρια δραστηριότητα τη συλλογή και τυποποίηση ελαιολάδου. Η Ε.Α.Σ. Μεσσαράς απαριθμεί 46 πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς σε όλο το δήμο, με 5.794 συνεταιρισμένους παραγωγούς, ενώ συνεργάζεται με ένα τυποποιητήριο ελαιολάδου, με δύο πρατήρια διανομής γεωργικών εφοδίων και λιπασμάτων, με ένα κέντρο συγκέντρωσης ελαιολάδου, με τέσσερα συνεταιριστικά ελαιουργεία, με ένα συσκευαστήριο κι ένα δημοπρατήριο φρούτων και κηπευτικών, με μια μονάδα παραγωγής ζωοτροφών, με ένα εργαστήριο χημικών αναλύσεων ελαιολάδου, με ένα εργαστήριο γεωτεχνικής ανάλυσης, με ένα εργοστάσιο συσκευασίας βρώσιμης ελιάς κι ένα super market. Στις παρεχόμενες υπηρεσίες περιλαμβάνονται η πιστοποίηση αγροτικών προϊόντων, η παραλαβή αιτήσεων ενεργοποίησης δικαιωμάτων, οι ασφάλειες και οι υπηρεσίες Ευρωπαϊκής Ενίσχυσης – επιδοτήσεις. Η ένωση απασχολεί 51 άτομα σε μόνιμη βάση.

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Βιοκαλλιεργητών Μεσσαράς συστάθηκε το 1998 κι αποτελεί ένα σημαντικό συνεταιρισμό βιοκαλλιεργητών με 44 μέλη. Εστιάζοντας στο προϊόν του ελαιολάδου, οι βιοκαλλιεργητές συνεργάζονται και παράγουν ελαιόλαδο από τον βιολογικής γεωργίας καρπό της κορωνέικης ελιάς, με στόχο την προβολή και προώθηση των τυποποιημένων τελικών προϊόντων τους στην αγορά. Ακολουθώντας τις παραδοσιακές καλλιεργητικές μεθόδους κι εφαρμόζοντας τις τεχνικές της βιολογικής γεωργίας, έχουν την αποκλειστική διάθεση δύο διαφορετικών προϊόντων ελαιολάδου, το Biolicreta και το Λάβρυς, τα οποία πωλούνται στην αγορά, αναδεικνύοντας την εξαιρετική ποιότητα του ελαιολάδου της Μεσσαράς.

Ο Αγροτοβιομηχανικός Συνεταιρισμός Τυμπακίου σε συνδυασμό με την Ομάδα Παραγωγών της περιοχής, αποτελούν από κοινού το μέσο εμπορικής διαχείρισης των αγροτικών προϊόντων των παραγωγών στη δημοτική ενότητα. Τα μέλη του συνεταιρισμού ανέρχονται σε 700 από τους οποίους 500 περίπου καλλιεργούν κηπευτικά, ενώ η Ομάδα Παραγωγών διαθέτει 110 συνεταίρους- παραγωγούς. Η συνολική καθετοποιημένη γεωργική εκμετάλλευσης της Ο.Π. αγγίζει τα 650 στρέμματα θερμοκηπίων με καλλιέργειες τομάτας, αγγουριού, πιπεριάς, μελιτζάνας, πεπονιού, καρπουζιού και άλλων φρούτων και λαχανικών, τα οποία διακινούνται αποκλειστικά από το συνεταιρισμό στην εγχώρια και ευρωπαϊκή αγορά. Η δραστηριότητα του συνεταιρισμού συνδέεται με την παραγωγή, την δημοπράτηση, την τυποποίηση, τη μεταφορά και την εμπορία των κηπευτικών, διαθέτοντας σύγχρονες εγκαταστάσεις, διασφαλίζοντας την καθετοποιημένη εμπορική διαχείριση των 7.000 τόνων κηπευτικών της Ο.Π. αλλά και των 15.000 τόνων που διακινούνται μέσω του δημοπρατηρίου. Οι υποδομές του συνεταιρισμού είναι πιστοποιημένες κατά ISO9000 και HACCP περιλαμβάνοντας ένα συσκευαστήριο, ψυκτικούς θαλάμους, μηχανήμα τυποποίησης αγγουριού, μηχανήμα διαλογής τομάτας και πιπεριάς, ενώ επίσης διαθέτει φορτηγά ψυγεία για τη μεταφορά των προϊόντων.

Υπάρχουσα κατάσταση στην εμπορία των αγροτικών προϊόντων

Στην περιοχή παρέμβασης, το μεγαλύτερο μέρος των παραγόμενων αγροτικών προϊόντων διατίθεται προς εμπορία τόσο στην ελληνική όσο και στη διεθνή αγορά. Όπως προαναφέρθηκε τα δυναμικότερα προϊόντα της περιοχής είναι τα **κηπευτικά** (προερχόμενα κυρίως από θερμοκηπιακές καλλιέργειες) και το **ελαιόλαδο**. Τα τελευταία χρόνια εξαγωγικές προοπτικές εμφανίζονται και στον τομέα των **βιολογικών προϊόντων** και αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι περίπου το 90% των προϊόντων του Αγροτικού Συνεταιρισμού Βιοκαλλιεργητών Μεσσαράς πωλούνται σε αγορές του εξωτερικού.

Σημαντικό ρολό στην εμπορία των τοπικών προϊόντων **κατέχει η Ε.Α.Σ. Μεσσαράς και οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί της περιοχής** οι οποίοι δραστηριοποιούνται τόσο στις ελληνικές όσο και στις διεθνείς αγορές.

Επιπλέον στον κλάδο της χονδρικής και λιανικής πώλησης των βασικών αγροτικών προϊόντων δραστηριοποιείται πλήθος επιχειρήσεων, οι οποίες κατηγοριοποιούνται ως εξής:

- ✓ **Έντεκα (11)** επιχειρήσεις ασχολούνται με την εμπορία ελαιόλαδου εκ των οποίων μία (1) και σε επίπεδο εξαγωγών
- ✓ **Δέκα (10)** επιχειρήσεις ασχολούνται με την εμπορία οπωροκηπευτικών εκ των οποίων μία (1) και σε επίπεδο εξαγωγών
- ✓ **Μία (1)** επιχείρηση ασχολείται με την εμπορία ζωοτροφών.

Χαρακτηριστικά απασχολούμενων στη γεωργία

Απασχόληση στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις κατά φύλο και ηλικία.

Στην περιοχή παρέμβασης απασχολούνται συνολικά **3.450** άτομα (2.075 άνδρες και 1.375 γυναίκες) στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις. Η απασχόληση διαφοροποιείται και ηλικιακά και μεταξύ των φύλων. Στην περιοχή παρέμβασης μέχρι την ηλικία των 29 ετών ασχολείται το **7,77%** των απασχολούμενων στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις (268 άτομα), από 30 έως 49 ετών το **42,35%** (1.461 άτομα) και από 50+ ετών το **49,88%** (1.721 άτομα). Τα στοιχεία αυτά αποδεικνύουν ότι ο αριθμός των νεότερων είναι αρκετά χαμηλός σε σύγκριση με τον αντίστοιχο των 50+, ο οποίος ισούται περίπου με το μισό του πληθυσμού που απασχολείται στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις. Την ίδια τάση παρατηρούμε και σε επίπεδο ΠΕ Ηρακλείου και Περιφέρειας Κρήτης. Σε εθνικό επίπεδο ο αριθμός των ατόμων ως 29 ετών, που απασχολούνται στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις, είναι ακόμα μικρότερος (6,21%). Τα στοιχεία αυτά αποδεικνύουν τη σταδιακή μείωση των νέων ατόμων που ασχολούνται στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις και παράλληλα την αύξηση του γερασμένου πληθυσμού που απασχολείται σε αυτές.

Πίνακας 2.37: Απασχολούμενοι κατά ηλικία και φύλο στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΦΥΛΟ ΣΤΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ								
ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ		ΠΕ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ		ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ		ΧΩΡΑ	
	ΑΠΑΣΧΟΛΟ ΥΜΕΝΟΙ	%	ΑΠΑΣΧΟΛΟ ΥΜΕΝΟΙ	%	ΑΠΑΣΧΟΛΟ ΥΜΕΝΟΙ	%	ΑΠΑΣΧΟΛΟ ΥΜΕΝΟΙ	%
ΗΛΙΚΙΑ 15-29	150	4,35%	3.914	5,38%	7.833	5,32%	48.861	4,12%
ΗΛΙΚΙΑ 30-49	825	23,91%	14.836	20,38%	30.117	20,44%	224.162	18,89%
ΗΛΙΚΙΑ 50+	1.100	31,88%	24.946	34,27%	51.540	34,98%	436.318	36,77%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΔΡΩΝ	2.075	60,14%	43.696	60,02%	89.490	60,74%	709.341	59,78%
ΗΛΙΚΙΑ 15-29	118	3,42%	2.038	2,80%	3.759	2,55%	24.872	2,10%
ΗΛΙΚΙΑ 30-49	636	18,43%	11.089	15,23%	21.312	14,46%	165.340	13,93%
ΗΛΙΚΙΑ 50+	621	18,00%	15.974	21,94%	32.775	22,25%	286.959	24,19%
ΣΥΝΟΛΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	1.375	39,86%	29.101	39,98%	57.846	39,26%	477.171	40,22%
ΗΛΙΚΙΑ 15-29	268	7,77%	5.952	8,18%	11.592	7,87%	73.733	6,21%
ΗΛΙΚΙΑ 30-49	1.461	42,35%	25.925	35,61%	51.429	34,91%	389.502	32,83%
ΗΛΙΚΙΑ 50+	1.721	49,88%	40.920	56,21%	84.315	57,23%	723.277	60,96%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	3.450	100,00%	72.797	100,00%	147.336	100,00%	1.186.512	100,00%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2009

Σε σχέση με την απασχόληση στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις σε επίπεδο φύλου παρατηρούμε ότι υψηλό παραμένει το ποσοστό των ανδρών (**60,14%**) σε σχέση με αυτό των γυναικών (**39,86%**). Η ίδια τάση παρατηρείται σε επίπεδο ΠΕ Ηρακλείου, Περιφέρειας Κρήτης και χώρας. Είναι το

γενικότερο χαρακτηριστικό της απασχόλησης όπου ο αριθμός των απασχολούμενων ανδρών είναι σχεδόν διπλάσιος από εκείνο των γυναικών.

Πίνακας 2.38: Συγκριτικός πίνακας απασχολούμενων στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ							
ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΠΕ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ		ΠΕΡ. ΚΡΗΤΗΣ		ΧΩΡΑ	
		ΑΠΑΣΧ.	%	ΑΠΑΣΧ.	%	ΑΠΑΣΧ.	%
ΗΛΙΚΙΑ 15-29	268	5952	4,50%	11592	2,31%	73733	0,36%
ΗΛΙΚΙΑ 30-49	1.461	25925	5,64%	51429	2,84%	389502	0,38%
ΗΛΙΚΙΑ 50+	1.721	40920	4,21%	84315	2,04%	723277	0,24%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	3.450	72797	4,74%	147336	2,34%	1186512	0,29%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2009

Τέλος, όπως διαπιστώνουμε από τον **πίνακα 2.39** οι απασχολούμενοι στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις στην περιοχή παρέμβασης αποτελούν το **4,74%** των απασχολούμενων στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις στην ΠΕ Ηρακλείου, το 2,34% στην Περιφέρεια Κρήτης και το 0,29% στη χώρα. Αναλυτικά στοιχεία για τον αριθμό των απασχολούμενων στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις σε επίπεδο ΤΚ/ΔΚ, καθώς και συγκριτικά στοιχεία των απασχολούμενων σε σχέση με τη ΠΕ Ηρακλείου, την Περιφέρεια Κρήτης και τη χώρα παρουσιάζονται στο **Παράρτημα 2 Πίνακες 8 και 9**.

Αριθμός αγροτικών εκμεταλλεύσεων

Στην περιοχή παρέμβασης υπάρχουν 2.312 αγροτικές εκμεταλλεύσεις, ποσοστό που αντιστοιχεί στο 5,42% των αγροτικών εκμεταλλεύσεων της ΠΕ Ηρακλείου, στο 2,59% της Περιφέρειας Κρήτης και στο 0,32% της χώρας. Ο μεγαλύτερος αριθμός εκμεταλλεύσεων βρίσκεται στη ΔΚ Τυμπακίου και ο μικρότερος στην ΤΚ Λαγολίου.

Πίνακας 2.39: Αριθμός και έκταση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων

ΔΗΜΟΣ / ΔΕ/ΤΚ	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ	ΕΚΤΑΣΗ
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	254	23.686
Τ.Κ.Αγίου Κυρίλλου	38	3.111,00
Τ.Κ.Απεσωκαρίου	25	300,00
Τ.Κ.Βασιλικής	100	4.883,20
Τ.Κ.Μιαμούς	91	15.392,10
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	2.058	50.355
ΔΕ ΜΟΙΡΩΝ	483	16.358
Τ.Κ.Αληθινής	30	500,00
Τ.Κ.Αντισκαρίου	128	4.693,70
Τ.Κ.Πηγαϊδακίων	77	9.663,90
Τ.Κ.Πόμπιας	248	1.500,00
ΔΕ ΤΥΜΠΑΚΙΟΥ	1.575	33.998
Δ.Κ.Τυμπακίου	1.023	15.992,10
Τ.Κ.Καμηλαρίου	131	2.073,30
Τ.Κ.Κλήματος	92	2.807,70
Τ.Κ.Λαγολίου	18	788,50
Τ.Κ.Μαγαρικαρίου	124	6.690,30
Τ.Κ.Πιτσιδίων	187	5.645,80
ΣΥΝΟΛΟ	2.312	74.041,60

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΕΚΜΕΤΑΛ	ΕΚΤΑΣΗ	% ΠΠ ΕΚΜ	%ΠΠ ΕΚΤΑΣΗΣ
ΠΕ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	42.647	1.570.213,60	5,42%	4,72%
ΚΡΗΤΗ	89.415	4.103.334,40	2,59%	2,59%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	716.823	34.779.290,10	0,32%	0,32%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2009

Μέσο μέγεθος της αγροτικής εκμετάλλευσης

Το κύριο χαρακτηριστικό στην ελληνική γεωργία είναι ο μικρού μεγέθους και πολυτεμαχισμένος γεωργικός κλήρος. Σε εθνικό επίπεδο το μέσο μέγεθος μιας γεωργικής εκμετάλλευσης είναι 49στρ., στην Περιφέρεια Κρήτης είναι 46στρ., στην ΠΕ Ηρακλείου είναι 37στρ. και στην περιοχή παρέμβασης είναι 32στρ. Λόγω του μικρού γεωργικού κλήρου οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις είναι οικογενειακής μορφής ενώ λόγω του πολυτεμαχισμού αυξάνεται το κόστος παραγωγής, παράγοντας ο οποίος καθιστά τη γεωργία μας λιγότερο ανταγωνιστική σε παγκόσμιο επίπεδο.

Προσέγγιση επιπέδου πολυαπασχόλησης

Στην περιοχή παρέμβασης **1.064 άτομα** (771 άνδρες και 293 γυναίκες) απασχολούνται σε κύριες και δευτερεύουσες δραστηριότητες. Ο αριθμός αυτός αντιστοιχεί στο 4,12% των πολυαπασχολούμενων της ΠΕ Ηρακλείου, στο 2,14% της Περιφέρειας Κρήτης και στο 0,34% της χώρας.

Πίνακας 2.40: Συγκριτικός πίνακας πολυαπασχόλησης

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΕΚΜ.	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ			ΕΚΜ. %	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ %		
		ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ		ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	865	771	293	1.064				
ΠΕ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	19.252	18.520	7.301	25.821	4,49%	4,16%	4,01%	4,12%
ΚΡΗΤΗ	37.793	35.722	13.985	49.707	2,29%	2,16%	2,10%	2,14%
ΧΩΡΑ	256.125	241.186	74.150	315.336	0,34%	0,32%	0,40%	0,34%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2009

Πίνακας 2.41: Πίνακας πολυαπασχόλησης ανά δημοτική ενότητα

ΔΗΜΟΣ / ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΑΡ. ΕΚΜ.	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	95	89	29	118
ΔΕ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	95	89	29	118
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	770	682	264	946
ΔΕ ΜΟΙΡΩΝ	186	194	52	246
ΔΕ ΤΥΜΠΑΚΙΟΥ	584	488	212	700
ΣΥΝΟΛΟ	865	771	293	1.064

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2009

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 2.41 ο μεγαλύτερος αριθμός πολυαπασχολούμενων παρουσιάζεται στη ΔΕ Μοιρών. Η δημοτική αυτή ενότητα αποτελεί εμπορικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής γεγονός που σημαίνει ότι οι κάτοικοι ασχολούνται εκτός από την αγροτική δραστηριότητα και με άλλες δραστηριότητες.

Δασοπονία

Λόγω της εδαφικής ιδιομορφίας της περιοχής παρέμβασης διαπιστώνεται απουσία δασικών εκτάσεων.

Συμπεράσματα – προοπτικές

Η περιοχή παρέμβασης είναι μια καθαρά **αγροτική περιοχή** που εκτείνεται επί των παραλιών του κόλπου της Μεσσαράς και του νότιου Κρητικού Πελάγους, με κύρια χαρακτηριστικά τα εξής:

- ✓ Ο πρωτογενής τομέας απασχολεί το **51,98% του συνόλου των απασχολούμενων**, ποσοστό το οποίο είναι κατά πολύ μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό της ΠΕ Ηρακλείου (13,37%) και της περιφέρειας Κρήτης (14,73%).

- ✓ Ο αγροτικός τομέας επικεντρώνεται στις **παραδοσιακές καλλιέργειες της ελιάς** (81,87% του συνόλου των καλλιεργούμενων εκτάσεων της περιοχής), **στα σιτηρά** (9,74%) και στα **κηπευτικά** (7,36%).
- ✓ Ιδιαίτερα, όσον αφορά στα **κηπευτικά υπό κάλυψη**, η παραγωγή στην περιοχή παρέμβασης **αποτελεί 55,36% της παραγωγής της Π.Ε. Ηρακλείου**.
- ✓ Οι **βιολογικά καλλιεργούμενες εκτάσεις** στην περιοχή παρέμβασης καταλαμβάνουν έκταση 3.054,70 στρ και αποτελούν το **4,07% των συνολικά καλλιεργούμενων εκτάσεων**. Παρά το χαμηλό ποσοστό, τα τελευταία χρόνια, έχει αναπτυχθεί η βιολογική καλλιέργεια στα κηπευτικά από ομάδες βιοκαλλιεργητών και συνεταιρισμούς.
- ✓ Σημαντική είναι και η παρουσία της ενσταβλισμένης και ποιμενικής **αιγοπροβατοτροφίας** με τα αιγοπρόβατα να αποτελούν το **7,99%** του συνόλου της ΠΕ Ηρακλείου.

Για την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα στην περιοχή παρέμβασης απαιτούνται τα εξής:

- α) σταδιακή στροφή της παραγωγής προς γεωργοπεριβαλλοντικά / βιολογικά προϊόντα υψηλής ποιότητας
- β) στήριξη της τυποποίησης των αγροτικών προϊόντων
- γ) ανάπτυξη νέων δυναμικών καλλιεργειών όπως αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά που μπορούν να ευδοκιμήσουν στο κλίμα της περιοχής
- δ) σύνδεση του πρωτογενή με τις δυνατότητες που προσφέρει ο τριτογενής τομέας και ιδίως ο τουρισμός.

Δευτερογενής και τριτογενής τομέας (Γενικά Στοιχεία)

Το 2015, οι επιχειρήσεις του δευτερογενή και τριτογενή τομέα στην Κρήτη ξεπερνούσαν τις 55.000 ενώ ο τζίρος τους έφτανε περίπου τα 10 δις €. Ο Νομός Ηρακλείου παρουσιάζει τους υψηλότερους δείκτες και σε αριθμό επιχειρήσεων (48%) αλλά και σε οικονομικό μέγεθος (τζίρο) των επιχειρήσεων και ακολουθεί ο Νομός Χανίων (26%).

Πίνακας 2.42: Επιχειρήσεις στην Κρήτη

ΝΟΜΟΣ	ΑΡ.ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΡΗΤΗΣ	%	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (ΤΖΙΡΟΣ)	%
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	27.041	48%	5.182.758.178,92	52,65%
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	6.593	12%	856.822.565,19	8,70%
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	8.194	14%	1.298.563.396,48	13,19%
ΧΑΝΙΩΝ	14.790	26%	2.505.696.441,71	25,45%
ΣΥΝΟΛΟ ΚΡΗΤΗΣ	56.618	100%	9.843.840.582,31	100,00%

Πηγή: Επιμελητήριο Ηρακλείου (Κατάλογος Επιχειρήσεων 2015)

Οι σημαντικότεροι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας του δευτερογενή και τριτογενή τομέα στην Κρήτη παραμένουν διαχρονικά το εμπόριο, οι υπηρεσίες εστίασης και τα καταλύματα, οι κατασκευές, οι επιστημονικές δραστηριότητες και η μεταποίηση.

Πίνακας 2.43: Επιχειρήσεις Κρήτης ανά Οικονομική Δραστηριότητα

A/A	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΛΑΔΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΑΡ.ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ
1	Ζ. ΕΜΠΟΡΙΟ	15.599	4.820.199.789
2	Θ. ΥΠΗΡ. ΕΣΤΙΑΣΗΣ - ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ	9.181	1.052.609.716
3	ΣΤ. ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	8.469	608.366.217
4	Μ. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ - ΕΠΑΓΓ. ΔΡΑΣΤ.	7.053	312.499.854
5	Γ. ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	4.100	1.233.054.172
6	Η. ΜΕΤΑΦΟΡΑ - ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	2.794	782.019.531

A/A	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΛΑΔΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΑΡ.ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ
7	Α. ΓΕΩΡΓΙΑ - ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ - ΑΛΙΕΙΑ	2.426	108.085.742
8	Σ. ΆΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤ. ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΕΙΩΝ	1.891	62.849.537
9	Ν.ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤ.	1.332	281.454.890
10	Ρ. ΤΕΧΝΕΣ - ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ - ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	804	40.317.469
11	Ι. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ - ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	714	319.115.089
12	Λ. ΔΡΑΣΤ. ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	539	29.790.187
13	Δ. ΠΑΡ. ΗΛ. ΡΕΥΜ.	481	21.931.303
14	Ο. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	400	14.753.778
15	Π. ΥΠΗΡ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	219	45.526.236
16	Κ. ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ - ΑΣΦ. ΔΡΑΣΤ.	206	5.401.600
17	Ε. ΠΑΡ. ΝΕΡΟΥ	110	77.412.941
18	Ξ. ΥΠΗΡ. ΑΜΥΝΑΣ	51	7.228.227
19	Β. ΟΡΥΧΕΙΑ - ΛΑΤΟΜΕΙΑ	33	17.613.025
20	ΛΟΙΠΑ	216	3.611.278
ΣΥΝΟΛΑ		56.618	9.843.840.582

Πηγή: Επιμελητήριο Ηρακλείου (Κατάλογος Επιχειρήσεων 2015)

Στο δευτερογενή τομέα, παρατηρούνται διαρθρωτικά προβλήματα που αφορούν το μικρό κατά κανόνα μέγεθος και την οικογενειακή μορφή των επιχειρήσεων. Η μεταποίηση συνδέεται κυρίως με την επεξεργασία των προϊόντων του πρωτογενή τομέα (τρόφιμα και ποτά), με τον κατασκευαστικό και τον τομέα των πλαστικών. Οι μεταποιητικές επιχειρήσεις είναι σχετικά μικρού μεγέθους, με εξαίρεση τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις. Η Κρήτη διαθέτει μόνο το 1,8% της βαριάς βιομηχανίας και ελάχιστες μονάδες δημιουργούν υψηλό κύκλο εργασιών. Το μεγαλύτερο μέρος της βιομηχανικής και βιοτεχνικής δραστηριότητας της Περιφέρειας Κρήτης (ποσοστό 60% των βιομηχανιών με ισχύ πάνω από 50 ΗΡ) είναι συγκεντρωμένο στην βιομηχανική περιοχή του Ηρακλείου.

Οι εξαγωγές της Κρήτης, όπως προκύπτει από τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. και βάση της επεξεργασίας των στοιχείων από τον Σύνδεσμο Εξαγωγέων Κρήτης, αυξήθηκαν σε αξία για τον μήνα Ιούλιο 2015 από τον αντίστοιχο μήνα του 2014 κατά 232%, τον Αύγουστο κατά 49% και το Σεπτέμβριο κατά 87%. Οι Κρητικές εξαγωγές το συγκεκριμένο τρίμηνο αυξήθηκαν συνολικά κατά 115% και άγγιξαν τα 145 εκ. ευρώ, ενώ το 9μηνο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου η αύξηση ξεπέρασε το 100%, σε σύγκριση με το αντίστοιχο 9μηνο του 2014, με το σύνολο των εξαγωγών της Κρήτης να φτάνει ήδη τα 400εκ.€. Συμπερασματικά, το 2015 αποτέλεσε τη νέα χρονιά ρεκόρ για τις Κρητικές εξαγωγές, που μέχρι τώρα ήταν το 2013 με 363εκ.€. Οι κυριότεροι εξαγωγικοί κλάδοι αφορούν τον αγροτοδιατροφικό τομέα (μεταποίηση, τυποποίηση και εμπορία τροφίμων) και η εξέλιξή τους το 2015 σε σχέση με το 2014 φαίνεται να είναι σταθερή.

Ωστόσο, αναστροφή της θετικής πορείας των Κρητικών εξαγωγών του 2015 είχαμε την περίοδο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου 2016 που έκλεισαν με μείωση 11%, με το σύνολο των εξαγωγών της Κρήτης να φτάνει τα 391 εκ. ευρώ, έναντι των 440 εκ. ευρώ το αντίστοιχο διάστημα 2015 (σύμφωνα με επεξεργασία των προσωρινών στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ από τον Σύνδεσμο Εξαγωγέων Κρήτης).

Όσον αφορά στις αγορές για το 9μηνο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου 2016, πρώτη εξακολουθεί να έρχεται η Ιταλία με μερίδιο 29,2%, και δεύτερη η Γερμανία με μερίδιο 15%. Στην τρίτη θέση βρίσκεται η Αυστρία με μερίδιο 4,5% και ακολουθούν οι Η.Π.Α. και η Γαλλία, με μερίδια 4,3% και 4,2% αντίστοιχα. Τη δεκάδα ολοκληρώνουν η Ολλανδία (3,9%), το Ηνωμένο Βασίλειο (3,3%), η Βουλγαρία (2,1%), η Δημοκρατία της Τσεχίας (2%) και η Ρουμανία (1,8%).

Οι κυριότερες εξαγωγικές αγορές για τα προϊόντα της Κρήτης φαίνονται στο Γράφημα 2.21.

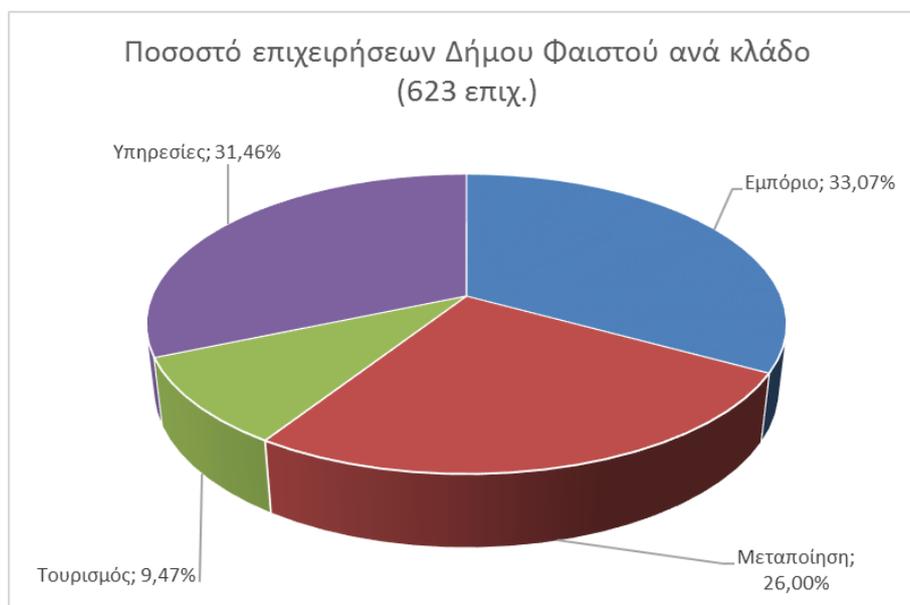
Γράφημα 2.21: Κυριότερες αγορές εξαγωγών Περιφέρειας Κρήτης (σε εκ. €)

Πηγή: Σύλλογος Εξαγωγέων Κρήτης (στοιχεία 2016)

Για την περιοχή παρέμβασης, στα γραφήματα που ακολουθούν φαίνεται το ποσοστό επιχειρήσεων ανά κλάδο και Δήμο. Στο Δήμο Φαιστού κυριαρχούν οι κλάδοι του εμπορίου και των υπηρεσιών με ποσοστά 33% και 31% αντίστοιχα, ακολουθεί η μεταποίηση με ποσοστό 26% και ο τουρισμός με ποσοστό περίπου 10%.

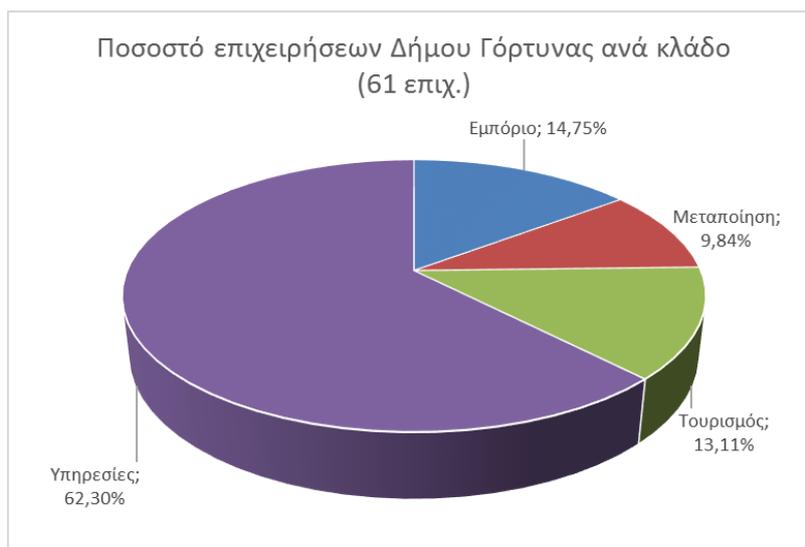
Γράφημα 2.22: Επιχειρήσεις Δήμου Φαιστού ανά κλάδο

Πηγή: Επιμελητήριο Ηρακλείου (Κατάλογος Επιχειρήσεων 2015)

Για τις περιοχές του Δήμου Γόρτυνας που περιλαμβάνονται στην περιοχή παρέμβασης του τοπικού προγράμματος οι επιχειρήσεις είναι κυρίως στον κλάδο των υπηρεσιών με ποσοστό που ξεπερνά το 60%, ενώ το ποσοστό των υπόλοιπων κλάδων είναι στο 10% - 14%, όπως φαίνεται και στο Γράφημα 2.30.

Γράφημα 2.23: Επιχειρήσεις Δήμου Γόρτυνας ανά κλάδο

Πηγή: Επιμελητήριο Ηρακλείου (Κατάλογος Επιχειρήσεων 2015)

Η διάρθρωση των επιχειρήσεων της περιοχής ανά **νομική μορφή και Δήμο** έχει ως εξής:

Πίνακας 2.44: Νομική μορφή επιχειρήσεων περιοχής παρέμβασης

ΔΗΜΟΣ	Νομική Μορφή							Σύνολο
	ΑΕ	ΑΤΟΜΙΚΗ	ΕΕ-ΟΕ	ΕΠΕ-Μον.ΕΠΕ	ΣΥΝ-ΣυνΠΕ	ΙΚΕ-ΜονΙΚΕ	ΛΟΙΠΕΣ	
ΓΟΡΤΥΝΑΣ	1	57	2	1	0	0	0	61
ΦΑΙΣΤΟΥ	17	500	79	16	2	5	4	623
Σύνολο	18	557	81	17	2	5	4	684
%	2,63%	81,43%	11,84%	2,49%	0,29%	0,73%	0,58%	100,00%

Πηγή: Επιμελητήριο Ηρακλείου (Κατάλογος Επιχειρήσεων 2015)

Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει ότι οι επιχειρήσεις της περιοχής παρέμβασης είναι στη συντριπτική τους πλειοψηφία ατομικές (σε ποσοστό 81,43%) και ακολουθούν επιχειρήσεις ΕΕ – ΟΕ (11,84%), αλλά σε πολύ μικρότερο ποσοστό, πράγμα το οποίο αποδεικνύει την έλλειψη συνεργασίας και συνέργειας στην περιοχή. Το ίδιο διαρθρωτικό χαρακτηριστικό παρατηρείται και σε επίπεδο Κρήτης και χώρας.

Η διάρθρωση των επιχειρήσεων της περιοχής **ανά νομική μορφή και κλάδο** έχει ως εξής:

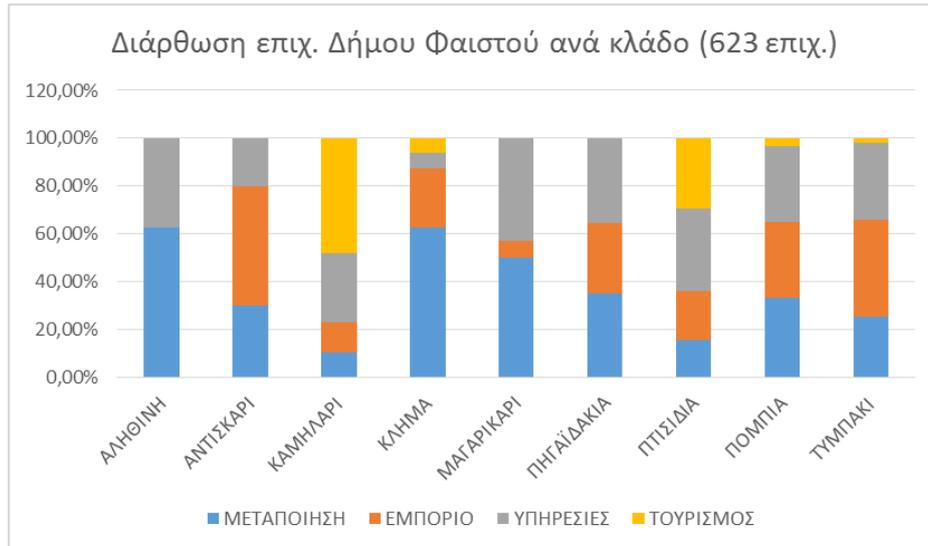
Πίνακας 2.45: Νομική μορφή επιχειρήσεων περιοχής παρέμβασης ανά κλάδο

Κλάδος	Νομική Μορφή						
	ΑΕ	ΑΤΟΜΙΚΗ	ΕΕ-ΟΕ	ΕΠΕ-Μον.ΕΠΕ	ΣΥΝ-ΣυνΠΕ	ΙΚΕ-ΜονΙΚΕ	ΛΟΙΠΕΣ
Εμπόριο	27,78%	34,11%	23,46%	5,88%	0,00%	0,00%	0,00%
Μεταποίηση	22,22%	19,93%	45,68%	70,59%	100,00%	20,00%	25,00%
Τουρισμός	27,78%	10,59%	3,70%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Υπηρεσίες	22,22%	35,37%	27,16%	23,53%	0,00%	80,00%	75,00%
ΣΥΝΟΛΑ	100,00%						

Πηγή: Επιμελητήριο Ηρακλείου (Κατάλογος Επιχειρήσεων 2015)

Οι ατομικές επιχειρήσεις διαρθρώνονται ως εξής: υπηρεσίες 35,37%, εμπόριο 34,11% και μεταποίηση 19,93%. Ειδικότερα, η διάρθρωση των επιχειρήσεων ανά οικισμό των δύο Δήμων της περιοχής παρέμβασης παρουσιάζεται στο **Γράφημα 2.24**.

Γράφημα 2.24: Επιχειρήσεις Δήμου Φαιστού ανά κλάδο

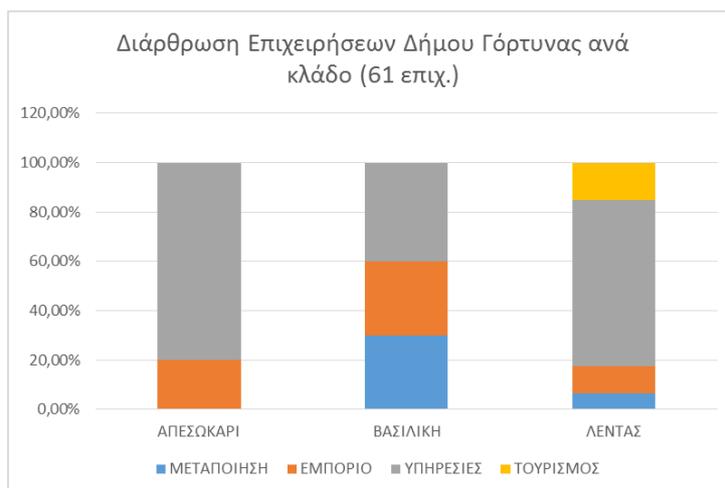

Πηγή: Επιμελητήριο Ηρακλείου (Κατάλογος Επιχειρήσεων 2015)

Από το παραπάνω γράφημα προκύπτει η εξής εικόνα:

- Στον οικισμό Αληθινή υπάρχουν επιχειρήσεις μεταποίησης (60%) και επιχειρήσεις παρ. υπηρεσιών (40%)
- Στον οικισμό Αντισκάρι υπάρχουν επιχειρήσεις μεταποίησης (25%), εμπορίου (55%) και παροχής υπηρεσιών (20%)
- Στον οικισμό Καμηλάρι έχουμε τουριστικές επιχειρήσεις περίπου σε ποσοστό 50%, ενώ ακολουθεί ο τομέας των υπηρεσιών σε ποσοστό περίπου 25%. Η μεταποίηση και το εμπόριο έχουν ένα ποσοστό περίπου 10% αντίστοιχα.
- Στον οικισμό Κλήμα το 60% των επιχειρήσεων είναι στο δευτερογενή τομέα, το 20% στο εμπόριο και από 10% οι υπηρεσίες και ο τουρισμός
- Στον οικισμό Μαγαρικάρι το 50% των επιχειρήσεων είναι στον τομέα της μεταποίησης, και το 40% στις υπηρεσίες, ενώ το υπόλοιπο 10% είναι επιχειρήσεις εμπορίου
- Στον οικισμό Πηγαϊδάκια η μεταποίηση αγγίζει το 35%, και το ίδιο περίπου ποσοστό έχουν και οι επιχειρήσεις εμπορίου και παροχής υπηρεσιών
- Στον οικισμό Πιτσίδα με μικρή διαφορά προηγείται ο κλάδος των υπηρεσιών (34%) από τον κλάδο του τουρισμού (30%) και ακολουθεί το εμπόριο με 20% και η μεταποίηση με 15%
- Στον οικισμό της Πόμπιας υπάρχει μια ισοκατανομή περίπου στους κλάδους μεταποίησης, εμπορίου και υπηρεσιών με ποσοστό περίπου 30%, ενώ ο κλάδος τουρισμού έχει ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 4%
- Στο Τυμπάκι το εμπόριο καταλαμβάνει το ποσοστό 40% των επιχειρήσεων, ακολουθούν οι υπηρεσίες με ποσοστό 32%, η μεταποίηση με 25% και ο τουρισμός με μόλις 2%.

Γράφημα 2.25: Επιχειρήσεις Δήμου Γόρτυνας ανά κλάδο

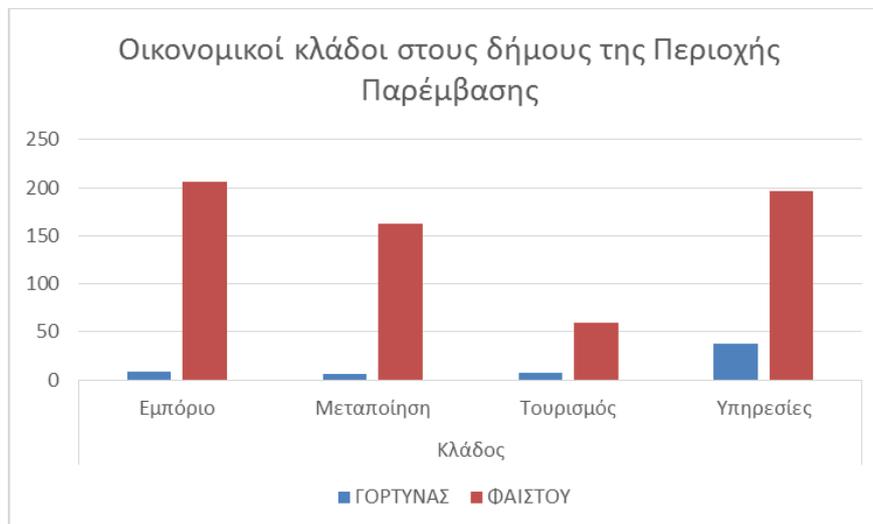

Πηγή: Επιμελητήριο Ηρακλείου (Κατάλογος Επιχειρήσεων 2015)

- Στον οικισμό Απεσωκάρι έχουμε κατά 80% επιχειρήσεις του κλάδου παροχής υπηρεσιών και 20% του εμπορίου
- Στον οικισμό Βασιλική έχουμε μια ισοκατανομή περίπου στο 30% στους κλάδους μεταποίησης, εμπορίου και υπηρεσιών
- Στον οικισμό Λέντα έχουμε κατά πλειοψηφία 60% επιχειρήσεις υπηρεσιών και περίπου 20% στον τουρισμό, ενώ οι άλλοι δύο κλάδοι έχουν ένα ποσοστό περίπου 10% ο κάθε ένας.

Συνολικά, και συγκριτικά η εικόνα των δύο περιοχών των Δήμων έχει ως εξής:

Γράφημα 2.26: Επιχειρήσεις ανά κλάδο στην περιοχή παρέμβασης

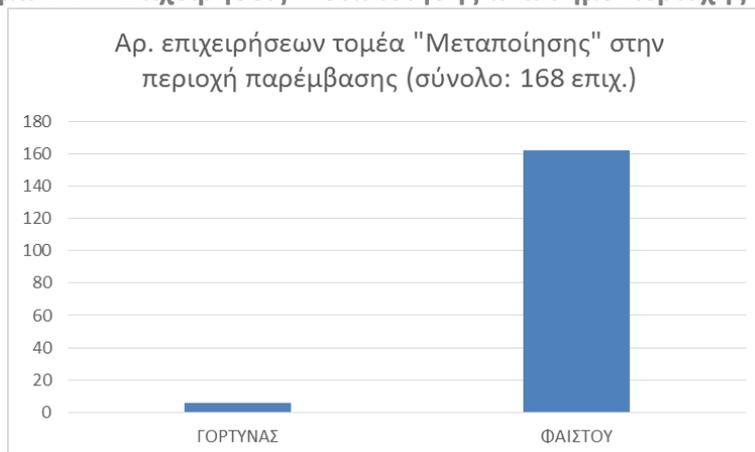

Γ. Ο δευτερογενής τομέας

Αριθμός, Μέγεθος και Διάρθρωση Επιχειρήσεων ανά κλάδο

Στην περιοχή παρέμβασης, σύμφωνα με στοιχεία του Επιμελητηρίου Ηρακλείου (κατάλογος επιχειρήσεων 2015), στο δευτερογενή τομέα (**κλάδος μεταποίησης**) δραστηριοποιούνται **168** επιχειρήσεις, οι οποίες συγκεντρώνονται κυρίως στον Δήμο Φαιστού:

Γράφημα 2.27: Επιχειρήσεις Μεταποίησης ανά δήμο περιοχής παρέμβασης

Πηγή: Επιμελητήριο Ηρακλείου (Κατάλογος Επιχειρήσεων 2015)

Από το **Γράφημα 2.27**, γίνεται φανερό ότι η **μεταποιητική δραστηριότητα** στο Δήμο Φαιστού είναι 30 φορές μεγαλύτερη από την αντίστοιχη στην περιοχή του Δήμου Γόρτυνας.

Γράφημα 2.28: Επιχειρήσεις μεταποίησης ανά ΔΚ/ΤΚ στην περιοχή παρέμβασης

Πηγή: Επιμελητήριο Ηρακλείου (Κατάλογος Επιχειρήσεων 2015)

Από το **Γράφημα 2.28** φαίνεται ότι οι μεταποιητικές επιχειρήσεις συγκεντρώνονται στον οικισμό Τυμπάκι του Δήμου Φαιστού. Απ' αυτές τις επιχειρήσεις το **21.06% χρησιμοποιούν ως πρώτη ύλη προϊόντα του πρωτογενή τομέα** (ελαιουργεία, τυροκομεία, ζωτροφές, τυποποίηση μελιού, αυγών, οπωροκηπευτικών κλπ) και παρουσιάζονται στο **Γράφημα 2.29** ανά ΔΚ/ΤΚ.

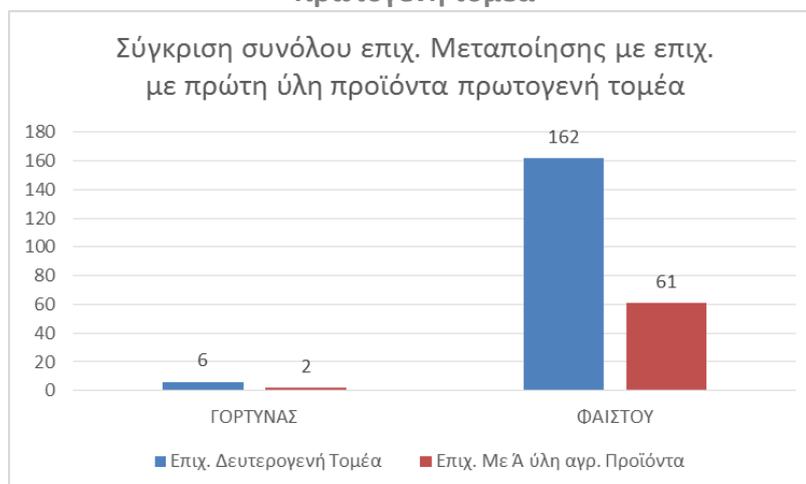
Γράφημα 2.29: Επιχειρήσεις που συνδέονται με πρωτογενή τομέα ανά ΔΚ/ΤΚ

Πηγή: Επιμελητήριο Ηρακλείου (Κατάλογος Επιχειρήσεων 2015)

Στο **Γράφημα 2.30** εμφανίζεται η σύγκριση του συνόλου των επιχειρήσεων μεταποίησης με εκείνες που έχουν ως πρώτη ύλη προϊόντα του πρωτογενή τομέα.

Γράφημα 2.30: Σύγκριση επιχειρήσεων μεταποίησης με επιχειρήσεις μεταποίησης προϊόντων πρωτογενή τομέα

Πηγή: Επιμελητήριο Ηρακλείου (Κατάλογος Επιχειρήσεων 2015)

Αναλυτική παρουσίαση επιχειρήσεων δευτερογενή τομέα περιοχής παρέμβασης

Στον **πίνακα 2.46** παρουσιάζεται το ποσοστό των κυριότερων επιχειρήσεων μεταποίησης που υπάρχουν στην περιοχή παρέμβασης ανά δήμο:

Πίνακας 2.46: Ποσοστό επιχειρήσεων μεταποίησης ανά κατηγορία και ανά δήμο

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	Δήμος Γόρτυνας	Δήμος Φαιστού	Σύνολο
ΕΛΑΙΟΥΡΓΕΙΑ	0,00%	100,00%	100,00%
ΤΥΠΟΠΟΙΗΤΗΡΙΑ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ	50,00%	50,00%	100,00%
ΑΡΤΟΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΕΙΑ	11,11%	88,89%	100,00%
ΕΠΙΠΛΟΠΟΙΕΙΑ	11,11%	88,89%	100,00%
ΑΔΡΑΝΗ ΥΛΙΚΑ	8,33%	91,67%	100,00%
ΕΙΔΗ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ		100,00%	100,00%
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΖΩΟΤΡΟΦΩΝ	100,00%		100,00%
ΣΑΠΟΥΝΟΠΟΙΕΙΑ		100,00%	100,00%
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ		100,00%	100,00%
ΣΥΣΚΕΥΑΣΤΗΡΙΑ ΑΓΡ. ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ		100,00%	100,00%
ΣΥΝΟΛΟ	7,35%	92,65%	100,00%

Πηγή: Επιμελητήριο Ηρακλείου (Κατάλογος Επιχειρήσεων 2015)

Από τον παραπάνω πίνακα συμπεραίνουμε τα εξής για την περιοχή παρέμβασης:

Οι οικισμοί του Δήμου Φαιστού συγκεντρώνουν επιχειρήσεις που έχουν να κάνουν με:

- Ελαιουργεία
- Είδη λαϊκής τέχνης
- Σαπυνοποιεία
- Συσκευαστήρια αγροτικών προϊόντων και παραγωγής ενέργειας
- Αδρανή υλικά
- Επιπλοποιεία
- Αρτοζαχαροπλαστεία

Οι οικισμοί του Δήμου Γόρτυνας συγκεντρώνουν επιχειρήσεις που έχουν να κάνουν με:

- Παραγωγή ζωοτροφών
- Τυποποίηση ελαιολάδου

- Αρτοζαχαροπλαστεία
- Επιπλοποιεία
- Αδρανή υλικά.

Εξαγωγική δραστηριότητα της περιοχής παρέμβασης

Η εξαγωγική δραστηριότητα της περιοχής παρέμβασης εντοπίζεται μόνο στον **οικισμό του Τυμπακίου** κυρίως στα **προϊόντα του πρωτογενή τομέα**. Οι εξαγωγές αφορούν προϊόντα όπως το λάδι, τα οπωροκηπευτικά, τα φρούτα και τα λαχανικά ενώ κάποια εξαγωγική δραστηριότητα παρουσιάζει και η κατασκευή κεραμικών προϊόντων. Στον **πίνακα 2.48** παρουσιάζεται η δραστηριότητα των εξαγωγικών επιχειρήσεων και η νομική τους μορφή, στην περιοχή παρέμβασης:

Πίνακας 2.47: Δραστηριότητα εξαγωγικών επιχειρήσεων και νομική μορφή

ΚΥΡΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΕΞΑΓΩΓΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ			
A/A	Περιγραφή Κύριας Δραστηριότητας	Νομική Μορφή	Οικισμός
1	Εξαγωγή εγχώριων νωπών αγροτικών προϊόντων	ΑΤΟΜΙΚΗ	ΤΥΜΠΑΚΙ
2	Κατασκευή κεραμικών ειδών οικιακής χρήσης και κεραμικών διακοσμητικών ειδών	ΟΕ	
3	Παραγωγή ελαιόλαδου, που διαθέτεται ακατέργαστο	ΣυνΠΕ	
4	Χονδρικό εμπόριο οπωροκηπευτικών	ΑΕ	
5	Χονδρικό εμπόριο οπωροκηπευτικών	ΣυνΠΕ	

Πηγή: Επιμελητήριο Ηρακλείου (Κατάλογος Επιχειρήσεων 2015)

Κλάδοι σε κρίση – αναδυόμενοι κλάδοι

Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει ότι συνολικά για την περιοχή παρέμβασης ο κλάδος που είναι **σε άνοδο είναι η μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων**. Παράλληλα και βάσει ποιοτικής έρευνας της Αναπτυξιακής Ηρακλείου, ο κλάδος των παραδοσιακών ειδών λαϊκής τέχνης έχει φθίνουσα πορεία. Ως αναδυόμενοι κλάδοι θα μπορούσαν επίσης να αναφερθούν οι μεταποιητικές επιχειρήσεις που μπορούν να συνδεθούν με τις παρεχόμενες υπηρεσίες προς τον επισκέπτη – τουρίστα της περιοχής αφού οι τάσεις δείχνουν ότι ολοένα και μεγαλώνει ο αριθμός των τουριστών που αναζητούν τοπικά προϊόντα και γεύσεις (εναλλακτικές μορφές τουρισμού – γαστρονομικός τουρισμός). Λόγω της εικόνας της περιοχής με αρκετά θερμοκήπια και γεωργικές εκτάσεις, αλλά και αρκετές σχετικές μεταποιητικές επιχειρήσεις, μια ιδέα που θα μπορούσε να αναδυθεί από άλλες χώρες ως καλή πρακτική, είναι η σύνδεσή τους με το τουριστικό ρεύμα του Νομού.

Γενικότερα, υπάρχουν υποδομές και δίκτυο μεταφορών προς την περιοχή παρέμβασης και αν οι επιχειρήσεις μεταποίησης εκσυγχρονιστούν θα μπορούσαν να συνδεθούν με τις τοπικές λαϊκές αγορές αγροτικών και τοπικών προϊόντων, ως ένα δίκτυο επισκέψιμων διαδρομών.

Δ. Ο τριτογενής τομέας

Κύρια χαρακτηριστικά

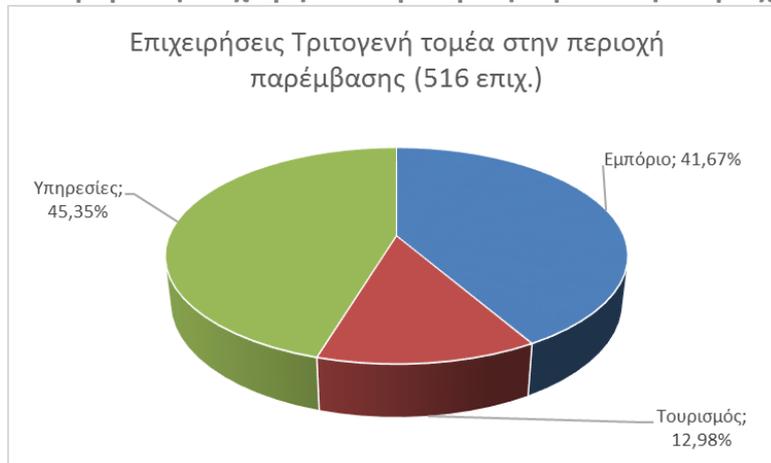
Ο τριτογενής τομέας αποτελεί τον σημαντικότερο και πλέον δυναμικό κλάδο της οικονομίας της Κρήτης αλλά και της ΠΕ Ηρακλείου, κυρίως λόγω του τουρισμού, ο οποίος είναι πολύ αναπτυγμένος στα βόρεια παράλια του νησιού.

Στην περιοχή παρέμβασης, η χωροταξική κατανομή των επιχειρήσεων του τριτογενή τομέα δεν είναι ομοιόμορφη. Στις περιοχές του Δήμου Γόρτυνας οι επιχειρήσεις κατά 90% εντάσσονται στον τριτογενή τομέα και είναι κυρίως υπηρεσίες (69,09%). Στους οικισμούς του Δήμου Φαιστού οι επιχειρήσεις σε ποσοστό 74% του συνόλου ανήκουν στον τριτογενή τομέα με περίπου ίση κατανομή μεταξύ υπηρεσιών (42,52%) και εμπορίου (44,69%), ενώ ο τουρισμός και στους δύο Δήμους κατέχει ένα ποσοστό γύρω στο 10%.

Αριθμός, μέγεθος και διάρθρωση επιχειρήσεων ανά κλάδο

Στην περιοχή παρέμβασης δραστηριοποιούνται συνολικά **516** επιχειρήσεις του τριτογενή τομέα (σύμφωνα με τον κατάλογο 2015, των εγγεγραμμένων και ενεργών επιχειρήσεων στο Επιμελητήριο Ηρακλείου). Απ' αυτές το **41,67%** αφορά σε χονδρικό – λιανικό εμπόριο, ενώ το **12,98%** σε τουριστικές επιχειρήσεις. Το ποσοστό των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών ανέρχεται σε **45,35%**, όπως φαίνεται στο **Γράφημα 2.31**:

Γράφημα 2.31: Διάρθρωση επιχειρήσεων τριτογενή τομέα στην περιοχή παρέμβασης

Πηγή: Επιμελητήριο Ηρακλείου (Κατάλογος Επιχειρήσεων 2015)

Η μεγάλη πλειοψηφία των επιχειρήσεων είναι μικρού και πολύ μικρού μεγέθους, και οικογενειακού κυρίως χαρακτήρα.

Κλάδοι σε κρίση – αναδυόμενοι κλάδοι

Ο τουρισμός και οι συνδεδεμένες με αυτόν υπηρεσίες συνιστούν τον αναδυόμενο κλάδο της περιοχής παρέμβασης.

Ο τουρισμός της περιοχής έχει συνδεθεί κυρίως με τη θάλασσα και με τους αρχαιολογικούς χώρους που η υψηλή επισκεψιμότητά τους είναι συνάρτηση της γειτνίασής τους με τη θάλασσα και έτσι είναι αναμενόμενο ότι υπάρχει, εκτός από τη χωρική, και χρονική συγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας. Την καλοκαιρινή περίοδο η κίνηση σε συγκεκριμένες περιοχές της περιοχής παρέμβασης υπερβαίνει, σε πολλές περιπτώσεις, τη φέρουσα ικανότητά τους, ενώ κατά τη χειμερινή περίοδο είναι σχεδόν μηδενική.

Τα αποτελέσματα της χωροχρονικής συγκέντρωσης του τουρισμού είναι η αλλοίωση της φυσιογνωμίας των παραθαλάσσιων κυρίως οικισμών (Μάταλα, Πιτσιδία, Κόκκινος Πύργος, Καλαμάκι). Από τη δεκαετία του 1960 και έπειτα η απότομη αύξηση της επισκεψιμότητας στα Μάταλα είχε σαν αποτέλεσμα την πολύ γρήγορη και συνεπώς άναρχη δόμηση και στους γύρω οικισμούς, με συνέπεια το ραγδαίο μετασχηματισμό του τοπίου. Ωστόσο, σε αντίθεση με τους παραπάνω αμιγώς παραλιακούς οικισμούς, οικισμοί όπως το Καμηλάρι, παρότι αναπτύχθηκαν σε σχέση με τον τουρισμό, κατάφεραν, σε σημαντικό βαθμό, να διατηρήσουν το τοπικό τους χρώμα. Στις μέρες μας, παρότι η οικοδομική δραστηριότητα είναι έντονη, παρατηρείται πως ό,τι νέο κτίζεται είναι φιλικό προς την παραδοσιακή αρχιτεκτονική και τη φύση της περιοχής.

Επιπλέον, το επίπεδο αξιοποίησης των πολιτιστικών πόρων είναι μέτριο με την έννοια ότι ελάχιστοι αρχαιολογικοί χώροι έχουν αποκατασταθεί και αναδειχθεί, ενώ αρκετοί φέρουν απλή σήμανση. Μεγαλύτερη ακόμα υστέρηση υπάρχει σε επίπεδο αξιοποίησης - ανάδειξης των φυσικών πόρων, τη σημασία των οποίων δεν γνωρίζει ούτε ο ντόπιος πληθυσμός. Τέλος καμία απολύτως μέριμνα δεν έχει ληφθεί για τη διασύνδεση των τουριστικών πόρων μεταξύ τους, με σκοπό τα αμοιβαία οφέλη από την κοινή προβολή και προώθηση.

Σημαντικό σημείο αποτελεί η ανάγκη επαναπροσδιορισμού του προτύπου τουριστικής ανάπτυξης των δύο Δήμων και η τοποθέτησή του σε μία νέα βάση που θα διέπεται από τις αρχές της ήπιας βιώσιμης και αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης που θα αξιοποιεί συνδυαστικά του πόρους του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος στη λογική των θεματικών τουριστικών διαδρομών.

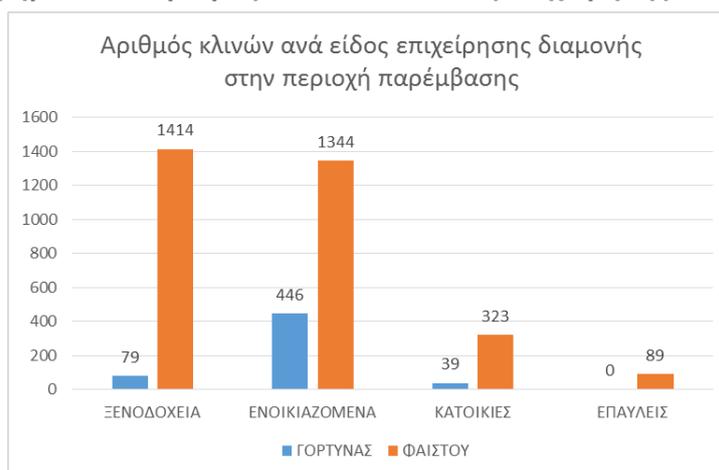
Επιπλέον, βάσει μελέτης για το Έργο «Αποκατάσταση Φυσικού Περιβάλλοντος στις περιοχές Παχειά Άμμος - Τεύχος Γ. Προϋποθέσεις αξιοποίησης των φυσικών & αισθητικών αγαθών του Δ. Τυμπακίου για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού», (Μουσείο Φυσικής Ιστορίας 2007) η δημιουργία νέων τουριστικών προϊόντων μέσα από την αξιοποίηση, ανάδειξη και διασύνδεση πολιτιστικών μνημείων και περιοχών φυσικού κάλλους του δήμου που δεν έχουν προβληθεί επαρκώς (μινωικές διαδρομές, ποδηλατικές διαδρομές κ.λπ.) θα μπορούσε να αποτελέσει αναδυόμενο κλάδο στην περιοχή.

Τουριστικός τομέας

Τουριστικά καταλύματα, κέντρα αναψυχής και ψυχαγωγίας και χωροταξική κατανομή τους

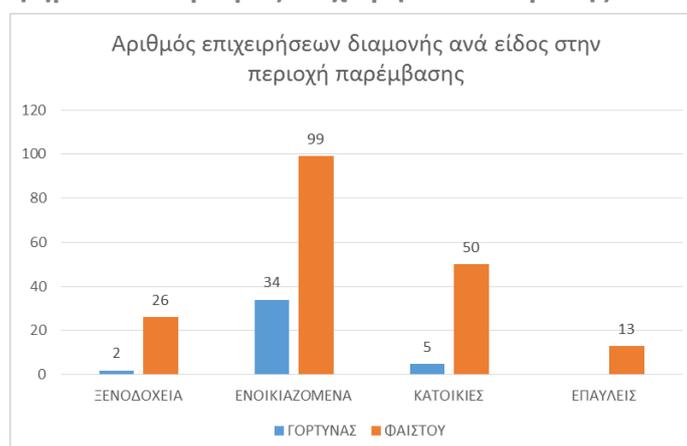
Η τουριστική υποδομή στην περιοχή παρέμβασης αποτελείται από **229 συνολικά μονάδες διαμονής** (ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, κατοικίες, επαύλεις) που διαθέτουν συνολικά 3.734 κλίνες. Η διάρθρωσή τους ανά Δήμο κατά το έτος 2015 εμφανίζεται στα παρακάτω γραφήματα.

Γράφημα 2.32: Αριθμός κλινών ανά είδος επιχείρησης διαμονής

Πηγή: Ε.Ο.Τ./Π.Υ.Τ. Κρήτης – Τμήμα Τουριστικής Ανάπτυξης (2015)

Γράφημα 2.33: Αριθμός επιχειρήσεων διαμονής ανά είδος

Πηγή: Ε.Ο.Τ./Π.Υ.Τ. Κρήτης – Τμήμα Τουριστικής Ανάπτυξης (2015)

Αναλυτικά το ξενοδοχειακό δυναμικό της περιοχής παρέμβασης και η χωροταξική κατανομή ανά δήμο, αποτυπώνεται στους παρακάτω πίνακες.

Στον **Πίνακα 2.48** αναλύεται η διάρθρωση του κλάδου των ξενοδοχείων και καταλυμάτων της περιοχής ανά είδος / κατηγορία ξενοδοχείου – καταλύματος. Προκύπτει ότι σχεδόν σε ποσοστό 46% πρόκειται για κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα (ξενοδοχεία και ξενοδοχεία – επιπλωμένα διαμερίσματα) και σε ποσοστό 54% σε μη κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα. Αξιοσημείωτο επίσης είναι ότι περίπου το **41,37% των κλινών είναι σε ενοικιαζόμενα δωμάτια** / διαμερίσματα, κάτι που αναδεικνύει την σχετικά χαμηλή στάθμη των επιχειρήσεων του κλάδου.

Πίνακας 2.48: Ξενοδοχειακό δυναμικό περιοχής παρέμβασης

ΕΙΔΟΣ / ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ		ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ			
		ΜΟΝΑΔΕΣ	ΔΩΜ.	ΚΛΙΝΕΣ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (%) ΚΛΙΝΩΝ
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	3*	3	122	234	7,20%
	2*	15	465	924	28,44%
	1*	8	138	274	8,43%
ΞΕΝ. ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ		2	33	61	1,88%
Σύνολο κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων		28	758	1493	45,95%
ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ/ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ		99	644	1.344	41,37%
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ		50	191	323	9,94%
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΑΥΛΕΙΣ		13	49	89	2,74%
CAMPINGS		2			0,00%
Σύνολο μη κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων		164	884	1756	54,05%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		192	1.642	3.249	100,00%

Πηγή: Ε.Ο.Τ./Π.Υ.Τ. Κρήτης – Τμήμα Τουριστικής Ανάπτυξης (2015)

Επιπλέον, από τον **πίν. 2.49** προκύπτει ότι το **82% της δυναμικότητας** των μονάδων επικεντρώνεται στους οικισμούς του Δήμου Φαιστού, και μόνο το 18% στους οικισμούς του Δ. Γόρτυνας.

Πίνακας 2.49: Κύρια και μη κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα ανά Δήμο περιοχής παρέμβασης

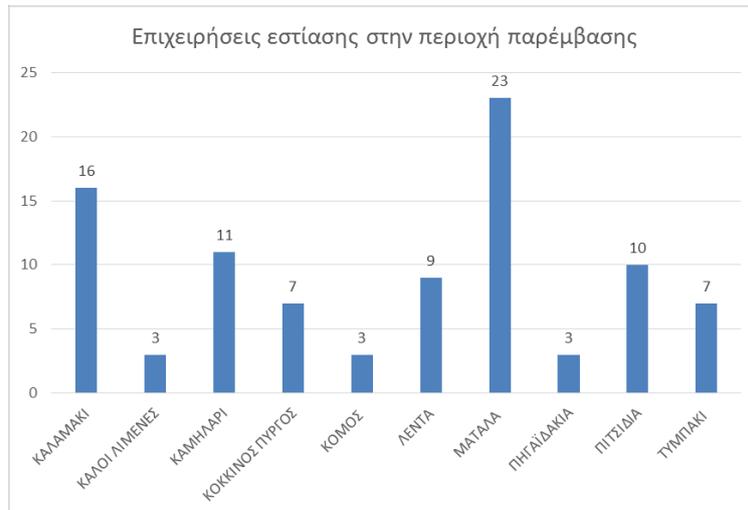
ΔΗΜΟΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ							ΕΝΟΙΚ. ΔΩΜ. ΔΙΑΜ.		ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ		ΕΠΑΥΛΕΙΣ		ΣΥΝΟΛΑ		
	ΜΟΝ.	ΚΛΙΝΕΣ						ΜΟΝ.	ΚΛΙΝΕΣ	ΜΟΝ.	ΚΛΙΝΕΣ	ΜΟΝ.	ΚΛΙΝΕΣ	ΜΟΝ.	ΚΛΙΝΕΣ	
		0	1	2	3	4	5									ΣΥΝ.
ΓΟΡΤΥΝΑΣ	2		56	23				79	34	446	5	39			41	564
ΦΑΙΣΤΟΥ	26		218	962	234				99	1344	50	323	13	89	188	1756
ΣΥΝΟΛΑ	28	0	274	985	234	0	0	79	133	1790	55	362	13	89	229	2320

Πηγή: Ε.Ο.Τ./Π.Υ.Τ. Κρήτης – Τμήμα Τουριστικής Ανάπτυξης (2015)

➤ Μονάδες εστίασης και αναψυχής

Εκτός από τα καταλύματα, στη περιοχή παρέμβασης λειτουργούν **92 μονάδες εστίασης και αναψυχής (Γράφημα 2.34)**. Ο κύριος όγκος των μονάδων αυτών είναι συγκεντρωμένος, όπως είναι φυσικό, στα τουριστικά παράλια τις περιοχής (58%), σε ΔΚ/ΤΚ που διαθέτουν τουριστικά καταλύματα, σε περιοχές φυσικού κάλλους, κοντά σε αρχαιολογικούς χώρους και γενικά σε χώρους προσέλκυσης τουριστών, καθώς και πάνω σε κεντρικές οδικές αρτηρίες. Ειδικότερα, λειτουργούν 82 ταβέρνες και 10 εστιατόρια εκ των οποίων μόνο οι εννέα (9) ταβέρνες βρίσκονται στο Δήμο Γόρτυνας και συγκεκριμένα στον οικισμό Λέντα.

Γράφημα 2.34: Αριθμός μονάδων εστίασης και αναψυχής στην περιοχή

Πηγή: Επιμελητήριο Ηρακλείου (Κατάλογος Επιχειρήσεων 2015)

Ειδικές τουριστικές υποδομές

Οι τουριστικές υποδομές της περιοχής είναι ελάχιστα αναπτυγμένες και όσες υπάρχουν είναι συγκεντρωμένες στους παραλιακούς οικισμούς (Κόκκινος Πύργος, Καλαμάκι, Κομμός, Μάταλα, Καλοί Λιμένες, Λέντας). Αυτός είναι και ένας από τους βασικούς λόγους που η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής είναι περιορισμένη, συγκριτικά με τις δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης που δημιουργεί ο πλούτος φυσικών και πολιτιστικών πόρων που διαθέτει η ευρύτερη περιοχή. Πιο αναλυτικά:

Οι **υποδομές διαμονής** – εστίασης – αναψυχής (καταλύματα, ταβέρνες, καφενεία, λιγοστά κέντρα ψυχαγωγίας) είναι μικρής δυναμικότητας και λειτουργούν ως επί το πλείστον την καλοκαιρινή περίοδο στους παραλιακούς οικισμούς της περιοχής παρέμβασης. Στον Κομμό λειτουργεί οργανωμένος χώρος κατασκήνωσης (camping).

Από **μουσειακούς χώρους**, η ευρύτερη περιοχή διαθέτει το αξιόλογο Μουσείο Κρητικής Εθνολογίας στους Βώρους (Δήμος Φαιστού) που όμως παραμένει ανοικτό για το κοινό την καλοκαιρινή περίοδο, το εκκλησιαστικό μουσείο και τους εκθετήριους χώρους λαϊκών τεχνών της Μονής Καλυβιανής (Δήμος Φαιστού), τα οποία είναι εκτός περιοχής παρέμβασης, αλλά πολύ κοντά σε αυτή.

Το **δίκτυο οδικής σήμανσης** είναι σε γενικές γραμμές ικανοποιητικό και επαρκές και σε λίγες περιπτώσεις χρειάζεται συντήρηση και αντικατάσταση. Αντίστοιχα η σήμανση των αρχαιολογικών χώρων και των πολιτιστικών μνημείων είναι αρκετά ικανοποιητική: παντού έχουν τοποθετηθεί ενημερωτικές πινακίδες από το ΥΠ.ΠΟ., οι οποίες είναι ομοιόμορφες και συνεπώς αναγνωρίσιμες από τον επισκέπτη. Ωστόσο οι πληροφορίες που παρέχονται περιορίζονται στο όνομα του μνημείου και δεν εμπίπτουν στη λογική του χωρικού συστήματος επιτόπιας προβολής που βοηθάει τον επισκέπτη να κατανοήσει τη σημασία του χώρου που βρίσκεται, ενώ δεν συνοδεύεται από έντυπο ενημερωτικό υλικό που θα μπορούσε να καλύπτει το κενό του χωρικού συστήματος.

Σε ό,τι αφορά στους **αρχαιολογικούς χώρους**, αυτοί είναι σε γενικές γραμμές αξιοπρεπείς, διαθέτουν χώρο στάθμευσης, και καφετέρια για την ανάπαυση του επισκέπτη. Ωστόσο σε κανέναν από τους αρχαιολογικούς χώρους δεν υπάρχουν πληροφοριακές πινακίδες για τη χρήση και τη χρονολόγηση του κάθε χώρου (που θα διευκόλυναν την κατανόηση της σημασίας του χώρου από τον επισκέπτη). Επίσης, δεν έχουν κατασκευαστεί προστατευτικά δάπεδα για τις λίθινες κατασκευές των ανακτόρων πάνω στις οποίες κυκλοφορούν πολλές χιλιάδες επισκέπτες ετησίως.

Ανάμεσα στους οικισμούς του Δήμου Φαιστού υπάρχουν επίσης **περιπατητικά μονοπάτια**, λίγα όμως είναι σε χρήση. Τα περισσότερα είναι παλιά και συνέδεαν τους οικισμούς μεταξύ τους και με αγροτικές καλλιέργειες που σε μεγάλο βαθμό έχουν εξαφανιστεί, ενώ στο σύνολό τους σχεδόν δεν φέρουν σήμανση και είναι καταγεγραμμένα σε ελάχιστους χάρτες. Συγκεκριμένα, από το χώρο στάθμευσης του αρχαιολογικού χώρου της Φαιστού ξεκινάει μονοπάτι που οδηγεί μέσα σε κατάφυτα από λουλούδια και καρποφόρα δέντρα χωράφια εκατέρωθεν της κοίτης του Γεροπόταμου. Από την κοίτη συνεχίζουν μονοπάτια κατά μήκος της ανατολικής όχθης προς την θάλασσα.

Εκτός από τα μονοπάτια, υπάρχουν πολλοί χωματόδρομοι που στην πλειοψηφία τους έχουν ανοιχτεί από τους αγρότες που θέλουν να έχουν πρόσβαση στα χωράφια τους. Οι χωματόδρομοι αυτοί, που θα μπορούσαν να αποτελέσουν το βασικό δίκτυο για μελλοντική χρήση ως δίκτυο **ποδηλατικών διαδρομών**, είναι σε καλή κατάσταση λόγω του ομαλού εδάφους της πεδιάδας και περνάνε μέσα από πολύ ωραίο φυσικό περιβάλλον από πορτοκαλεώνες και ελαιώνες.

Λοιπές Υπηρεσίες (δραστηριότητες του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα που σχετίζονται άμεσα με τον τουρισμό (π.χ. καταστήματα λιανικού εμπορίου, γραφεία ενοικίασης αυτοκινήτων, ταξιδιωτικά γραφεία κ.λπ.).

Στην περιοχή παρέμβασης δραστηριοποιούνται, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του ΕΟΤ (2016), οι εξής 17 τουριστικές επιχειρήσεις:

- Πέντε (5) επιχειρήσεις ενοικίασης μηχανής: – Τέσσερις (4) στα Πιτσίδα και μία (1) στο Τυμπάκι
- Οκτώ (8) επιχειρήσεις ενοικίασης αυτοκινήτων (χωρίς οδηγό): Πέντε (5) στα Μάταλα, μία (1) στα Πιτσίδα και δύο (2) στο Καλαμάκι.
- Μία (1) επιχείρηση οδικών μεταφορών (λεωφορεία – ταξί) στα Πιτσίδα
- Πέντε (5) (τουριστικά γραφεία), τρία (3) στα Πιτσίδα και δύο (2) στο Τυμπάκι

Τουριστική ζήτηση (αφίξεις, διανυκτερεύσεις, εποχικότητα, πληρότητα καταλυμάτων).

Η Κρήτη αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τουριστικούς προορισμούς όπως αποδεικνύεται και από τις αφίξεις των αεροδρομίων οι οποίες, για το έτος 2015, απαριθμούν 3.025.120 επισκέπτες (**Πίνακας 2.49**). Ο μεγαλύτερος αριθμός των επισκεπτών (2.081.690) φτάνει στην Κρήτη μέσω του αεροδρομίου Ηρακλείου και κυρίως τους μήνες Ιούλιο, Αύγουστο και Σεπτέμβριο. Οι αφίξεις στο αεροδρόμιο του Ηρακλείου αποτελούν το 68,81% των αφίξεων της Κρήτης και το 13,89% της χώρας. Οι επισκέπτες προέρχονται στο μεγαλύτερο ποσοστό τους από τη Γερμανία (24,93%), την Αγγλία (12,33%) και τη Γαλλία (11,61%), ενώ, τα τελευταία χρόνια, μεγάλη άνοδος έχει σημειωθεί στις αφίξεις από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης σε ποσοστό το 2015 22,23% (το 2000 το ποσοστό ήταν μόλις 5,61%, ενώ το 2007 έφτασε στο 14,86%).

Πίνακας 2.49: Αφίξεις αεροδρομίου Ηρακλείου 2015

ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ)			
	ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	519.018	24,93%	593.737	2.554.843
ΑΓΓΛΙΑ	256.661	12,33%	362.062	2.370.791
ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΑ	63.003	3,03%	546.012	975.097
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	131.065	6,30%	154.922	622.213
ΓΑΛΛΙΑ	241.683	11,61%	248.505	1.470.630
ΑΥΣΤΡΙΑ	44.045	2,12%	62.920	308.692
ΒΕΛΓΙΟ / ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	92.188	4,43%	125.640	496.838
ΕΛΒΕΤΙΑ	93.947	4,51%	93.497	359.989
ΙΤΑΛΙΑ	54.607	2,62%	105.645	1.444.650
ΑΛΛΕΣ	122.641	5,89%	174.180	1.809.387
ΑΝΑΤ. ΕΥΡΩΠΗ	462.832	22,23%	558.000	2.567.973
ΣΥΝΟΛΟ	2.081.690	100,00%	3.025.120	14.981.102

Πηγή: Ε.Ο.Τ./Π.Υ.Τ. ΚΡΗΤΗΣ - ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΕΛΣΤΑΤ Τμήμα Τουρισμού 2015

Παρόμοια εικόνα εμφανίζεται και στο λιμάνι του Ηρακλείου, το οποίο το 2015 υποδέχτηκε 915.581 επισκέπτες (από 1.291 πλοία). Το 76,19% των επισκεπτών προέρχεται από γραμμές του εσωτερικού, ενώ το 41,50% των αφίξεων σημειώνεται το τρίμηνο Ιούλιος – Αύγουστος – Σεπτέμβριος.

Πίνακας 2.50: Αφίξεις στο λιμάνι Ηρακλείου 2015

ΕΙΔΟΣ ΠΛΟΙΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ 2015		ΣΥΝ. Α' ΕΞΑΜ.		ΣΥΝ. Β' ΕΞΑΜ.	
	ΠΛΟΙΑ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ	ΠΛΟΙΑ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ	ΠΛΟΙΑ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ
	%	%	%	%	%	%
Γραμμές Εσωτερικού	1.109,00	697.591,00	495	252.263,00	614	445.328,00
	85,90%	76,19%	88,87%	77,43%	83,65%	75,51%
Γραμμές Εξωτερικού	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Κρουαζιερόπλοια εσωτερικού	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Κρουαζιερόπλοια εξωτερικού	167,00	217.920,00	61	73.529,00	106	144.391,00
	12,94%	23,80%	10,95%	22,57%	14,44%	24,48%
Θαλαμηγοί Ελληνικής Σημαίας	1,00	3,00			1	3
	0,08%	0,00%	0,00%	0,00%	0,14%	0,00%
Θαλαμηγοί Ξένης Σημαίας	14,00	67,00	1	4	13	63
	1,08%	0,01%	0,18%	0,00%	1,77%	0,01%
ΣΥΝΟΛΑ	1.291,00	915.581,00	557,00	325.796,00	734,00	589.785,00
	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Πηγή: Ε.Ο.Τ./Π.Υ.Τ. ΚΡΗΤΗΣ - ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2015

Σ' ότι αφορά στις διανυκτερεύσεις, το ποσοστό πληρότητας στο νομό Ηρακλείου, για τα έτη 2013 και 2014, έφτασε σχεδόν το 65% (βλ. **πίνακα 2.51**) και είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο της Περιφέρειας Κρήτης. Οι διανυκτερεύσεις της Περιφέρειας Κρήτης είναι οι περισσότερες της χώρας, με το Νότιο Αιγαίο να ακολουθεί με μικρή διαφορά.

Πίνακας 2.51: Διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ 2013 – 2014

ΕΤΟΣ	2013		2014	
	Ν. Ηρακλείου	Κρήτη	Ν. Ηρακλείου	Κρήτη
ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ				
Ημεδαποί	315.527	930.527	327.848	912.671
Αλλοδαποί	8.659.877	19.199.609	8.777.685	19.714.172
Σύνολο	8.975.404	20.130.136	9.105.533	20.626.843
Πληρότητα	64.20%	60.60%	66.60%	62.00%

Πηγή: Γ.Γ. ΕΣΥΕ – Τμήμα Τουρισμού

Η πληρότητα των καταλυμάτων εξαρτάται από το πλήθος των επισκεπτών, το οποίο κορυφώνεται το δίμηνο Ιούλιο - Αύγουστο. Τα παραπάνω στοιχεία είναι ενδεικτικά για την περιγραφή της τουριστικής δυναμικότητας του Νομού Ηρακλείου και του ευρύτερου χώρου της εξεταζόμενης περιοχής.

Η περιοχή παρέμβασης είναι κυρίως αγροτική περιοχή και χωρίς ανεπτυγμένες τουριστικές υποδομές. Η τουριστική ζήτηση είναι εγχώρια (από προορισμούς των νομών Ηρακλείου, Ρεθύμνου και άλλων περιοχών της Κρήτης) και από το εξωτερικό (κυρίως Δυτική Ευρώπη) και οι μορφές τουρισμού που απαντούν επί το πλείστον είναι:

- ✓ ο οικογενειακός τουρισμός κατά την καλοκαιρινή περίοδο (ντόπιων και ξένων),
- ✓ οι ξεναγήσεις στους αρχαιολογικούς χώρους που οργανώνουν τα τουριστικά γραφεία που έχουν έδρα στα αστικά κέντρα του νησιού,
- ✓ ο τουρισμός κατασκήνωσης: τα τελευταία χρόνια, σε ανάμνηση των τάσεων της δεκαετίας του 1960, η περιοχή γύρω από τα Μάταλα έχει καθιερωθεί σε τόπο συνάντησης νέων στο πλαίσιο μουσικών φεστιβάλ και άλλων εκδηλώσεων, κατά τη διάρκεια των οποίων συνηθίζεται η

διαμονή με κατασκήνωση στις παραλίες, αλλά και στον οργανωμένο κατασκηνωτικό χώρο (camping) που λειτουργεί στον Κομμό.

Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια ολοένα και περισσότεροι ξένοι, κυρίως από τη δυτική Ευρώπη, επιλέγουν την περιοχή για μόνιμη εγκατάσταση.

Πόλοι προσέλκυσης επισκεπτών

Στον Δήμο Φαιστού τα σημεία – περιοχές που αποτελούν πόλους προσέλκυσης επισκεπτών είναι τα εξής:

- ✓ Αρχαιολογικός χώρος Αγίας Τριάδας
- ✓ Αρχαιολογικός χώρος Κομμού
- ✓ Αρχαιολογικός χώρος Ματάλων και το Φεστιβάλ Ματάλων
- ✓ Αρχαιολογικός χώρος Καμηλαρίου
- ✓ Βαπτιστήριο Λούτρας
- ✓ Παραλία Ματάλων
- ✓ Παραλία Κομμού
- ✓ Παραλία Κόκκινου Πύργου
- ✓ Παραλία Παχιάς Άμμου
- ✓ Παραλία Χρυσόστομου
- ✓ Παραλία Αγιοφάραγγου
- ✓ Παραλία Βαθύ
- ✓ Παραλία Μάρτσαλο
- ✓ Έλος Καταλυκής ως σταθμός για μεταναστευτικά πουλιά (Υγροβιότοπος Γεροποτάμου)
- ✓ Χωρική ενότητα ιδιαίτερης σημασίας Ζώνη θέας κόλπου Μεσσαράς – θεματικά δίκτυα φυσικού –πολιτιστικού περιβάλλοντος οικιστικού τοπίου.

Στο Δήμο Γόρτυνας οι πόλοι προσέλκυσης επισκεπτών είναι κυρίως οι γραφικές παραλίες:

- ✓ Δυσκού
- ✓ Λέντα (Λούτρα)
- ✓ Τρυπητή

2.2.4. Χωροταξική – Πολεοδομική οργάνωση

Αξιολόγηση της θέσης της περιοχής - Αποστάσεις της περιοχής από σημαντικά οικιστικά κέντρα και αγορές - Συνδέσεις και αλληλοεξαρτήσεις

Η περιοχή παρέμβασης αφορά στα νοτιοδυτικά παράλια της ΠΕ Ηρακλείου που απλώνονται εκατέρωθεν του Ακρωτηρίου «Λίθινο». Πρόκειται για μια περιοχή κατεχοχόν αγροτική, με έντονα χαρακτηριστικά αλιευτικής δραστηριότητας. Όπως και το σύνολο της Περιφερειακής Ενότητας Ηρακλείου, εντάσσεται διοικητικά στην Περιφέρεια Κρήτης. Αντιστοιχεί στο **3,30%** της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας Κρήτης και στο **10,42%** της συνολικής έκτασης της Περιφερειακής Ενότητας ενώ αντιστοιχεί στο **1,74%** του πληθυσμού της Περιφέρειας Κρήτης και στο **3,55%** του συνολικού πληθυσμού της ΠΕ Ηρακλείου (**10.840 κάτοικοι**).

Ο γεωγραφικός προσανατολισμός της περιοχής, της προσδίδει στρατηγική θέση η οποία δίνει δυνατότητες ανάπτυξης δεσμών με τα παράλια της Βόρειας Αφρικής, τη Μέση Ανατολή και τα μεγάλα νησιά της Μεσογείου.

Το Πολεοδομικό Συγκρότημα του Ηρακλείου, με πληθυσμό 144.442 μόνιμους κατοίκους, αποτελεί το πολιτικό, διοικητικό, οικονομικό, εμπορικό, κοινωνικό και πολιτιστικό κέντρο της Περιφέρειας Κρήτης. Η περιοχή παρέμβασης συνδέεται με την πόλη του Ηρακλείου μέσω του κάθετου οδικού άξονα Ηράκλειο – Μεσσαρά. Επίσης με το ανατολικό τμήμα του νομού, η περιοχή παρέμβασης

συνδέεται μέσω της επαρχιακής οδού Ηράκλειο – Χουδέτσι – Λιγόρτυνος – Πραιτώρια – Άγιοι Δέκα – Μοίρες – Τυμπάκι. Η περιοχή συνδέεται επίσης με την πόλη του Ρεθύμνου, μέσω επαρχιακής οδού Τυμπάκι – Αγία Γαλήνη – Σπήλι – Ρέθυμνο. Οι οδικές αυτές συνδέσεις με την περιοχή παρέμβασης δεν είναι επαρκείς, διότι είναι χαμηλής κυκλοφοριακής φέρουσας ικανότητας. Το επίπεδο εξυπηρέτησης του πληθυσμού κρίνεται μέτριο, αφού η αποστάσεις ως το Ηράκλειο φτάνουν ως και τα 70-75 χλμ. μέσω οδών μέτριας κυκλοφοριακής ικανότητας. Ωστόσο, εφόσον ολοκληρωθεί ο κάθετος άξονας Ηρακλείου – Μεσσαράς (απομένει το τμήμα Αγία Βαρβάρα – Μοίρες), αναμένεται να μειωθεί ο χρόνος που απαιτείται για την προσέγγιση του αστικού κέντρου του Ηρακλείου στο μισό, γεγονός που θα δώσει άλλες αναπτυξιακές δυνατότητες στην περιοχή και ιδιαίτερα στις παράκτιες, αλλά και στις μεταφορές των αγροτικών προϊόντων.

Στα Διοικητικά όρια του Ηρακλείου βρίσκονται το λιμάνι του Ηρακλείου και το Αεροδρόμιο του Ηρακλείου. Οι κάτοικοι της περιοχής παρέμβασης εξυπηρετούνται αποκλειστικά για τις μεταφορές τους εκτός Κρήτης από τις υποδομές αυτές.

Το λιμάνι διαθέτει δύο (2) επιβατικούς σταθμούς και εξυπηρετεί επιβάτες, εμπόριο και κρουαζιέρα και έχει τη δυνατότητα να εξυπηρετήσει ταυτόχρονα έξι (6) κρουαζιερόπλοια στις πέντε (5) προβλήτες του. Συνδέει το Ηράκλειο με τον Πειραιά με καθημερινά δρομολόγια όλο το χρόνο, συνδέει το Ηράκλειο με τα νησιά του Αιγαίου με προγραμματισμένα δρομολόγια κατά τη θερινή περίοδο και το Ηράκλειο με την Πάτρα και τα λιμάνια της Ιταλίας με τακτικά δρομολόγια.

Το αεροδρόμιο «Νίκος Καζαντζάκης» βρίσκεται στη δεύτερη θέση σε πλήθος επιβατών στον Ελληνικό χώρο. Συνδέει την ανατολική Κρήτη με τακτικές πτήσεις με εκατό σαράντα αεροδρόμια ανά την υφήλιο, Ελληνικά, Ευρωπαϊκά και διεθνή, χωρίς να υπολογίζονται σε αυτούς τους προορισμούς οι πτήσεις τσάρτερ, οι οποίες κυριολεκτικά καταφθάνουν στο Διεθνή Αερολιμένα «Νίκος Καζαντζάκης» από κάθε γωνιά κυρίως της Ευρώπης. Το αεροδρόμιο εξυπηρετεί και μεταφορές εμπορευμάτων.

Οι κάτοικοι της περιοχής παρέμβασης πηγαίνουν στο Ηράκλειο για αγορές, λόγους υγείας και διασκέδαση. Αντίστροφα, πολλοί εργαζόμενοι στην περιοχή παρέμβασης και ιδιαίτερα στους Φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στις Τράπεζες, στα Κέντρα Υγείας, στα εκπαιδευτικά ιδρύματα και σε άλλες δημόσιες υπηρεσίες διαμένουν μόνιμα στο Ηράκλειο και μετακινούνται καθημερινά. Σημαντικότερο οικιστικό και εμπορικό κέντρο της περιοχής είναι το Τυμπάκι και ικανοποιεί μέχρι ένα βαθμό τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού. Για τις λοιπές ανάγκες οι κάτοικοι μετακινούνται στο γειτονικό ημιαστικό οικισμό των Μοιρών. Τέλος αξίζει να αναφερθεί ότι τα νωπά αγροτικά προϊόντα που παράγονται στην περιοχή παρέμβασης προωθούνται στα διαμετακομιστικά κέντρα του Ηρακλείου (λιμάνι – αεροδρόμιο) για μεταφορά στις υπόλοιπες αγορές του εσωτερικού και εξωτερικού.

Οικιστικό δίκτυο

Χωροταξική – πολεοδομική οργάνωση και οικιστικό δίκτυο

Όπως και το σύνολο του ελλαδικού χώρου, έτσι και η περιοχή παρέμβασης διέπεται από στρατηγικές κατευθύνσεις και κανονιστικές ρυθμίσεις που απορρέουν από τα διάφορα επίπεδα του χωροταξικού σχεδιασμού. Συγκεκριμένα και στην Περιοχή παρέμβασης ισχύει το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ) (έγκριση με το ΦΕΚ 128/Α/03-07-2008), το οποίο θέτει σε ορίζοντα δεκαπενταετίας τις βασικές προτεραιότητες και τις στρατηγικές κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη του ελληνικού εθνικού χώρου.

Με αναφορά επίσης στο σύνολο της χώρας, τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) εξειδικεύουν και συμπληρώνουν το Γενικό ΠΧΣΑΑ εστιάζοντας στη χωρική ανάπτυξη και οργάνωση συγκεκριμένων τομέων ή παραγωγικών κλάδων εθνικής σημασίας. Τα ΕΠΧΣΑΑ που έχουν εγκριθεί μέχρι σήμερα και εφαρμόζονται και στην Περιοχή παρέμβασης, είναι τα εξής:

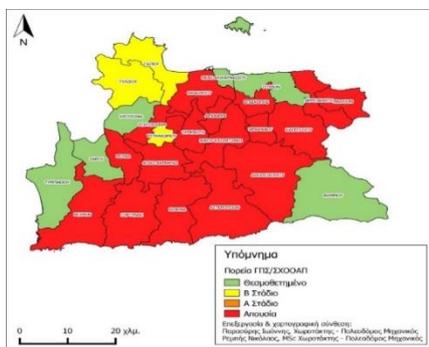
- ✓ ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό (ΦΕΚ 1138/Β/11-06-2009), το οποίο δεν είναι σε ισχύ την παρούσα χρονική στιγμή λόγω της Ακυρωτικής Απόφασης του ΣτΕ .
- ✓ ΕΠΧΣΑΑ για τη Βιομηχανία (ΦΕΚ 151/ΑΑΠ/13-04-2009).
- ✓ ΕΠΧΣΑΑ για της Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΦΕΚ 2464/Β/03-12-2008).
- ✓ ΕΠΧΣΑΑ για τα Καταστήματα Κράτησης (ΦΕΚ 1575/Β/28-11/2001).

Χωροταξικό Σχέδιο Κρήτης

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Κρήτης έχει ως σκοπό να προσδιορίσει τους βασικούς αναπτυξιακούς άξονες της Περιφέρειας Κρήτης και να θέσει τις κατευθύνσεις για την χωροταξική οργάνωση της περιοχής για τα υποκείμενα επίπεδα του χωρικού σχεδιασμού (ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ). Το πρώτο Χωροταξικό Σχέδιο Κρήτης εγκρίθηκε το 2003 (ΦΕΚ 1486/Β'/10.10.2003) και η αναθεώρηση του άρχισε πριν λίγα χρόνια. Μέχρι σήμερα έχουν εκπονηθεί οι Α και Β φάσεις της μελέτης καθώς και η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) και στην παρούσα φάση αναμένεται η έγκρισή τους.

Γ.Π.Σ. / ΣΧΟΟΑΠ ΔΗΜΩΝ

Σχήμα 1: Πορεία ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ στον Π.Ε.

Σε χαμηλότερο χωροταξικό επίπεδο έχει εκπονηθεί Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.) για τον πρώην Δήμο Τυμπακίου με τα οποία ρυθμίζονται οι χρήσεις γης στο σύνολο της έκτασης του.

Όπως απεικονίζεται και στο Σχήμα 1, στην περιοχή παρέμβασης έχει εγκριθεί και εφαρμόζεται σήμερα το ΣΧΟΟΑΠ του Τυμπακίου.

Σημαντικές μονάδες υποδοχής παραγωγικών δραστηριοτήτων:

Στην περιοχή παρέμβασης έχει θεσμοθετηθεί μια μονάδα υποδοχής παραγωγικών δραστηριοτήτων, (Βιοτεχνικός Υποδοχέας - ΒΙΥΠ Τυμπακίου), ενώ στο γειτονικό οικισμό των Μοιρών (εκτός περιοχής) έχει θεσμοθετηθεί ο αντίστοιχος ΒΙΥΠ, που μπορεί να εξυπηρετήσει επιχειρήσεις και από την περιοχής παρέμβασης.

Οικιστικό Δίκτυο:

Η Περιοχή Παρέμβασης παρουσιάζει σημαντικές εξαρτήσεις από ημιαστικό κέντρο των Μοιρών (εκτός περιοχής παρέμβασης), καθώς και από τον οικισμό του Τυμπακίου αλλά και από το Ηράκλειο.

Η περιοχή μελέτης αποτελείται από δέκα τέσσερα (14) ΔΚ/ΤΚ που έχουν έκταση 275,44 τετρ. χλμ. και πληθυσμό 10.840 κατοίκους.

Το οικιστικό δίκτυο της περιοχής παρέμβασης αναπτύσσεται εντός του αγροτικού χώρου. Σχέδιο πόλης υπάρχει μόνο στο Τυμπάκι ενώ οι λοιποί οικισμοί αναπτύσσονται με όρους δόμησης οικισμού. Ειδικά στην περιοχή του Δήμου Φαιστού παρατηρείται σύγχυση των χρήσεων με ανάμιξη

γεωργικών – θερμοκηπιακών και οικιστικών χρήσεων. Η περιοχή παρέμβασης περιορίζεται στα νότια και δυτικά παράλια της περιφερειακής ενότητας Ηρακλείου, είναι σε σχετικά μεγάλη απόσταση από το αστικό κέντρο του Ηρακλείου, παρουσιάζει όμως σημαντικές εξαρτήσεις από αυτό, διότι αποτελεί την έδρα της Περιφέρειας Κρήτης και της ΠΕ Ηρακλείου.

Σύμφωνα με την πρόταση τροποποίησης του ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης το Ηράκλειο χαρακτηρίζεται ως πρωτεύοντας εθνικός πόλος και κατατάσσεται στα οικιστικά κέντρα 2ου επιπέδου.

Στην περιοχή παρέμβασης, ως πόλος με ειδικό εθνικό και περιφερειακό ρόλο χαρακτηρίζεται ο οικισμός του Τυμπακίου που εντάσσεται στα οικιστικά κέντρα 6^{ου} (ενισχυμένου ή μη) επιπέδου, ενώ ίδιο ρόλο προβλέπεται να αναλάβει και ο οικισμός των Μοιρών που βρίσκεται εκτός αλλά πλησίον της περιοχής παρέμβασης.

Σύμφωνα με την απογραφή του μόνιμου πληθυσμού του 2011, δεκατρείς (13) οικισμοί από την περιοχή παρέμβασης έχουν πληθυσμό άνω των 300 κατοίκων (βλ. **Πίνακα 2.52**).

Πίνακας 2.52: Σημαντικότερα πληθυσμιακά κέντρα Περιοχής Παρέμβασης

Κύριες Τοπικές Κοινότητες	Μόνιμος Πληθυσμός 2011
Τυμπάκι	5.746
Πιτσιδία	760
Αντισκάρι	579
Καμηλάρι	550
Πηγαϊδάκια	454
Μαγαρικό	435
Μιαμού	306

- **TK Τυμπακίου:** Το Τυμπάκι αποτελεί το εμπορικό κέντρο του μεγαλύτερου τμήματος της περιοχής παρέμβασης που ανήκει στη Δημοτική Ενότητα Τυμπακίου. Είναι το εμπορικό και οικονομικό κέντρο της περιοχής, ενώ φιλοξενεί τις κυριότερες υποδομές της. Είναι οικιστικά συνδεδεμένο με τον Κόκκινο Πύργο που βρίσκεται βορειοδυτικά. Η δημοτική ενότητα περιλαμβάνει τους οικισμούς Τυμπακίου και Κόκκινου Πύργου.
- **TK Πιτσιδιών:** Τα Πιτσιδία, στα νότια, πλησίον του οικισμού των Ματάλων είναι το δεύτερο μεγαλύτερο οικιστικό κέντρο της περιοχής, ανεπτυγμένο εκατέρωθεν της επαρχιακής οδού που οδηγεί στα Μάταλα. Ο οικισμός είναι κυρίως ανεπτυγμένος στον αγροτικό τομέα και στον τουριστικό. Σε ότι αφορά στα Μάταλα, είναι το κυριότερο τουριστικό θέρετρο της περιοχής και ένα από τα πιο σημαντικά σε ολόκληρο το νησί. Με πληθώρα τουριστικών υποδομών, καταλυμάτων, εστίασης και αναψυχής. Με ιδιαίτερα αξιόλογο φυσικό περιβάλλον. Έγινε γνωστό στο παρελθόν από το κίνημα των χίπηδων. Κάθε καλοκαίρι στα Μάταλα, ο Δήμος Φαιστού διοργανώνει σχετικό φεστιβάλ, το οποίο είναι πανελλήνιας εμβέλειας.
- **TK Αντισκαρίου:** Το Αντισκάρι, κατεχοχήν αγροτικός οικισμός που παράγει κηπευτικά, με πλούσιο υπόγειο υδροφόρα. Συνδέεται οικονομικά με τις Μοίρες. Στο Αντισκάρι υπάγεται η Μονή Απεζανών (Άγιος Αντώνιος). Η Μονή υπήρξε το μεγαλύτερο ανθενωτικό-αντιπαπικό κέντρο της Κρήτης κατά την Ενετοκρατία. Υπήρξε κέντρο γραμμάτων και Θεολογίας, αλλά από την εποχή της Τουρκοκρατίας έγινε αγροτικού χαρακτήρα. Παράλληλα με τον μοναστήρι αναπτύχθηκε ο μικρός οικισμός που το περιβάλλει. Η περιοχή έχει επισκεψιμότητα λόγω της μονής.
- **TK Καμηλαρίου:** Το Καμηλάρι, κυρίως γεωργικός οικισμός και λιγότερο κτηνοτροφικός. Υπήρξε έδρα της ομώνυμης κοινότητας και περιλάμβανε τους ίδιους οικισμούς. Στο Μετόχι, έναν μικρό οικισμό κοντά στο Καμηλάρι, έζησε ένας από τους Επτά σοφούς της αρχαιότητας, ο Επιμενίδης. Η περιοχή είναι γνωστή για τις σημαντικές μινωικές αρχαιότητες.
- **TK Πηγαϊδακίων:** Στον οικισμό των Πηγαϊδακίων οι κάτοικοι ασχολούνται με την γεωργία και την παραγωγή οπωροκηπευτικών κυρίως στην παράλια περιοχή. Επίσης, στις ασχολίες συγκαταλέγεται και η κτηνοτροφία. Κάποιοι από τους κατοίκους εργάζονται στην εταιρεία ανεφοδιασμού για τα καράβια, στους Καλούς Λιμένες. Στον οικισμό λειτουργούν νηπιαγωγείο και Δημοτικό Σχολείο. Στην

Τοπική Κοινότητα συμπεριλαμβάνεται και η ιστορική Μονή Οδηγητριάς (Ι.Ν. Γενεσίου της Θεοτόκου και Αγίων Αποστόλων) με σημαντική επισκεψιμότητα.

- **ΤΚ Μαγαρικάριου:** Το Μαγαρικάρι βρίσκεται στις νοτιοδυτικές προσβάσεις του Ψηλορείτη, με πανοραμική θέα προς την πεδιάδα της Κάτω Μεσσαράς, τον ομώνυμο κόλπο και προς τα Αστερούσια. Η κύρια απασχόληση των κατοίκων είναι η ελαιοκαλλιέργεια. Παράγει λάδι και αμύγδαλα. Στο Μαγαρικάρι βρίσκονται οι ιεροί ναοί του Μιχαήλ Αρχαγγέλου, του Τιμίου Σταυρού, της Παναγίας Κεράς και του Αγίου Νεκταρίου. Στον οικισμό λειτουργούν νηπιαγωγείο και Δημοτικό Σχολείο.
- **ΤΚ Μιαμούς:** Στη Μιαμού οι κάτοικοι είναι κατά κύριο λόγο γεωργοί και κτηνοτρόφοι. Ο οικισμός είναι ιδιαίτερου κάλλους και γεμάτος από παλιές κατοικίες αξιόλογης αρχιτεκτονικής ενώ έχει πολυάριθμες και αξιόλογες εκκλησίες. Ο οικισμός του Κρότου βρίσκεται νοτιότερα και προς την παραλία και είναι επίσης γεωργοκτηνοτροφικός. Τέλος, ο παραλιακός οικισμός του Λέντα διαθέτει μεγάλο αριθμό καταλυμάτων και υποδομών εστίασης και αναψυχής, οι οποίοι εξυπηρετούν στην πλειοψηφία τους τουρισμό ημεδαπών.

Παραδοσιακοί – ιστορικοί οικισμοί

Τέλος, αναφέρεται ότι στην περιοχή παρέμβασης βρίσκεται ένα κηρυγμένος παραδοσιακός οικισμός και ένας ιστορικός τόπος. Συγκεκριμένα,

- ο **οικισμός Μάταλα**, που εντάσσεται διοικητικά στην Δ.Ε. Τυμπακίου του Δήμου Φαιστού, έχει κηρυχθεί **ως παραδοσιακός** με το Φ.Ε.Κ. 594/Δ/13-11-1978 με στόχο την προστασία του αρχιτεκτονικού αποθέματος του οικισμού.
- η παλιά συνοικία του **οικισμού Βώροι** Πυργιωτίσσης στη Μεσσαρά (Δ.Κ. Τυμπακίου) έχει χαρακτηριστεί με το Φ.Ε.Κ. 280/Β/20-03-1979 **ως ιστορικός τόπος** λόγω του ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και του εξαιρετικού αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος που παρουσιάζουν τα κτίσματα του οικισμού.

Στην περιοχή υπάρχουν επίσης και πολλοί οικισμοί με παραδοσιακά χαρακτηριστικά οι οποίοι έχουν κριθεί ως ενδιαφέροντες. Ενδεικτικά αναφέρουμε: Πισίδια (Δήμος Φαιστού), Μιαμού (Δήμος Γόρτυνας).

Συμπερασματικά, υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις που αφορούν στο οδικό δίκτυο και δυσχεραίνουν την επικοινωνία με την πόλη του Ηρακλείου και γενικότερα με τα βόρεια του νομού αλλά υπάρχουν προβλήματα και στην επικοινωνία μεταξύ των οικισμών της περιοχή παρέμβασης, ιδιαίτερα με αυτούς στα νότια παράλια. Παράλληλα, η ευρύτερη περιοχή διαθέτει σημαντικά ημιαστικά κέντρα τα οποία μπορούν να αποτελέσουν αναπτυξιακούς πόλους. Τέλος, η αναπτυξιακή δυναμική της περιοχής μπορεί σίγουρα να διευκολυνθεί από την ύπαρξη ενδιαφερόντων παραδοσιακών οικισμών και θρησκευτικών μνημείων - μοναστηριών.

2.2.5. Τεχνική υποδομή – Κοινωνική Υποδομή – Αναπτυξιακές παρεμβάσεις

Περιγραφή για την τεχνική υποδομή της περιοχής

▪ **Οδικό δίκτυο – Υποδομή στις μεταφορές**

Το οδικό δίκτυο ιεραρχείται σε διευρωπαϊκό, διαπεριφερειακό και περιφερειακό ανάλογα με τις συνδέσεις που εξυπηρετεί. Το **θεσμοθετημένο διευρωπαϊκό δίκτυο χερσαίων μεταφορών** που διέρχεται πλησίον της περιοχής παρέμβασης συγκροτείται από τον Νότιο Οδικό Άξονα Κρήτης – **Ν.Ο.Α.Κ.** Ο Βόρειος Οδικός Άξονας Κρήτης – **Β.Ο.Α.Κ.**, που αποτελεί τη σημαντικότερη οδική αρτηρία της Κρήτης συνδέοντας τα σημαντικά αστικά κέντρα του βόρειου παράκτιου μετώπου του νησιού, βρίσκεται εκτός Περιοχής Παρέμβασης. Αναφέρεται ότι από το υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ

Κρήτης προτείνεται να χαρακτηρισθεί ως οδικός άξονας εθνικής και διαπεριφερειακής εμβέλειας η **οδική σύνδεση Ρέθυμνο – Τυμπάκι**.

Αντιστοίχως, το περιφερειακό οδικό δίκτυο ιεραρχείται σε τρεις κατηγορίες βασικού οδικού δικτύου (πρωτεύον, δευτερεύον, τριτεύον), διαμέσου του οποίου διασφαλίζεται η διασύνδεση με το διευρωπαϊκό / διαπεριφερειακό οδικό δίκτυο και με τους δευτερεύοντες περιφερειακούς πόλους (έδρες Καλλικρατικών Δήμων) τόσο μεταξύ τους όσο και με τους πρωτεύοντες και δευτερεύοντες εθνικούς πόλους. Επιπλέον, μέσω του τριτεύοντος περιφερειακού οδικού δικτύου επιτυγχάνεται η πρόσβαση στους επιμέρους οικισμούς της περιοχής, καθώς και των περιοχών ιδιαίτερου ενδιαφέροντος με σημαντική επισκεψιμότητα.

Το οδικό δίκτυο της περιοχής αποτελείται από την ΕΟ Ηρακλείου – Φαιστού (70 χλμ.) και τις συνδεμένες σε αυτήν επαρχιακές οδούς:

- ✓ Ρεθύμνου – Αγίας Γαλήνης – Τυμπακίου (63,5 χλμ.),
- ✓ Γόρτυνας – Ματάλων (25,5 χλμ.),
- ✓ Μοιρών – Καλών Λιμένων (23 χλμ.),
- ✓ Βασιλικής – Κρότου – Λέντα (17 χλμ.) - Βαγιονιά.

Η γενική παρατήρηση για την κατάστασή του οδικού δικτύου της περιοχής, όπως και της Περιφέρειας, μπορεί να συνοψιστεί στο ότι το σύστημα διαθέτει αξιόλογη υποδομή, η οποία όμως έχει σοβαρές αδυναμίες να εξυπηρετήσει τους επιδιωκόμενους στόχους και ιδιαίτερα την επιθυμητή συγκρότηση του οικιστικού δικτύου. Ειδικότερη παρατήρηση, είναι ότι δεν έχει ολοκληρωθεί ο Βόρειος Οδικός άξονας, δεν έχει προωθηθεί ο Νότιος Οδικός άξονας, και δεν έχει επαρκώς προωθηθεί η αναβάθμιση των κάθετων μεταξύ τους συνδέσεων.

Το οδικό δίκτυο διασυνδέεται με τις διεθνείς και διαπεριφερειακές λιμενικές και αερολιμενικές πύλες της Κρήτης. Συγκεκριμένα, το οδικό δίκτυο της περιοχής συνδέεται με τη διεθνή λιμενική πύλη και τον διεθνή αερολιμένα Ηρακλείου, που βρίσκονται εκτός της Περιοχής Μελέτης.

Η περιοχή παρέμβασης εξυπηρετείται από τον **διεθνή αερολιμένα Ηρακλείου «Ν. Καζαντζάκης»**, (το δεύτερο σε κίνηση αεροδρόμιο της Ελλάδας, στο οποίο διακινήθηκαν 6 εκατομμύρια επιβάτες το 2013), ο οποίος προγραμματίζεται μελλοντικά να μεταγκατασταθεί στο Καστέλι του Δήμου Μινώα Πεδιάδος. Την παρούσα χρονική στιγμή να έχουν ήδη ξεκινήσει οι διαδικασίες για τον διαγωνισμό επιλογής αναδόχου για την κατασκευή του έργου και τον Σεπτέμβριο του 2016 αναμένεται η υποβολή προσφορών στον σχετικό διαγωνισμό.

Επιπλέον, αναφέρεται ότι εντός της περιοχής παρέμβασης υπάρχει και λειτουργεί το **στρατιωτικό αεροδρόμιο Τυμπακίου**, με αραιή και μη επιχειρησιακή δράση. Το υπό αναθεώρηση Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Κρήτης αναφέρει ότι το αεροδρόμιο Τυμπακίου δύναται να χαρακτηριστεί ως θέση «για μελλοντική ανάπτυξη» του αερολιμένα του Νότου, που όμως η οριστική του θέση θα πρέπει να συνδυαστεί με την εγκατάσταση της Λιμενικής Πύλης του Νότου.

Η περιοχή παρέμβασης εξυπηρετείται επίσης από το μεγαλύτερο λιμάνι του νησιού στο Ηράκλειο, από το οποίο διακινούνται επιβάτες αλλά και εμπορεύματα και κυρίως τα αγροτικά νωπά (και όχι μόνο) προϊόντα της περιοχής και των γειτονικών νομών. Όσον αφορά στις λιμενικές υποδομές αναφέρεται ότι στην Περιοχή Παρέμβασης βρίσκεται ο χώρος για **μελλοντικό εμπορευματικό λιμένα στον κόλπο Τυμπακίου**, ο οποίος σύμφωνα με την πρόταση αναθεώρησης του ΠΠΧΣΑΑ θα πρέπει να αποτελέσει λιμάνι με σημαντικό ρόλο στο χώρο της ΝΑ Μεσογείου. Επιπλέον, αναφέρεται ότι στην περιοχή παρέμβασης υπάρχουν **τρία (3) αλιευτικά καταφύγια** (στη ΔΚ Τυμπακίου, στον Κόκκινο Πύργο, στην ΤΚ Πηγαϊδακίων: στους Καλούς Λιμένες και στην ΤΚ Μιαμούς: στο Λέντα). Επίσης έχουν εντοπιστεί τρεις (3) επιπλέον περιοχές που ενδείκνυνται για

αγκυροβόλιο (δύο στην Τ.Κ. Πηγαΐδακίων και μία στην Τ.Κ. Πιτσιδίων), ενώ υπάρχει και ο όρμος των Ματάλων.

Συγκοινωνία με τα ΚΤΕΛ υπάρχει σε όλες τις περιοχές και μπορεί να θεωρηθεί επαρκής όλο το χρόνο, ενώ το καλοκαίρι η συγκοινωνία γίνεται συχνότερη και προς τις παραλίες του νότιου τμήματος.

Υποδομές περιβάλλοντος, ύδρευσης και αποχέτευσης:

▪ Διαχείριση στερεών αποβλήτων

Η Περιφέρεια Κρήτης είναι η πρώτη Περιφέρεια πανελλαδικά που επικαιροποίησε τον ΠΕΣΔΑΚ (Περιφερειακός Σχεδιασμός Διαχείρισης Αποβλήτων) με βάση την οδηγία 2008/98 που δίνει έμφαση στην ανακύκλωση, και στην προστασία του περιβάλλοντος, με την κατάργηση της καύσης απορριμμάτων. Ο σχεδιασμός χωρίζεται σε δυο στάδια, το μεταβατικό και το τελικό. Στο μεταβατικό στάδιο θα λειτουργούν οι υφιστάμενες μονάδες ΕΜΑΚ Χανίων (Εργοστάσιο Μηχανικής Ανακύκλωσης Κομποστοποίησης) η Μονάδα Προεπεξεργασίας Ηρακλείου, και ΚΔΑΥ Ηρακλείου (Κέντρο Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών), οι οποίες προβλέπεται να αναβαθμιστούν, καθώς επίσης οι υφιστάμενοι ΧΥΤΑ και ΣΜΑ/ΣΜΑΥ (σταθμοί μεταφόρτωσης απορριμμάτων και σταθμοί μεταφόρτωσης ανακυκλώσιμων υλικών).

Η περιοχή παρέμβασης εξυπηρετείται για τα σύμμεικτα ΑΣΑ από το ΧΥΤΑ Πέρα Γαληνών και το ΣΜΑ Μοιρών, ενώ για τα υλικά συσκευασίας από το ΚΔΑΥ Ηρακλείου.

Ο νέος Εθνικός Σχεδιασμός Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ) προβλέπει ότι κάθε Δήμος πρέπει να καταρτίσει και να εφαρμόσει ένα Τοπικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων για τα παραγόμενα ΑΣΑ του, που θα εξειδικεύεται στα τοπικά χαρακτηριστικά κάθε περιοχής. Τα Τοπικά Σχέδια αυτά είναι σε συμφωνία με τον αντίστοιχο περιφερειακό σχεδιασμό (ΠΕΣΔΑΚ). Βασικός στόχος του ΠΕΣΔΑΚ είναι να εξελιχθεί η Κρήτη σε μια κοινωνία ανακύκλωσης εντός της επόμενης δεκαετίας, επιτυγχάνοντας παράλληλα βιώσιμη διαχείριση των λοιπών στερεών αστικών αποβλήτων. Στην κατεύθυνση υλοποίησης του σκοπού του, ο ΠΕΣΔΑΚ θέτει ποσοτικούς και ποιοτικούς στόχους σχετικά με τη διαχείριση των αποβλήτων στο σύνολο της Περιφέρειας και προτείνει την υλοποίηση έργων υποδομής ανά Διαχειριστική Ενότητα.

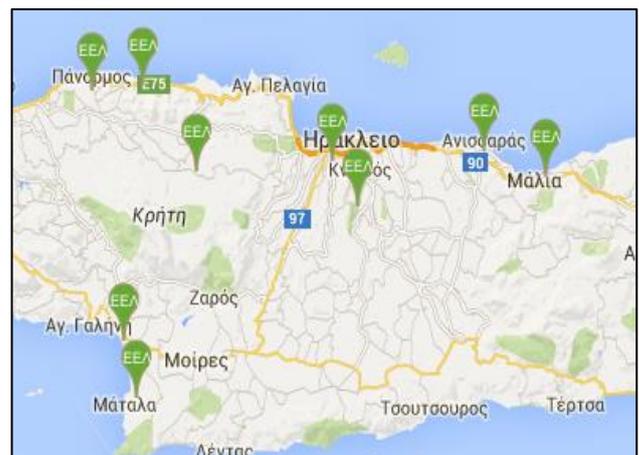
Συγκεκριμένα, στην περιοχή παρέμβασης προτείνεται η λειτουργία **Μονάδας Μηχανικής Διαλογής και Επεξεργασίας** για την εξυπηρέτηση των Δήμων Αρχανών-Αστερουσίων, Γόρτυνας, Μαλεβιζίου και Φαιστού. Ο ΠΕΣΔΑΚ και τα Τοπικά Σχέδια Διαχείρισης Αποβλήτων εγκρίθηκαν πρόσφατα (Ιούνιος 2016) από το Περιφερειακό Συμβούλιο Κρήτης και αναμένεται η έγκρισή τους από τα υπερκείμενα επίπεδα διοίκησης.

▪ Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων (Ε.Ε.Λ.)

Σύμφωνα με τη βάση δεδομένων της Ειδικής Γραμματείας Υδάτων στην προτεινόμενη περιοχή παρέμβασης λειτουργούν σήμερα δύο (2) Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων (Ε.Ε.Λ.): (1) η Ε.Ε.Λ. Τυμπακίου (με αρκετά προβλήματα λειτουργίας) και (2) η Ε.Ε.Λ. Ματάλων.

Οι θέσεις των παραπάνω Ε.Ε.Λ. απεικονίζονται στο Σχήμα 2.

Σχήμα 2: Θέσεις Ε.Ε.Λ. στην Π.Ε. Ηρακλείου

Πηγή: <http://astikalimata.ypeka.gr/>

▪ Υδατικό δυναμικό της περιοχής

Ποτάμια: Στην περιοχή υπάρχουν μόνο χείμαρροι, κυριότερος των οποίων είναι ο Γεροπόταμος ο οποίος διασχίζει από ανατολικά στα δυτικά την περιοχή παρέμβασης. Δυστυχώς λόγω του ανάγλυφου δεν είναι δυνατόν να συσσωρευτούν τα νερά του και να αξιοποιηθούν κατά τις περιόδους ανάγκης.

Υπόγειος υδροφορέας: Στην περιοχή παρέμβασης βρίσκονται οι παρακάτω Υπόγειοι Υδροφορείς που ανήκουν στο Υδατικό Δυναμικό της Κρήτης και οι οποίοι και υδρεύουν και αρδεύουν την περιοχή.

- ✓ Πορώδες Τυμπακίου, χωρίς ιδιαίτερο πρόβλημα από πιέσεων χρήσης
- ✓ Πορώδες παράκτιο Τυμπακίου, με κύριο χαρακτηριστικό την υπερεκμετάλλευση και υφαλμύριση λόγω εισροής ιόντων Cl από τη θάλασσα
- ✓ Καρστικό Πόμπιας – Αληθινής, χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα πιέσεων από χρήση
- ✓ Καρστικό Παράκτιο Αστερουσίων με κύριο πρόβλημα την τοπική υπερεκμετάλλευση και υφαλμύριση στην παράκτια ζώνη και υψηλή περιεκτικότητα σε θειικά λόγω υποβάθρου

▪ Φράγματα:

Εντός της Περιοχής Παρέμβασης δεν εντοπίζονται φράγματα και λιμνοδεξαμενές. Ωστόσο, σε όμορη Δημοτική Κοινότητα της περιοχή παρέμβασης έχει κατασκευαστεί και λειτουργεί το μεγάλο αρδευτικό φράγμα της Φανερωμένης χωρητικότητας 17 εκατομμυρίων μ3. Τα δίκτυα άρδυσής του δεν έχουν ολοκληρωθεί ακόμα, όμως αυτό προβλέπεται να γίνει κατά τη διάρκεια της 5^{ης} Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020 και αναμένεται να λύσουν κατά το μεγαλύτερο μέρος τα προβλήματα της άρδευσης της περιοχής.

▪ Ενέργεια

Στην Κρήτη υφίσταται από ετών έλλειμμα μεταξύ προσφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και ζήτησης, με αποτέλεσμα τις συχνές διακοπές κατά τις περιόδους αιχμής της ζήτησης, οι οποίες συμπίπτουν με την αιχμή της τουριστικής περιόδου (ΚΑΠΕ, 2005). Το γεγονός αυτό έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής, αλλά και γενικότερα στις υπόλοιπες δραστηριότητες και στην ομαλή διαβίωση του τοπικού πληθυσμού.

Μεγαλόπνοο έργο για την Περιφέρεια Κρήτης όσο και για την ΠΕ Ηρακλείου αποτελεί η διασύνδεση της Κρήτης με την ηπειρωτική Ελλάδα προκειμένου να αποκτήσει το δίκτυο μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας την απαραίτητη σταθερότητα ώστε να δοθεί η ευκαιρία ανάπτυξης της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ.

Μέχρι σήμερα είναι γνωστό ότι η Κρήτη δεν συνδέεται με το εθνικό δίκτυο μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Σήμερα η Κρήτη διαθέτει ανεξάρτητο δίκτυο ισχύος 1.115,81 MW που αποτελείται από τρία (3) θερμοηλεκτρικά εργοστάσια συνολικής ισχύος 820,02MW, τριανταπέντε (35) Αιολικά Πάρκα συνολικής ισχύος 200,31 MW, χίλιους σαράντα επτά (1047) Φ/Β Σταθμοί συνολικής ισχύος 78,29 MW και χίλια εννιακόσια είκοσι (1920) Φ/Β Συστήματα Στέγης συνολικής ισχύος 17,19 MW.

Τα ποσοστά διάθεσης της ηλεκτρικής ενέργειας ανά νομό είναι: Χανιά (24%), Ρέθυμνο (12%), Ηράκλειο (49%), Λασιθί (15%). Στην περιοχή παρέμβασης δεν εντοπίζεται κάποια σημαντική υποδομή για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Ο πλησιέστερος σχετικός σταθμός βρίσκεται στη βόρεια ακτή, στη θέση Λινοπεράματα (Δήμου Μαλεβιζίου) με ισχύ 265 MW, ο οποίος θα πρέπει να μεταφέρει τις δραστηριότητες του στο νέο Ενεργειακό Κόμβο που προβλέπεται να ιδρυθεί στην Κορακιά Ηρακλείου και προγραμματίζεται εξ' αρχής να χρησιμοποιεί ως καύσιμο το φυσικό αέριο.

Για την εξασφάλιση της απαραίτητης ηλεκτρικής ισχύος η διείσδυση **των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (Α.Π.Ε.)** στο ενεργειακό σύστημα της Περιφέρειας Κρήτης αλλά και η Ορθολογική Χρήση

και η Εξοικονόμηση Ενέργειας αποτελούν μείζονα ζητήματα που πρέπει να προωθηθούν σε όλους τους τομείς (κτιριακή υποδομή, μεταφορές, βιομηχανία, τουρισμό, γεωργία κτλ.)

Η Κρήτη προσφέρεται για την ευρεία διείσδυση όλων των ΑΠΕ (ηλιοθερμική, φωτοβολταϊκά, αβαθή γεωθερμία, βιομάζα κτλ.), καθώς και των τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας σε δυναμικούς κλάδους, όπως π.χ. ο τουριστικός και ο αγροτικός τομέας, οι δύο δηλαδή ιδιαίτερα σημαντικοί τομείς της τοπικής οικονομίας, ώστε να απομακρύνει τους κινδύνους που συνεπάγεται η παραγωγή ενέργειας από την πετρελαϊκή καύση και να καταστεί η περιοχή μία πρότυπη, από ενεργειακή άποψη, νησιωτική περιφέρεια στη Μεσόγειο και την Ευρώπη. Είναι προς το συμφέρον της τοπικής κοινωνίας να αναζητήσει τις βέλτιστες τεχνικά και **βιώσιμες περιβαλλοντικά λύσεις**, οι οποίες θα συμβάλλουν στην ενεργειακή επάρκεια και ασφάλεια.

Περιγραφή κοινωνικής υποδομής της περιοχής

▪ **Υποδομές Υγείας**

Στη ΔΕ Ηρακλείου, στο νότιο όριο της πόλης, βρίσκεται το Βενιζέλειο Νοσοκομείο το οποίο είναι υπερτοπικής εμβέλειας καθώς εξυπηρετεί το σύνολο της Π.Ε. Ηρακλείου. Στην ΤΚ Βουτών βρίσκεται το Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Ηρακλείου – ΠΑΓΝΗ το οποίο εξυπηρετεί το σύνολο της Κρήτης και την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου. Επιπλέον, στην Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου λειτουργούν έξι (6) Κέντρα Υγείας (κανένα στην περιοχή παρέμβασης και μόνο των Μοιρών είναι κοντά στην περιοχή) και σαράνταεπτά (47) Περιφερειακά Ιατρεία εκ των οποίων τα τρία (3) εντός περιοχής παρέμβασης (Πολυδύναμο Περ. Ιατρείο Τυμπακίου, Περ. Ιατρείο Μιαμούς, Περ. Ιατρείο Πόμπιας), που στοχεύουν στην εξυπηρέτηση των κατοίκων της ενδοχώρας που δεν έχουν άμεση πρόσβαση στις νοσοκομειακές εγκαταστάσεις. Τέλος εντός της πόλης του Ηρακλείου λειτουργούν τρεις (3) μεγάλες ιδιωτικές κλινικές που εξυπηρετούν το σύνολο της περιφερειακής ενότητας.

▪ **Υποδομές Έρευνας – και Ανώτατης Εκπαίδευσης**

Η Περιφέρεια Κρήτης, όπως υπογραμμίζεται και από το αντίστοιχο ΠΠΧΣΑΑ, παρουσιάζει έντονη εκπαιδευτική και ερευνητική δραστηριότητα συμμετέχοντας ταυτόχρονα σε διεθνή και ευρωπαϊκά δίκτυα. Στην περιοχή παρέμβασης δεν εντοπίζεται κάποια σημαντική υποδομή έρευνας – εκπαίδευσης. Ωστόσο, στην ευρύτερη περιοχή της Δ.Ε. Ηρακλείου υπάρχουν εκπαιδευτικά και ερευνητικά ιδρύματα που έχουν περιφερειακή και διεθνή εμβέλεια.

Στην Τοπική Κοινότητα Βουτών Ηρακλείου έχει την έδρα του το **Πανεπιστήμιο Κρήτης**, ενώ εκεί στεγάζονται οι σχολές θετικών επιστημών (ιατρικής, μαθηματικών σχολών, ηλεκτρονικών υπολογιστών, βιολογίας κλπ συνολικά επτά (7) τμήματα).

Στο Ηράκλειο, έχει έδρα το **Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (ΑΤΕΙ) Κρήτης** και το οποίο διακρίνεται συνεχώς για το ερευνητικό του έργο. Οι σπουδές παρέχονται στην έδρα του ΤΕΙ στο Ηράκλειο και σε άλλες 5 πόλεις της Κρήτης (Χανιά, Ρέθυμνο, Άγιο Νικόλαο, Ιεράπετρα και Σητεία) σε αντικείμενα Μηχανικών και Πληροφορικής, στη Διοίκηση και την Οικονομία, στη Γεωπονία και στην Υγεία και Πρόνοια.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την περιοχή έχει η Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας και Τεχνολογίας Τροφίμων η οποία έχει μια δυναμική παρουσία στο χώρο της Επιστήμης της Γεωπονίας καθώς και της Διατροφής και Διαιτολογίας, όσον αφορά την Έρευνα και την Εκπαίδευση. Αποτελεί ήδη σημείο αναφοράς για τους εμπλεκόμενους φορείς της Περιφέρειας Κρήτης, τόσο στον τομέα της Γεωπονικής Επιστήμης όσο και της Αγροδιατροφής. Η εμπλοκή της στα δρώμενα που αφορούν στην Αγροτική Ανάπτυξη, την στήριξη της υπαίθρου της Κρήτης είναι δεδομένη. Για το λόγο αυτό στη Σχολή έχουν δημιουργηθεί θεσμοθετημένες ερευνητικές ομάδες, που βοηθούν στο κομμάτι

αυτό, είτε με τη σύναψη συνεργασιών, είτε για εκπόνηση ερευνητικών προγραμμάτων, είτε μέσω παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών.

Στην Τ.Κ. Βουτών επίσης βρίσκεται και το **Ίδρυμα Τεχνολογίας Έρευνας Κρήτης**, που είναι ένα από τα μεγαλύτερα και πιο άρτια οργανωμένα, εξοπλισμένα και στελεχωμένα ερευνητικά κέντρα της χώρας Στο παράρτημα του Ηρακλείου λειτουργούν τρία Ερευνητικά Ινστιτούτα: το Ινστιτούτο Ηλεκτρονικής Δομής και Λέιζερ (ΙΗΔΛ), το Ινστιτούτο Μοριακής Βιολογίας και Βιοτεχνολογίας (ΙΜΒΒ), το Ινστιτούτο Πληροφορικής (ΙΠ) και το Ινστιτούτο Υπολογιστικών Μαθηματικών (ΙΥΜ).

Οι ερευνητικές και τεχνολογικές κατευθύνσεις του ΙΤΕ επικεντρώνονται σε τομείς μεγάλου επιστημονικού, κοινωνικού και οικονομικού ενδιαφέροντος, όπως: Μικροηλεκτρονική, Λέιζερ, Υλικά, Μοριακή Βιολογία και Γενετική, Βιοτεχνολογία, Πληροφορική, Βιοπληροφορική Ρομποτική, Τηλεπικοινωνίες, Υπολογιστικά Μαθηματικά, Χημική Μηχανική, Ανθρωπιστικές επιστήμες και Πολιτισμό. Το ΙΤΕ έχει να επιδείξει άριστες επιστημονικές επιδόσεις, καθώς και μια σημαντική κοινωνική και οικονομική προσφορά, σε επίπεδο που το καθιστούν ένα από τα κορυφαία ερευνητικά κέντρα διεθνώς.

Ωστόσο, ενώ γίνεται σπουδαία ερευνητική δουλειά, υπάρχει έλλειμμα στη διασύνδεσή της με την τοπική κοινωνία και ιδιαίτερα με τις επιχειρήσεις (εφαρμοσμένη έρευνα). Η ΑΝ.Η/ έχει συχνή συνεργασία με το ΙΤΕ, ώστε να μπορέσει να αποτελέσει τη «γέφυρα» μεταξύ των ερευνητών, των τοπικών επιχειρήσεων και της τοπικής αυτοδιοίκησης

Εντός των εγκαταστάσεων του ΙΤΕ έχει έδρα ο **Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών (ENISA)** που λειτουργεί ως κέντρο εμπειρογνωμοσύνης σε σχετικά θέματα και προωθεί τη συνεργασία ανάμεσα στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Συνδυασμένο (ως προϋπόθεση) με τη λειτουργία του ENISA είναι το **Σχολείο Ευρωπαϊκής Παιδείας**, μοναδική δομή στην Ελλάδα, που αποτελεί όμως συγκριτικό πλεονέκτημα για την Κρήτη, εφόσον θέλει να προσελκύσει υψηλό ανθρώπινο δυναμικό για ερευνητικούς, επιστημονικούς και επαγγελματικούς λόγους.

Αξιόλογη δράση στον τομέα της έρευνας παρουσιάζει και το **Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών (ΕΛΚΕΘΕ)** το οποίο διαθέτει τρία (3) επιστημονικά ινστιτούτα: το ΙΘΑΒΒΥΚ, το ΙΘΑΒΙΠΕΥ και το Ινστιτούτο Ωκεανογραφίας, που εδρεύουν στο χώρο της πρώην Αμερικανικής Βάσης Γουρνών (Δήμου Χερσονήσου), γειτνιάζοντας με το Ενυδρείο Κρήτης «Θαλασσόκοσμος». Σκοπός του ΕΛΚΕΘΕ είναι η διεξαγωγή επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας, η πειραματική ανάπτυξη και επίδειξη, η διάδοση και εφαρμογή των αποτελεσμάτων της έρευνας, ιδιαίτερα στους τομείς της μελέτης και προστασίας της υδρόσφαιρας, των οργανισμών της, των ορίων της με την ατμόσφαιρα, την ακτή και το βυθό, των φυσικών, χημικών, βιολογικών και γεωλογικών συνθηκών που επικρατούν και διέπουν τα παραπάνω συστήματα. Το ΕΛΚΕΘΕ διεξάγει συνεχώς έρευνες στην ευρύτερη περιοχή της Κρήτης και στον Κόλπο της Μεσσαράς, που σχετίζονται με την υφιστάμενη κατάσταση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και προτάσεις προστασίας του, με τα αλιευτικά αποθέματα και τις υδατοκαλλιέργειες, με την κατάσταση των υδάτων γενικότερα, με την ενημέρωση του τοπικού πληθυσμού για τα θέματα αυτά, με αντιμετώπιση σχετικών εκτάκτων καταστάσεων κλπ. Να σημειωθεί ότι εκπρόσωπος του ΕΛΚΕΘΕ συμμετέχει στην ΕΔΠ του τοπικού προγράμματος.

Πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση:

Σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» για την παιδεία του Υπ. Παιδείας, κάποια σχολεία συγχωνεύθηκαν ενώ άλλα (κυρίως μονοθέσια – διθέσια δημοτικά) καταργήθηκαν. Ωστόσο, υπάρχουν σοβαρά προβλήματα κάλυψης των θέσεων των εκπαιδευτικών, γεγονός που ακολουθεί βέβαια τη γενικότερη κατάσταση της χώρας σε ότι αφορά στις προσλήψεις εκπαιδευτικών, αν και

το πρόβλημα είναι πάντα πιο έντονο στις ιδιαίτερα απομακρυσμένες από το αστικό κέντρο περιοχές.

Στην περιοχή παρέμβασης λειτουργούν σύμφωνα με τον **πίνακα 2.53, 19 σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης και 4 σχολεία προαιρετικής εκπαίδευσης.**

Πίνακας 2.53: Υποδομές εκπαίδευσης στην περιοχή παρέμβασης

ΗΜΟΙ	ΑΡ. ΔΗΜ./ΤΟΠ. ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ	ΔΗΜΟΤΙΚΑ	ΓΥΜΝΑΣΙΑ	ΛΥΚΕΙΑ	ΕΠΑ.Λ	ΣΥΝΟΛΟ
Δ. ΓΟΡΤΥΝΑΣ	4	809	0	2	0	0	0	2
Δ. ΦΑΙΣΤΟΥ	10	10.031	7	7	3	3	1	21
ΣΥΝΟΛΑ	14	10.840	7	9	3	3	1	23

ΠΗΓΗ: Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ηρακλείου (2016)

▪ Αθλητικές Υποδομές

Στην περιοχή παρέμβασης δεν εντοπίζεται κάποια σημαντική αθλητική υποδομή μεγάλης δυναμικότητας. Το Παγκρήτιο Στάδιο αποτελεί τη σημαντικότερη αθλητική υποδομή της Κρήτης, τόσο από άποψη χωρητικότητας (26.000 θέσεων) όσο και από άποψη εγκαταστάσεων (γήπεδα ποδοσφαίρου, κολυμβητήριο, αίθουσα πυγμαχίας, σκοποβολής, κ.ά.). Επιπλέον, σημαντική αθλητική υποδομή αποτελεί το Μεγάλο Κλειστό Γυμναστήριο Ηρακλείου «Δύο Αοράκια» το οποίο βρίσκεται στη Δ.Ε. Νέας Αλικαρνασσού. Αν και οι δύο προηγούμενες εγκαταστάσεις βρίσκονται εκτός της Περιοχής Μελέτης, αναφέρονται αφενός διότι εξυπηρετούν την Περιοχή Παρέμβασης και αφετέρου διότι έχουν **περιφερειακή** εμβέλεια.

Όμως εντός της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης υπάρχουν αθλητικά κέντρα και μικρότεροι χώροι άθλησης τοπικής εμβέλειας διάσπαρτοι εντός και εκτός των οικισμών της περιοχής, όπως:

- ✓ Γήπεδο μπάσκετ στο Αθλητικό Γυμνάσιο Πόμπιας
- ✓ Γήπεδο βόλεϊ στο Αθλητικό Γυμνάσιο Πόμπιας
- ✓ Γήπεδο ποδοσφαίρου με πλαστικό χόρτο, κερκίδες 1000 ατόμων στην τοπική κοινότητα Πόμπιας
- ✓ Μικρό κλειστό γυμναστήριο που λειτουργεί εντός του Αθλητικού Γυμνασίου της Πόμπιας
- ✓ Δύο γήπεδα ποδοσφαίρου (Τυμπάκι)
- ✓ Ανοιχτό γήπεδο μπάσκετ και βόλεϊ στο σχολείο των Πιτσιδίων

Επίσης, τα νομικά πρόσωπα με θέμα τον αθλητισμό τα οποία δραστηριοποιούνται στην περιοχή είναι:

- ✓ Αθλητικό Σωματείο «Κόρακας» με δραστηριότητα στο ποδόσφαιρο
- ✓ Αθλητικό Σωματείο Πηγαϊδακίων με δραστηριότητα στο ποδόσφαιρο
- ✓ Όμιλος πρακτικής σκοποβολής Μεσσαράς.
- ✓ Ναυταθλητικός Όμιλος Κόκκινου Πύργου.

▪ Κοινωνικές υπηρεσίες

Στην περιοχή λειτουργεί ένας βρεφονηπιακός σταθμός, πέντε παιδικό σταθμοί ένα ΚΔΑΠ και ένα ΚΕΠΕΠ, ως εξής:

Πίνακας 2.54: Κοινωνικές υποδομές στην περιοχή παρέμβασης

ΔΟΜΗ	ΒΡΕΦΟΝ ΗΠΙΑΚΟΣ	ΠΑΙΔΙΚ ΟΣ	ΚΔΑΠ	ΚΕΠΕΠ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΥ
Δ. ΓΟΡΤΥΝΑΣ		3			3
Δ. ΦΑΙΣΤΟΥ	1	2	1	1	5
ΣΥΝΟΛΟ	1	5	1	1	8

Πηγή: Βάση δεδομένων Αναπτυξιακή Ηρακλείου

▪ Χώροι πολιτισμού

Στις λοιπές κοινωνικές υποδομές της περιοχής παρέμβασης συγκαταλέγονται τα Πολιτιστικά Κέντρα που εντοπίζονται κυρίως στις έδρες των Δήμων. Επίσης έχει χρηματοδοτηθεί κατά την 4^η προγραμματική περίοδο η κατασκευή πολλών πολιτιστικών κέντρων φορέων δημοσίου χαρακτήρα. Οι φορείς αυτοί στηριζόμενοι στην εθελοντική πρωτοβουλία των μελών τους επιδεικνύουν σημαντικό πολιτιστικό αποτέλεσμα προς όφελος της τοπικής κοινωνίας.

Αναλυτική αναφορά γίνεται στο κεφάλαιο 2.2.1

Διαρθρωτικές παρεμβάσεις έως σήμερα (σημαντικά έργα που έγιναν ή που σχεδιάζονται στην περιοχή και που σχετίζονται με την αναπτυξιακή στρατηγική)

Οι κυριότερες ελλείψεις αναπτυξιακού χαρακτήρα στην Περιοχή Παρέμβασης αφορούν ελλείψεις στο οδικό δίκτυο και στις μεταφορές γενικότερα. Το σύστημα οδικού δικτύου στην περιοχή Ηρακλείου αποτελείται από δύο σχεδόν παράλληλους οδικούς άξονες (Βόρειος: ΒΟΑΚ και Νότιος: ΝΟΑΚ) και τρεις κάθετους οδικούς άξονες (Μεσσαράς, Πύργου, Αρκαλοχωρίου – Βιάννου).

▪ Βόρειος Οδικός Άξονας Κρήτης (ΒΟΑΚ) - Πρωτεύον Εθνικό Δίκτυο

Ο ΒΟΑΚ (Αυτοκινητόδρομος Ε.Ο. 90) αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα αναπτυξιακά έργα της Κρήτης που έχει ως σκοπό τη σύνδεση των μεγάλων αστικών κέντρων, λιμένων, αεροδρομίων της Περιφέρειας καθώς επίσης και την ενίσχυση της οικιστικής και τουριστικής ανάπτυξης του βόρειου νησιωτικού μετώπου της Κρήτης.

Ο αυτοκινητόδρομος όταν περατωθεί θα διασχίζει τη Βόρεια Κρήτη, ξεκινώντας από το Καστέλι Κισάμου και καταλήγοντας στην Σητεία. Μέχρι τώρα έχουν ολοκληρωθεί ορισμένα μόνο από τα τμήματα του. Συγκεκριμένα, από τα 301 χιλιόμετρα που αποτελούν στο σύνολό του τον άξονα, έχουν αναβαθμιστεί σε αυτοκινητόδρομο³ μόλις 43 χιλιόμετρα ενώ αλλά 19 είναι υπό κατασκευή.

Σήμερα είναι σε φάση ανάθεσης η «στρατηγική μελέτη του ΒΟΑΚ» η οποία θα περιλαμβάνει την πλήρη ολοκλήρωση της προμελέτης για ολόκληρο τον οδικό άξονα και τη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Με την ολοκλήρωση των υπόλοιπων τμημάτων του ΒΟΑΚ αναμένεται να επέλθουν σημαντικά οφέλη για τις εξυπηρετούμενες περιοχές λόγω της βελτίωσης της συνδεσιμότητας, της ασφάλειας και του χρόνου πραγματοποίησης των μετακινήσεων.

▪ Δρόμος Καταλαγάρι – Πύργος

Ο οδικός άξονας Καταλαγάρι – Πύργος αποτελεί την Τρίτη κάθετη και ενδιάμεση οδική σύνδεση από τον Βορρά προς τον Νότο, στην περιοχή παρέμβασης και στην Π.Ε. Ηρακλείου γενικότερα. Ένα σημαντικό τμήμα του έργου οδοποιίας έχει ήδη κατασκευαστεί και λειτουργεί αλλά δεν έχει κατασκευαστεί ακόμα ο κόμβος Καταλαγαρίου που συνδέει αυτόν τον οδικό άξονα με τον οδικό άξονα Ηρακλείου – Αρκαλοχωρίου – Βιάννου.

▪ Νότιος Οδικός Άξονας Κρήτης – ΝΟΑΚ

Εδώ και δεκαετίες σχεδιάζεται η χάραξη του Νότιου Οδικού Άξονα Κρήτης, όμως δεν έχει ολοκληρωθεί εξαιτίας της μεγάλης χρονικής καθυστέρησης υλοποίησης του Βόρειου Οδικού Άξονα, όπου έχουν συγκεντρωθεί όλες οι προσπάθειες και οι χρηματοδοτήσεις. Η μόνη αξιόπιστη συνολική χάραξη είναι το προϊόν Ομάδων Μελετών του Τεχνικού Επιμελητηρίου Δυτικής και Ανατολικής Κρήτης, σε επίπεδο προμελέτης. Τα τμήματα που ενδιαφέρουν περισσότερο την περιοχή παρέμβασης είναι το Ρέθυμνο – Τυμπάκι – Άγιοι Δέκα και η συνέχεια του ΝΟΑΚ μέχρι την εγγύτερη περιοχή του νέου αεροδρομίου στο Καστέλι.

³ Η αναβάθμιση αφορά σε δρόμο τετράιχνης κυκλοφορίας με Λωρίδα Έκτακτης Ανάγκης και διαχωριστικό στηθαίο τύπου new jersey.

Με την ολοκλήρωση των παραπάνω τμημάτων αναμένεται να επέλθουν σημαντικά οφέλη για τις περιοχές της ενδοχώρας, βελτιώνοντας την προσβασιμότητα, την ασφάλεια και τους χρόνους πραγματοποίησης των μετακινήσεων.

▪ Δρόμος Ηράκλειο – Μεσσαρά – Δευτερεύον Εθνικό Δίκτυο

Η ολοκλήρωση του κάθετου οδικού άξονα Ηρακλείου – Μεσσαράς αποτελεί ένα κομβικό έργο για την Π.Ε. Ηρακλείου καθώς στον άξονα αυτό διακινείται το μεγαλύτερο μέρος των αγροτικών προϊόντων της περιοχής καθώς και μεγάλος αριθμός επισκεπτών, ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες. Ο εν λόγω άξονας διέρχεται από την Περιοχή Παρέμβασης και αναμένεται με την ολοκλήρωση του να επιφέρει σημαντικά αναπτυξιακά οφέλη στην ευρύτερη περιοχή καθώς θα παράσχει απρόσκοπτη σύνδεση του Νότου με το ΒΟΑΚ και τα μεγάλα διαμετακομιστικά κέντρα του Βορρά και τις υποδομές του.

▪ Αεροδρόμιο Καστελίου

Ένα από τα σημαντικότερα αναπτυξιακά έργα που αφορά στην Περιοχή Παρέμβασης αλλά και στο σύνολο της Περιφέρειας Κρήτης είναι η μελλοντική αντικατάσταση του αερολιμένα Ηρακλείου «Ν. Καζαντζάκη» από νέο σύγχρονο διεθνή αερολιμένα στο Καστέλι Πεδιάδος. Η σύνδεση της περιοχής με το αεροδρόμιο θα προσδώσει πλεονεκτήματα σε τομείς, όπως ο τουρισμός και το εμπόριο.

Την παρούσα χρονική στιγμή αναμένεται η υποβολή προσφορών το Σεπτέμβριο 2016 για το έργο "Μελέτη, Κατασκευή, Χρηματοδότηση, Λειτουργία Συντήρηση και Εκμετάλλευση του Νέου Διεθνούς Αερολιμένα Ηρακλείου Κρήτης καθώς και Μελέτη, Κατασκευή και Προσφορών την Χρηματοδότηση των Οδικών του Συνδέσεων".

Σύμφωνα με τον προγραμματισμό, το έργο αναμένεται να ολοκληρωθεί πέντε (5) χρόνια μετά την έναρξη των εργασιών κατασκευής.

▪ Λιμάνι Νότιας Κρήτης

Υπάρχει μια ειδική χωροθέτηση ενός νέου Λιμένα στη νότια Κρήτη και αφορά στο υφιστάμενο αλιευτικό καταφύγιο του Κόκκινου Πύργου στο Κόλπο Τυμπακίου ή Μεσσαράς. Το έργο είναι αρκετά μελλοντικό λόγω έλλειψης συγκεκριμένου επενδυτικού ενδιαφέροντος (κρατικού ή ιδιωτικού).

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι η περιοχή παρέμβασης διαθέτει **προβληματικό οδικό δίκτυο**, το οποίο ωστόσο θα βελτιωθεί σημαντικά με την ολοκλήρωση των υπό κατασκευή τμημάτων του και έτσι θα εξασφαλίζεται η επικοινωνία μεταξύ των Δημοτικών Διαμερισμάτων και των διαμετακομιστικών κέντρων του νομού. Επιπλέον, θα διευκολυνθεί η μεταφορά των αγροτικών προϊόντων αλλά κυρίως η πρόσβαση και η μετακίνηση του τοπικού πληθυσμού.

Η περιοχή παρέμβασης, όπως και η Περιφέρεια Κρήτης είναι **ελλειμματική σε ηλεκτρική ενέργεια** κυρίως κατά την τουριστική περίοδο όπου οι ανάγκες του νησιού σε ενέργεια αυξάνουν. Μία λύση στο πρόβλημα αποτελεί η εκμετάλλευση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, όπου υπάρχουν ακόμα αρκετές δυνατότητες και στην περιοχή παρέμβασης.

Τα τελευταία χρόνια στην περιοχή έχουν ξεκινήσει κάποιες **προσπάθειες για την προστασία του περιβάλλοντος** κυρίως μέσα από τη δημιουργία υποδομών για την προστασία του περιβάλλοντος από ανθρωπογενείς παράγοντες (υγρά απόβλητα, απορρίμματα). Η λειτουργία του Κέντρου Επεξεργασίας Ανακυκλώσιμων Υλικών, η κατασκευή μονάδας μηχανικής διαλογής και επεξεργασίας και η λειτουργία των βιολογικών καθαρισμών (Τυμπακίου και Ματάλων) συμβάλλουν σημαντικά στην αναβάθμιση του περιβάλλοντος.

Στην περιοχή παρέμβασης, οι υποδομές στον τομέα της υγείας καλύπτουν τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού, παρά τις όποιες ελλείψεις στο ανθρώπινο δυναμικό και την υλικοτεχνική υποδομή, τα οποία είναι προβλήματα που απασχολούν τον τομέα της υγείας σε εθνικό επίπεδο.

Οι εκπαιδευτικές μονάδες εξυπηρετούν το μαθητικό πληθυσμό της περιοχής παρέμβασης ενώ έλλειψη υπάρχει σε υποδομές για τα άτομα τρίτης ηλικίας. Ελλείψεις παρατηρούνται επίσης στην παροχή υπηρεσιών φροντίδας προς τους ηλικιωμένους.

2.3. Τεκμηρίωση της επιλογής της περιοχής παρέμβασης

Η περιοχή παρέμβασης του Τ.Π. CLLD/LEADER Μεσσαράς καταλαμβάνει συνολικά **275,44 km²** που αντιστοιχεί στο 10,42% της έκτασης της Π.Ε. Ηρακλείου, στο 3,30% της Περιφέρειας Κρήτης και στο 0,21% της χώρας. Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 απαριθμεί **10.840 κατοίκους** που αντιστοιχεί στο 3,55% του συνολικού μόνιμου πληθυσμού της Π.Ε. Ηρακλείου, στο 1,74% της Περιφέρειας Κρήτης και στο 0,10% της χώρας.

Οι βασικότεροι λόγοι που επέδρασαν στον καθορισμό και την επιλογή της περιοχής παρέμβασης του Τοπικού Προγράμματος είναι:

Τα κριτήρια και οι προϋποθέσεις την προκήρυξης του ΥΠΑΑΤ

Η περιοχή είναι αγροτική, με πληθυσμό πάω από 10.000 κατοίκους και κάτω από 150.000, και δεν έχει Δημοτική/Τοπική Κοινότητα άνω των 15.000 κατοίκων.

Εθνικός, ενωσιακός και περιφερειακός σχεδιασμός

Η Αναπτυξιακή Ηρακλείου έλαβε υπόψη της για τον καθορισμό της περιοχής:

- Τον περιφερειακό χωροταξικό σχεδιασμό (για τον τουρισμό, τη βιομηχανία, τις ΑΠΕ, την ενέργεια, τη διαχείριση απορριμμάτων) και τις περιφερειακές στρατηγικές και προτεραιότητες για την περίοδο 2014-2020 (ΕΠ Κρήτης, RIS Crete, Καταπολέμηση της Φτώχειας κλπ)
- την εθνική στρατηγική για την αγροτική ανάπτυξη για την περίοδο 2014-2020
- τους εθνικούς και ενωσιακούς στόχους του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης (ΕΣΠΑ 2014-2020)
- τους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη
- την έντονη ανάγκη (όπως προκύπτει από την ανάλυση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών-πολιτισμικών χαρακτηριστικών της περιοχής) για οικονομική διαφοροποίηση της περιοχής και ανάσχεση της πληθυσμιακής της αποδυνάμωσης.

Η δραστηριότητα της ΟΤΔ

Η Αναπτυξιακή Ηρακλείου, δραστηριοποιείται τα τελευταία 25 χρόνια στην προτεινόμενη περιοχή παρέμβασης. Η έδρα της Αναπτυξιακής Ηρακλείου είναι στις Αρχάνες Ηρακλείου και απέχει από το Τυμπάκι (μέσω της οδού Αγίων Δέκα – Ασημίου) 66χλμ, με καλό οδικό δίκτυο. Η ΑΝ.Η. έχει ήδη εξασφαλίσει την παραχώρηση γραφείων από το Δήμο Φαιστού, εντός του δημοτικού καταστήματος Τυμπακίου, προκειμένου να στεγάσει το «**Γραφείο Μεσσαράς**». Στόχος του γραφείου αυτού θα είναι η εξυπηρέτηση του τοπικού πληθυσμού και των φορέων της περιοχής στη φάση ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης αλλά και υλοποίησης του τοπικού προγράμματος. Επίσης θα στεγάζονται εκεί στελέχη της ΟΤΔ και θα πραγματοποιούνται στο χώρο αυτό οι συνεδριάσεις της ΕΔΠ.

Στην περιοχή έχουν υλοποιηθεί η Κ.Π. LEADER II, η Κ.Π. LEADER + και η εφαρμογή της προσέγγισης LEADER – Άξονας 4 από την ΟΤΔ της Αναπτυξιακής Ηρακλείου και τμήμα της από την ΟΤΔ του ΑΚΟΜΜ Ψηλορείτης.

Επίσης, η ΟΤΔ γνωρίζει τους φορείς και τους κατοίκους της περιοχής με τους οποίους έχει αναπτύξει σχέση εμπιστοσύνης όλ' αυτά τα χρόνια.

Επιπλέον, γνωρίζει τα προβλήματα, τις ανάγκες και τις αναπτυξιακές δυνατότητες της περιοχής.

Η διοικητική οργάνωση, η γεωγραφική συνοχή και η ομοιογένεια και της περιοχής

Η περιοχή παρέμβασης του Τ.Π. CLLD/LEADER Μεσσαράς ανήκει στην ΠΕ Ηρακλείου της Περιφέρειας Κρήτης, αποτελείται από δημοτικές/τοπικές κοινότητες δύο δήμων που είναι μέτοχοι της Αναπτυξιακής Ηρακλείου. Ουσιαστικά περιλαμβάνει τις παράκτιες κοινότητες του νοτιοδυτικού τμήματος της Π.Ε. Ηρακλείου και αποτελείται από **14 Δημοτικές / Τοπικές κοινότητες**, τέσσερις από το Δήμο Γόρτυνας και δέκα από το Δήμο Φαιστού, με συνολικά **42 οικισμούς**.

Το διοικητικό, οικονομικό και εμπορικό κέντρο της περιοχής είναι οι Μοίρες (11χλμ από το Τυμπάκι) που γειτνιάζουν με την περιοχή, ενώ το δεύτερο μεγάλο κεφαλοχώρι είναι το Τυμπάκι εντός της περιοχής παρέμβασης. Όλοι οι οικισμοί συνδέονται με το Τυμπάκι, με μεγαλύτερη την απόσταση Τυμπακίου – Λέντα (νότια παράλια) που φτάνει στα 37 χλμ., καθώς μεσολαβεί τμήμα του ορεινού όγκου των Αστερουσίων. Η σύνδεση με το Ηράκλειο, την πρωτεύουσα του νομού, γίνεται μέσω της εθνικής οδού Ηρακλείου – Μοιρών (κάθετος οδικός άξονας).

Η περιοχή παρουσιάζει **γεωγραφική συνέχεια και συνεκτικότητα**. Εντός της περιοχής παρέμβασης ωστόσο, διαμορφώνονται μικροπεριοχές - ζώνες (δυτικό – νότιο τμήμα, ορεινές – πεδινές περιοχές, παραλιακές κλπ), οι οποίες εμφανίζουν διαφοροποιήσεις που δίνουν αντίστοιχα προοπτικές διαφοροποίησης των παρεμβάσεων μέσω του τοπικού προγράμματος και εστίασης σε διαφορετικούς τομείς αντίστοιχα. Σε κάθε περίπτωση, όμως οι περιοχές αποτελούν μία ολότητα, καθώς αναπτύσσουν μεταξύ τους συμπληρωματικότητες, αλληλεξαρτήσεις και διασυνδέσεις σε διάφορους τομείς και σε πολλά επίπεδα.

Οι περιοχές αυτές, έχουν **ομοιογένεια** στα βασικά χαρακτηριστικά της τοπικής οικονομίας, αν και υπάρχουν διαφοροποιήσεις ανά μικροπεριοχή, ενώ ελήφθησαν υπόψη και οι ειδικές χωρικές αναπτυξιακές ανάγκες και δυνατότητες ανάπτυξης, οι κοινές αναπτυξιακές προοπτικές, η ανταγωνιστικότητα και η τοπική επιχειρηματικότητα, καθώς και η φέρουσα δυνατότητα και οι ανάγκες των επιμέρους χωρικών ενοτήτων.

Για τη γεωγραφία της περιοχής επίσης, ελήφθησαν υπόψη τα μεγάλα έργα που έγιναν (φράγμα Φανερωμένης, οδικοί άξονες κλπ) ή που σχεδιάζονται για την περιοχή (αεροδρόμιο στο Καστέλι, λιμάνι και οδικοί άξονες στο νότο, ΑΠΕ κλπ), καθώς και τα κοινά διαρθρωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζει.

Επίσης, η περιοχή παρουσιάζει **ομοιογένεια** στην παραγωγική διάρθρωση, στην απασχόληση, στην κοινωνική οργάνωση και στα κοινωνικά χαρακτηριστικά, στο φυσικό περιβάλλον και στον πολιτισμό.

Αν εξαιρέσουμε τα ορεινά χωριά στο βορρά και το νότο της περιοχής, στην πεδινή και δυτική παράκτια περιοχή δεν υφίστανται πλέον ούτε οι κοινωνικές σχέσεις, ούτε οι παραγωγικές δομές πάνω στις οποίες στηρίχθηκε η δημιουργία και η ανάπτυξη των τοπικών παραδοσιακών κοινωνιών των οικισμών αυτών έως και την δεκαετία του '70 που αναπτύχθηκε ραγδαία η καλλιέργεια των πρώιμων κηπευτικών και αργότερα του τουρισμού. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των παραδοσιακών αγροτικών κοινωνιών, αγνοήθηκαν σαν συστατικά της όποιας μορφής ανάπτυξης επιχειρήθηκε τις τελευταίες δεκαετίες, με συνέπεια τις επικίνδυνες παραμορφώσεις του παραδοσιακού κοινωνικού ιστού που παρατηρούμε σήμερα.

Η αναπτυξιακή πολιτική με τη υιοθέτηση των συγκεκριμένων παραγωγικών μοντέλων και προτύπων που εφαρμόστηκε, δημιούργησε ένα καθημερινό τρόπο ζωής που υπονόμωσε το ήθος

και την κλίμακα αξιών της τοπικής παράδοσης της δυτικής Μεσσαράς, αντί να ανανεώσει δημιουργικά και ουσιαστικά τις παραδοσιακές κοινωνικές συμπεριφορές.

Η φυσιογνωμία της περιοχής παρέμβασης και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της

Συνοπτικά, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που σχηματοποιούν την ταυτότητα της περιοχής παρέμβασης είναι:

- Ο **κάμπος της Μεσσαράς** με έντονα αγροτικό χαρακτήρα και εξαγωγικό προσανατολισμό κυρίως στα θερμοκηπιακά οπωροκηπευτικά που παράγει.
- Η **τουριστική ανάπτυξη** του κόλπου της Μεσσαράς, καθώς και οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού (αγροτουρισμός, θαλάσσιος τουρισμός, υποτουρισμός, ποδηλατικός τουρισμός κλπ).
- Οι σημαντικοί **πολιτιστικοί πόροι** και ιδιαίτερα, οι επισκέψιμοι αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία, μουσεία, παραδοσιακοί οικισμοί, σε συνδυασμό με την πλούσια πολιτισμική παράδοση (ήθη και έθιμα κλπ.).
- Το πλούσιο **φυσικό περιβάλλον** (παραλίες, υγρά τοποι, φαράγγια, μονοπάτια, ορεινοί όγκοι κ.ά).
- Οι ευνοϊκές **κλιματολογικές συνθήκες**, που επιτρέπουν την ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων σε όλους τους τομείς της οικονομίας (π.χ. βιολογική γεωργία, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ήπιες μορφές τουρισμού κ.ά.).

Ακόμα, στα θετικά στοιχεία της περιοχής που μπορούν να ενισχύσουν την αναπτυξιακή της προοπτική, συγκαταλέγονται:

- Το **εκθεσιακό κέντρο** στη Μεσσαρά.
- Τα **πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα** που εδρεύουν στο Ηράκλειο μεν αλλά που μπορούν να διαδραματίσουν καταλυτικό ρόλο στην ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών και τη διάχυση της καινοτομίας στον τοπικό παραγωγικό ιστό.
- Οι **μελέτες του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Κρήτης** για την αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής.

Οικονομικά χαρακτηριστικά της περιοχής

Η οικονομική φυσιογνωμία της περιοχής, αφενός αποκαλύπτει ένα σύγχρονο σχετικά ιστό οικονομικών δραστηριοτήτων στην περιοχή του Τυμπακίου, αφετέρου στις υπόλοιπες περιοχές διακρίνουμε ένα σχετικά απλοποιημένο σύστημα οικονομικών δραστηριοτήτων που συνοδεύεται, συνήθως από χαμηλό βιοτικό επίπεδο των κατοίκων.

Ο πληθυσμός ασχολείται κατά κύριο λόγο με τη γεωργία, (δυναμικές καλλιέργειες πρώιμων κηπευτικών), τον τουρισμό στα δυτικά και λιγότερο στα νότια, την κτηνοτροφία και τη μελισσοκομία στα ορεινά και σε ελάχιστο βαθμό με τη βιοτεχνία.

Η έντονη εξάρτηση από τη γεωργία, σε συνδυασμό με την έντονη διαρθρωτική υστέρηση της δραστηριότητας αυτής, συνιστούν ένα πλέγμα οικονομικών μειονεκτημάτων, άμεσα συνδεδεμένων με τη λειτουργία της αγοράς των οπωροκηπευτικών.

Ο **Πρωτογενής τομέας** είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος. Παρά ταύτα, χαρακτηρίζεται από σοβαρές διαρθρωτικές αδυναμίες. Η στροφή προς την παραγωγή ασφαλών και ποιοτικών προϊόντων, μέσω βιολογικών μεθόδων καλλιέργειας και παραγωγής γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων, καθώς και η διασύνδεση του τομέα με τον δευτερογενή (μεταποίηση αγροτικών προϊόντων) και τον τριτογενή (εμπορία αγροτικών προϊόντων και τροφίμων, εστίαση, τουρισμός) τομέα της οικονομίας αποτελεί κύρια στρατηγική επιλογή για την ανάπτυξη τόσο της περιοχής παρέμβασης, όσο και γενικότερα

της Π.Ε. Ηρακλείου. Η Π.Ε. Ηρακλείου έχει το συγκριτικό πλεονέκτημα να διαθέτει τη μεγαλύτερη και πιο εύφορη πεδιάδα του νησιού (από αρχαιοτάτων χρόνων), που αποτελεί και μία από τις μεγαλύτερες διατροφικές αποθήκες στη χώρα, τον περίφημο κάμπο της Μεσσαράς. Εκεί καλλιεργούνται, ταυτόχρονα και με μαζικό τρόπο, τα πρώιμα κηπευτικά (θερμοκηπιακές καλλιέργειες), μια επιλογή-«κλειδί» για τις αγορές της Κεντρικής Ευρώπης. Σε ό,τι αφορά το εισόδημα για τους παραγωγούς, οι καλλιέργειες αυτές αποδίδουν και τους χειμερινούς μήνες και, με τον τρόπο αυτόν, η Π.Ε. διασφαλίζει όλο τον χρόνο αγροτικό εισόδημα.

Ο **Δευτερογενής τομέας** κυριαρχείται από τον κλάδο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και κυρίως επιχειρήσεων μεταποίησης των προϊόντων του πρωτογενή τομέα, αλλά και με τους κλάδους των δομικών υλικών και των πλαστικών. Το μικρό μέγεθος και ο οικογενειακός χαρακτήρας των περισσότερων επιχειρήσεων λειτουργεί σε αρκετές περιπτώσεις ανασταλτικά στην εξέλιξή τους, ερμηνεύει δε σε μεγάλο βαθμό τις οργανωτικές και οικονομικές αδυναμίες τους και την παρεπόμενη χαμηλή ένταση καινοτομίας.

Στον **Τριτογενή τομέα** ο τουρισμός είναι δυναμικά αναπτυσσόμενος κλάδος της τοπικής οικονομίας, με σημαντικές όμως αδυναμίες. Η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού έχει ήδη αρχίσει και αναμένεται να συμβάλλει ενεργά στην ανάδειξη των πολιτιστικών και περιβαλλοντικών πόρων της υπαίθρου, στην αξιοποίηση και προώθηση των τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα και στη διασύνδεση, στην προβολή των μοναδικών τοπικών προϊόντων της περιοχής και εν τέλει στην ενδυνάμωση του προφίλ και της ελκυστικότητάς της, ως προς τους εγχώριους και αλλοδαπούς επισκέπτες.

Αναπτυξιακές δυνατότητες – προοπτικές

Οι κλιματολογικές αλλαγές και η οικολογική κρίση, η δημογραφική γήρανση του πληθυσμού, η μετανάστευση, η αλλαγή του τρόπου ζωής και του αξιακού συστήματος συνθέτουν το σκηνικό των ασφυκτικών πιέσεων και απειλών που δέχονται καθημερινά οι τοπικές κοινωνίες. Η προσαρμογή σε αυτές και οι προσπάθειες επιβίωσης σε περιόδους πολυεπίπεδης κρίσης αποτελούν μέρη μιας εξελικτικής διαδικασίας που περιλαμβάνει εκτός των άλλων, και τη δυναμική μιας ανάπτυξης προς νέες κατευθύνσεις, οι οποίες πρέπει να αναζητηθούν. Η κατάσταση αυτή αποτελεί σύγχρονη πραγματικότητα και για την περιοχή παρέμβασης του Τ.Π. CLLD/LEADER Μεσσαράς.

Η περιοχή παρέμβασης σηματοδοτεί ιδιαίτερες και ιδιόμορφες πληθυσμιακές, οικονομικές και κοινωνικές πραγματικότητες με πολλές αντιφάσεις. Από τη μια, στα νοτιοδυτικά της περιοχής έχουμε μια **ευρεία πεδινή και ιδιαίτερα παραγωγική γεωργική ζώνη με παράλληλη ανάπτυξη του τουρισμού** που στηρίζεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των παραλίων αλλά και στον υψηλό βαθμό συγκέντρωσης πολιτισμικών πόρων, που η πυκνότητα τους θεωρείται εξαιρετικά μεγάλη με υπερτοπική σημασία.

Από την άλλη, στα βόρεια και στα νοτιοανατολικά της περιοχής έχουμε οικισμούς που η απομόνωση, η απομάκρυνση και η δυσχέρεια πρόσβασης, ανάλογα με την ένταση και το μέγεθος τους, από κοινού συμβάλουν στο φαινόμενο της περιθωριοποίησης του χώρου και του πληθυσμού τους. Ωστόσο, οι περιοχές αυτές θα λέγαμε ότι έχουν μοναδικό φυσικό περιβάλλον (ψηλά βουνά, απότομες πλαγιές, χαράδρες και φαράγγια που καταλήγουν σε υπέροχους κόλπους), που δημιουργεί τις προοπτικές **για ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού**, συμπληρωματικά με την ανάπτυξη της πεδινής και παραλιακής ζώνης.

Παρά το πλούσιο φυσικό περιβάλλον, στην περιοχή καταγράφονται **ιδιαίτερα περιβαλλοντικά προβλήματα και κίνδυνοι**, όπως η αλόγιστη χρήση φυτοφαρμάκων στα θερμοκήπια, η αισθητική και όχι μόνο υποβάθμιση από τα υπολείμματα των πλαστικών των θερμοκηπίων, η μη ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων (αλόγιστη χρήση), η υπερβόσκηση, η διαχείριση των

απορριμμάτων, της διάθεσης υγρών αποβλήτων, η υποβάθμιση του θαλάσσιου περιβάλλοντος κλπ.

Σύμφωνα με το Χωροταξικό Σχέδιο της Περιφέρειας Κρήτης, αλλά και στη βάση των έντονων συζητήσεων των τελευταίων χρόνων με αφορμή την προοπτική δημιουργίας διαμετακομιστικού – εμπορικού λιμένα στην περιοχή του Κόκκινου Πύργου («Λιμάνι του Νότου»), η περιοχή παρέμβασης αναδεικνύεται σε ένα ιδιόμορφο και αρκετά σημαντικό από χωροταξικής άποψης τμήμα της Κρήτης. Παρά τα προβλήματα που καταγράφονται, διαθέτει μια αναπτυξιακή δυναμική, η οποία πηγάζει από τα εξής στοιχεία – παραμέτρους:

- Την κεντροβαρική της θέση στη νότια Κρήτη και τη σχέση της με τον ευρύτερο κόλπο της Μεσσαράς
- Το χωροταξικό σχεδιασμό σημαντικών διαρθρωτικών παρεμβάσεων (λιμάνι νότου, νότιος οδικός άξονας Κρήτης, αεροδρόμιο Καστελίου)
- Τη γειτνίαση με τις αναπτυγμένες πεδινές περιοχές της Μεσσαράς, με υψηλή παραγωγικότητα στον αγροτικό τομέα
- Το σπάνιο πολιτιστικό απόθεμα αλλά κυρίως οι επισκέψιμοι αρχαιολογικοί χώροι που διαθέτει
- Το πλούσιο φυσικό περιβάλλον της και οι μορφολογία των ακτών της.

Συνοψίζοντας, η περιοχή παρέμβασης και ο Κόλπος της Μεσσαράς ιδιαίτερα, διαθέτουν όλες τις προϋποθέσεις για:

- Την περαιτέρω ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό του **αγροδιατροφικού τομέα** και τη διασύνδεσή του με τις οικονομικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τον τουρισμό.
- Τη διαφοροποίηση της οικονομικής της βάσης και την ανάπτυξη ανταγωνιστικών μορφών δευτερογενούς και κυρίως τριτογενούς οικονομικής δραστηριότητας.
- Τη διάχυση και αξιοποίηση των **νέων τεχνολογιών** και την ενσωμάτωση της **καινοτομίας** στην παραγωγική διαδικασία, κάτι που μπορεί να επιτευχθεί μέσω και της αναβάθμισης της διασύνδεσης των ερευνητικών και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της περιοχής με τον τοπικό παραγωγικό ιστό.
- Την ανάπτυξη ενός **διαφοροποιημένου τουριστικού προϊόντος** που θα στηρίζεται σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού με έμφαση στην αξιοποίηση της πλούσιας πολιτιστικής, πολιτισμικής και παραγωγικής παράδοσης της περιοχής (π.χ. επισκέψιμα αγροκτήματα, κτηνοτροφικές μονάδες, οινοποιεία, παρακολούθηση τοπικών εκδηλώσεων, κλπ.).
- Την αξιοποίηση της πλούσιας της πλούσιας **πολιτιστικής, πολιτισμικής και παραγωγικής παράδοσης** της περιοχής.
- Την **ενεργοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού** και ιδιαίτερα των νέων, στην κατεύθυνση της δημιουργίας καινοτόμων επιχειρήσεων.
- Την περαιτέρω **βελτίωση των βασικών υποδομών και κοινωνικών υπηρεσιών** και εν τέλει, της ποιότητας ζωής στο σύνολο των οικισμών της περιοχής παρέμβασης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

3.1. Ενέργειες Διαβούλευσης

Η Αναπτυξιακή Ηρακλείου εφάρμοσε την ανελικτική (bottom-up) προσέγγιση για το σχεδιασμό του προγράμματος, με διαδικασίες δημοκρατικής διαβούλευσης (συναντήσεις, συσκέψεις, κ.λ.π), με σκοπό τη διαμόρφωση προτάσεων για τα βασικά σημεία της Α' φάσης της παρούσας πρότασης.

Κατά τη διαδικασία αυτή η ΑΝ.Η. διαβουλευτήκε σε τρία επίπεδα:

- σε επίπεδο Δημόσιων υπηρεσιών και οργανισμών,
- σε επίπεδο συλλογικών φορέων της Περιφερειακής Ενότητας Ηρακλείου,
- σε επίπεδο γενικότερα του τοπικού πληθυσμού.

Στόχοι των ενεργειών αυτών ήταν:

- ο προσδιορισμός της περιοχής παρέμβασης,
- το εταιρικό σχήμα και η επιτροπή λήψης αποφάσεων (ΕΔΠ)
- το θέμα συσπείρωσης και η θεματική κατεύθυνση του τοπικού προγράμματος

Πίνακας 3.1: Συγκεντρωτικός Πίνακας Ενεργειών Διαβούλευσης

A/A	Ημ/μηνία Διεξαγωγής	Τόπος διεξαγωγής	Φορείς που συμμετείχαν	Είδος Φορέα	Αρ. Συμμ.	Αντικείμενο Διαβούλευσης
1	4/07/2017	Αρχάνες - ΑΝ.Η.	Μέλη Δ.Σ. ΑΝ.Η.	ΙΔ	13	Απόφαση ΔΣ για: -υποβολή πρότασης -καθορισμό περιοχής και διερεύνηση φορέων για συμμετοχή στην ΕΔΠ -ορισμός προσωπικού και ομάδας έργου
2	25/07/2017	Ηράκλειο	Αντιπεριφερειάρχη Κοινωνικής Πολιτικής	Δ	3	Εταιρικό Σχήμα / ΕΔΠ / Περιοχή Παρέμβασης / Συνεργασίες & Συλλογικές δράσεις
3		Ηράκλειο	Αντιπεριφερειάρχη Πρωτογενή Τομέα	Δ	4	Εταιρικό Σχήμα / ΕΔΠ / Περιοχή Παρέμβασης/ Θεματική κατεύθυνση
4		Ηράκλειο	Αντιπεριφερειάρχη Π.Ε. Ηρακλείου και Γεν. Δ/ση Αγρ.Οικ. (ΔΑΟ) Ηρακλείου	Δ	4	Εταιρικό Σχήμα / ΕΔΠ / Περιοχή Παρέμβασης / Θεματική κατεύθυνση
5		ΕΒΕΗ Ηράκλειο	Επιμελητήρια (ΕΒΕΗ, ΟΕΕ /ΤΑΚ, ΤΕΕ /ΤΑΚ, ΓΕΩΤΕΕ)	ΙΔ	9	Περιοχή Παρέμβασης / Θεματική Κατεύθυνση / Συμμετοχή στο Εταιρικό Σχήμα ΕΔΠ / Συλλογικές Δράσεις
6		Ηράκλειο	Αντιπερ/ρχης Περιβάλ και Χωροτ. Κρήτης – Αντ/ρχης Ενέργειας και Βιομηχ. Κρ. Περιφ. Σύμβουλος – Εντεταλμένος σε θέματα αναπτ. προγρ.και Επιχειρ.	Δ	7	Περιοχή Παρέμβασης / Θεματική Κατεύθυνση / ΕΔΠ/ Θέματα περιβάλλοντος, ενέργειας, χωροταξίας και ΜΜΕ

A/A	Ημ/μηνία Διεξαγωγής	Τόπος διεξαγωγής	Φορείς που συμμετείχαν	Είδος Φορέα	Αρ. Συμμ.	Αντικείμενο Διαβούλευσης
7	26/07/2017	Ηράκλειο	Αντιπεριφερειάρχης Ευρωπαϊκών και Διεθνών Θεμάτων - Αντιπρ. του Ευρ. Δικτύου Παραθαλ. και Νησιωτ. Περιφ. (CRPM)	Δ	3	Περιοχή Παρέμβασης / Θεματική Κατεύθυνση / ΕΔΠ / Διακρατικές Συνεργασίες και Δικτύωση
8		Άγιοι Δέκα	Δήμος Γόρτυνας	Δ	3	Εταιρικό Σχήμα / ΕΔΠ / Περιοχή Παρέμβασης / Υποβολή πρότασης
9		Άγιοι Δέκα	Τοπικοί Φορείς Δήμου Γόρτυνας	ΙΔ	14	Εταιρικό Σχήμα / ΕΔΠ / Περιοχή Παρέμβασης / Υποβολή πρότασης
10	27/07/2017	Μοίρες	Δήμος Φαιστού και Τοπικοί Φορείς Δήμου Φαιστού	Δ - ΙΔ	17	Εταιρικό Σχήμα / ΕΔΠ / Περιοχή Παρέμβασης / Υποβολή πρότασης
11	17/08/2017	Αρχάνες - ΑΝ.Η.	Περιφερειάρχης Κρήτης	Δ	4	Περιοχή Παρέμβασης / Θεματική Κατεύθυνση / ΕΔΠ
12	18/08/2017	ΕΥΔ Ε.Π. ΠΕΠ Κρήτης	ΕΥΔ Ε.Π. Περιφέρειας Κρήτης	Δ	3	Εταιρικό Σχήμα / ΕΔΠ / Περιοχή Παρέμβασης / Υποβολή πρότασης
13	25/08/2017	Αρχάνες - ΑΝ.Η.	ΔΣ	ΙΔ	13	Απόφαση ΔΣ για: - έγκριση περιοχής παρέμβασης - έγκριση τελικής πρότασης - εκπρόσωποι ΕΔΠ και εκχώρηση αρμοδιοτήτων - εξουσιοδότηση για υποβολή πρότασης

Πίνακας 3.2: Αναλυτικός Πίνακας ανά ενέργεια διαβούλευσης (ένας πίνακας ανά ενέργεια διαβούλευσης, σύμφωνα με την αρίθμηση του παραπάνω συνοπτικού πίνακα)

No 1.	
Είδος ενέργειας	Σύσκεψη διαβούλευσης
Ημερομηνία διεξαγωγής	4/7/2017
Ομάδα στόχος	ΔΣ ΑΝΗ
Αριθμός συμμετεχόντων	13
Φορείς που συμμετείχαν	1) ΔΣ ΑΝΗ 2) Στελέχη ΑΝΗ
Είδος φορέων	Ιδιωτικός
Συμμετέχοντες (Βλ. Π 3.1.01)	
1. Εμμανουήλ Κοκοσάλης, Δήμαρχος Αρχ-Αστ., Πρόεδρος ΑΝΗ 2. Παύλος Μπαριτάκης, Δήμαρχος Βιάννου, Μέλος ΔΣ ΑΝΗ 3. Ευχαριστία Κουτεντάκη, Περιφ. Σύμβ. Π.Κρήτης, Μέλος ΔΣ ΑΝΗ 4. Δημήτριος Τζανάκης, Μέλος ΔΣ Ένωσης Πεζών, Μέλος ΔΣ ΑΝΗ 5. Αθανάσιος Κύρκος, Μέλος ΔΣ Δ. Μαλεβιζίου, Μέλος ΔΣ ΑΝΗ 6. Γεώργιος Αρμουτάκης, Δήμαρχος Φαιστού, Μέλος ΔΣ ΑΝΗ 7. Ιωάννης Μαστοράκης, Δήμαρχος Χερσονήσου, Μέλος ΔΣ ΑΝΗ 8. Ζαχαρίας Καλογεράκης, Δήμαρχος Μ.Πεδιάδα, Μέλος ΔΣ ΑΝΗ 9. Εμμανουήλ Φραγκάκης, εκπρόσωπος ΕΒΕΗ, Μέλος ΔΣ ΑΝΗ	10. Νικόλαος Σχοιναράκης, Δήμαρχος Γόρτυνας, Μέλος ΔΣ ΑΝΗ 11. Ιωάννης Κεφαλογιάννης, Σύμβ. Δ. Ηρακλείου, Αντιπρόεδρος ΑΝΗ 12. Γεώργιος Μαυρογιάννης, Διευθυντής ΑΝΗ 13. Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια ΤΠ CLLD/LEADER ΑΝΗ
Συμπεράσματα / Αποτελέσματα	
Τα μέλη του ΔΣ ενημερώθηκαν για την νέα πρόσκληση υποβολής προτάσεων στο πλαίσιο του ΠΑΑ 2014-2020 και ιδιαίτερα στο Μέτρο 19 CLLD/LEADER του ΠΑΑ. Αποφασίστηκε: (α) να σχεδιαστεί η υποβολή νέας πρότασης CLLD/LEADER για την περιοχή της Μεσσαράς του νομού	

Ηρακλείου, στην οποία υπάρχει ήδη εγκεκριμένο πρόγραμμα CLLD/LEADER Αλιείας, με φορέα υποβολής την Αναπτυξιακή Ηρακλείου, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τους Κανονισμούς των ΕΔΕΤ και τα οριζόμενα στα αντίστοιχα σημεία των ΠΑΑ (β) Για την ΕΔΠ αποφασίστηκε να διερευνηθεί μέσω διαβούλευσης η δυνατότητα συμμετοχής από εκπροσώπους τόσο της τοπικής αυτοδιοίκησης, όσο και από επιμελητήρια και άλλους κοινωνικοοικονομικούς φορείς, ώστε να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή εκπροσώπηση και (γ) ορίστηκε το προσωπικό που θα εργαστεί για την προετοιμασία και την υποβολή της νέας πρότασης.

No 2.	
Είδος ενέργειας	Σύσκεψη διαβούλευσης
Ημερομηνία διεξαγωγής	25/07/2017 – 10:00
Ομάδα στόχος	Περιφέρεια Κρήτης
Αριθμός συμμετεχόντων	3
Φορείς που συμμετείχαν	Περιφέρεια Κρήτης – Αντιπεριφέρεια Κοινωνικής Πολιτικής
Είδος φορέων	Δημόσιο
Συμμετέχοντες (Βλ. Π 3.1.02)	
1.Θεανώ Βρέντζου Σκορδαλάκη, Αντιπεριφερειάρχης Κοινωνικής Πολιτικής 2.Γεώργιος Μαυρογιάννης, Διευθυντής ΑΝΗ 3.Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια ΤΠ CLLD/LEADER Νομού Ηρακλείου	
Συμπεράσματα / Αποτελέσματα	
Συζητήθηκε με την Αντιπεριφερειάρχη η πρόθεση της ΑΝΗ να υποβάλλει νέα πρόταση CLLD/LEADER για την περιοχή της Μεσσαράς, γεγονός με το οποίο συμφώνησε. Επίσης, συζητήθηκε το εταιρικό σχήμα στο οποίο συμφωνήθηκε να συμμετέχει ο μεγαλύτερος δυνατός αριθμός φορέων της περιοχής που να καλύπτει θέματα τοπικής αυτοδιοίκησης, περιβάλλοντος, πολιτισμού, επιχειρήσεων και κοινωνικά, ενώ θα πρέπει να εξασφαλίζεται και η μέγιστη δυνατή γεωγραφική εκπροσώπηση. Τονίστηκε επίσης η δυνατότητα ανάπτυξης της μεταποίησης των αγροτικών – θερμοκηπιακών προϊόντων που έχει η περιοχή καθώς και η ενίσχυση των φορέων που ασκούν κοινωνική πολιτική στη Μεσσαρά.	
No 3.	
Είδος ενέργειας	Σύσκεψη διαβούλευσης
Ημερομηνία διεξαγωγής	25/07/2017 – 11:30
Ομάδα στόχος	Περιφέρεια Κρήτης
Αριθμός συμμετεχόντων	4
Φορείς που συμμετείχαν	1) Αντιπεριφερειάρχης Πρωτογενή τομέα 2) Αγροδιατροφική Σύμπραξη
Είδος φορέων	Δημόσιο
Συμμετέχοντες (Βλ. Π 3.1.03)	
1.Χνάρης Εμμανουήλ, Αντιπεριφερειάρχης Αγενή Τομέα 2. Μαρία Βενέρη Χανιωτάκη, Υπάλληλος Αγροδιατροφικής Σύμπραξης Περιφέρειας Κρήτης 3. Γεώργιος Μαυρογιάννης, Διευθυντής ΑΝΗ 4.Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια ΤΠ CLLD/LEADER ΑΝΗ	
Συμπεράσματα / Αποτελέσματα	
Συζητήθηκε με τον Αντιπεριφερειάρχη η πρόθεση της ΑΝΗ να υποβάλλει νέα πρόταση CLLD/LEADER για την περιοχή της Μεσσαράς, γεγονός με το οποίο συμφώνησε. Συζητήθηκε το εταιρικό σχήμα στο οποίο συμφωνήθηκε να συμμετέχει ο μεγαλύτερος δυνατός αριθμός φορέων της περιοχής, καθώς και εκπρόσωποι της Περιφέρειας Κρήτης. Επίσης, συζητήθηκαν οι προοπτικές συνεργασίας μεταξύ της Αγροδιατροφικής Σύμπραξης Κρήτης με την Αναπτυξιακή Ηρακλείου για την προώθηση των τοπικών προϊόντων και των παραγωγών μέσα από το νέο πρόγραμμα CLLD LEADER Μεσσαράς.	

No 4.	
Είδος ενέργειας	Σύσκεψη διαβούλευσης
Ημερομηνία διεξαγωγής	25/07/2017
Ομάδα στόχος	Αντιπεριφερειάρχης ΠΕ Ηρακλείου - Γενική Δ/νση Αγροτικής Οικονομίας
Αριθμός συμμετεχόντων	10
Φορείς που συμμετείχαν	1. Αντιπεριφερειάρχης ΠΕ Ηρακλείου, 2. Γενική Δ/νση Αγρ. Οικ.– Τμήμα Αλιείας Κρήτης 3. Αναπτυξιακή Ηρακλείου
Είδος φορέων	Δημόσιο
Συμμετέχοντες (Βλ. Π 3.1.04)	
1. Μαγαράκης Γεώργιος, ΔΑΟΚ ΠΕΗ 2. Παντουβάκη Γεωργία, ΔΑΟΚ ΠΕΗ 3. Λαμπρινίδη Σοφία, ΔΑΟΚ ΠΕΗ 4. Μαραγκουδάκης Μιχαήλ, ΔΑΟΚ ΠΕΗ 5. Βάλλα Ελένη, ΔΑΟΚ ΠΕΗ 6. Καούρη Στρατούλα, ΔΑΟΚ ΠΕΗ 7. Κουκιαδάκης Ευριπίδης Αντιπεριφερειάρχης Περιφερειακής Ενότητας Ηρακλείου 8. Δοριάκης Χρήστος, γραφείο Αντιπεριφερειάρχη 9. Μαυρογιάννης, Δ/ντής ΑΝΗ, 10. Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια ΤΠ CLLD / LEADER ΑΝΗ	
Συμπεράσματα / Αποτελέσματα	
<p>Ενημερώθηκε ο Αντιπεριφερειάρχης και τα στελέχη της Δ/νσης Αγροτικής Οικονομίας της ΠΕ Ηρακλείου για τα δύο εγκεκριμένα προγράμματα CLLD/LEADER στο νομό Ηρακλείου (πολυταμειακό και Αλιείας για την περιοχή της Μεσσαράς) και για την πρόθεση της ΑΝ.Η να υποβάλλει και νέα πρόταση CLLD/LEADER με χρηματοδότηση από το ΕΓΤΑΑ για την περιοχή της Μεσσαράς. Συζητήθηκε η υφιστάμενη κατάσταση στον τομέα της γεωργίας (και ιδιαίτερα για το ελαιόλαδο, τις θερμοκηπιακές καλλιέργειες, το κρασί και το μέλι) και στον τομέα της κτηνοτροφίας στην περιοχή, καθώς και για τις αναπτυξιακές προοπτικές της. Τονίστηκαν τα προβλήματα άρδευσης στην περιοχή, καθώς και της περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Ωστόσο, αναφέρθηκε ότι η ΠΕ Ηρακλείου έχει ένα στρατηγικό σχεδιασμό για την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής τον οποίο η ΑΝΗ θα λάβει υπόψη της στο σχεδιασμό των δράσεων της Β' φάσης του Τ.Π.</p>	
No 5.	
Είδος ενέργειας	Σύσκεψη διαβούλευσης
Ημερομηνία διεξαγωγής	25/07/2017
Ομάδα στόχος	Επιμελητήρια
Αριθμός συμμετεχόντων	7
Φορείς που συμμετείχαν	1. Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας/Τμ. Ανατολικής Κρήτης, 2. Επιμελητήριο Ηρακλείου, 3. ΓΕΩΤΕΕ 4. Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας/Τμήμα Ανατολικής Κρήτης, 5. Αναπτυξιακή Ηρακλείου
Είδος φορέων	Ιδιωτικοί
Συμμετέχοντες (Βλ. Π 3.1.05)	
1. Μανώλης Φραγκιαδάκης, Αντιπρόεδρος ΕΒΕΗ 2. Γιώργος Καραπιδάκης, εκπρόσωπος ΕΒΕΗ 3. Γιάννης Χαρωνίτης, Πρόεδρος Δ.Ε. ΤΕΕ ΤΑΚ 4. Γιώργος Σισαμάκης, Πρόεδρος ΟΕΕ ΤΑΚ 5. Ευγενία Στυλιανού, Αντιπρόεδρος ΓΕΩΤΕΕ Π.Κ. 6. Μαυρογιάννης, Δ/ντής ΑΝΗ, 7. Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια ΤΠ CLLD / LEADER ΑΝΗ	
Συμπεράσματα / Αποτελέσματα	

Ενημερώθηκαν οι εκπρόσωποι των επιμελητηρίων για την πρόθεση της ΟΤΔ να υποβάλλει νέα πρόταση στο Μέτρο 19 του ΠΑΑ για την περιοχή της Μεσσαράς, συζητήθηκε η πρόταση της ΑΝΗ για το εταιρικό σχήμα - σύνθεση της νέας ΕΔΠ, καθώς και η θεματική κατεύθυνση. Όλα τα Επιμελητήρια εξέφρασαν την επιθυμία να συμμετέχουν στην ΕΔΠ, καθώς μπορούν να συμβάλλουν με την εμπειρία τους σε θέματα που σχετίζονται με τις επιχειρήσεις, με την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα, την προστασία του περιβάλλοντος, το χωροταξικό σχεδιασμό. Όλοι οι εκπρόσωποι συμφώνησαν στην υποβολή της πρότασης, καθώς υπάρχει μεγάλο επενδυτικό ενδιαφέρον για επενδύσεις του Γεωργικού Ταμείου, ακόμα και αυτήν την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Επιπλέον, το Επιμελητήριο Ηρακλείου τόνισε τη σημασία των δικτύων για την ισχυροποίηση των επιχειρήσεων και την προβολή των τοπικών ποιοτικών προϊόντων του πρωτογενή κυρίως τομέα. Ο εκπρόσωπος του οικονομικού επιμελητηρίου τόνισε την ανάγκη επιμόρφωσης των επιχειρήσεων σε θέματα δικτύωσης και καινοτομίας αλλά και στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, ενώ παράλληλα επεσήμανε την ανάγκη απλοποίησης των διαδικασιών υποβολής αιτήσεων χρηματοδότησης και υλοποίησης των επενδύσεων.

No 6.

Είδος ενέργειας	Σύσκεψη διαβούλευσης
Ημερομηνία διεξαγωγής	25/07/2017
Ομάδα στόχος	Περιφέρεια Κρήτης
Αριθμός συμμετεχόντων	8
Φορείς που συμμετείχαν	Αντιπεριφερειάρχη Περιβάλλοντος χωροταξίας και Ενέργειας – Διεύθυνση ΠΕΧΩ Κρήτης
Είδος φορέων	Δημόσιο

Συμμετέχοντες (Βλ. Π 3.1.06)

1. Καλογεράκης Νικόλαος, Αντιπεριφερειάρχης Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Ενέργειας
2. Ευχαριστία Κουτεντάκη, Περιφερειακή Σύμβουλος, Μέλος ΔΣ ΑΝΗ
3. Καμπουράκης Λάμπρος, Μέλος ΔΣ ΑΝΗ
4. Καργάκη Λένα, Περιφέρεια Κρήτης – Διεύθυνση Περιβάλλοντος
5. Παρασύρης Ιωάννης, γραφείο Αντιπεριφερειάρχη
6. Χατζηγιάννη Ελένη, Διευθύντρια Χωροταξικού Σχεδιασμού Περιφέρειας Κρήτης
7. Γεώργιος Μαυρογιάννης, Διευθυντής ΑΝΗ
8. Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια Τ.Π. CLLD LEADER Ν. Ηρακλείου

Συμπεράσματα / Αποτελέσματα

Τα στελέχη της Αναπτυξιακής Ηρακλείου ενημέρωσαν τον Αντιπεριφερειάρχη και τα στελέχη της υπηρεσίας του, για την πρόθεση της Αναπτυξιακής Ηρακλείου να υποβάλλει νέα πρόταση που θα αφορά στην περιοχή της Μεσσαράς. Τονίστηκε η σημασία εφαρμογής δράσεων που σχετίζονται με την ενέργεια (εξοικονόμηση ενέργειας, ενεργειακή αποδοτικότητα), καθώς και η ανάγκη ανάληψης δράσεων αποκατάστασης του υποβαθμισμένου περιβάλλοντος στην περιοχή (υπολείμματα θερμοκηπίων, διάβρωση ακτών, υποβάθμιση οικοτόπων κλπ). Επιπλέον, επισημάνθηκε η ανάγκη δικτύωσης των επιχειρήσεων και η εφαρμογή καινοτόμων φιλοπεριβαλλοντικών δράσεων τόσο στην οργάνωση, όσο και στον τομέα της παραγωγής και τυποποίησης.

No 7.

Είδος ενέργειας	Σύσκεψη διαβούλευσης
Ημερομηνία διεξαγωγής	26/07/2017
Ομάδα/ες στόχος	Αντιπεριφερειάρχη Ευρωπαϊκών και Διεθνών Θεμάτων – Αντιπρόεδρος του Ευρωπαϊκού Δικτύου Παραθαλάσσιων και Νησιωτικών Περιφερειών (CRPM)
Αριθμός συμμετεχόντων	3
Φορείς που συμμετείχαν	1.Περιφέρεια Κρήτης 2.Αναπτυξιακή Ηρακλείου
Είδος φορέων	Δημόσιο

Συμμετέχοντες (Βλ. Π 3.1.07)	
1. Γιώργος Αλεξάκης, Αντιπεριφερειάρχης Ευρωπαϊκών και Διεθνών Θεμάτων 2. Γιώργος Μαυρογιάννης, Διευθυντής ANH	3. Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια ΤΠ CLLD/LEADER ANH
Συμπεράσματα / Αποτελέσματα	
<p>Έγινε ενημέρωση για την πρόθεση της ΟΤΔ να υποβάλλει νέα πρόταση, για την περιοχή της Μεσσαράς, για τη σύνθεση της ΕΔΠ και τη θεματική κατεύθυνση του νέου τοπικού προγράμματος. Επιπλέον συζητήθηκαν τα προβλήματα διάβρωσης στον κόλπο της Μεσσαράς λόγω της κλιματικής αλλαγής και των μεγάλων υποδομών (φράγματα, καταφύγια κλπ) αλλά και τις δυνατότητες που έχει η περιοχή για την ανάπτυξη τουρισμού εμπειρίας και εναλλακτικού τουρισμού. Συμφωνήθηκε ότι η περιοχή παρέμβασης συνάδει με το χωροταξικό σχεδιασμό της περιφέρειας Κρήτης, ενώ συζητήθηκε και περίπτωση η ANH να συνεργαστεί σε διακρατικό επίπεδο με ΟΤΔ από τα μεγάλα νησιά της Μεσογείου, στο πλαίσιο του CLLD/LEADER για θέματα κοινού ενδιαφέροντος.</p>	
No 8.	
Είδος ενέργειας	Σύσκεψη διαβούλευσης
Ημερομηνία διεξαγωγής	26/07/2017
Ομάδα/ες στόχος	Δήμος Γόρτυνας
Αριθμός συμμετεχόντων	3
Φορείς που συμμετείχαν	1. Δήμος Γόρτυνας 2. Αναπτυξιακή Ηρακλείου
Είδος φορέων	Δημόσιο
Συμμετέχοντες (Βλ. Π 3.1.08)	
1. Νικόλαος Σχοιναράκης, Δήμ.Γόρτυνας 2. Γεώργιος Μαυρογιάννης, Διευθυντής ANH, 3. Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια CLLD / LEADER ANH	
Συμπεράσματα / Αποτελέσματα	
<p>Στην συνάντηση ενημερώθηκε αναλυτικότερα ο Δήμαρχος για την πρόθεση της ΟΤΔ ANH να υποβάλει νέα πρόταση για την περιοχή της Μεσσαράς και τις αντίστοιχες Δημοτικές Ενότητες του Δήμου που θα συμπεριληφθούν στην περιοχή παρέμβασης. Ο Δήμαρχος συμφώνησε με την υποβολή της πρότασης και τη συμμετοχή του Δήμου Γόρτυνας στην ΕΔΠ, ενώ συζητήθηκε η πιθανή θεματική κατεύθυνση του προγράμματος, καθώς και οι αναπτυξιακές δυνατότητες των περιοχών παρέμβασης του προγράμματος αλλά και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι περιοχές αυτές ακόμα και σε βασικές υποδομές (δίκτυο ύδρευσης και αποχέτευσης, αγροτική οδοποιία κλπ.</p>	
No 9.	
Είδος ενέργειας	Σύσκεψη διαβούλευσης
Ημερομηνία διεξαγωγής	27/07/2017
Ομάδα/ες στόχος	Τοπικοί Φορείς Δήμου Γόρτυνας
Αριθμός συμμετεχόντων	14
Φορείς που συμμετείχαν	1. Δήμος Γόρτυνας 2. Πολιτιστικός Σύλλογος Λέντα – Μιαμούς 3. Πολιτιστικός Σύλλογος Αποϊνίου 4. Πολιτιστικός Σύλλογος Απεσωκαρίου 5. Σύλλογος Επαγγελματιών Λέντα 6. Τοπική Κοινότητα Αγ. Κυρίλλου 7. Τοπική Κοινότητα Λέντα 8. Αναπτυξιακή Ηρακλείου

Είδος φορέων	Δημόσιοι
Συμμετέχοντες (Βλ. Π 3.1.09)	
<ol style="list-style-type: none"> Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια CLLD / LEADER ANH Γεώργιος Μαυρογιάννης, Διευθυντής ANH Μανιδάκης Κωνσταντίνος, Πολιτιστικός Σύλλογος Μιαμούς – Λέντα Γερμανάκης Εμμανουήλ, Πολιτιστικός Σύλλογος Μιαμούς – Λέντα Μάρκου Λάζαρος, Πολιτιστικός Σύλλογος Αποϊνίου Μακρή Ελένη, Δήμος Γόρτυνας Βαρδάκης Γεώργιος, Δήμο Γόρτυνας Σιφάκης Νίκος, Πολιτιστικός Σύλλογος Απεσωκάρι Αποστολάκη Στέλλα, Πρόεδρος Τ.Κ. Μιαμούς Λυγκάκης Γεώργιος, Πρόεδρος Συλλόγου Επαγγελματιών Λέντα Καλογιαννάκης Κωνσταντίνος, Ειδικός σύμβουλος Ερωτοκριτάκης Νικόλαος, Πρόεδρος Τ.Κ. Αγ. Κυρίλλου Νικόλαος Σχοιναράκης, Δήμαρχος Γόρτυνας Ανωγειανάκη Βαρβάρα, Δημοτική Σύμβουλος Δήμου Γόρτυνας 	
Συμπεράσματα / Αποτελέσματα	
<p>Στην συνάντηση ενημερώθηκαν οι εκπρόσωποι τοπικών φορέων για την πρόθεση της ANH να υποβάλει νέα πρόταση για την περιοχή της Μεσσαράς και τις αντίστοιχες Δημοτικές Ενότητες του Δήμου που θα συμπεριληφθούν στην περιοχή παρέμβασης. Επίσης έγινε ουσιαστική διαβούλευση με τους τοπικούς φορείς για τη δυνατότητα εκπροσώπησής τους στην ΕΔΠ του προγράμματος. Επίσης συζητήθηκε και η θεματική κατεύθυνση του προγράμματος, ενώ οι φορείς παρουσίασαν αναλυτικά τα προβλήματα της περιοχής παρέμβασης αλλά και τις αναπτυξιακές δυνατότητές της.</p>	
No 10.	
Είδος ενέργειας	Σύσκεψη διαβούλευσης
Ημερομηνία διεξαγωγής	27/07/2017
Ομάδα/ες στόχος	Δήμος Φαιστού και Τοπικοί Φορείς Δήμου Φαιστού
Αριθμός συμμετεχόντων	16
Φορείς που συμμετείχαν	<ol style="list-style-type: none"> Δήμος Φαιστού ΤΟΕΒ Τυμπακίου Αλιευτικός Σύλλογος Δ. Φαιστού Πολιτιστικός Σύλλογος Πισιδίων Πολιτιστικός Σύλλογος Καλαμακίου Πολιτιστικός Σύλλογος Τυμπακίου Δημοτική Κοινότητα Τυμπακίου Αγροτικός Συνεταιρισμός Τυμπακίου Πολιτιστικός Σύλλογος Μιαμούς - Λέντα BIANAME AE Αναπτυξιακή Ηρακλείου
Είδος φορέων	Δημόσιοι – Ιδιωτικοί
Συμμετέχοντες (Βλ. Π 3.1.10)	
<ol style="list-style-type: none"> Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια CLLD / LEADER ANH Γεώργιος Μαυρογιάννης, Διευθυντής ANH Γεώργιος Αρμουτάκης, Δήμαρχος Φαιστού Κουτεντάκης Χαρίλαος, Αναπληρωτής Δημάρχου Φαιστού Σάββας Χρήστος, Σύμβουλος Δημάρχου Φαιστού Στυλιαννάκη Εμμανουέλα, Πρόεδρος δημοτικής κοινότητας Τυμπακίου Πετειναράκης Δημήτρης, Πρόεδρος Αλιευτικού Συλλόγου Δ. Φαιστού Χριστοδουλάκης Ιωάννης, ΤΟΕΒ Τυμπακίου Ανδριανάκη Ευτυχία, Πολιτιστικός Σύλλογος Πισιδίων Μπικάκη Ελένη, Πολιτιστικός Σύλλογος Καλαμακίου Χαλκιαδάκης Δημήτρης, Πολιτιστικός Σύλλογος Τυμπακίου Πατρικαλάκης Χαράλαμπος, Δήμος Φαιστού 	

13. Γεώργιος Γκελέρης, Αγροτικός Συνεταιρισμός Τυμπακίου
14. Γερμανάκης Εμμανουήλ, Πολιτιστικός Σύλλογος Μιαμούς – Λέντα
15. Κυδωνάκης Φίλιππος, ΒΙΑΝΑΜΕ ΑΕ
16. Πανιδάκης Κωνσταντίνος, Πολιτιστικός Σύλλογος Μιαμούς – Λέντα

Συμπεράσματα / Αποτελέσματα

Στην συνάντηση ενημερώθηκαν οι εκπρόσωποι τοπικών φορέων για την πρόθεση της ΟΤΔ ΑΝΗ να υποβάλει νέα πρόταση για την περιοχή της Μεσσαράς με χρηματοδότηση από το ΕΓΤΑΑ και τις αντίστοιχες Δημοτικές Ενότητες του Δήμου που θα συμπεριληφθούν στην περιοχή παρέμβασης. Επίσης έγινε ουσιαστική διαβούλευση με τους τοπικούς φορείς για τη δυνατότητα εκπροσώπησής τους στην ΕΔΠ του προγράμματος, ενώ συζητήθηκε και η θεματική κατεύθυνσή του. Οι φορείς τόνισαν την ανάγκη λειτουργίας γραφείου της ΑΝΗ στην περιοχή τους προκειμένου ο τοπικός πληθυσμός να έχει άμεση πρόσβαση στην πληροφόρηση για το πρόγραμμα και για την υλοποίησή του. Τονίστηκε η ποιότητα των οπωροκηπευτικών θερμοκηπιακών προϊόντων της περιοχής και η ανάγκη περαιτέρω αξιοποίησής τους, καθώς και η δυνατότητα ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού αξιοποιώντας το πολιτιστικό και περιβαλλοντικό απόθεμα της περιοχής. Ιδιαίτερη μνεία έγινε στην έλλειψη βασικών υποδομών που έχει η περιοχή (αποχετευτικό δίκτυο, βιολογικοί καθαρισμοί, οδοποιία, ανάπλαση οικισμών κλπ)

No 11.

Είδος ενέργειας	Σύσκεψη διαβούλευσης
Ημερομηνία διεξαγωγής	17/08/2017
Ομάδα/ες στόχος	Περιφερειάρχης Κρήτης
Αριθμός συμμετεχόντων	4
Φορείς που συμμετείχαν	Περιφερειάρχης Κρήτης
Είδος φορέων	Περιφέρεια

Συμμετέχοντες (Βλ. Π 3.1.11)

1. Σταύρος Αρναουτάκης, Περιφερειάρχης Κρήτης
2. Γεώργιος Μαυρογιάννης, Διευθυντής ΑΝΗ
3. Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια ΤΠ CLLD/LEADER ΑΝΗ
4. Μανώλης Παντερής, Μηχανικός ΟΤΔ LEADER ΑΝΗ

Συμπεράσματα / Αποτελέσματα

Ενημερώθηκε ο Περιφερειάρχης για την απόφαση της Αναπτυξιακής Ηρακλείου να υποβάλλει νέας πρότασης για την περιοχή της Μεσσαράς με χρηματοδότηση από το ΕΓΤΑΑ. Παρουσιάστηκε η περιοχή παρέμβασης, η πρόταση της ΑΝΗ για τη σύνθεση της ΕΔΠ με τη συμμετοχή και της Περιφέρειας Κρήτης και συζητήθηκε η θεματική κατεύθυνση του τοπικού προγράμματος. Επιβεβαιώθηκε η στήριξη του Περιφερειάρχη Κρήτης προς την ΟΤΔ και συζητήθηκε και η εκπροσώπηση της Περιφέρειας Κρήτης στην ΕΔΠ του προγράμματος. Τέλος, τονίστηκε η ανάγκη για συμπληρωματικότητα μεταξύ του νέου τοπικού προγράμματος, των ήδη εγκεκριμένων τοπικών προγραμμάτων CLLD/LEADER (πολυταμειακό και αλιείας) και του ΕΠ Κρήτης 2014-2020, καθώς και των πολιτικών της περιφέρειας (έξυπνη εξειδίκευση, στρατηγικός σχεδιασμός πρωτογενή τομέα, πρόγραμμα καταπολέμησης της φτώχειας, χωροταξικός σχεδιασμός).

No 12.

Είδος ενέργειας	Σύσκεψη διαβούλευσης
Ημερομηνία διεξαγωγής	18/08/2017
Ομάδα στόχος	Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠ Κρήτης 2014-2020
Αριθμός συμμετεχόντων	3
Φορείς που συμμετείχαν	ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρεια Κρήτης
Είδος φορέων	Δημόσιο

Συμμετέχοντες (Βλ. Π 3.1.12)	
1. Μαρία Κασσωτάκη, Πρ/μένη ΕΥΔ ΕΠ Κρήτης 2014-2020 2. Γ. Μαυρογιάννης, Δ/ντής ΑΝΗ, 3. Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια ΤΟ CLLD / LEADER ΑΝΗ	
Συμπεράσματα / Αποτελέσματα	
Έγινε ενημέρωση στην προϊσταμένη της ΕΥΔ ΕΠ Κρήτης για το σχεδιασμό της Αναπτυξιακής Ηρακλείου. Συμφωνήθηκε η ΑΝ.Η να ετοιμάσει πρόταση για την περιοχή του Κόλπου της Μεσσαράς ώστε να εξαντληθούν τα περιθώρια για την υποβολή προτάσεων από την ΑΝ.Η. στο Ν. Ηρακλείου με δεδομένο ότι έχει το 50% του πληθυσμού της Κρήτης. Η Περιφέρεια Κρήτης θα συμμετέχει στην ΕΔΠ, ως φορέας του Β΄ βαθμού Τ.Α.. Τονίστηκε ο χωροταξικός σχεδιασμός της Περιφέρειας για το 2014-2020 (ΟΧΕ και ΒΑΑ, μεγάλα αναπτυξιακά έργα). Τέλος, σε οποιοδήποτε σχεδιασμό θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ο στρατηγικός σχεδιασμός του ΕΠ Κρήτης 2014-2020 που δίνει έμφαση στην ανάπτυξη του αγροδιατροφικού τομέα, καθώς και στην στρατηγική της Περιφέρειας Κρήτης για την έξυπνη εξειδίκευση (RIS).	
No 13.	
Είδος ενέργειας	Σύσκεψη διαβούλευσης
Ημερομηνία διεξαγωγής	25/08/2017
Ομάδα/ες στόχος	ΔΣ Αναπτυξιακής Ηρακλείου
Αριθμός συμμετεχόντων	13
Φορείς που συμμετείχαν	ΔΣ Αναπτυξιακής Ηρακλείου
Είδος φορέων	Δημόσιοι-Ιδιωτικοί
Συμμετέχοντες (Βλ. Π 3.1.13)	
1) Ευχαριστία Κουτεντάκη, Περιφερειακή Σύμβουλος Κρήτης 2) Αθανάσιος Κύρκος, Αντιδήμαρχος Δ. Μαλεβιζίου 3) Γιάννης Κεφαλογιάννης, Δημοτικός Σύμβουλος Δ. Ηρακλείου 4) Εμμανουήλ Κοκοσάλης, Δήμαρχος Αρχανών Αστερουσίων 5) Γεώργιος Αρμουτάκης, Δήμαρχος Φαιστού 6) Γιάννης Μαστοράκης, Δήμαρχος Χερσονήσου 7) Ζαχαρίας Καλογεράκης, Δήμαρχος Μινώα Πεδιάδας	8) Μανώλης Φραγκάκης, Αντιπρόεδρος Επιμελητηρίου Ηρακλείου 9) Παύλος Μπαριτάκης, Δήμαρχος Βιάνου 10) Νικόλαος Σχοιναράκης, Δήμαρχος Γόρτυνας 11) Δημήτριος Τζανάκης ΑΕΣ Ένωση Ηρακλείου 12) Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια ΤΠ CLLD/LEADER ΑΝΗ 13) Γεώργιος Μαυρογιάννης, Διευθυντής ΑΝΗ
Συμπεράσματα / Αποτελέσματα	
Έγινε ενημέρωση ότι μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας διαβούλευσης, η Αναπτυξιακή Ηρακλείου είναι έτοιμη να υποβάλει πρόταση στο πλαίσιο της αρ. 1927/27-6-2017 πρόσκλησης υποβολής προτάσεων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020. Το ΔΣ της Αναπτυξιακής Ηρακλείου ενέκρινε την οριστική περιοχή παρέμβασης και το περιεχόμενο της πρότασης, αποδέχθηκε τις αποφάσεις ορισμού εκπροσώπων των αρμόδιων οργάνων των φορέων που απαρτίζουν την Ε.Δ.Π. του προγράμματος, στην οποία εκχωρούνται οι σχετικές αρμοδιότητες σύμφωνα απόφαση του Δ.Σ. της ΑΝ.Η ενώ αποφάσισε το «Γραφείο Μεσσαράς» που είχε παραχωρήσει ο Δήμος Φαιστού για την εξυπηρέτηση των πολιτών στο πλαίσιο του CLLD/LEADER Αλιείας, να χρησιμοποιηθεί και για τις ανάγκες του νέου CLLD/LEADER Μεσσαράς (γραφείο 3 θέσεων εργασίας στο Δημοτικό Κατάστημα Τυμπακίου, καθώς αίθουσα συνεδριάσεων).	

Η ΟΤΔ πραγματοποίησε συνολικά **13 συσκέψεις** με φορείς, όπως απεικονίζεται στον παραπάνω συνοπτικό πίνακα, με ΟΤΑ α΄ βαθμού, την Περιφέρεια Κρήτης, δημόσιες υπηρεσίες, επιμελητήρια, κοινωνικούς φορείς, συλλόγους, ΜΚΟ, επαγγελματικές ενώσεις κλπ.

Στις παραπάνω συναντήσεις, τα βασικά σημεία διαβούλευσης (σύμφωνα και με τις απαιτήσεις της πρόσκλησης του ΥΠΑΑΤ) ήταν:

1. η περιοχή παρέμβασης του τοπικού προγράμματος και

2. το εταιρικό σχήμα της ΟΤΔ και η σύνθεση της Επιτροπής Διαχείρισης του προγράμματος (ΕΔΠ).

Ωστόσο, αντικείμενο της διαβούλευσης υπήρξε και η **βασική θεματική κατεύθυνση** του τοπικού προγράμματος, προκειμένου να προετοιμάζεται και η διαβούλευση της τοπικής αναπτυξιακής στρατηγικής (Φάκελος Β') και η αντίστοιχη διάρθρωση των δράσεων.

Ειδικότερα για τον καθορισμό της περιοχής παρέμβασης του τοπικού προγράμματος CLLD/LEADER Μεσσαράς ελήφθησαν υπόψη:

1. οι όροι και περιορισμοί της προκήρυξης (αρ.πρωτ. 1927/27-6-2017) για τις περιοχές εφαρμογής του τοπικού προγράμματος CLLD/LEADER του ΠΑΑ και ειδικότερα ότι ο μόνιμος πληθυσμός της κάθε περιοχής παρέμβασης θα πρέπει να κυμαίνεται μεταξύ 10.000 – 150.000 κατοίκους.
2. Το γεγονός ότι όλη η υπόλοιπη επιλέξιμη περιοχή του Νομού Ηρακλείου (εκτός της Δ.Κ. Αλικαρνασσού) έχει εγκεκριμένο πρόγραμμα CLLD/LEADER με χρηματοδότηση από το ΕΓΤΑΑ, με ΟΤΔ την ΑΝ.Η. ή το ΑΚΟΜΜ Ψηλορείτης ΑΑΕ ΟΤΑ για την περιοχή του ορεινού όγκου του Ψηλορείτη.
3. Η Δημοτική Κοινότητα Αλικαρνασσού δεν έχει ενταχθεί σε πρόγραμμα CLLD/LEADER, αν και έχει επιλέξιμο πληθυσμό (13.030 κάτοικοι <15.000 κατοίκων). Ωστόσο, έχει αστικά χαρακτηριστικά καθώς αποτελεί τη φυσική ανατολική συνέχεια της πόλης του Ηρακλείου, ενώ εκεί βρίσκεται και το αεροδρόμιο «Ν. Καζαντζάκης». Δεν παρουσιάζει επομένως κοινά χαρακτηριστικά με την προτεινόμενη περιοχή παρέμβασης του προγράμματος Μεσσαράς: δεν είναι αγροτική περιοχή, δεν έχει συνεκτικότητα από γεωγραφική, οικονομική και κοινωνική άποψη και γι' αυτό δεν συμπεριλαμβάνεται στην περιοχή παρέμβασης της πρότασης.
4. Το γεγονός ότι έχει εγκριθεί CLLD/LEADER Αλιείας για την περιοχή της Μεσσαράς (μονοταμειακό).
5. Επιπλέον, ελήφθη υπόψη ο **χωροταξικός σχεδιασμός της Περιφέρειας Κρήτης** κυρίως σ' ότι αφορά στη χωροθέτηση των σημαντικότερων έργων που εκτελούνται ή σχεδιάζονται (νέο αεροδρόμιο Ηρακλείου, μεγάλοι οδικοί άξονες, διαχείριση απορριμμάτων, ΑΠΕ, κλπ), τις ζώνες των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ) και των ζωνών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ).

Μετά τα παραπάνω διαμορφώθηκε οριστικά η περιοχή παρέμβασης του Τ.Π. CLLD/LEADER Μεσσαράς, η οποία αποτυπώνεται αναλυτικά στο Κεφάλαιο 2.

Σε ότι αφορά στο εταιρικό σχήμα και στο επίπεδο λήψης αποφάσεων, λαμβάνοντας υπόψη τις απαιτούμενες προδιαγραφές της πρόσκλησης (ποσοστό ιδιωτικών και δημόσιων φορέων, ποσοστό κοινωνικών εταίρων), την εμπειρία από τις προηγούμενες εφαρμογές των προγραμμάτων LEADER αλλά και την υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής, διερευνήθηκε η δυνατότητα η Επιτροπή Διαχείρισης του Προγράμματος να αποτελείται από εννέα ή έντεκα μέλη με στόχο την ευρεία εκπροσώπηση φορέων της περιοχής αλλά και τη γεωγραφική της κάλυψη.

Έτσι, στη διαβούλευση προτάθηκε να υπάρχει εκπρόσωπος από την Περιφέρεια Κρήτης, τους ΟΤΑ της περιοχής παρέμβασης (δήμο Φαιστού και δήμο Γόρτυνας), τα Επιμελητήρια, Αγροτικούς φορείς, καθώς και Κοινωνικούς / Περιβαλλοντικούς / Πολιτιστικούς Φορείς.

Στον αρχικό σχεδιασμό της ΟΤΔ ήταν η συμμετοχή στην ΕΔΠ εκπροσώπου από ένα επιμελητήριο μόνο. Ωστόσο, από τη διαβούλευση προέκυψε η επιθυμία συμμετοχής εκπροσώπων από όλα τα Επιμελητήρια, γεγονός όμως που ήταν αδύνατο, καθώς η ΕΔΠ θα γινόταν πολυπληθής και δυσκίνητη στη λειτουργία της. Έτσι, οριστικοποιήθηκε η συμμετοχή από το Επιμελητήριο

Ηρακλείου που εκπροσωπεί ουσιαστικά όλες τις επιχειρήσεις του νομού και γνωρίζει καλά τα θέματα επιχειρηματικότητας και από το ΓΕΩΤΕΕ/Παράρτημα Κρήτης που ασχολείται τόσο με τα θέματα του πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία), όσο και με τα περιβαλλοντικά θέματα.

Η επιλογή των φορέων που συμμετέχουν στην ΕΔΠ, έγινε με βάση τα παρακάτω:

- Να είναι σύμφωνα με την προκήρυξη και τους περιορισμούς που τίθενται από το πρόγραμμα
- Να εκπροσωπούν συλλογικά συμφέροντα και να συμμετέχουν οι βασικές παραγωγικές τάξεις της περιοχής
- Να εκπροσωπείται γεωγραφικά το σύνολο της περιοχής παρέμβασης
- Να έχουν ενεργή συμμετοχή στις δραστηριότητες της περιοχής, να διαθέτουν φερεγγυότητα, καταξίωση στην τοπική κοινωνία, να έχουν εμπειρία στην υλοποίηση προγραμμάτων, να μπορούν να συμβάλλουν στον αναπτυξιακό σχεδιασμό και στην υλοποίηση της παρέμβασης στην προτεινόμενη περιοχή
- Να διαθέτουν περιβαλλοντική και κοινωνική ευαισθησία
- Να διαθέτουν εμπειρία από την συμμετοχή τους σε προηγούμενες αναπτυξιακές παρεμβάσεις στην περιοχή και να είναι εξοικειωμένοι με την φιλοσοφία και τους στόχους της ΕΔΠ και της ΟΤΔ.

Μετά την ολοκλήρωση της διαβούλευσης η **Επιτροπή Διαχείρισης** του τοπικού προγράμματος (ΕΔΠ) στην οποία εκχωρήθηκε η αρμοδιότητα υλοποίησης του Τ.Π. CLLD/LEADER Μεσσαράς αποτελείται από εννέα μέλη – φορείς εκ των οποίων οι τέσσερις (4) εξυπηρετούν συμφέροντα του δημοσίου τομέα (3 ΟΤΑ και η Περιφέρεια) και οι πέντε (5) εξυπηρετούν συμφέροντα του ιδιωτικού τομέα (αγρότες, επιχειρήσεις, περιβάλλον, πολιτισμό, ΑΜΕΑ). Αναλυτικά τα μέλη της ΕΔΠ παρουσιάζονται στο Κεφάλαιο 1.

3.2. Ενέργειες Ενημέρωσης

Υπό το σύνθημα «**Ελάτε να σχεδιάσουμε μαζί**», γνωστό στον τοπικό πληθυσμό από τις αντίστοιχες ενέργειες ενημέρωσης των προηγούμενων LEADER, η ΟΤΔ σχεδίασε τις ενέργειες ενημέρωσης κυρίως για τον καθορισμό της περιοχής εφαρμογής του νέου CLLD/LEADER Μεσσαράς, λαμβάνοντας υπόψη τους όρους της προκήρυξης και τη διαδικασία της bottom-up προσέγγισης στην οποία βασίζεται το LEADER και είχαν στόχο:

- την πληροφόρηση των φορέων και του τοπικού πληθυσμού για τη φιλοσοφία της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης και της Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤοΚ – CLLD),
- τη διασφάλιση της μέγιστης δυνατής συμμετοχής και συναντίληψης του τοπικού πληθυσμού για το μέλλον της περιοχής στο στάδιο του καθορισμού της περιοχής παρέμβασης του τοπικού προγράμματος,
- την καταγραφή των υφιστάμενων και μελλοντικών αναγκών της περιοχής δράσης.

Για την πραγματοποίηση της ενημέρωσης, χρησιμοποιήθηκαν όλα τα μέσα που μεγιστοποίησαν την απήχηση όλων των ενεργειών και συγκεκριμένα: (βλέπε **Παράρτημα Π 3.2.01 – Π 3.2.06**) ενημερωτικό έντυπο, print screen site, f/b, αντίγραφο δελτίου τύπου, print screen από blogs δημοσιευμάτων, κλπ):

1. Ενέργειες άμεσης επικοινωνίας – πληροφόρησης:

- ατομικές συνεργασίες με φορείς και κατοίκους της περιοχής στην έδρα της ΟΤΔ από τα στελέχη, που έδιναν πληροφορίες για το πρόγραμμα CLLD/LEADER Μεσσαράς και την προτεινόμενη περιοχή παρέμβασης,

- αποστολή ενημερωτικών εντύπων και ανακοινώσεων σε λίστα επαφών μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου
3. Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (δελτία τύπου, ανακοινώσεις).
  4. Έντυπο υλικό (δημιουργία εντύπου υπό τον τίτλο «Ελάτε να σχεδιάσουμε μαζί» που περιείχε τους στόχους του ΠΑΑ 2014-2020, την προτεινόμενη περιοχή παρέμβασης του τοπικού προγράμματος CLLD LEADER Μεσσαράς βάσει των όρων και περιορισμών της πρόσκλησης, το προτεινόμενο εταιρικό σχήμα και την ΕΔΠ του προγράμματος, τις προτεινόμενες θεματικές κατευθύνσεις για την τοπική αναπτυξιακή στρατηγική)
  5. Δημιουργία χωριστού μενού στην ιστοσελίδα της ANH για το CLLD/LEADER Μεσσαράς (www.anher.gr), με διάφορα πεδία: το CLLD LEADER Χώρας, με δυνατότητα σύνδεσης με την ιστοσελίδα του ΥΠΑΑΤ – Μέτρο 19 CLLD LEADER), την προτεινόμενη περιοχή παρέμβασης της ΟΤΔ αναλυτικά και με χάρτη και το σχετικό ενημερωτικό έντυπο.
  6. Η ANH συνεργάστηκε με του μετόχους της που διαθέτουν ιστοσελίδα, προκειμένου να αναρτούν και αυτοί σχετικό ενημερωτικό υλικό και να υπάρχει η αντίστοιχη σύνδεση με την ιστοσελίδα της ANH, ώστε να πολλαπλασιάζεται η ενημέρωση.
  7. Αξιοποίηση μέσω κοινωνικής δικτύωσης (facebook AN.H.) με διαρκής ενημέρωση για τα θέματα του CLLD/LEADER Μεσσαράς.
  8. Διανομή της έκδοσης με τα αποτελέσματα της εφαρμογής του Τ.Π. LEADER Άξονα 4 του ΠΑΑ 2007-2013.

Οι ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν από την ΟΤΔ και σχετίζονται με την προετοιμασία του τοπικού προγράμματος και ειδικότερα με τον καθορισμό της περιοχής εφαρμογής του τοπικού προγράμματος, παρουσιάζονται στον παρακάτω **πίνακα 3.5:**

Πίνακας 3.3: Ενέργειες Ενημέρωσης Αναπτυξιακής Ηρακλείου

A/A	Ημερομηνία Διεξαγωγής	Τόπος Διεξαγωγής	Συμμετέχοντες	Αριθμ. Συμμετ/ντων	Αντικείμενο Ενημέρωσης
1	26/07/2017	Δ. Γόρτυνας – Άγιοι Δέκα	Τοπικοί φορείς Δήμου Γόρτυνας	14 Βλ. Π 3.2.09	Περιοχή Παρέμβασης / Θεματική Κατεύθυνση / Συνεργασίες/ Εθνικό θεσμικό πλαίσιο προκήρυξης / ΕΔΠ / Τοπική Αναπτυξιακή Στρατηγική / Συμπληρωματικότητα με το πρόγραμμα Αλιείας
2	27/07/2017	Δ. Φαιστού - Μοίρες	Τοπικοί Φορείς Δήμου Φαιστού	17 Βλ. Π 3.1.10	Περιοχή Παρέμβασης / Θεματική Κατεύθυνση / Συνεργασίες/ Εθνικό θεσμικό πλαίσιο προκήρυξης / ΕΔΠ / Τοπική Αναπτυξιακή Στρατηγική / Συμπληρωματικότητα με το πρόγραμμα Αλιείας

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, η AN.H. ενημέρωσε τους τοπικούς φορείς του Δήμου Γόρτυνας και του Δήμου Φαιστού σε εκδηλώσεις που οργανώθηκαν σε συνεργασία με τους Δήμους, όπου παρουσιάστηκαν τα ήδη εγκεκριμένα προγράμματα CLLD/LEADER στο Ν. Ηρακλείου και το CLLD/LEADER Αλιείας, καθώς και η προτεινόμενη περιοχή παρέμβασης για τη νέα πρόταση.

Η AN.H. δεν έκρινε σκόπιμο, για την Α΄ Φάση της πρότασης, να απευθυνθεί στον τοπικό πληθυσμό με ανοιχτές ενημερωτικές εκδηλώσεις που αφορούν στην περιοχή παρέμβασης, καθώς εκ των πραγμάτων η περιοχή για την οποία θα μπορούσαμε να υποβάλλουμε πρόταση, σύμφωνα με τους

όρους της προκήρυξης ήταν πολύ συγκεκριμένη (δεν θα μπορούσε να είναι μεγαλύτερη, ούτε και μικρότερη).

Από τις ενέργειες ενημέρωσης – διαβούλευσης με τους παραπάνω τοπικούς φορείς, η ΑΝ.Η. είχε σύμφωνη γνώμη για τα εξής:

- την υποβολή νέου προγράμματος με χρηματοδότηση από το ΕΓΤΑΑ για την περιοχή της Μεσσαράς
- την προτεινόμενη περιοχή παρέμβασης CLLD/LEADER Μεσσαράς
- την επιλογή συγκεκριμένων φορέων για να συμμετέχουν στην ΕΔΠ του τοπικού προγράμματος Μεσσαράς.

3.3. Ενέργειες Επιμόρφωσης

Στη σύγχρονη διαρκώς αναπτυσσόμενη κοινωνία η αύξηση των γνώσεων γίνεται με πολύ γρήγορους ρυθμούς και οι απαιτήσεις της αγοράς εργασίας συνεχώς αλλάζουν. Συνεπώς, η επιμόρφωση και η συμπληρωματική εκπαίδευση αποτελούν μία διαρκή προτεραιότητα για το σύγχρονο εργαζόμενο και βασική πολιτική επιδίωξη της Αναπτυξιακής Ηρακλείου. Όλα τα στελέχη αλλά και εκπρόσωποι του φορέα συμμετέχουν σε δράσεις επιμόρφωσης και διά βίου μάθησης, με στόχο τη βελτίωση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των εφοδίων σε προσωπικό, κοινωνικό και επαγγελματικό επίπεδο.

Διαχρονικά την τελευταία πενταετία, τα στελέχη της Αναπτυξιακής Ηρακλείου έχουν επιμορφωθεί σε θέματα διαχείρισης Η/Υ και πιστοποίησης ECDL, σε οικονομικά – λογιστικά θέματα, διαχείρισης προγραμμάτων και διενέργειας διαγωνισμών, καθώς και σε θέματα διοίκησης – project management και τοπικής ανάπτυξης, καθώς και σε οργανωμένα σεμινάρια που σχετίζονται με εφαρμογές νέων νόμων, προτύπων, κανονισμών κλπ.

Ειδικότερα από τα μέσα του 2014 ως την υποβολή της παρούσας πρότασης στο πλαίσιο της προετοιμασίας και σχεδιασμού του τοπικού προγράμματος αλλά και στο πλαίσιο επιμορφωτικών δράσεων που υλοποίησε μέσω διαφόρων προγραμμάτων, οργανώθηκαν τα εξής επιμορφωτικά σεμινάρια για τα στελέχη της ΑΝ.Η. αλλά και για φορείς της περιοχής:

Πίνακας 3.4: Ενέργειες Επιμόρφωσης που οργανώθηκαν από την Αναπτυξιακή Ηρακλείου

A/A	Ημερομηνία Διεξαγωγής	Τόπος Διεξαγωγής	Αντικείμενο Επιμόρφωσης
1	15/4/2016	Αρχάνες (Γραφεία ΑΝ.Η.)	Σεμινάριο στους φορείς του Ν. Ηρακλείου για την Αγροτική Ανάπτυξη (Πυλώνας I & II ΠΑΑ 2014-2020)
Εισηγητές: 1.Κων/νος Τσιμπούκας, Εισηγητής, Καθ. Γεωπονικού Παν. Αθ., 2.Δημήτρης Ψαλτόπουλος, Εισηγητής, Καθ. Παν. Πατρών			
Συμμετέχοντες (από περιοχή παρέμβασης ΑΝ.Η):			
1. Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια ΤΠ CLLD/LEADER ΑΝΗ		11.Αικατερίνη Λασιθιωτάκη, Γεωπόνος Δ. Ηρακλείου	
2. Σταύρος Κασωτάκης, Δ/ντης Περιβάλλοντος Δ. Χερσονήσου		12.Μελπομένη Ερμείδη, Γεωπόνος Δ. Αρχανών Αστερουσίων	
3. Ευτυχία Ανδριανού, Τμ. Προγραμματισμού Δ. Χερσονήσου		13.Χρήστος Σάββας, Ειδ. Σύμβουλος Δ.Φαιστού	
4. Τερέζα Καρπαθιωτάκη, Ειδ. Σύμβουλος Δ Χερσονήσου		14.Ολυμπία Μελεσσανάκη, Στάλεχος Μ Β' ΕΥΔ Περιφέρειας Κρήτης	
5. Τερέζα Καρπαθιωτάκη, Ειδ. Σύμβουλος Δ Χερσονήσου		15.Ελένη Δεινάκη, Στέλεχος Μ. Β' ΕΥΔ Περιφέρειας Κρήτης	
6. Εμμανουήλ Δρακουλάκης, Γεωπόνος Δ. Μαλεβιζίου		16.Μαρίνα Μπαστάκη, Στέλεχος Μ. Α' ΕΥΔ Περιφέρειας Κρήτης	
		17.Εμμανουήλ Λαμπράκης, Δ/νση Αγρ. Οικον. Περιφέρειας Κρήτης	
		18.Κων/νος Φωτάκης, Δ/νση Αγρ. Οικον. Περιφέρειας Κρήτης	

7. Παύλος Μαυρικάκης, Γεωπότος ΤΕ Δ. Μαλεβιζίου		19.Μιχάλης Μπιτσάκης, Μηχανολόγος, Σύμβουλος Επιχειρήσεων	
8. Ειρήνη Σφακιανάκη, Γεωπόνος Δ. Μαλεβιζίου		Βλέπε Παράρτημα: Π 3.3.01	
9. Γιάννης Κεφαλογιάννης, Σύμβουλος Δ. Ηρακλείου			
10.Χρήστος Καραγιάννης, Γεωπόνος ΤΕ Δ. Ηρακλείου			
2	14/4/2016	Αρχάνες (Γραφεία ΑΝ.Η.)	Σεμινάριο στα στελέχη της ΑΝ.Η. για την Αγροτική Ανάπτυξη (Πυλώνας I & II ΠΑΑ 2014-2020) (συνδιοργάνωση με τις άλλες 3 ΟΤΔ της Κρήτης)
Εισηγητές: 1.Κων/νος Τσιμπούκας, Εισηγητής, Καθ. Γεωπονικού Παν. Αθ., 2.Δημήτρης Ψαλτόπουλος, Εισηγητής, Καθ. Παν. Πατρών			
Συμμετέχοντες (από ΑΝ.Η): Όλα τα στελέχη της ΑΝΗ – 13 συμμετέχοντες			
Βλέπε Παράρτημα: Π 3.3.02			
3	1/4/2016	Αρχάνες (Γραφεία ΑΝ.Η.)	«ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020 – Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Κρήτης (RIS) – Περιφερειακή Στρατηγική Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης» (συν/ση με άλλες 3 ΟΤΔ της Κρήτης)
Εισηγητές: 1.Ιωάννης Μπαλαντινάκης, Πρ/νος Μονάδας Α' ΕΥΔ ΕΠ Περ. Κρήτης, 2.Μαρία Κασσωτάκη, Πρ/νη ΕΥΔ ΕΠ Περ. Κρ.			
Συμμετέχοντες (από ΑΝ.Η):		Βλέπε Παράρτημα: Π 3.3.03	
1. Γεώργιος Μαυρογιάννης, Διευθυντής ΑΝΗ			
2. Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια ΤΠ CLLD/LEADER ΑΝΗ			
3. Έλενα Ζουδιανού, Στέλεχος ΑΝΗ			
4. Άννα Μανουσάκη, Στέλεχος ΑΝΗ			
5. Δήμητρα Καμπέλη, Στέλεχος ΑΝΗ			
6. Ελευθερία Μυκωνιάτη, Στέλεχος ΑΝΗ			
7. Δέσποινα Ροβίθη, Στέλεχος ΑΝΗ			
8. Εμμανουήλ Παρασκευάς, Στέλεχος ΑΝΗ			
9. Ευαγγελία Κατσαράκη, Στέλεχος ΑΝΗ			
10.Μανώλης Παντερής, Στέλεχος ΑΝΗ			
11.Ιωάννης Ζαχαράκης, Στέλεχος ΑΝΗ			
12.Λευτέρης Κάβαλος, Στέλεχος ΑΝΗ			
4	15/3/2016	Αρχάνες (Γραφεία ΑΝ.Η.)	Σεμινάριο για τους κανονισμούς των Ευρωπαϊκών Διαθρωτικών Ταμείων (KAN 1303/2013, 1305/2013, 508/2014)
Εισηγητές: 1.Γιώργος Μαυρογιάννης – Διευθυντής ΑΝ.Η. ,2.Αμαλία Ταβλαδωράκη Συντονίστρια Τ.Π. CLLD/LEADER ΑΝΗ			
Συμμετέχοντες: Όλα τα στελέχη της ΑΝΗ – 13 συμμετέχοντες.			
Βλέπε Παράρτημα: Π 3.3.04			
5	30/06/2015 – 01/07/2015	Ηράκλειο–Εθν.Αγρ.Δίκτυο	Διημερίδα με θέμα: «Διακρατικές–διατοπικές συνεργασίες και δικτύωση»
Συμμετέχοντες:		Βλέπε Παράρτημα: Π 3.3.05	
1. Γεώργιος Μαυρογιάννης, Διευθυντής ΑΝΗ			
2. Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια ΤΠ CLLD/LEADER ΑΝΗ			
3. Ευαγγελία Κατσαράκη, Στέλεχος ΑΝΗ			
4. Δήμητρα Καμπέλη, Στέλεχος ΑΝΗ			
5. Λευτέρης Κάβαλος, Στέλεχος ΑΝΗ			
6. Μαρία Πιτσικάκη, Μέλος ΕΔΠ Άξονα 4			
7. Νίκος Μηλιαράκης, Μέλος ΕΔΠ Άξονα 4			
8. Χάρης Ροδιτάκης, Συνεργάτης ΑΝΗ			
9. Ντέπυ Ροβίθη, Στέλεχος ΑΝΗ			
10.Εμμανουήλ Κοκοσάλης, Πρόεδρος ΑΝΗ			
11.Άννα Μανουσάκη, Στέλεχος ΑΝΗ			
12.Έλενα Ζουδιανού, Στέλεχος ΑΝΗ			
13.Ελευθερία Μυκωνιάτη, Στέλεχος ΑΝΗ			
14.Μανόλης Παντερής, Στέλεχος ΑΝΗ			
15.Μανόλης Παρασκευάς, Στέλεχος ΑΝΗ			
16.Εκπρόσωποι Ευρωπαϊκών δικτύων (Rural Network)			
17.Εκπρόσωποι φορέων και δήμων από Ιταλία, Κύπρο, Ελλάδα			
18.Στελέχη ΟΤΔ Χώρας			
19.Εκπρόσωποι φορέων σε τοπικό – εθνικό επίπεδο			

6	21- 24/05/2015	Vibo – Valentia Calabria – Ιταλία	Συνέδριο παρουσίασης γαστρονομικών διαδρομών και σύνδεσης των τοπικών προϊόντων με τον πολιτισμό και τον τουρισμό
Συμμετέχοντες (από περιοχή παρέμβασης ΑΝ.Η): 1. Γιώργος Μαυρογιάννης, Διευθυντής ΑΝΗ 2. Εύα Κατσαράκη, Στέλεχος ΑΝΗ		3. Μιχάλης Βαμιεδάκης, Εντεταλμένος σύμβουλος Περιφέρειας Κρήτης για θέματα τουρισμού, Περιφερειακός σύμβουλος 4. Ελένη Μαραγκάκη, Πρόεδρος ΚΟΙΠΟΔΙ - Χερσονήσου και εκπρόσωπος Δήμου Χερσονήσου <p style="text-align: right;">Βλέπε Παράρτημα: Π 3.3.06</p>	

Επιπλέον, τα στελέχη της Αναπτυξιακής Ηρακλείου συμμετείχαν σε επιμορφωτικές ενέργειες που οργανώθηκαν από άλλους φορείς και αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα 3.5.

Πίνακας 3.5: Ενέργειες Επιμόρφωσης που οργανώθηκαν από άλλους φορείς και συμμετείχαν στελέχη της ΟΤΔ

A/A	Ημερομηνία Διεξαγωγής	Τόπος Διεξαγωγής / Διοργανωτής	Συμμετέχοντες	Αντικείμενο Επιμόρφωσης
1	3-5/06/2016	Σύλλογος Αποφοίτων Μεταπτυχιακών Σπουδών Πανεπιστημίου Κρήτης / Πολιτιστικό Κέντρο Ηρακλείου	Δέσποινα Ροβίθη, Στέλεχος ANH	Συνέδριο με θέμα: Data Driven World, Θεματική ενότητα: «Οικονομία, Κοινωνικές Επιστήμες, Δημοσιογραφία, Πολιτική»,
2	16/05/2016	Αθήνα, Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο, Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων	Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια Τ.Π. CLLD/LEADER ANH Μανώλης Παντερής, Στέλεχος ANH	Εξοικείωση με το Κοινό Πλαίσιο Παρακολούθησης και Αξιολόγησης (ΚΠΠΑ), στο πλαίσιο χρηματοδότησης από το ΕΓΤΑΑ.
3	22-23/04/2016	Ηράκλειο, Περιφέρεια Κρήτης	Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια Τ.Π. CLLD/LEADER ANH Μανώλης Παντερής, Στέλεχος ANH Μανώλης Παρασκευάς, Στέλεχος ANH	Δημερίδα με θέμα «Ενεργειακός Σχεδιασμός Κρήτης - Αναπτυξιακές Προοπτικές»
4	11/4/2016	Αθήνα Ειδική Υπηρεσία Κρατικών Ενισχύσεων (ΕΥΚΕ)	Γεώργιος Μαυρογιάννης, Διευθυντής Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια Τ.Π. CLLD/LEADER ANH Μανώλης Παντερής, Στέλεχος ANH	Ποσοστά χρηματοδότησης / Εφαρμογή Κανονισμών
5	11-12/12/2015	Θεσσαλονίκη / Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο	Δήμητρα Καμπέλη, Στέλεχος ANH	Συνέδριο: «Δημιουργική και Πολιτιστική Οικονομία: Χωρικές Αναπτυξιακές Πολιτικές, Ο Πολιτισμός ως εργαλείο Ανάπτυξης της Νησιωτικής Ελλάδος»
6	5-6/10/2015	Αθήνα / Δίκτυο Νήσων Περίπλους ΟΑΚ	Δήμητρα Καμπέλη, Στέλεχος ANH	Τοπική Ανάπτυξη Νήσων, μέσω Δικτύωσης και Δημιουργικής Οικονομίας
7	25/09/2015	EU Pavillion – Milano EXPO 2015 /European Network for Rural Development	Εύα Κατσαράκη, Στέλεχος ANH	Strengthening local development through cooperation
8	15/6/2015	Ηράκλειο/ Γενική Γραμματεία Ισότητας των φύλων	Δήμητρα Καμπέλη, Στέλεχος ANH	Πολιτικές Ισότητας στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, Εξειδίκευση του πρότυπου Συστήματος Ισότητας των Φύλων (ΣΕΙΦ) σε Περιφέρειες και Δήμους της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης, Δημιουργία Μεθοδολογιών και εργαλείων ένταξης παρακολούθησης και Ελέγχου της διάστασης των φύλων σε όλες τις δημόσιες πολιτικές
9	24/6/2015	Forum Training & Consulting / Ηράκλειο	Έλενα Ζουδιανού, Στέλεχος ANH Άννα Μανουσάκη, Στέλεχος ANH	«Νέο καθεστώς Δημοσίων Συμβάσεων»
10	7-8/04/2015	Αθήνα, Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο, Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων	Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια Τ.Π. CLLD/LEADER ANH Ευαγγελία Κατσαράκη, Στέλεχος ANH	Κατάρτιση φορέων εφαρμογής του ΠΑΑ σε θέματα διατοπικής συνεργασίας και στις συμμετοχικές διαδικασίες και εφαρμογή αυτών.
11	10/10/2014	Βασιλική Αγ. Μάρκου Ηρακλείου / Γραφείο Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην Ελλάδα	Εύα Κατσαράκη, Στέλεχος ANH	Νομοθεσία και πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Περιφερειακή ανάπτυξη, την καινοτομία και τις νεοφυείς επιχειρήσεις: στρατηγική για την απασχόληση»
12	27-28/10/2014	Ηράκλειο / Περιφέρεια Κρήτης	Δήμητρα Καμπέλη, Στέλεχος ANH	Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και Καινοτόμες Ιδέες «Συν-επιχειρούμε Κοινωνικά»

A/A	Ημερομηνία Διεξαγωγής	Τόπος Διεξαγωγής / Διοργανωτής	Συμμετέχοντες	Αντικείμενο Επιμόρφωσης
13	21/07/2014	Αθήνα, Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο, Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων	Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια Τ.Π. CLLD/LEADER ANH Ευαγγελία Κατσαράκη, Στέλεχος ANH	Κατάρτιση Ομάδων Τοπικής Δράσης σε μεθόδους αυτό-αξιολόγησης
14	30/6/2014	Ηράκλειο / Περιφέρεια Κρήτης	Δήμητρα Καμπέλη, Στέλεχος ANH Εύα Κατσαράκη, Στέλεχος ANH	Συνέδριο: «Πληθυσμιακές Μεταβολές και Ανάπτυξη στην Περιφέρεια Κρήτης για το 2020»
15	10-11/06/2014	Ηράκλειο / Ελληνική προεδρία – Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας	Ευαγγελία Κατσαράκη, Στέλεχος ANH	Διεθνές συνέδριο Κοινωνική Επιχειρηματικότητα – Ένα εργαλείο για την τοπική ανάπτυξη την αντιμετώπιση των κοινωνικών αναγκών και τη ανεργίας των νέων
16	7/06/2014	Επιμελητήριο Ηρακλείου / Περιφέρεια Κρήτης – Σύνδεσμος «Τα όμορφα χωριά της Κρήτης»	Ευαγγελία Κατσαράκη, Στέλεχος ANH	Δημιουργία Δικτύου «Τα πιο όμορφα χωριά της Μεσογείου»
17	11/03/2014	Επιμελητήριο Ηρακλείου / Αγροδιατοφική Σύμπραξη της Περιφέρειας Κρήτης	Ευαγγελία Κατσαράκη, Στέλεχος ANH	Πιστοποίηση των αγροτικών προϊόντων στο πλαίσιο της νέας ΚΑΠ: Προοπτικές και ευκαιρίες για τα προϊόντα της Κρήτης
18	17 & 18/7/2017	ΜΟΔ ΑΕ / ΕΥΔ ΕΠ Κρήτης 2014-2020	<ol style="list-style-type: none"> 1. Γιώργος Μαυρογιάννης, διευθυντής Αναπτυξιακής Ηρακλείου 2. Αμαλία Ταβλαδωράκη, Συντονίστρια ΤΠ CLLD/LEADER ANH 3. Ελευθερία Μυκωνιάτη, Συντονίστρια ΤΠ CLLD/LEADER Αλιείας 4. Μανώλης Παντερής, Μηχανικός, στέλεχος ANH 	Κρατικές Ενισχύσεις

Ο ρόλος των σεμιναρίων / δράσεων επιμόρφωσης είναι διττός. Καταρχήν στόχο έχουν τη δια βίου μάθηση και εκπαίδευση των συμμετεχόντων σε αυτά και κατά δεύτερον συμβάλλουν στη διαμόρφωση ενός τοπικού προγράμματος που θα απαντά καλύτερα και με μεγαλύτερη συνοχή στις ανάγκες τις περιοχής.

Όσον αφορά στην εκπαίδευση των στελεχών, έχουν επιμορφωθεί κατάλληλα σε διάφορα θέματα, όπως:

- διαχείρισης ευρωπαϊκών προγραμμάτων
- ευρωπαϊκών και εθνικών στρατηγικών ανάπτυξης για την περίοδο 2014-2020
- οικονομικής διαχείρισης και παρακολούθησης συμβάσεων και διαδικασιών
- δικτύωση επιχειρήσεων της τοπικής οικονομίας
- δικτύωση φορέων
- πιστοποίηση φορέων και επιχειρήσεων
- κοινωνική επιχειρηματικότητα και τρίτος τομέας της οικονομίας
- πολιτισμός και διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς
- τουρισμός – αγροτουρισμός – εναλλακτικές μορφές τουρισμού
- θέματα τοπικής, βιώσιμης, αειφόρου ανάπτυξης

Μέσα από τις δράσεις επιμόρφωσης προκύπτει ότι τόσο τα στελέχη, όσο και οι εκπρόσωποι φορέων της Αναπτυξιακής Ηρακλείου και μέλη της ΕΔΠ της παρούσας πρότασης είναι επιμορφωμένα και κατάλληλα εκπαιδευμένα για να επιτύχουν στην υλοποίηση του τοπικού προγράμματος.

3.4. Λοιπές Ενέργειες

Στην ενότητα που ακολουθεί παρουσιάζονται **μελέτες** σχετικές με την περιοχή εφαρμογής στις οποίες έχει προβεί η Αναπτυξιακή Ηρακλείου και σχετίζονται άμεσα με την προετοιμασία του τοπικού προγράμματος και ειδικότερα με το εταιρικό σχήμα του φορέα και την επιλογή της περιοχής εφαρμογής του.

Επιπλέον, παρουσιάζονται συνοπτικά **δράσεις δικτύωσης και συνεργειών** ιδιωτικού – δημόσιου τομέα που συντονίζει η Αναπτυξιακή Ηρακλείου και που συνέβαλλαν στη διαμόρφωση του εταιρικού σχήματος της ΕΔΠ και την ανάδειξη των ομάδων στόχων.

A. Μελέτες

1. Τίτλος: Μελέτη Ανάλυσης Τοπικής Αγοράς Εργασίας Ν. Ηρακλείου (2012)

Αντικείμενο: Αποτύπωση και ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της αγοράς εργασίας της Π.Ε. Ηρακλείου και η παρουσίαση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων και των αναγκών της τοπικής επιχειρηματικής κοινότητας προκειμένου να αναδειχθούν οι δράσεις, οι συνέργειες και οι τομείς που δύναται να δώσουν λύση στο πρόβλημα της εργασιακής ένταξης ειδικών ομάδων πληθυσμού.

Συσχέτιση: Η μελέτη περιέχει πληροφορίες σχετικά με την απασχόληση, την ανεργία και την ανάπτυξη του εργατικού δυναμικού γενικότερα στην Π.Ε. Ηρακλείου και ειδικότερες πληροφορίες για τις ειδικές ομάδες πληθυσμού.

2. Τίτλος: Μελέτη εντοπισμού και αξιοποίησης αγροδιατροφικών και τοπικών προϊόντων της περιοχής με σκοπό την τυποποίηση και προώθησή τους από φορείς κοινωνικής οικονομίας (2015)

Αντικείμενο: Ο εντοπισμός και η αξιοποίηση αγροτικών και λοιπών τοπικών παραδοσιακών προϊόντων από φορείς και επιχειρήσεις της Κοινωνικής Οικονομίας. Περιοχή αναφοράς της μελέτης αποτελούσαν οι Δήμοι Μαλεβιζίου, Γόρτυνας και Φαιστού, όπου εξετάστηκε αναλυτικά η υφιστάμενη κατάσταση στον πρωτογενή τομέα και στον τομέα της παραγωγής.

Συσχέτιση: Η σύνδεση του πρωτογενή τομέα με τις κοινωνικές επιχειρήσεις σε ορισμένους δήμους περιοχής παρέμβασης και στοιχεία ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης στον πρωτογενή τομέα.

3. Τίτλος: «Εξειδίκευση του πλαισίου εφαρμογής της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης στην Περιφέρεια Κρήτης για την Προγραμματική Περίοδο 2014 - 2020» (2015)

Αντικείμενο: Στόχοι της μελέτης ήταν να οριστούν οι ζώνες ΟΧΕ στην Κρήτη, να αντιμετωπιστούν οι ιδιαίτερες αναπτυξιακές προκλήσεις στο χωρικό επίπεδο, να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη από το ΕΣΠΑ 2014-2020 σε χωρικό επίπεδο οργανώνοντας κατάλληλες συνέργειες Θ.Σ., ΕΔΕΤ και Προγραμμάτων αλλά και παράλληλων πολιτικών και πηγών χρηματοδότησης, και να προωθηθεί η αποδοτική εφαρμογή των νέων εργαλείων χωρικής ανάπτυξης που αφορούν: (α) στην Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤοΚ), (β) στη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ) και (γ) στην Ολοκληρωμένη Εδαφική Επένδυση (ΟΕΕ).

Συσχέτιση: Η μελέτη μας καθοδήγησε στη χάραξη της περιοχής παρέμβασης και τις αναπτυξιακές παρεμβάσεις που θα προτείνουμε σε πλήρη συνοχή και συμπληρωματικότητα με τις ΟΧΕ αλλά και άλλες αναπτυξιακές πρωτοβουλίες της Περιφέρειας Κρήτης και των άλλων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που αφορούν στην Περιφέρεια Κρήτης.

4. Τίτλος: «Σχεδιασμός και προώθηση κοινών διαδρομών γεύσεων και πολιτισμού – διαμόρφωση τουριστικών πακέτων» (2013)

Αντικείμενο: Η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, η διάγνωση του τοπικού τουριστικού δυναμικού και το πλαίσιο στρατηγικής για την ανάπτυξη διαδρομών γεύσεων και πολιτισμού, για τέσσερις «διαφορετικά ομογενοποιημένες» περιοχές: την Κρήτη, την Κέρκυρα, την Ζάκυνθο και τους Ν. Βορείου Ελλάδας – Ημαθίας, Φλώρινας, Κοζάνης και Κιλκίς (εταίροι του δικτύου Medeat). Η μελέτη καταλήγει σε δομημένες προτεινόμενες διαδρομές για τους επισκέπτες των περιοχών παρέμβασης και σε συγκεκριμένα τουριστικά πακέτα διαδρομών γεύσεων και πολιτισμού.

Συσχέτιση: Μέσα από την μελέτη έχουμε πλήρη εικόνα για τον αγροτοδιατροφικό τομέα της περιοχής παρέμβασης, τις επιχειρήσεις εστίασης, παραγωγής και τυποποίησης τοπικών / παραδοσιακών προϊόντων, των σημείων έντονου περιβαλλοντικού πλούτου και ενδιαφέροντος επίσκεψης, καθώς και τις χαραγμένες διαδρομές γαστρονομικού τουρισμού εντός της περιοχής παρέμβασης.

5. Τίτλος: «Μελέτη για την ανάπτυξη των διδακτικών αγροκτημάτων στην Κρήτη και σχεδιασμό 20 διαδρομών» (2014)

Αντικείμενο: Σκοπός της μελέτης ήταν η ανάπτυξη διδακτικών αγροκτημάτων στην Κρήτη και ο σχεδιασμός 20 σχετικών διαδρομών στην ορεινή Κρήτη. Ειδικότερα, μέσα από τη μελέτη υποδεικνύονται τα σημεία στα οποία μπορεί να αναπτυχθεί ο θεσμός και να δημιουργηθούν Διδακτικές Φάρμες, οι υποδομές που απαιτούνται κλπ, και γίνεται και η αντίστοιχη αποτύπωση σε χάρτη και περιγραφή ανά διαδρομή. Αντικείμενο επίσης της μελέτης αποτελεί η πρωτυποποίηση των ελάχιστων προδιαγραφών – κριτηρίων για τη δημιουργία ή ανάπτυξη της κάθε διαδρομής, για την ένταξη της σε ένα ενιαίο δίκτυο διαδρομών μέσα στην περιοχή παρέμβασης του σχεδίου, καθώς και των ελάχιστων προδιαγραφών δημιουργίας της διδακτικής φάρμας.

Συσχέτιση: Η μελέτη ελήφθη υπόψη στο σχεδιασμό της περιοχής παρέμβασης, εντός της οποίας βρίσκονται οι δέκα κτηνοτροφικές διαδρομές που καθορίστηκαν για την ΠΕ Ηρακλείου .

6. Τίτλος: Μελέτη τεχνολογικών εφαρμογών και καλών πρακτικών στην Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου (2012)

Αντικείμενο: Η εξέταση της υφιστάμενης κατάστασης αγροτουριστικών επιχειρήσεων διαμονής και εστίασης, μεταποίησης γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων και παρασκευής τοπικών παραδοσιακών προϊόντων αναφορικά με τη χρήση νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών.

Συσχέτιση: Μέσα από την μελέτη γνωρίζουμε σε ποιες γεωγραφικές περιοχές κυρίως εστιάζονται οι τεχνολογικές δυσκολίες των επιχειρήσεων της περιοχής παρέμβασης αλλά και τις προοπτικές χρήσεων νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών.

B. Αναπτυξιακές Συμπράξεις

Την τελευταία προγραμματική περίοδο η Αναπτυξιακή Ηρακλείου ήταν ο συντονιστής των Αναπτυξιακών Συμπράξεων «Δρόμοι Απασχόλησης» και «Δρόμοι Απασχόλησης και Ανάπτυξης» στα αντίστοιχα Επιχειρησιακά Προγράμματα Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού του Υπουργείου και της Περιφέρειας Κρήτης. Και την Γ΄ Προγραμματική περίοδο αντίστοιχα υπήρξε ο συντονιστής για τις πράξεις των Αναπτυξιακών Συμπράξεων «Ενεργοί Πολίτες» και «ΚΡΗΚΟΣ» της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL Α και Β΄ κύκλος αντίστοιχα.

Στις Αναπτυξιακές αυτές συμπράξεις συμμετέχουν αρκετοί τοπικοί φορείς ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου από την Περιφέρεια Κρήτης, με τους οποίους η Αναπτυξιακή Ηρακλείου συνεργάστηκε για την επιτυχή ολοκλήρωση των πράξεων. Οι συνέργειες με τους τοπικούς φορείς (Δήμους, Επιμελητήριο, Κοινωνικούς φορείς) είναι δοκιμασμένες και επιτυχημένες.

Γ. Δίκτυα επιχειρήσεων / επιχειρηματιών και δράσεις ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης

Η Αναπτυξιακή Ηρακλείου μέσα από την υλοποίηση διαφόρων άλλων προγραμμάτων διακρατικής και διατοπικής συνεργασίας αλλά και μέσα από το συντονισμό των τριών (3) σχεδίων συνεργασίας (ένα διακρατικό και δύο διατοπικά) στο πλαίσιο του Άξονα 4, επιτυγχάνει τη δημιουργία δεσμών και τη διαρκή συνεργασία με:

- τοπικές επιχειρήσεις
- ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες
- ομάδες συμφερόντων – συλλόγους
- φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης και
- άλλους κοινωνικούς φορείς

Στο πλαίσιο υλοποίησης αυτών των προγραμμάτων ο φορέας οργανώνει δράσεις δημοσιότητας – προβολής και προώθησης της τοπικής οικονομίας και των τοπικών προϊόντων και φυσικών πόρων, δράσεις μεταφοράς τεχνογνωσίας και ανταλλαγής εμπειριών, δράσεις δικτύωσης ομοειδών ή συμπληρωματικών επιχειρήσεων και επιχειρηματικές αποστολές σε εκθέσεις και επισκέψεις εργασίας στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό. Με τον τρόπο αυτό προκύπτουν σχέσεις συνεργασίας και συνέργειες με τις ομάδες – στόχους του τοπικού προγράμματος.

Τόσο η συμμετοχή της ANH στις αναπτυξιακές συμπράξεις, όσο και η εμπειρία από τα δίκτυα και τις συνεργασίες, βοήθησαν στην προετοιμασία του τοπικού προγράμματος και ιδίως σε ότι αφορά στον προσδιορισμό των φορέων που θα αποτελέσουν την ΕΔΠ και στην κινητοποίηση του τοπικού πληθυσμού στη διαδικασία ενημέρωσης και διαβούλευσης αλλά και στον καθορισμό της περιοχής παρέμβασης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Μελέτη εντοπισμού και αξιοποίησης αγροδιατροφικών και τοπικών προϊόντων της περιοχής των Δήμων Μαλεβιζίου, Γόρτυνας και Φαιστού, με σκοπό την τυποποίηση και προώθησή τους από φορείς κοινωνικής οικονομίας», Αναπτυξιακή Ηρακλείου (2015)
2. «Μελέτη Αξιοποίησης Δημοτικής Περιουσίας με σκοπό την εκμετάλλευσή της από Κοινωνικές Επιχειρήσεις» Αναπτυξιακή Ηρακλείου (2015)
3. «Εξειδίκευση του πλαισίου εφαρμογής της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης στην Περιφέρεια Κρήτης για την Προγραμματική Περίοδο 2014 - 2020», Αναπτυξιακή Ηρακλείου (2015)
4. «Σύνδεση – Δικτύωση – Ανάπτυξη Επιχειρηματικότητας στον τομέα του Πολιτισμού», Οργανισμός Ανάπτυξης Κρήτης (2015)
5. «Μελέτη εντοπισμού και αξιοποίησης αγροδιατροφικών και τοπικών προϊόντων της περιοχής με σκοπό την τυποποίηση και προώθησή τους από φορείς κοινωνικής οικονομίας», Αναπτυξιακή Ηρακλείου (2015)
6. «Σχέδιο Διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών του υδατικού διαμερίσματος Κρήτης (GR13), Ειδική Γραμματεία Υδάτων (2015)
7. «Οινοτουρισμός στην Κρήτη, το σήμερα και οι προοπτικές εξέλιξης 2012-2013-2014», Δίκτυο Οινοποιών Ν. Ηρακλείου (2015)
8. Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2014-2020, Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (2015)
9. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2014-2020, ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης (2015)
10. Περιφερειακή Στρατηγική Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης, Περιφέρεια Κρήτης (2015)
11. Στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης Περιφέρειας Κρήτης, ΕΥΔ ΕΠ Κρήτης 2014-2020 (2015)
12. «Μελέτη για την ανάπτυξη των διδακτικών αγροκτημάτων στην Κρήτη και σχεδιασμό 20 διαδρομών», Αναπτυξιακή Ηρακλείου (2014)
13. «Σχεδιασμός και προώθηση κοινών διαδρομών γεύσεων και πολιτισμού – διαμόρφωση τουριστικών πακέτων», Αναπτυξιακή Ηρακλείου (2013)
14. «Η έρευνα και καινοτομία στο αγροβιοδιατροφικό σύμπλεγμα στην νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020», Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (2013)
15. «Μελέτη Ανάλυσης Τοπικής Αγοράς Εργασίας Ν. Ηρακλείου», Αναπτυξιακή Ηρακλείου (2012)
16. «Διαδρομές στο περιβαλλοντικό και πολιτισμικό απόθεμα, “ΚΥΠΡΟΣ-ΚΡΗΤΗ-ΛΕΣΒΟΣ”», Αναπτυξιακή Ηρακλείου (2012)
17. «Μελέτη τεχνολογικών εφαρμογών και καλών πρακτικών στην Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου» Αναπτυξιακή Ηρακλείου, (2012)
18. «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Κρήτης 2012- 2014», Περιφέρεια Κρήτης (2011)
19. «Στρατηγικό σχέδιο της Περιφέρειας Κρήτης για την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα και την διαχείριση των προϊόντων του», Περιφέρεια Κρήτης (2011)
20. «Επιχειρησιακό πρόγραμμα Δήμου Φαιστού 2011 – 2014», Δήμος Φαιστού (2011)
21. «Μελέτη της κατάστασης του κόλπου της Μεσσαράς με στόχο την ορθολογική διαχείριση των αλιευτικών πόρων της» Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών –ΕΛΚΕΘΕ (2008)
22. «Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Τυμπακίου», Δήμος Τυμπακίου (2007)

23. Μελέτη για το: «Έργο αποκατάστασης φυσικού περιβάλλοντος στις περιοχές Παχειά Άμμος, Καταλυκή, & Μάγειρος του Δήμου Τυμπακίου», Δήμος Τυμπακίου – Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης (2007)
24. Η συμβολή των φυσικών πόρων στην περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα, Πολύζος, Πετράκος, Αραμπατζής, Σούτσας (2004)

ΚΥΡΙΟΙ ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ:

25. <http://www.agrotikianaptixi.gr> – ΕΥΔ ΠΑΑ
26. <http://www.ead.gr> – ΕΘΝΙΚΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ
27. <http://www.statistics.gr> , ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ
28. <http://www.espa.gr> , ΕΣΠΑ 2014-2020
29. <http://www.crete.gov.gr> , ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
30. <http://www.pepkritis.gr> , ΕΥΔ ΕΠ Κρήτης 2014-2020
31. <http://geodata.gov.gr/dataset/to-diktuo-natura-2000-kai-prostateuomenes-periokhes> , Το Δίκτυο NATURA 2000 και προστατευόμενες περιοχές
32. <http://www.biodiversity.gr/natura.php> , Βιοποικιλότητα στην Ελλάδα
33. <http://www.oikoskopio.gr/ygrotopio> Διαδικτυακή Πύλη της WWF Ελλάς για τους νησιωτικούς υγρότοπους
34. <http://www.wwf.gr> , WWF ΕΛΛΑΣ
35. <http://www.ekby.gr> , Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων- Υγροτόπων
36. <http://estia.minenv.gr> , Διαδικτυακό Αρχείο Παραδοσιακών Οικισμών & Διατηρητέων Κτιρίων, Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής
37. <http://odysseus.culture.gr> , Διαδικτυακή πύλη «ΟΔΥΣΣΕΥΣ» για τον ελληνικό πολιτισμό, Υπουργείο Πολιτισμού
38. <https://www.incrediblecrete.gr> , Διαδικτυακή πύλη με πληροφορίες για την Κρήτη, Περιφέρεια Κρήτης